

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ**

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«Εκπαιδευτική Πολιτική: Σχεδιασμός, Ανάπτυξη και Διοίκηση» με
ειδίκευση «Εκπαιδευτικά Προγράμματα και Υλικό (Συμβατικές και
e-Μορφές): Πολιτικές και Πρακτικές»

Διπλωματική εργασία

**«Απόψεις επιμορφωτών εκπαιδευτικών για το νέο Πρόγραμμα
Σπουδών σχετικά με το Περιβάλλον και την Εκπαίδευση για την
Αειφόρο Ανάπτυξη».**

Δρ. Δημήτρης Γεωργαντάς

Επιβλέπων Καθηγητής: Αθανάσιος Τζιμογιάννης

ΤΡΙΜΕΛΗΣ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Τζιμογιάννης Αθανάσιος, Καθηγητής Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

(Επιβλέπων Καθηγητής)

Δέσποινα Τσακίρη, Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Κωνσταντίνος Δημόπουλος, Καθηγητής Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

**Η παρούσα εργασία αφιερώνεται στον πατέρα μου,
που με βλέπει και συμβουλεύει πλέον από ψηλά.....**

Ίσως υπάρχει ένας παράδεισος, όσο για κόλαση
δεν αμφιβάλλω. Στο μεταξύ πρέπει να ζήσουμε
στη γη εδώ. Μπορούμε τίποτα άλλο;
(R. Kipling)

ΠΡΟΛΟΓΟΣ-ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η επιλογή του συγκεκριμένου προγράμματος σπουδών με τίτλο «Περιβάλλον και Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη» δεν ήταν τυχαία, αλλά προέκυψε πρωτίστως από την προσωπική μου αγάπη και ενασχόληση με το αντικείμενο, τόσο σε επίπεδο μη τυπικής εκπαίδευσης όσο και με την καθημερινή, επαγγελματική μου απασχόληση στον χώρο των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ).

Στον χώρο της μη τυπικής εκπαίδευσης, στα πλαίσια της συνεργασίας μου με Περιβαλλοντικές Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ), μεταξύ άλλων (ημερίδες ευαισθητοποίησης, δειγματοληψίες υδάτων κλπ) πραγματοποιούσαμε περιβαλλοντικές δράσεις σε δημόσια και ιδιωτικά δημοτικά σχολεία της Αττικής. Από τα σχολεία που επισκεπτόμαστε φάνηκε ότι πολλοί εκπαιδευτικοί και μαθητές είχαν ελάχιστη επαφή με το φυσικό περιβάλλον και οι εκπαιδευτικές εκδρομές αντιμετωπίζονταν απομονωμένα από το σχολικό πρόγραμμα και κάλυπταν μόνο στόχους αναψυχής. Σε συνεργασία λοιπόν με τους εκπαιδευτικούς και σε σύνδεση με το ΑΠΣ «Μελέτη Περιβάλλοντος» πραγματοποιούσαμε εκπαιδευτικές εκδρομές και πλήθος περιβαλλοντικών δράσεων και εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων, εντός και εκτός της τάξης (εκπαιδευτικές εκδρομές στην Πάρνηθα, δράσεις την ημέρα Νερού με επίσκεψη στο Υδραγωγείο, ενημερωτικές ημερίδες, διανομή έντυπου υλικού κλπ). Οι εκπαιδευτικοί μέσω αυτής της δράσης εμπνεύστηκαν και με την σειρά τους υλοποίησαν πλήθος δράσεων εντός και εκτός σχολείου και τα παιδιά συμμετείχαν σε αυτές με χαρά. Μάλιστα η συγκεκριμένη δράση υλοποιείται ακόμα και τώρα από άλλους συναδέλφους και έτσι νιώθω πως και εγώ συνέβαλα έστω και λίγο σε ένα τόσο σημαντικό και επουσιώδες κεφάλαιο που λέγεται Περιβαλλοντική Εκπαίδευση.

Φωτογραφίες από εκπαιδευτική εκδρομή στην Πάρνηθα που πραγματοποιήσαμε.

Τώρα πια, στα πλαίσια της διπλωματική μου εργασίας και με αφορμή τα Νέα Προγράμματα Σπουδών έχω την χαρά και την τιμή να έρθω σε επαφή με τους επιμορφωτές που θα αναλάβουν να επιμορφώσουν τους εκπαιδευτικούς στο νέο ΑΠΣ «Περιβάλλον και Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη», υλοποιώντας ένα σημαντικό σχέδιο εκσυγχρονισμού στα Σχολεία. Ενός σχεδίου που οραματίζεται ένα σχολείο που είναι για όλους τους μαθητές/ριες με απώτερο σκοπό την δημιουργία κουλτούρας για το περιβάλλον και αξιών που στοχεύουν στην «ορθολογική διαχείριση των φυσικών πόρων υπέρ μιας αειφόρου κοινωνίας» (ΦΕΚ Β΄ 2820/06-06-2022).

Παρότι η συγκεκριμένη έρευνα έχει αρκετούς περιορισμούς (αναλύονται παρακάτω), εύχομαι μέσω αυτής να συνδράμω και εγώ στους παραπάνω στόχους, αναδεικνύοντας θετικά και αρνητικά σημεία του νέου ΑΠΣ, σύμφωνα πάντα με την άποψη των εκπαιδευτικών. Ευελπιστώ δε σε συνδυασμό με άλλες, αντίστοιχες έρευνες στο ίδιο ή αντίστοιχο αντικείμενο να μπορέσει να αποτελέσει και εφαλτήριο για μελλοντικές έρευνες.

Θα ήθελα αρχικά να ευχαριστήσω θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Αθανάσιο Τζιμογιάννη που με στήριξε και καθοδήγησε σε όλο αυτό το ταξίδι. Και δεν αναφέρομαι μόνο στην διπλωματική μου εργασία αλλά και σε όλη την διάρκεια των μεταπτυχιακών μου σπουδών, εμμένοντας όχι μόνο σε γνώσεις αλλά και σε αξίες που θα με κάνουν όχι μόνο καλύτερο επιστήμονα αλλά πρωτίστως καλύτερο άνθρωπο.

Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω και τα υπόλοιπα μέλη της τριμελούς επιτροπής, τους καθηγητές κ. Κωνσταντίνο Δημόπουλο για τις πολύτιμες γνώσεις που απέκτησα πάνω στην Εκπαίδευση και τα Αναλυτικά Προγράμματα και ιδιαιτέρως την κ. Δέσποινα Τσακίρη με την οποία είχα την χαρά και την τιμή να αλληλεπιδράσω και σε άλλα τέσσερα μαθήματα αυτού του ΜΠΣ. Στην κ. Τσακίρη οφείλω κατά κάποιο τρόπο την «μύηση» μου στις κοινωνικές επιστήμες και στην ποιοτική έρευνα, κάτι μου με βοήθησε ιδιαιτέρως στην συγγραφή αυτής της εργασίας και όχι μόνο.

Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω τον Δρ. Παναγιώτη Πήλιουρα, Σύμβουλο Α΄ του ΙΕΠ, με τον οποίο συζητήσαμε θέματα που αφορούν το συγκεκριμένο ΠΣ και μοιράστηκε μαζί μου εκπαιδευτικό υλικό που με βοήθησε στην έρευνα μου.

Ακόμη θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους εκπαιδευτικούς που δέχτηκαν με χαρά να συμμετάσχουν σε αυτή την έρευνα και να καταθέσουν με ειλικρίνεια τις απόψεις τους. Τους εύχομαι τα καλύτερα στο σημαντικό και δύσκολο έργο τους.

Θα ήθελα τέλος να ευχαριστήσω την οικογένεια μου, την σύζυγο μου Βασιλική που με στηρίζει στις επιλογές μου αλλά και τον 5χρονο υιό μου Αναστάσιο που σίγουρα όλο αυτό του κόστισε κάμποσες ώρες παιχνίδι με τον μπαμπά του. Θα ήθελα όμως σε όλους αυτούς που με στήριξαν να πω το εξής:

Οι μέρες μας είναι πολύτιμες μα ευχαρίστως τις βλέπουμε να φεύγουν αν στην θέση τους βρούμε ν'ανθεί κάτι πολυτιμότερο: ένα σπάνιο εξωτικό φυτό, να χαίρεται η καρδιά του κηπουρού μας, ένα παιδί που διδάσκουμε, ένα βιβλιαράκι που γράφουμε

H.Hermann

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σύμφωνα με το νέο πρόγραμμα Σπουδών που προωθείται από το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, εισάγεται το ΠΣ Περιβάλλον και Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη (ΠΕΑΑ) στο υποχρεωτικό Πρόγραμμα Σπουδών από το Νηπιαγωγείο ως το Γυμνάσιο, αρχικά δοκιμαστικά σε πειραματικά σχολεία (2021-2022 και 2022-2023) και έπειτα επίσημα σε όλα τα σχολεία (2023-2024). Το ΠΕΑΑ που αποτελεί φυσική εξέλιξη της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, αναμφισβήτητα προσφέρει πολλά οφέλη στους μαθητές, όπως υπευθυνότητα και αγάπη για το περιβάλλον που ζουν, ενώ ενισχύουν την ενσυναίσθηση και πλήθος μεταγνωστικών δεξιοτήτων, όπως η δημιουργική σκέψη και η επίλυση προβλημάτων.

Η ιδιαιτερότητα του εν λόγω ΠΣ είναι ότι δεν έχει συγκεκριμένες ώρες στο ωρολόγιο πρόγραμμα αλλά επιτυγχάνεται κυρίως με διάχυση στα διδασκόμενα μαθήματα (πολυεπιστημονικό μοντέλο). Το μοντέλο αυτό έχει το πλεονέκτημα ότι δίνει στο ΠΕΑΑ τη δυνατότητα να αποτελέσει μέρος της καθημερινής εκπαίδευσης όλων των μαθητών, αλλά υπάρχει ο κίνδυνος να υποβαθμιστεί το περιεχόμενο του σε σχέση με το μάθημα που διαχέεται.

Η παρούσα μελέτη διερευνά τις απόψεις 10 επιμορφωτών που επιλέχθηκαν από το ΙΕΠ για να επιμορφώσουν τους εκπαιδευτικούς σχετικά με τη διδασκαλία της θεματικής ενότητας για το Περιβάλλον και την Αειφόρο Ανάπτυξη.

Για την συλλογή των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε η ατομική ημι-δομημένη συνέντευξη η οποία πραγματοποιήθηκε δικτυακά, ενώ για την ανάλυση των ερευνητικών δεδομένων επιλέχθηκε η θεματική ανάλυση.

Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι επιμορφωτές είναι θετικά προσκείμενοι στο νέο ΠΣ, ωστόσο θεώρησαν ότι θα υπάρχουν δυσκολίες κατά την εφαρμογή του. Ιδιαίτερη μνεία έκαναν στην αρνητική κουλτούρα των σχολείων που ως νέο το αντιμετωπίζουν επιφυλακτικά, στην έλλειψη επαγγελματικής ετοιμότητας των εκπαιδευτικών, στις συνεχείς αλλαγές προσωπικού, στην έλλειψη χρόνου-κινήτρων ώστε να μελετήσουν και να εκπαιδευτούν οι εκπαιδευτικοί, σε ελλιπή επιμόρφωση, στον μεγάλο μέσο όρο ηλικίας σε κάποια σχολεία αλλά και στο μεγάλο πλήθος των επιμορφούμενων (το ΠΣ αφορά πολλές ειδικότητες). Εντόπισαν επίσης κάποια σημεία που θα πρέπει να βελτιωθούν στο ΠΣ, όπως ότι είναι απαρτίζεται από κυρίως ακαδημαϊκό-θεωρητικό κείμενο, την ανάγκη περισσότερου χρόνου δοκιμών στα σχολεία, ότι προϋποθέτει διάθεση και χρόνο για σχεδιασμό του μαθήματος σε συνάρτηση με έλλειψη

βοηθητικού εκπαιδευτικού υλικού, την έλλειψη οργανικής ενσωμάτωση των ΤΠΕ, ελλείψεις σε θέματα οικονομίας και κοινωνίας, ασυμφωνία ΠΣ με οδηγό εκπαιδευτικού και την έλλειψη μη καθορισμένων ωρών διδασκαλίας, προτείνοντας αυτό να γίνει αυτόνομο μάθημα.

Πέραν των προτάσεων που αφορούν το ίδιο το ΠΣ, προτείνουν στους ίδιους τους διδάσκοντες να ενεργοποιηθούν συμμετέχοντας σε μη τυπική εκπαίδευση, εργασίες πεδίου, ΚΠΕ, σε τοπικές περιβαλλοντικές ομάδες και πρωτίστως τους καλούν να συνειδητοποιήσουν το ρόλο τους ως εκπαιδευτικοί. Τέλος όλοι οι επιμορφωτές τόνισαν την ανάγκη για περισσότερες και ουσιαδέστερες επιμορφώσεις για όλους(εκπαιδευτικούς-επιμορφωτές).

ABSTRACT

According to the new curricula proposed by the Government, Environment and Education for Sustainable Development (EESD) is introduced into the compulsory curriculum from Kindergarten to High School, initially on a trial basis in experimental schools (2021-2022 and 2022-2023) and then officially in all the schools (2023-2024). EESD, which is a natural evolution of Environmental Education, undoubtedly offers many benefits to students, such as responsibility and love for the environment, while enhancing metacognitive skills, such as creative thinking and problem solving.

The particularity of this curriculum is that it does not have specific teaching hours in the school timetable but is achieved mainly by diffusion in other curricula (multidisciplinary model). This model has the advantage of enabling EESD to become part of the everyday education of all students, but there is also a risk that it will be downgraded in comparison to the other curricula.

This study explores the beliefs of 10 educators selected and educated by I.E.P to educate teachers on how to implement the curriculum in class.

For data collection, the individual semi-structured interview was used and carried out online via computer, while for the analysis of the data, the thematic analysis was chosen.

The results showed that the educators have a positive attitude towards the new curriculum, but they believe that there will be difficulties during its implementation.

They mention the negative culture of schools which treat EESD in doubt as it is new, the lack of professional preparation of the teachers, the constant staff changes, the lack of time-motivation for teachers to study and train, the lack of education, the high average age in some schools and also the large number of teachers (it concerns various teaching subjects). They also identified some points that should be improved in the curriculum, such as the fact that it is mainly an academic-theoretical text, the need for more testing time in schools, the lack of auxiliary educational materials, the lack of organic integration of ICT , shortages in economic and social issues, inconsistency of curriculum in comparison to teacher's guide and the lack of undefined teaching hours, suggesting that this should become an autonomous subject.

In addition to the proposals concerning the curriculum itself, the educators suggest that the teachers themselves should become more active by participating in non-formal education, field work, environmental centers, in local environmental groups and above all they call on them to realize their role as teachers. Finally, all the educators emphasized the need for more and more essential education for everyone (educators-trainers).

Ευρετήριο Συντομογραφιών

ΠΕ	Περιβαλλοντική Εκπαίδευση
ΑΕ	Αειφόρος Ανάπτυξη
ΠΕΑΑ	Περιβάλλον και Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη
UNEP	United Nations Environment Programme
ECEή UNECE	United Nations Economic Commission for Europe
U.N.E.S.C.O.	United Nations Educational Scientific and Cultural Organization
ΙΕΠ	Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής
ΠΙ	Παιδαγωγικό Ινστιτούτο
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΟΟΣΑ	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης
ΠΣ	Πρόγραμμα Σπουδών
ΑΠΣ	Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών
ΚΕΜΕ	Κέντρο Εκπαιδευτικών Μελετών και Επιμορφώσεως
ΦΕΚ	Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως
ΔΕΠΣ	Διαθεματικό ενιαίο πλαίσιο προγραμμάτων σπουδών
ΠΔ	Προεδρικό Διάταγμα
ΑΕΠ	Ανοικτοί Εκπαιδευτικοί Πόροι
ΑΠΕ	Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος-Ευχαριστίες.....	4
Περίληψη.....	7
Abstract.....	8
Ευρετήριο Συντομογραφιών.....	10
Περιεχόμενα.....	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Εισαγωγή.....	13
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Θεωρητικό πλαίσιο.....	15
2.1.Ορισμοί και συνοπτική ιστορική αναδρομή των ΑΠΣ στην Ελλάδα.....	15
2.2.Χαρακτηρισμός αναλυτικών προγραμμάτων.....	23
2.3.Δυσκολίες-Προκλήσεις κατά την υλοποίηση των ΠΣ.....	29
2.4.Πρόγραμμα σπουδών και επαγγελματική ανάπτυξη.....	33
2.5.Επιμόρφωση και επαγγελματική ανάπτυξη εκπαιδευτικών.....	35
2.6.Περιβαλλοντική εκπαίδευση-αειφόρος ανάπτυξη.....	43
2.6.1. Στόχοι, οφέλη, ιστορικά γεγονότα της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης...43	
2.6.2. Η Περιβαλλοντική εκπαίδευση και εκπαίδευση για την αειφορία στην Ελλάδα.....	48
2.6.3. Εφαρμοζόμενοι μέθοδοι διδασκαλίας του ΠΕΑΑ	52
2.7.Το νέο πρόγραμμα σπουδών «Περιβάλλον και Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη»	53
2.7.1. Αναδρομή-Στόχοι	53
2.7.2. Βηματισμός Ανά Κύκλο Σπουδών.....	58
2.7.3. Ωρολόγιο πρόγραμμα και ένταξη του νέου ΠΣ.....	59
3. ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Βιβλιογραφική επισκόπηση.....	62
3.1.Αντιλήψεις-Πεποιθήσεις εκπαιδευτικών για τα ΠΣ γενικά.....	62
3.2.Αντιλήψεις-Πεποιθήσεις των εκπαιδευτικών για τα προγράμματα σπουδών και την διδασκαλία για την ΠΕ/ΕΑΑ	72
3.3.Έρευνες σχετικά με την εκπαίδευση και την στάση των Ελλήνων μαθητών απέναντι στο περιβάλλον, την περιβαλλοντική εκπαίδευση και την εκπαίδευση για την αειφόρο ανάπτυξη.....	80
3.4.Σημασία και αναγκαιότητα της έρευνας.....	83
3.5.Σκοπός της έρευνας και ερευνητικά ερωτήματα.....	85

4. ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	87
4.1.Μεθοδολογία της Έρευνας.....	87
4.2. Συμμετέχοντες.....	88
4.3. Αποτίμηση της διαδικασίας διεξαγωγής της συνέντευξης.....	90
4.4. Διαδικασία ανάλυσης δεδομένων-Θεματική ανάλυση.....	90
4.5. Ζητήματα δεοντολογίας.....	91
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	93
5.1. Χαρακτηριστικά του ΠΣ: προτεραιότητες και νέα στοιχεία.....	93
5.2 .Προκλήσεις και δυσκολίες για την εφαρμογή του ΠΣ.....	100
5.3 . Υποστηρικτικό πλαίσιο - Προτάσεις	123
5.4 . Σύνοψη αποτελεσμάτων.....	130
6.ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....	132
6.1. Χαρακτηριστικά του ΠΣ: προτεραιότητες και νέα στοιχεία.....	132
6.2.Προκλήσεις και δυσκολίες για την εφαρμογή του ΠΣ	133
6.3. Υποστηρικτικό πλαίσιο - Προτάσεις	136
6.4. Οριοθέτηση και περιορισμοί της έρευνας.....	141
6.5.Προτάσεις για περαιτέρω μελέτη και έρευνα.....	141
6.6. Επίλογος.....	143
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	145
ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ.....	156
ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ.....	158
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι. Οδηγός συνέντευξης.....	159
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ. Απομαγνητοφώνηση συνεντεύξεων.....	163

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Εισαγωγή

Σύμφωνα με το νέο πρόγραμμα Σπουδών που προωθείται από το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, εισάγεται το Πρόγραμμα Σπουδών «Περιβάλλον και Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη (ΠΕΑΑ)», αρχικά δοκιμαστικά σε πειραματικά σχολεία (2021-2022 και 2022-2023) και έπειτα επίσημα στο υποχρεωτικό Πρόγραμμα Σπουδών από το Νηπιαγωγείο ως το Γυμνάσιο. (ΦΕΚ Β΄ 2820/06-06-2022).

Η ένταξη στο Σχολείο αυτού του γνωστικού αντικείμενου είναι βέβαιο ότι αν πραγματοποιηθεί σωστά θα οδηγήσει σε πολλαπλά οφέλη. Θα βοηθήσει τις μελλοντικές γενιές να αναπτύξουν βιώσιμες συμπεριφορές, υπευθυνότητα και αγάπη για το περιβάλλον που ζουν, να καταλάβουν την άρρηκτη σχέση της ζωής τους με το περιβάλλον, να γίνουν πιο ενσυναίσθητοι και παθιασμένοι και παράλληλα θα συντελέσει στο να βελτιώσουν τις δεξιότητές τους στη δημιουργική σκέψη και στην επίλυση προβλημάτων. Τα οφέλη του ΠΕΑΑ είναι πάρα πολλά, οπότε σαφέστατα κάθε εκπαιδευτικό σύστημα οφείλει να την εντάξει στο ΑΠΣ του με όσο το δυνατόν καλύτερο τρόπο. Και ευχής έργο όλων είναι το νέο ΠΣ να το καταφέρει. Το νέο ΠΣ ακόμα δεν έχει εισαχθεί επίσημα στα σχολεία και το έτος 2021-2022 δοκιμάστηκε σε πειραματικά σχολεία και έγιναν επιμορφώσεις σε επιμορφωτές που θα δράσουν πολλαπλασιαστικά, επιμορφώνοντας τους διδάσκοντες του μαθήματος. Συνεπώς οι έρευνες που έχουν δημοσιοποιηθεί πάνω στο συγκεκριμένο ΠΣ είναι μάλλον μηδαμινές.

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να διερευνήσει τις απόψεις επιμορφωτών που έχουν αναλάβει την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών που θα διδάξουν στα σχολεία το νέο Πρόγραμμα Σπουδών του ΠΕΑΑ, αναφορικά με την πρόσληψη/ερμηνεία του νέου προγράμματος σπουδών, τις στάσεις και τις αντιλήψεις τους, τις μεθόδους και τα μέσα που χρησιμοποιούν καθώς και τις δυσκολίες που αντιμετώπισαν κατά την υλοποίησή του και την επίτευξη των στόχων του. Παράλληλα γίνεται μια αποτίμηση του όλου εγχειρήματος με σκοπό τον αναστοχασμό και τη διερεύνηση προβλημάτων που ανέκυψαν με απώτερο σκοπό την ανατροφοδότηση και την κατάθεση προτάσεων βελτίωσης.

Η παρούσα διπλωματική εργασία αποτελείται από 6 κεφάλαια.

Το πρώτο είμαι εισαγωγικό και στοχεύει να εντάξει τον αναγνώστη στον πνεύμα της εργασίας, τον σκοπό της αλλά τον τρόπο που αυτή δομείται. Στο δεύτερο κεφάλαιο παρατίθεται το θεωρητικό πλαίσιο, ορισμοί και είδη των αναλυτικών προγραμμάτων, την πορεία της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και την ένταξη της αειφορίας στην εκπαιδευτική πολιτική και πράξη. Επίσης αφιερώνεται ένα μέρος στα νέα ΠΣ, γενικά και στο γνωστικό πεδίο που αναλύουμε.

Στο 3^ο κεφάλαιο βρίσκεται η βιβλιογραφική ανασκόπηση η οποία επικεντρώνεται στις απόψεις και σχέσεις των εκπαιδευτικών τόσο γενικά στα ΠΣ αλλά και στο εν λόγω γνωστικό πεδίο (ΠΕΑΑ), επισημαίνονται κάποιες έρευνες στην εκπαίδευση και την στάση των Ελλήνων μαθητών απέναντι στο συγκεκριμένο γνωστικό πεδίο, ενώ καταγράφεται ο σκοπός της έρευνας καθώς και τα ερευνητικά της ερωτήματα.

Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η μεθοδολογία της έρευνας, τα ερευνητικά εργαλεία καθώς και η επεξεργασία των δεδομένων που προέκυψαν.

Τα αποτελέσματα αυτής, όπως αυτά εντάσσονται ανά κατηγορία, αναλύονται στο κεφάλαιο 5 και τεκμηριώνονται με αντίστοιχα αποσπάσματα από τις συνεντεύξεις.

Στο κεφάλαιο 6, παρουσιάζονται τα συμπεράσματα, οι περιορισμοί της έρευνας καθώς και προτάσεις για το μέλλον. Τέλος κλείνει με ένα επίλογο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Θεωρητικό πλαίσιο

Το 2^ο κεφάλαιο που αποτελεί και το θεωρητικό πλαίσιο χαρακτηρίζεται από 3 άξονες:

- Αναλυτικά προγράμματα σπουδών: Αναδρομή, ορισμοί, δυσκολίες-προκλήσεις στην εφαρμογή τους και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σχετικά με αυτά
- Περιβάλλον και εκπαίδευση για την αειφορία: Στόχοι, οφέλη, αναδρομή, ένταξη του στην εκπαίδευση
- Νέο Πρόγραμμα σπουδών ΠΕΑΑ: Περιγραφή, βηματισμός και ένταξη του στο ωρολόγιο πρόγραμμα.

2.1.Ορισμοί και συνοπτική ιστορική αναδρομή των ΑΠΣ στην Ελλάδα

Η βιβλιογραφική ανασκόπηση οδήγησε σε εύρεση αρκετών ορισμών για το Αναλυτικό Πρόγραμμα σπουδών, οπότε θα αναλυθούν κάποιοι από αυτούς που ο γραφών θεωρεί σημαντικούς.

Ετυμολογικά το «αναλυτικό πρόγραμμα» εμπεριέχει ταυτόχρονα τις έννοιες «πρόγραμμα» και «αναλυτικό». Η ορολογία «πρόγραμμα» αφορά έναν σχεδιασμό και οργάνωση και παράλληλα προδιαγράφει την ύπαρξη στόχων και αποτελεσμάτων. Η ορολογία «αναλυτικό» οδηγεί σε ύπαρξη/ορισμούς επιμέρους τμημάτων με οδηγίες και δραστηριότητες οι οποίες συντελούν στην επίτευξη συγκεκριμένων στόχων-μαθησιακών αποτελεσμάτων εν προκειμένου.

Ένας ορισμός για το «αναλυτικό πρόγραμμα» είναι ο εξής: *«Είναι ένα πρόγραμμα, το οποίο έχει σχεδιαστεί έτσι ώστε η οργάνωση του περιεχομένου του, να οδηγήσει στη μάθηση σύμφωνα με κάποιο συγκεκριμένο σκοπό»* (Χατζηγεωργίου, 2004).

Ο Χατζηγεωργίου (2004, 99) αναφέρει ότι οι ορισμοί του ΑΠ είναι τόσοι όσες και οι πηγές που τα ορίζουν. Ενδεικτικά:

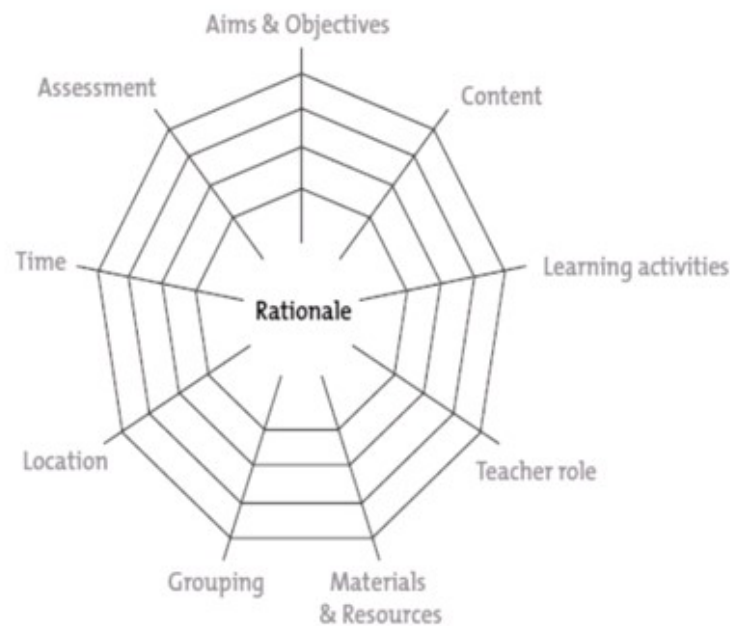
- *«Ένας κύκλος μελέτης που λαμβάνει χώρα στο σχολείο και ο οποίος παρουσιάζει υλικό που εκτείνεται απεριόριστα πίσω στον χρόνο και προς τα έξω στον χώρο»* (Dewey, 1902, ως άνω)

- *«Όλες οι οργανωμένες και σκόπιμα επιδιωκόμενες εμπειρίες των μαθητών, για τις οποίες το σχολείο αναλαμβάνει την ευθύνη της μετάδοσής τους» (Ryan & Cooper, 1980, σελ. 20, ως άνω).*

Ο Allen (1984,σελ. 61) προσδιορίζει το ΠΣ ως *«μία γενική έννοια που περιλαμβάνει μία πληθώρα φιλοσοφικών, κοινωνικών και διοικητικών παραγόντων που συνεισφέρουν στον προγραμματισμό ενός εκπαιδευτικού προγράμματος»*, ενώ όσον αφορά το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών ουσιαστικά το περιορίζει στη διδακτέα ύλη.

Ο Γρόλλιος (2011) περιγράφει την δομή του ΑΠΣ αναφέροντας ότι αυτό περιέχει σκοπούς και το περιεχόμενο, ενώ οι μέθοδοι, τα μέσα διδασκαλίας και οι μορφές αξιολόγησης δεν αποτελούν μέρη της δομής του αλλά συνδέονται με αυτό (Γρόλλιος, 2011, σελ. 25).

Ο Van den Akker (2003) αποτυπώνει την ευρεία και περιεκτική φύση ενός προγράμματος σπουδών όταν το απεικονίζει ως ιστό αράχνης. Όλα τα εξαρτήματά του είναι συνδεδεμένα και έτσι μια ανισορροπία θα το παραμορφώσει ή ακόμα και θα το καταστρέψει. Επίσης δηλώνει ότι όλα τα στοιχεία σε ένα πρόγραμμα σπουδών πρέπει να ευθυγραμμιστούν για να δημιουργηθεί ένα ισχυρό πρόγραμμα σπουδών και οι μαθησιακές δραστηριότητες (learning activities) είναι μόνο ένα από αυτά.

Εικόνα 1: Ο ιστός της αράχνης των προγραμμάτων σπουδών (van den Akker, 2003).

Στη διεθνή βιβλιογραφία συχνά αναφέρεται ο όρος πρόγραμμα σπουδών με την λατινική έκφραση curriculum ενώ συναντάται και ο όρος syllabus, με αποτέλεσμα πολλές φορές αυτά τα δύο να συγχέονται.

Τα ΑΠΣ τύπου syllabus περιλαμβάνουν κάποιους γενικούς σκοπούς-στόχους του μαθήματος και τη διδακτέα ύλη. Κατασκευάζονται από κάποιους «ειδικούς» με βασική τους λειτουργία να ορίσουν το γνωστικό αντικείμενο με χρήση του διδακτικού εγχειρίδιου (διδακτέας ύλης) που περιέχει διδακτικές ενότητες με αλληλουχία (<http://ebooks.edu.gr/info>).

Τα τελευταία χρόνια κυρίαρχη θέση έχουν τα προγραμμάτων Σπουδών με την ορολογία curriculum-currricula τα οποία όμως δεν σκιαγραφούν απλά την «ύλη», αλλά τονίζουν τους εκπαιδευτικούς στόχους με τη μορφή αξιών, δεξιοτήτων ή και συμπεριφορών (ως άνω).

Ο Φλουρής (1997) αναφέρει ότι το curriculum δεν αφορά μόνο τη ύλη και τους σκοπούς, αλλά και πολλά άλλα στοιχεία όπως τους γενικούς σκοπούς-στόχους, τις μεθόδους και πολλά άλλα στοιχεία όπως αυτά που αφορούν την αξιολόγηση των

μαθητών. Αφορά λοιπόν μια πληθώρα μέσων και πληροφοριών και θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ένας πλήρης οδηγός διδασκαλίας.

Ανατρέχοντας στο παρελθόν, μάλλον οι ρίζες του Αναλυτικού Προγράμματος βρίσκονται στην Αρχαία Ελλάδα (π.χ. στο έργο του Πλάτωνα) και λαμβάνουν σάρκα και οστά στην Βυζαντινή περίοδο με την «εγκύκλια παιδεία». Ωστόσο σε μια πιο οριοθετημένη βάση σχηματοποιούνται κυρίως μετά τον 18^ο αιώνα (Ερβατιανή Σχολή) και φυσικά αποκτούν μια πιο επιστημονική υπόσταση από τα μέσα του 19^{ου} αιώνα και μετά (Δενδρινού, Ξωχέλλης, 2000). Σήμερα το ΑΠΣ συσχετίζεται ευθέως με το «curriculum», που σημαίνει «κύκλο σε στάδιο», προφανώς κύκλος σπουδών.

Στην Ελλάδα το ΑΠΣ με την σύγχρονη έννοια του curriculum αντιμετωπίζεται κυρίως από το 1976 (μετά την αντιπολίτευση του 1974) όταν ιδρύεται το ΚΕΜΕ (Κέντρο Εκπαιδευτικών Μελετών) το οποίο με την σειρά του εκπονεί τα νέα προγράμματα σπουδών για το Δημοτικό, Γυμνάσιο και Λύκειο. Τα συγκεκριμένα ΑΠΣ βέβαια δεν έχουν καμία σχέση με τα σύγχρονα ΑΠΣ αφού περιορίζονται σε περιεχόμενα και χρονοδιαγράμματα που αυτά θα υλοποιηθούν. Τα ΑΠ λοιπόν έπειτα από την πρόταση του ΚΕΜΕ και έγκριση από το Υπουργείο Παιδείας, δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και αποτελούν πλέον νόμο του κράτους (Δενδρινού, Ξωχέλλης, 2000).

Διαβάζοντας το ΦΕΚ του 1977, που αφορά όλα τα μαθήματα, διαφαίνονται κυρίως αναφορές για εθνική, θρησκευτική, ηθική, και ανθρωπιστική αγωγή. Έτσι, τα Θρησκευτικά έχουν εξέχουσα θέση, τα Αρχαία έχουν σταθερά τη θέση τους, ενώ απουσιάζουν μαθήματα για την ανάπτυξη των πρακτικών δεξιοτήτων των μαθητών, μαθήματα τεχνικού προσανατολισμού, ή ακόμα και μαθήματα με τέτοιο περιεχόμενο που θα εντάξουν το σχολείο και τους μαθητές στη ζωή της κοινωνίας, ή της τοπικής κοινότητας. Ενδεικτικά παρατίθεται το παρακάτω απόσπασμα.

Σκοπός του Γυμνασίου είναι "να συμπληρώσει και να εμπεδώσει την εγκύκλιον μόρφωσιν των εφήβων. Ειδικότερον: Να ασκήσει αυτούς εις την ορθήν και ακριβή έκφρασιν των σκέψεων και των συναισθημάτων των, εις την παρατήρησιν και ανάλυσιν των φαινομένων του φυσικού και του κοινωνικού κόσμου, να γνωρίσει εις αυτούς συνοπτικώς την ιστορίαν και τας σπουδαιότερας πνευματικές καταστάσεις του Ελληνισμού, του Ευρωπαϊκού και γενικώτερον του ανθρώπινου πολιτισμού, να τους βοηθήσει να συνειδητοποιήσουν τας κλίσεις και τας ικανότητάς των, να οξύνη την ηθικὴν κρίσιν των, να αναπτύξη την θρησκευτικὴν και εθνικὴν συνείδησιν των και να εμπνεύσει εις αυτούς φρόνημα σύμφωνον προς τας αρχάς του δημοκρατικού πολιτεύματος της Χώρας." (άρθρο 26)

Εικόνα 2. Απόσπασμα από το ΠΔ 508/1977 (ΦΕΚ 161/Α/9-6-1977)

Παρότι την συγκεκριμένη χρονιά στην Ευρώπη γίνονται σημαντικές κινήσεις σε αυτό το επίπεδο, στην χώρα μας τα curricula παραμένουν απλά σε επίπεδο συζήτησης και δημοσιεύονται σε περιοδικά της εποχής, όπως τα Χημικά Χρονικά. Ενδεικτικά αποσπάσματα του 1977:

<p>Όπως είναι γνωστό, τό εκπαιδευτικό μας σύστημα άσημαντες εξελίξεις είχε τά τελευταία ένενήντα χρόνια. Έπομένως εάν θέλουμε νά δούμε τί φταίει θά πρέπει δυστυχώς νά ανατρέξουμε στήν Ιστορία.</p> <p>Όταν άλλες χώρες μέ προηγμένη Έκπαίδευση (όπως π.χ. ή Γαλλία) άνησυχούν σήμερα γιά τό εκπαιδευτικό τους σύστημα έμεις θά έπρεπε νά έχουμε άνησυχήσει από πολλά χρόνια πριν.</p> <p>Άντ' αυτού μέ διάφορες μικροβελτιώσεις και πολλές παλινδρομήσεις φθάσαμε νά έχουμε ένα σύστημα διόλου άποδοτικό.</p> <p>Δέν άρκει άπλως νά διαπιστώνουμε τήν έλλειψη κατάρτισης τών 85.000 περίπου ύποψηφίων τών Άνωτάτων Σχολών, χωρίς νά ψάξουμε νά βρούμε τί είναι εκείνο πού φταίει και νά τό διορθώσουμε.</p> <p>Κατά τήν γνώμη μου μικρό μόνον μέρος τής εϋθύνης άνήκει στό παιδιά, ενώ τό μεγαλύτερο μέρος πέφτει σ' εκείνους πού δέν φρόντισαν γιά πολλές δεκαετίες νά μεταβάλουν τό σύστημα έτσι ώστε νά καταλήξει σήμερα ν' ανταποκρίνεται στις άνήλικες απαιτήσεις.</p>	<p>3. Ποιές μεταβολές έγιναν στό εγκύκλιο πρόγραμμα σπουδών στή δευτεροβάθμια εκπαίδευση στήν τελευταία δεκαετία;</p> <p>Πριν δοθούν τά συμπεράσματα, στά όποία έχει καταλήξει ή ομάδα εργασίας σχετικά μέ τό έρώτημα τών άλλαγών στό εγκύκλιο πρόγραμμα σπουδών στή δευτεροβάθμια εκπαίδευση στήν Ευρώπη, θά έπρεπε νά ξεκαθαριστή ή έννοια του «Curriculum». Στα ελληνικά θά μπορούσε νά αποδοθεί μέ τήν έκφραση «εγκύκλιο πρόγραμμα σπουδών».</p> <p>Τό «Curriculum» δέν χρησιμοποιείται ή δέν πρέπει νά χρησιμοποιείται μέ τή στενή έννοια του Syllabus (Σύλλαβος). Τό τελευταίο σημαίνει τό «συνεπτυγμένο πρόγραμμα» πού θέτσει βγαίνει μέ βάση τό «Curriculum».</p> <p>Είναι φανερό όμως πώς τό εγκύκλιο πρόγραμμα σπουδών (Curriculum) έχει μία ευρύτερη έννοια, πού αναφέρεται στό πώς προσεγγίζεται σέ ένα εκπαιδευτικό ίδρυμα ή διδασκαλία π.χ. τής Χημείας στό σύνολό της. Άλλωστε γιά τό λόγο αυτό ένα Curriculum συμπεριλαμβάνει εκτός από τό ωρολόγιο πρόγραμμα άκόμα και τίς μεθόδους διδασκαλίας, τό αντικείμενο του περιεχομένου τών σειρών μαθημάτων, τίς μεθόδους εξέτασεων κ.ά. Τό εγκύκλιο πρόγραμμα σπουδών ενός ιδρύματος εκφράζει τό χαρακτήρα τής εκπαίδευσης πού προσφέρεται σ' αυτό.</p>
---	--

Εικόνα 3. Αποσπάσματα από τα Χημικά Χρονικά του 1977 (Τόμος 41 τεύχος 11, Τόμος 42, τεύχη 1&7)

Την επόμενη δεκαετία διαφαίνεται μια προσπάθεια αναβάθμισης των ΑΠΣ, κάτι που άλλωστε υποδηλώνει και ο νόμος 1566 (1985).

Μελετώντας τον συγκεκριμένο νόμο διακρίνεται μια στοχοθεσία που αφορά την γενικότερη παιδεία των μαθητών, την ολόπλευρη διανοητική και ψυχοσωματική

ανάπτυξη τους, την ανάπτυξη αξιών και δεξιοτήτων ενώ παράλληλα τονίζεται η ισότητα στην εκπαίδευση τονίζοντας τις ίσες ευκαιρίες σε όλους τους μαθητές, ανεξάρτητα από φύλο και καταγωγή.

Διαφαίνεται λοιπόν μια περισσότερο ανθρωποκεντρική προσέγγιση, αντιμετωπίζοντας τους μαθητές ως οντότητες, ως προσωπικότητες με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και ανάγκες. Επίσης γίνεται και λόγος για αυτενέργεια του εκπαιδευτικού και προσαρμογή της ύλης και διδασκαλίας ανάλογα με το επίπεδο της τάξης, αναφέροντας μεταξύ άλλων τις έννοιες *«διδασκτέα ύλη ανάλογη και σύμμετρη προς τις αφομοιωτικές δυνατότητες των μαθητών»*.

Την δεκαετία του 1990, η εισαγωγή της τεχνολογίας στην ζωή μας αλλά και η Παγκοσμιοποίηση με ότι αυτό συνεπάγεται, οδήγησε στους σχεδιαστές των ΑΠΣ να προχωρήσουν σε κάποιες μεταρρυθμίσεις, με σημαντικότερες ίσως την εισαγωγή της πληροφορικής και της δεύτερης ξένης γλώσσας στα Σχολεία. Ωστόσο τα ΑΠΣ διατηρούν το παραδοσιακό και δασκαλοκεντρικό τους χαρακτήρα (Βρεττός, Καψάλης, 2009 σελ. 58-59).

Με την συνδρομή του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου (1998) αλλά και με τους Νόμους 2525/1997 και 2640/1998 για το Ενιαίο και Τεχνικό Λύκειο αντίστοιχα, δημιουργούνται τα νέα ΑΠΣ. Στο νόμο 2525 αναγράφεται ότι καθιερώνεται ο θεσμός του Ενιαίου Λυκείου και. σκοπός αυτού είναι μεταξύ άλλων η ανάπτυξη γενικότερων ικανοτήτων όπως η δημιουργικότητα και η κριτική σκέψη. Παράλληλα γίνεται λόγος για την αγορά εργασίας τονίζοντας ότι στους μαθητές θα πρέπει να παρασχεθούν γνώσεις και εφόδια που θα τους βοηθήσουν στην πρόσβαση σε αυτή μετά το πέρας των σπουδών τους.

Βλέπουμε λοιπόν προσπάθειες για μια περισσότερο μαθητοκεντρική προσέγγιση αλλά και την πρόσκτηση ικανοτήτων γενικότερης παιδείας, πάντα σε σύνδεση με την αγορά εργασίας.

Επίσης δίνεται μια εντονότερη πίεση για την αξιολόγηση και στα πλαίσια αυτού το Υπουργείο επίσης διορίζει τετρακόσιους μόνιμους αξιολογητές.

Βέβαια οι προθέσεις και η σύνταξη νόμων και διαταγμάτων δεν σημαίνει απαραίτητα ότι αυτές επιτυγχάνονται και ο Μπονίδης (2003) σχολιάζει τα σχολικά εγχειρίδια αναφέροντας ότι είναι πολύ ογκώδη και αναχρονιστικά με αποτέλεσμα να

δημιουργείται πρόβλημα στους εκπαιδευτικούς που προσπαθούν να καλύψουν την ύλη βιαστικά και όχι ουσιαστικά. Δεν υπάρχει επίσης ουσιαστικός χρόνος για ομαδοσυνεργατικές δράσεις και αναγκαστικά ο εκπαιδευτικός, κυρίαρχος της τάξης «τρέχει» για να καλύψει την ύλη.

Το 2003 το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο σε συνεργασία με το Υπουργείο, καταθέτουν μια πρόταση που εμπεριέχει την έννοια Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (Δ.Ε.Π.Π.Σ.). Αυτή προήλθε έπειτα από εσωτερική αξιολόγηση και ανάλογες συζητήσεις και ανατροφοδότηση από τους εκπαιδευτικούς (<http://www.pi-schools.gr/programs/depps/>). Τα νέα ΑΠΣ έχουν κυρίαρχη έννοια την διαθεματικότητα (Αλαχιώτης, 2003). Η βασική διαφοροποίηση που υφίσταται είναι ότι στα τυπικά ΑΠΣ κατά τη διδασκαλία ενός μαθήματος, παρόλο που μπορεί να υπάρχει σύνδεση από άλλα μαθήματα, παραμένουν οι διαχωριστικές γραμμές μεταξύ των μαθημάτων ενώ στα ΔΕΠΠΣ υφίσταται εξ αρχής σχεδιασμένος συνδυασμός γνώσεων από διάφορα μαθήματα.

Το ΦΕΚ 1340/2002 αναφέρει μεταξύ άλλων ότι τα Νέα ΑΠΣ/ΔΕΠΣ «εμπλέκουν τους μαθητές σε βιωματικές ευκαιρίες μάθησης», ενώ αναφέρουν και δεξιότητες γενικότερης παιδείας που θα επιτρέψουν στους μαθητές την αντιμετώπιση διεθνών διαγωνισμών όπως PISA, TIMS και Reading Literacy IEA.

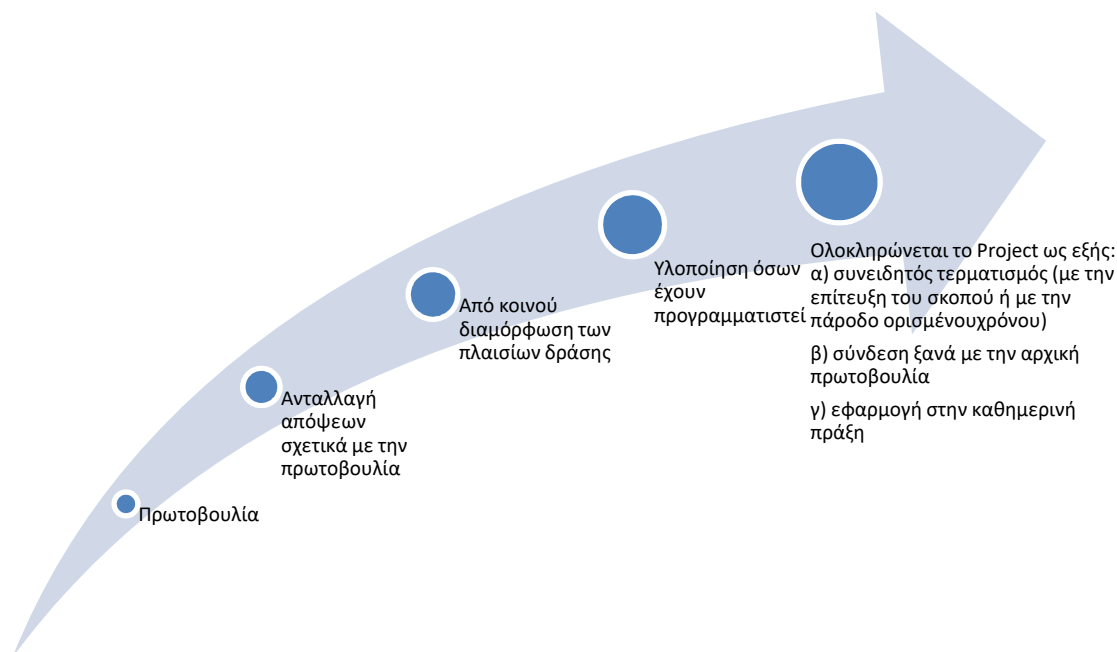
Στα πλαίσια αυτών, το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο προτείνει και την εισαγωγή της καινοτόμου δράσης «Ευέλικτη Ζώνη» για το Νηπιαγωγείο, το Δημοτικό και το Γυμνάσιο, θέλοντας έτσι να ενισχύσουν την εφαρμογή της διαθεματικότητας. Σε κάποιες τάξεις (Εκτη Δημοτικού και Τρίτη Γυμνασίου) εισάγεται επίσης και το πολυθεματικό βιβλίο με σειρά θεμάτων που αφορούν την καθημερινή ζωή. (https://blogs.sch.gr/gmamakis/files/2014/12/bounta_kauth_eparkeia.pdf).

Σημαντική είναι και η καθιέρωση σχεδίων εργασίας (projects), μια σημαντική εκπαιδευτική παρέμβαση με προστιθέμενη αξία.

Τα σχέδια εργασίας, σύμφωνα με πολλές έρευνες φαίνεται πως κεντρίζουν το ενδιαφέρον των μαθητών για το περιβάλλον, προάγουν το ερευνητικό πνεύμα, καλλιεργούν ικανότητες επίλυσης προβλημάτων και λήψης αποφάσεων και οξύνουν την συνθετική και κριτική σκέψη (Μπιρμπίλη, 2005).

Η έννοια του project ιστορικά περιγράφεται και οριοθετείται από τον William Heard Kilpatrick στο δοκίμιο του, «The Project Method» (1918).

Ο Frey ορίζει το Project ως μια ομαδική διαδικασία που συμμετέχουν όλοι (Frey, 1998, σελ 9) και μάλιστα αποδίδει και την παρακάτω δομή:

Σχήμα 1. Μέθοδος project σύμφωνα με τον Frey (1998).

Οι ανωτέρω αλλαγές ουσιαστικά οριοθετούν και την αλλαγή από τα παραδοσιακά ΑΠΣ στα προγράμματα curricula και μάλιστα πλέον πρόκειται για τα ΑΠ «νέου τύπου», τα οποία δίνουν μεγαλύτερη ελευθερία στον εκπαιδευτικό να οργανώσει την τάξη και το μάθημα του αλλά και παράλληλα μετατοπίζουν το ενδιαφέρον από τον δάσκαλο στον μαθητή, στις ιδιαίτερες ικανότητες και ανάγκες του. (Βρεττός & Καψάλης, 2009, σελ.59).

Το Ι.Ε.Π. ιδρύθηκε με τον νόμο 3966 (ΦΕΚ Α' 118/24-05-2011), σε αντικατάσταση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου (www.iep.gr). Στόχος αυτού είναι η υποστήριξη του Υπουργείου σε θέματα που αφορούν την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση αλλά και τη μεταλυκειακή εκπαίδευση. «Προϊόν» συνεργασίας του Ι.Ε.Π είναι κα τα νέα ΠΣ και το ΠΕΑΑ που αναλύονται ιδιαίτερος παρακάτω, στο κεφάλαιο 2.7.

2.2.Χαρακτηρισμός αναλυτικών προγραμμάτων

Ο Χατζηγεωργίου (2004), όσον αφορά τα ΑΠΣ διακρίνει πέντε είδη :

1. **Ιδανικό ΑΠ:** Αυτό που αποτελεί την πρόταση της εκπαιδευτικής ηγεσίας.
2. **Επίσημο ΑΠ:** Αυτό που έχει λάβει την έγκριση για να εφαρμοστεί.
3. **Αντιληπτό ΑΠ:** Αυτό που αντιλαμβάνονται οι εκπαιδευτικοί.
4. **Λειτουργικό ΑΠ:** Η πραγματική έκφραση του στις τάξεις όπως το αντιλαμβάνονται οι εκπαιδευτικοί.
5. **Βιωματικό ΑΠ:** Πως το αντιλαμβάνεται ο μαθητής. Αυτό μπορεί να καταγραφεί-χαρακτηριστεί με συνεντεύξεις/παρατήρηση/ερωτηματολόγια κλπ.

Αναφορικά με τη διάκριση σε **ανοικτά και κλειστά** Αναλυτικά Προγράμματα, ο Χρυσυφίδης αναφέρει (2004):

Τα κλειστά Αναλυτικά Προγράμματα είναι κατά κύριο λόγο συγκεντρωτικά με τον σχεδιασμό τους να αποτελεί εκπόνημα ειδικών, που αναλαμβάνουν να καταγράψουν με μεγάλη λεπτομέρεια την ύλη και τον τρόπο δράσης του εκπαιδευτικού στο μάθημα. Τα περιθώρια απόκλισης από αυτά είναι ελάχιστα και εναποτίθενται κυρίως στην αυτενέργεια του διδάσκοντα να ξεφύγει από το ΑΠ εισάγοντας δικές του προσεγγίσεις (Μαυρογιώργος, 1983). Δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στα μαθησιακά αποτελέσματα και λιγότερο στην ίδια τη διαδικασία η οποία συνήθως αφορά την απόκτηση συγκεκριμένων γνώσεων. Γενικότερα θεωρείται ότι το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα λειτουργούσε στο πλαίσιο κλειστών Αναλυτικών Προγραμμάτων με την απόκτηση κυρίως συγκεκριμένων γνώσεων παρά, σε μια σειρά ιδιαίτερων ικανοτήτων που συγκροτούν την προσωπικότητά του ανθρώπου και εντάσσονται στις ανάγκες της σύγχρονης κοινωνίας (Φλουρής, 1997, σελ. 96-97). Αυτό το στενό-καθορισμένο πλαίσιο επιδιώκει να αποτρέψει κάθε ενέργεια του εκπαιδευτικού, επειδή ενδεχομένως θα μεταβάλει τα αποτελεσματα όπως αυτά προδιαγράφηκαν στον σχεδιασμό τους (Χρυσυφίδης, 2003). Πρόκειται για ένα κυρίως δασκαλοκεντρικό σύστημα με τον εκπαιδευτικό να ακολουθεί κατά γράμμα τις οδηγίες του σχεδιαστή ενώ απουσιάζει η διεπιστημονικότητα και διαθεματικότητα. (Μπαγάκης, 2004, σελ. 82).

Τα Ανοιχτά ΑΠ έχουν κυρίως αποκεντρωτική διάσταση (Χρυσafiδης 2004). Σε αυτά να μεν αποτυπώνονται γενικές γραμμές, και παραδείγματα, ίσως και όρια που δεν πρέπει να υπερβεί ο εκπαιδευτικός, ωστόσο δίνουν ευελιξία στον εκπαιδευτικό να προσαρμοστεί στις καταστάσεις, στις δυνατότητες αυτού και των μαθητών του και γενικότερα να εισάγει στοιχεία της προσωπικότητας του (Carr & Kemmis, 2000). Αυτό φέρει αρκετά πλεονεκτήματα, τόσο όσον αφορά στην επαγγελματική εξέλιξη των εκπαιδευτικών όσο και στα γενικότερα μαθησιακά αποτελέσματα, αφού πλέον δίνεται έμφαση στον τρόπο προσέγγισης της γνώσης και λιγότερο καθεαυτού στη ίδια τη γνώση, (Bruner, 1966, Piaget, 1979). Είναι αυτό που ακούγεται συχνά στις μέρες μας ως το learning to learn, δηλαδή το «μαθαίνω πώς να μαθαίνω».

Ένα άλλος όρος που ακούγεται συχνά είναι η λεγόμενη μαθητοκεντρική διάσταση της μάθησης (Goehlich, 2003), με το μάθημα να γίνεται πιο ευέλικτο, δημιουργικό και ενδιαφέρον για τους μαθητές, δίνοντας παράλληλα και την δυνατότητα στον εκπαιδευτικό να προσαρμόσει την διδασκαλία του στις ιδιαίτερες συνθήκες της τάξης και των μαθητών (Carr & Kemmis, 2002, σελ.22-25).

Ένας άλλος διαχωρισμός για τα ΠΣ είναι αυτός του Ματσαγούρα (2004, σελ.55-59) ως εξής:

α.Επιστημονικο-κεντρικά (discipline-based curricula της αγγλικής βιβλιογραφίας). Υφίσταται αντιστοίχιση με τους επιστημονικούς κλάδους (disciplines) και προφανώς πρόκειται για απόλυτα, προκαθορισμένα ΠΣ ανάλογα με το περιεχόμενο τους.

β.Διεπιστημονικά. Η διεπιστημονικότητα επιδιώκει την σύνδεση διαφορετικών επιστήμων με στόχο την «ολιστική μελέτη της πραγματικότητας» (Ματσαγούρας, 2003; Φλογαΐτη, 2006; Δημητρίου, 2009).

γ. Διαθεματικά. Τα διαθεματικά αφορούν γενικότερα θέματα που απασχολούν τον σύγχρονο άνθρωπο, όπως την φύση, το περιβάλλον, τις ανθρώπινες σχέσεις κλπ.

Σε πολλούς υπάρχει σύγχυση μεταξύ διαθεματικότητας και διεπιστήμης, ωστόσο με απλά λόγια τα διεπιστημονικά ΠΣ αναφέρονται σε σύνδεση μεταξύ των επιστημών, δηλαδή συγκεκριμένων και καθορισμένων αρχών. Τα διαθεματικά από την άλλη έχουν πολύ μεγαλύτερο εύρος, ξεπερνούν την λογική των επιμέρους επιστημονικών κλάδων και αφορούν μαθητοκεντρικές και ομαδοσυνεργατικές δράσεις, ορθές παιδαγωγικές προσεγγίσεις και αγγίζουν καθημερινά θέματα, τις ανθρώπινες σχέσεις,

τα λεγόμενα soft skill κλπ και γενικά εστιάζονται στην δημιουργικότητα του μαθητή (Klein, 1990, σελ. 27).

Οι Thijs και van den Akker (2009) και van den Akker (2003) διακρίνουν τα ακόλουθα curricula:

- **Intended (επιδιωκόμενο) Curriculum:** Όπως το σχεδιάζουν / αντιλαμβάνονται οι σχεδιαστές του
- **Perceived (αντιληπτό) Curriculum:** Όπως το αντιλαμβάνονται οι εφαρμοστές του προγράμματος, δηλαδή οι εκπαιδευτικοί
- **Achieved (επιτευχθέν) Curriculum:** Όπως αυτό επιτυγχάνεται/εφαρμόζεται μέσα στην τάξη

Επίσης ορίζουν τα επίπεδα του προγράμματος σπουδών σε μικρό, μέσο και μακρο επίπεδο. Τα σχέδια προγράμματος σπουδών είναι το **μακρο-επίπεδο** ενώ η υλοποίηση αυτών είναι το **μέσο-επίπεδο**, που αποτελείται από το περιεχόμενο, τον βηματισμό και τις ώρες διδασκαλίας, τις εκπαιδευτικές στρατηγικές κλπ. Το πρόγραμμα σπουδών που επιτυγχάνεται (**achieved**) είναι μικροεπίπεδο, που αφορά τα μαθησιακά αποτελέσματα, τις ικανότητες και στάσεις που επιδεικνύουν οι εκπαιδευόμενοι ως αποτέλεσμα της διαδικασίας διδασκαλίας και μάθησης.

Ο Aikenhead (2006) ορίζει το πρόγραμμα σπουδών σε εκείνο το σχέδιο δραστηριοτήτων που καθορίζει τι θα συμβεί στα σχολεία (προβλεπόμενο-**intended** πρόγραμμα σπουδών) και θεωρεί την πραγματική εκπαιδευτική πρακτική ως το υλοποιούμενο (**achieved**) πρόγραμμα σπουδών.

Οι Mills και Treagust (2003) αναγνωρίζουν το **επιδιωκόμενο, υλοποιούμενο και επιτευχθέν** πρόγραμμα σπουδών και θεωρούν το αντιληπτό (**perceived**) πρόγραμμα σπουδών ως ένα επίπεδο μεταξύ του υλοποιούμενου και του επιτυγχανόμενου προγράμματος σπουδών. Οι αποφάσεις σχετικά με τους εκπαιδευτικούς στόχους λαμβάνονται σε κάθε επίπεδο και εμπλέκονται διαφορετικοί παράγοντες (van den Akker, 2003).

Το **επιδιωκόμενο** πρόγραμμα σπουδών καθορίζεται από το εκπαιδευτικό οργανωτικό σύστημα των χωρών στον κόσμο (van den Akker, 2003 & 2010). Συνήθως περιλαμβάνει στόχους και προσδοκίες που θέτουν οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής και οι προγραμματιστές προγραμμάτων σπουδών μαζί με σχολικά βιβλία, επίσημα

αναλυτικά προγράμματα ή πρότυπα προγράμματος σπουδών που ορίζονται από ένα συγκεκριμένο έθνος ή οργανισμό (Kuiper, Folmer, & Ottevanger, 2013· van den Akker, 2003). Το επιδιωκόμενο πρόγραμμα σπουδών έρχεται σε δύο σημαντικές μορφές, δηλαδή το ιδανικό και το επίσημο πρόγραμμα σπουδών. Το ιδανικό πρόγραμμα σπουδών, αποτελεί τις αρχικές ιδέες των σχεδιαστών του προγράμματος σπουδών (Goodlad et al, 1979· Thijs & van den Akker, 2009· van den Akker, 2003). Όταν οι ιδέες των σχεδιαστών οδηγούν στην παραγωγή ενός εγγράφου ή μετατρέπονται σε υλικό προγράμματος σπουδών, αυτό αποτελεί το **επίσημο πρόγραμμα σπουδών**. Το επίσημο πρόγραμμα σπουδών αποτελείται από έγγραφα που έχουν αναπτυχθεί μέσα στο σχολικό σύστημα, για παράδειγμα αναλυτικά προγράμματα, πρακτικούς οδηγούς που εγκρίνονται επίσημα από τον συντονιστή του προγράμματος σπουδών ή οποιονδήποτε κυβερνητικό παράγοντα (van den Akker, 2003 και 2010). Από τις ιδέες-προτάσεις των σχεδιαστών στο επίσημο πρόγραμμα σπουδών, υπάρχει πιθανότητα φυσικά να επέλθουν αλλαγές (van den Akker & Voogt, 1994). Το **εφαρμοζόμενο** πρόγραμμα (μέσο-επίπεδο) περιλαμβάνει περιεχόμενο, διδακτικές στρατηγικές, βηματισμό κλπ που προορίζονται να καθοδηγήσουν τους εκπαιδευτικούς σχετικά με την εφαρμογή του επιδιωκόμενου προγράμματος σπουδών στην πράξη.

Για τους Thijs και van den Akker (2009) και van den Akker (2003), το **υλοποιούμενο** πρόγραμμα σπουδών αντιμετωπίζεται με δύο μορφές, το **αντιληπτό** και το **επιτευχθέν**. Το **αντιληπτό (perceived)** πρόγραμμα σπουδών αναφέρεται στην ερμηνεία των χρηστών του προγράμματος σπουδών που είναι οι εκπαιδευτικοί και λαμβάνει υπόψη τη φιλοσοφία του εκπαιδευτικού, τα σχέδια μαθήματος, τα σχήματα εργασίας, την ερμηνεία του τι πρέπει να διδάσκεται στην τάξη κλπ (Goodlad, κα. 1979· van den Akker, 2003).

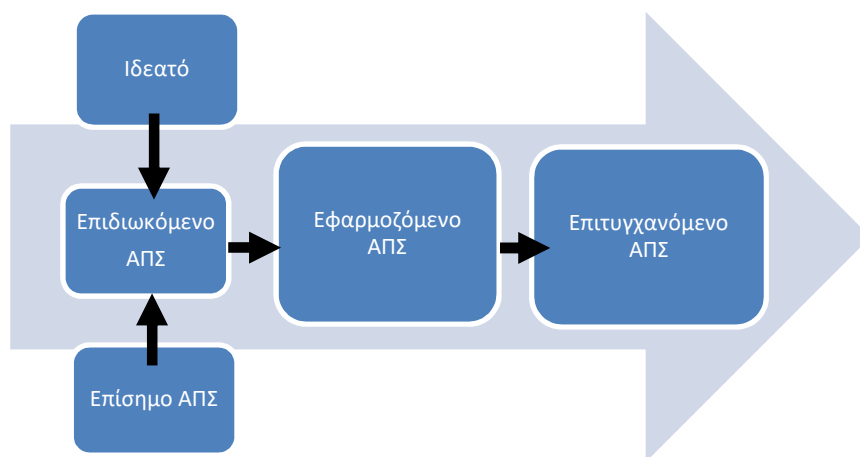
Το **επιτευχθέν (achieved)** πρόγραμμα σπουδών θεωρείται το βιωματικό πρόγραμμα σπουδών που αναφέρεται στις αντιδράσεις των μαθητών και τα μαθησιακά αποτελέσματα μετά τη διδασκαλία (Thijs&van den Akker , 2009).

Τα παραπάνω παρουσιάζονται συνοπτικά στον Πίνακα 1

Προβλεπόμενο	Ιδανικό	Όραμα ή βασική φιλοσοφία των σχεδιαστών του ΠΣ
	Τυπικό/Γραπτό	Σκοποί όπως αποτυπώνονται στα έγγραφα και υλικά του ΠΣ
Εφαρμοζόμενο	Αντιληπτό	Όπως αυτό ερμηνεύεται από τους χρήστες (κυρίως εκπαιδευτικούς)
	Σε χρήση	Η ίδια η διαδικασία διδασκαλίας και μάθησης (ΠΣ εν δράσει)
Επιτευχθέν	Βιωματικό	Μαθησιακές εμπειρίες όπως τις αντιλαμβάνονται οι εκπαιδευόμενοι
	Μαθησιακά αποτελέσματα	Προκύπτοντα μαθησιακά αποτελέσματα των μαθητών

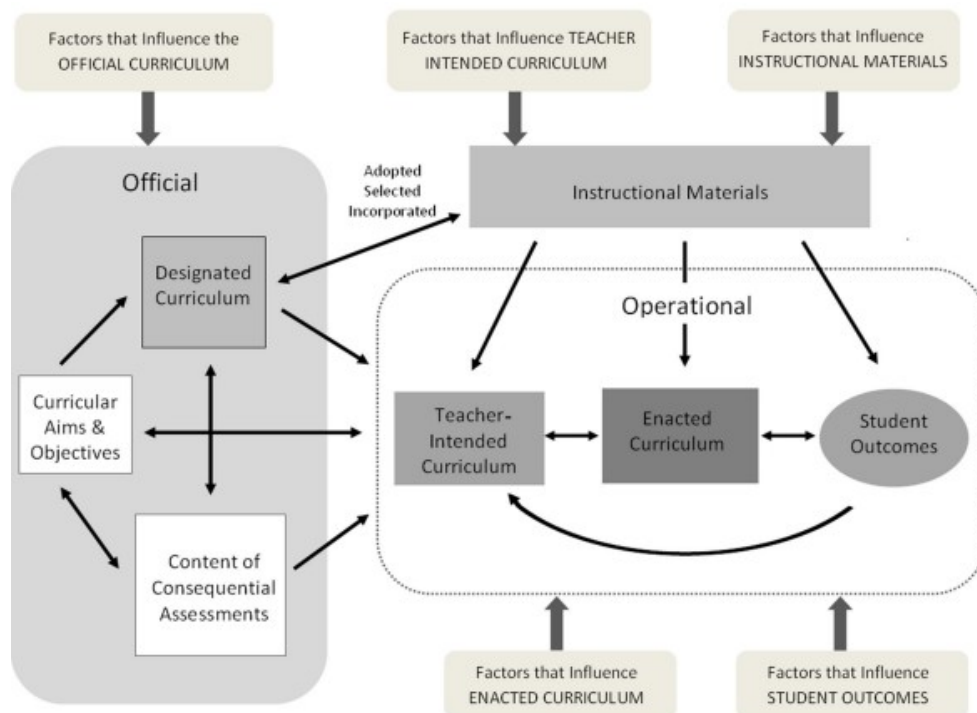
Πίνακας 1: Μορφές προγράμματος σπουδών (απόδοση του γράφοντος στα Ελληνικά από Thijs και van den Akker, 2009, σελ. 10)

Οι Van den Akker, Fasoglio και Mulder (2010) αναγνωρίζουν τα διαφορετικά επίπεδα του προγράμματος σπουδών και βλέπουν την ευθυγράμμιση αυτών των επιπέδων ως τη βάση για την επιτυχή επίτευξη των στόχων του προγράμματος σπουδών. Το Σχήμα 2 δείχνει την ιδανική διάταξη των διαφορετικών επιπέδων του προγράμματος σπουδών.

Σχήμα 2. Μοντέλο ευθυγράμμισης του προγράμματος σπουδών (απόδοση του γράφοντος στα Ελληνικά από Van der Akker, Fasoglio & Mulder (2010)).

Μια εξαιρετικά ενδιαφέρουσα προσέγγιση είναι και αυτή των Remillard&Heck (2014) που συσχετίζουν τα διάφορα είδη του curriculum, τους στόχους και σκοπούς των σχεδιαστών τους, τα μαθησιακά αποτελέσματα και τους παράγοντες που τα επηρεάζουν (Σχήμα 3.).

Σχήμα 3. Μοντέλο συσχέτισης των Remillard & Heck (2014).

Μια άλλη διάκριση είναι σε «επίσημο» και το «κρυφό» αναλυτικό πρόγραμμα.

Μια πρώτη προσέγγιση του **κρυφού** προγράμματος έγινε από τον Jackson, (1990) που το συσχετίζει με τις άτυπες μορφές διδασκαλίας εντός του σχολείου με το επίσημο ΠΣ.

Ο Χατζηγεωργίου (2004, σελ. 110-111) δίνει ιδιαίτερη σημασία στο κρυφό πρόγραμμα τονίζοντας ότι το αναλυτικό πρόγραμμα δεν περιορίζεται στα όρια ενός σχολείου αλλά επεκτείνεται και στην κοινωνία γενικότερα.

Μια άλλη ορολογία που ταυτίζεται με το **κρυφό πρόγραμμα** είναι ο όρος «**παρα-πρόγραμμα**» από τον Μαυρογιώργο (1983, σ.77). Σαφέστατα τα αποτελέσματα του **κρυφού** ΑΠ είναι εξίσου σημαντικά, ενώ σύμφωνα με την παιδαγωγική προσέγγιση η παράπλευρη μάθηση υπεισέρχεται στην κοινωνική και πολιτική λειτουργία του σχολείου καθώς δημιουργεί στάσεις, θέσεις και συμπεριφορές που μπορεί να διαπλάσουν και να καθορίσουν μια προσωπικότητα (Σολομών, 1994· Dewey, 1938). Λόγω αυτής της δυναμικής καθίσταται ισχυρότερο από το επίσημο ΑΠ μιας και η προσωπικότητα ενός ανθρώπου επηρεάζει σαφέστατα τα μαθησιακά αποτελέσματα και την στάση ενός μαθητή απέναντι στο επίσημο ΑΠ.

2.3. Δυσκολίες-Προκλήσεις κατά την υλοποίηση των ΠΣ

Η εφαρμογή του προγράμματος σπουδών μπορεί να οδηγήσει σε προβλήματα καθώς μπορεί να μην υλοποιηθεί όπως προβλέπεται και να δημιουργηθεί χάσμα μεταξύ των προσδοκιών των σχεδιαστών του προγράμματος σπουδών και του τι πραγματικά συμβαίνει μέσα στην τάξη (Thijs&van den Akker, 2009· van den Akker, 2003· Sethole, 2001). Οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι σχεδιαστές προγραμμάτων σπουδών και οι εκπαιδευτικοί κατά την υλοποίηση του είναι διαφορετικές. Ο Rogan (2004) και ο Jansen (2001) αναφέρθηκαν σε αυτήν την ασυμφωνία ως «*αναντιστοιχία μεταξύ προσδοκίας και πραγματικότητας*». Η συνοχή μεταξύ του επιδιωκόμενου, του υλοποιημένου και του επιτευχθέντος προγράμματος σπουδών είναι σημαντική καθώς καθορίζει τα μαθησιακά αποτελέσματα στην τάξη.

Μία από τις κύριες προκλήσεις για τη επιτυχή υλοποίηση ή/και βελτίωση του προγράμματος σπουδών είναι η δημιουργία ισορροπίας και συνέπειας μεταξύ των διαφόρων συνιστωσών ενός προγράμματος σπουδών. Ποια είναι αυτά τα συστατικά; Ο σχετικά απλός ορισμός του προγράμματος σπουδών από τον Walker (1990) περιλαμβάνει τρία κύρια στοιχεία : το περιεχόμενο, τον σκοπό και την οργάνωση της μάθησης. Ωστόσο μια πιο επεξεργασμένη λίστα στοιχείων είναι αυτή του Van den Akker (2003) που προτείνει ένα πλαίσιο δέκα συνιστωσών που αντιμετωπίζει δέκα συγκεκριμένες ερωτήσεις (Πίνακας 2).

Λογική	Γιατί μαθαίνουν;
Στόχοι	Προς ποιους στόχους μαθαίνουν;
Περιεχόμενο	Τι μαθαίνουν;
Δραστηριότητες μάθησης	Πώς μαθαίνουν;
Ρόλος δασκάλου	Πώς διευκολύνει ο δάσκαλος τη μάθησή τους;
Υλικά και πόροι	Με τι μαθαίνουν;
Ομαδοποίηση	Με ποιους μαθαίνουν;
Τοποθεσία	Που μαθαίνουν;
Χρόνος	Πότε μαθαίνουν;
Αξιολόγηση	Πώς αξιολογείται η μαθησιακή τους πρόοδος;

Πίνακας 2. Στοιχεία προγράμματος σπουδών (van den Akker, 2003)

Ο Chaudhary (2015) αναφέρει ότι υπάρχουν διάφοροι παράγοντες που επηρεάζουν την Υλοποίηση του Προγράμματος Σπουδών ονοματίζοντας τα εξής:

- Εκπαιδευτικοί (δεδομένου ότι η εφαρμογή πραγματοποιείται μέσω της αλληλεπίδρασης του εκπαιδευόμενου και των προγραμματισμένων ευκαιριών μάθησης, ο ρόλος και η επιρροή του δασκάλου στη διαδικασία είναι αδιαμφισβήτητη.)
- Μαθητές (πρέπει να ληφθούν υπόψη τα διαφορετικά χαρακτηριστικά των εκπαιδευόμενων κατά την εφαρμογή του προγράμματος σπουδών)
- Πόροι
- Υλικά και Εγκαταστάσεις
- Εμπλεκόμενα μέρη (γονείς, συλλόγους γονέων και εκπαιδευτικών, θρησκευτικές οργανώσεις, τοπικές αρχές)
- Σχολικό Περιβάλλον (ιδιαίτερες συνθήκες κάθε σχολείου)
- Πολιτισμός και Ιδεολογία (ορισμένες κοινότητες μπορεί να αντισταθούν σε μια κυρίαρχη κουλτούρα ή κυβερνητική ιδεολογία και ως εκ τούτου να επηρεάσουν την εφαρμογή του κεντρικά σχεδιασμένου προγράμματος σπουδών)
- Εκπαιδευτική Επίβλεψη (ο επικεφαλής, ο διευθυντής του σχολείου παρακολουθεί και καθοδηγεί την εφαρμογή του προγράμματος σπουδών διασφαλίζοντας ότι τα σχέδια εργασίας, τα σχέδια μαθημάτων και τα αρχεία της βαθμολογίας προετοιμάζονται τακτικά)
- Αξιολόγηση (οι δάσκαλοι έχουν την τάση να επικεντρώνονται σε θέματα που προάγουν την ακαδημαϊκή αριστεία στις εξετάσεις. Αυτή η ενέργεια του δασκάλου προφανώς μπορεί να επηρεάσει τους στόχους του ΠΣ.)

Αυτοί οι παράγοντες αλληλεπιδρούν μεταξύ τους και δημιουργούν επιρροές που δεν μπορούν να αποδοθούν στον έναν ή τον άλλο παράγοντα αλλά θα πρέπει να τα εξεταστούν συνολικά.

Οι Rogan κ.α (2003) αναφέρουν ότι ο αναπτυσσόμενος κόσμος είναι γεμάτος με παραδείγματα καλοπροαίρετων, καλοσχεδιασμένων προγραμμάτων μεταρρύθμισης του προγράμματος σπουδών που απέτυχαν να ριζώσουν. Ένας από τους σημαντικότερους λόγους για αυτήν την αποτυχία φαίνεται να είναι η έλλειψη σαφώς μελετημένων στρατηγικών εφαρμογής που θα λαμβάνουν υπόψη το τοπικό πλαίσιο,

συμπεριλαμβανομένης της ποικιλομορφίας που μπορεί να υπάρχει σε αυτό το πλαίσιο, και των ψυχολογικών παραγόντων που επηρεάζουν τη μάθηση και την αλλαγή. Οι ερευνητές υποστηρίζουν την μελέτη τριών δομών που πρέπει να ληφθούν υπόψη σε κάθε στάδιο της διαδικασίας υλοποίησης ενός νέου ΠΣ, δηλαδή το Προφίλ-Σχεδιασμό της Εφαρμογής, την Ικανότητα Υποστήριξης Καινοτομίας και την Εξωτερική Υποστήριξη. Αυτές οι δομές είναι αλληλεξαρτώμενες και η καθεμία πρέπει να αλληλεπιδρά με τις άλλες και να παραμένει προσηλωμένη στον πρωταρχικό στόχο της επιδιωκόμενης εκπαιδευτικής αλλαγής. Ωστόσο, απαιτείται έρευνα για τη σχέση αυτών των δομών και επίσης έρευνα για τον εντοπισμό κατάλληλων δεικτών για καθεμία από αυτές. Είναι απίθανο οι δείκτες να είναι γενικεύσιμοι ή σταθεροί με την πάροδο του χρόνου. Για παράδειγμα, όπου το οργανωτικό επίπεδο σε ένα σχολείο είναι χαμηλό, οι πιο σημαντικοί δείκτες της ικανότητας υποστήριξης της καινοτομίας μπορεί να σχετίζονται με τη στάση των εκπαιδευτικών και τη χρηστή διοίκηση, ενώ σε ένα σχολείο με υψηλό οργανωτικό επίπεδο, όπως καλές υποδομές και καλά καταρτισμένους εκπαιδευτικούς, ο μαθητής και τα κίνητρα μάθησης του μπορεί να είναι πιο σημαντικός δείκτης. Επίσης, για παράδειγμα, η Εξωτερική Υποστήριξη γίνεται λιγότερο σημαντική καθώς αυξάνεται η Ικανότητα Υποστήριξης της Καινοτομίας. Απαιτείται λοιπόν συνεχής έρευνα που διεξάγεται σε ποικίλα πλαίσια προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι ενός ΑΠΣ.

Η ανάπτυξη ενός προγράμματος σπουδών και η διαδικασία της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης υπόκειται συνεχώς σε αναθεωρήσεις και αλλαγές δημιουργώντας έτσι συνεχείς προκλήσεις. Επομένως η εμπλοκή όλων των ενδιαφερομένων, ιδιαίτερα των ατόμων που εμπλέκονται άμεσα στη διδασκαλία των μαθητών, είναι ένα ζωτικό κομμάτι για την επιτυχή ανάπτυξη και αναθεώρηση του προγράμματος σπουδών (Johnson, 2001).

Οι Zhukova κα.(2020) τονίζουν ότι η επιτυχής ενσωμάτωση της ΠΕΑΑ στο ΑΠΣ της τάξης βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στη φιλοσοφία, τις πεποιθήσεις, τον ενθουσιασμό, τη θεωρητική γνώση και την πρακτική εξειδίκευση των εκπαιδευτικών. Οι εκπαιδευτικοί διαδραματίζουν κεντρικό ρόλο στην επιτυχή εφαρμογή της ΠΕΑΑ στα σχολεία. Με την ενσωμάτωση της ΠΕΑΑ στα προγράμματα σπουδών, οι εκπαιδευτικοί του 21ου αιώνα θα αντιμετωπίσουν πρόσθετες προκλήσεις σε μια προσπάθεια να προσαρμόσουν τις απαιτήσεις του υπάρχοντος πληθωρικού προγράμματος σπουδών στις προτεραιότητες της εκπαίδευσης για βιώσιμη ανάπτυξη.

Αν και διεθνώς είναι ευρέως αποδεκτό ότι η εκπαίδευση για τη βιώσιμη ανάπτυξη πρέπει να γίνει σημαντικό μέρος τόσο της τυπικής όσο και της άτυπης εκπαίδευσης σε όλα τα επίπεδα, οι ερευνητές έχουν επανειλημμένα τονίσει την ανεπαρκή γνώση, την ελλιπή τεχνογνωσία και ετοιμότητα των δασκάλων να συμπεριλάβουν την ΕΑΑ στις πρακτικές τους στην τάξη. Η μελέτη αποκάλυψε αρκετά ανησυχητικά ευρήματα σε σχέση με την κατανόηση της βιωσιμότητας και της ΕΑΑ από τους αρχάριους δασκάλους και την τρέχουσα ικανότητά τους να διδάξουν την ΕΑΑ. Τα αποτελέσματα της δείχνουν ότι οι αρχάριοι δάσκαλοι τείνουν να εστιάζουν σε μεγάλο βαθμό σε μεμονωμένες πτυχές της βιωσιμότητας, αποτυγχάνοντας να δουν την πλήρη εικόνα και να εντοπίσουν την αλληλεξάρτηση όλων των διαστάσεων της. Επιπλέον, φαίνεται να τους λείπει «ένα βαθιά προσωπικό φιλοσοφικό όραμα» παρότι φαίνεται να γνωρίζουν καλά την οικολογική διάσταση της βιωσιμότητας και της ΕΑΑ. Ωστόσο, τείνουν να παραμελούν άλλες διαστάσεις και να μην έχουν τη σαφή κατανόηση των εννοιών που σχετίζονται με τη βιωσιμότητα.

Αυτό μπορεί να αποδοθεί σε δύο παράγοντες. Πρώτον, όπως ισχυρίζονται ορισμένοι επιστήμονες ότι η εκπαίδευση για την αειφορία περιγράφεται ως μια πολυδιάστατη έννοια χωρίς ενιαίο συγκεκριμένο ορισμό και δεύτερον ότι οι αρχάριοι δάσκαλοι είχαν πολύ περιορισμένη ρητή και συστηματική έκθεση σε σχετικές έννοιες και πρακτικές κατά τη διάρκεια των σπουδών τους. Επιπλέον, φάνηκε ότι πολλοί συμμετέχοντες είχαν πολύ απλοϊκές αντιλήψεις για το τι υπονοούσε και συνιστούσε η ΕΑΑ, όπως για παράδειγμα, αρκετοί δάσκαλοι είπαν ότι το καθήκον τους ήταν να διδάξουν «να ταξινομούν τα απορρίμματα» ή «να χρησιμοποιούν χάρτινες σακούλες αντί για πλαστικές». Φαίνεται ότι απαιτείται μια πιο δομημένη, βασισμένη στη θεωρία, συστημική και ολιστική κατανόηση και προσέγγιση της βιωσιμότητας και της εκπαίδευσης για την αειφορία για την προώθηση των αειφορικών πρακτικών στα σχολεία. Συνολικά, αυτή η μελέτη τονίζει ότι υπάρχει ανάγκη για πιο συστηματικές προσπάθειες από τα ιδρύματα αρχικής εκπαίδευσης εκπαιδευτικών και παράλληλα ανάπτυξη Δια Βίου προγραμμάτων επαγγελματικής ανάπτυξης για να προετοιμάσουν τους εκπαιδευτικούς στην ορθή εφαρμογή της ΠΕΑΑ, κάτι που τονίζεται ομοίως και άλλες πρόσφατες μελέτες όπως αναφέρει η συγγραφέας. Είναι επίσης σημαντικό να παρέχεται περαιτέρω επαγγελματική κατάρτιση και υποστήριξη στους εκπαιδευτικούς σύμφωνα με τις ατομικές τους ανάγκες και τις ανάγκες των διαφορετικών κλάδων. Οι επαγγελματικές ανάγκες των αρχαρίων εκπαιδευτικών

όσον αφορά την ΕΑΑ θα πρέπει να αναλύονται ενδελεχώς και να λαμβάνονται υπόψη κατά τον σχεδιασμό μαθημάτων κατάρτισης και επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών. Είναι σημαντικό ότι τα προγράμματα εκπαίδευσης εκπαιδευτικών θα πρέπει να αντιμετωπίζουν τις θεμελιώδεις αρχές της ΕΑΑ με μεγαλύτερη σαφήνεια, συμπεριλαμβανομένων βασικών θεμάτων και θεμάτων βιώσιμης ανάπτυξης, βασικών παιδαγωγικών προσεγγίσεων και μεθόδων, προσεγγίσεων αξιολόγησης και βασικών ικανοτήτων στην ΕΑΑ. Για να είναι πιο αποτελεσματική η ΕΑΑ, είναι επίσης πολύ σημαντικό να διασφαλιστεί μια τέτοια προσέγγιση στο σύνολο του σχολείου όπου οι αρχάριοι δάσκαλοι θα υποστηρίζονται και θα καθοδηγούνται επαγγελματικά από τους συναδέλφους τους και θα μπορούν να αξιοποιούν την τεχνογνωσία και την εμπειρία των πιο έμπειρων δασκάλων.

2.4. Πρόγραμμα σπουδών και επαγγελματική ανάπτυξη

Όπως είδαμε και παραπάνω, το πρόγραμμα σπουδών είναι το άθροισμα όλων των μαθησιακών εμπειριών που συναντά ο μαθητής υπό την καθοδήγηση του σχολείου για να επιτύχει τα επιδιωκόμενα μαθησιακά αποτελέσματα της εκπαίδευσης. Οι σχεδιαστές προγραμμάτων σπουδών υποθέτουν ότι το «καλό» πρόγραμμα σπουδών τους θα ερμηνευτεί και θα εφαρμοστεί σύμφωνα με τις προσδοκίες τους. Αυτή η έννοια αγνοεί τον ρόλο άλλων παραγόντων στη διαδικασία υλοποίησης του προγράμματος σπουδών. Ο Stenhouse (1979) προσδιορίζει τον εκπαιδευτικό ως τον βασικό παράγοντα για την εφαρμογή του προγράμματος σπουδών. Ως εκ τούτου, είναι επιτακτική ανάγκη οι εκπαιδευτικοί να κατανοούν τις απαιτήσεις του προγράμματος σπουδών όσο το δυνατόν πιο ξεκάθαρα, προκειμένου να μπορούν να εφαρμόσουν σωστά το πρόγραμμα σπουδών όπως προβλέπεται.

Οι εκπαιδευτικοί είναι οι πραγματικοί εφαρμοστές του προγράμματος σπουδών σε επίπεδο τάξης και η επαγγελματική τους ανάπτυξη είναι απαραίτητη για τη γεφύρωση των επιδιωκόμενων κατευθυντήριων γραμμών του προγράμματος σπουδών με τις πρακτικές στην τάξη (Bouck, 2008· Ornstein & Hunkins, 2014). Η επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών είναι μια διαδικασία ενίσχυσης των επαγγελματικών ικανοτήτων των εκπαιδευτικών για την αποτελεσματική χρήση του προγράμματος σπουδών στην τάξη (Whitehurst, 2002· Smith, 2005· Komba & Nkumbi, 2008). Η απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων για προσωπική και επαγγελματική ανέλιξη παρέχει ευκαιρίες στους εκπαιδευτικούς να εξερευνήσουν νέους ρόλους, να

βελτιώσουν τις στρατηγικές διδασκαλίας, να επαναπροσδιορίσουν τις πρακτικές τους και να εφαρμόσουν αποτελεσματικά το πρόγραμμα σπουδών (Speck & Knipe, 2005· Komba & Nkumbi, 2008).

Οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής προγράμματος σπουδών καθώς και οι σχεδιαστές έχουν ανησυχίες σχετικά με την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών για την εφαρμογή του προγράμματος σπουδών. Την θεωρούν αποτελεσματικό παράγοντα πρόβλεψης για την εφαρμογή του προγράμματος σπουδών που ενισχύει τη γνώση περιεχομένου, τις στρατηγικές διδασκαλίας, τη χρήση εκπαιδευτικού υλικού και τις τεχνικές αξιολόγησης για τη διδασκαλία (Guskey, 2002· Porter, Garet, Desimone, & Birman, 2003· Supovitz, & Turner, 2000· Remillard & Kaye, 2002· LeFevre, 2004).

Επίσης η επαγγελματική ανάπτυξη παρέχει στους εκπαιδευτικούς ευκαιρίες να κατανοήσουν τη διδακτική διαδικασία μάθησης για την εφαρμογή του προγράμματος σπουδών (Fullan, 2007· Zakaria & Daud, 2009· Garet κ.α., 2001).

Οι Garet κ.α. (2001) ανέφεραν ότι οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν σε προγράμματα επαγγελματικής ανάπτυξης για την εφαρμογή του προγράμματος σπουδών των φυσικών θεμάτων ήταν πιο προετοιμασμένοι ως προς τη γνώση και τις διδακτικές δεξιότητες. Οι Cohen και Hill (2001) ανέφεραν ότι οι εκπαιδευμένοι δάσκαλοι με βάση το πρόγραμμα σπουδών χρησιμοποιούν αποτελεσματικά το εκπαιδευτικό υλικό κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας ενώ η επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών επηρεάζει σημαντικά τη μάθηση των μαθητών στην τάξη (Supovitz κ.α., 2000· Hargreaves & Fink, 2005). Οι εκπαιδευτικοί χρειάζονταν εκπαίδευση ανάλογη με τα έγγραφα του προγράμματος σπουδών, τις παιδαγωγικές δεξιότητες, τη διαχείριση της τάξης, τη χρήση οπτικοακουστικών βοηθημάτων, τα νέα σχολικά βιβλία και βοηθήματα/εξοπλισμό για την εφαρμογή του προγράμματος σπουδών (Garet κ.α. , 2001).

Οι καταρτισμένοι εκπαιδευτικοί κάνουν πιο ενδιαφέρον και ουσιαστικό το περιεχόμενο του μαθήματος μέσω ορθών μεθόδων διδασκαλίας και αξιολόγησης με επίκεντρο το πρόγραμμα σπουδών, διεξάγουν πρακτικές και χρησιμοποιούν σύγχρονες τεχνικές (Fullan, 2007· Zakaria & Daud, 2009). Μάλιστα ορισμένοι ερευνητές κατέληξαν ότι η εφαρμογή του προγράμματος σπουδών μπορεί μάλιστα να αποτύχει λόγω της έλλειψης επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών (Spillane Reiser και Reimer, 2002· Cheng κ.α., 2010· Yan, 2012· O'Sullivan, 2002).

2.5. Επιμόρφωση και επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών

Χωρίς αμφιβολία οι εκπαιδευτικοί είναι οι ακρογωνιαίοι λίθοι σε κάθε προσπάθεια ανάπτυξης προγράμματος σπουδών μιας και οι ικανοί εκπαιδευτικοί υποστηρίζουν την διαδικασία της μάθησης και είναι υπεύθυνοι για την εισαγωγή του προγράμματος σπουδών στην τάξη. Ο εκπαιδευτικός λοιπόν θα πρέπει να διαθέτει κατάλληλες γνώσεις και δεξιότητες που θα τον βοηθήσουν να συμβάλει αποτελεσματικά στη λειτουργία ανάπτυξης του προγράμματος σπουδών. Συνεπώς οι εκπαιδευτικοί χρειάζονται ανάλογη επιμόρφωση και κατάρτιση που θα είναι προσανατολισμένες στην επαγγελματική ανάπτυξη για να μπορούν να συμβάλλουν στην ανάπτυξη του προγράμματος σπουδών (Alsubaie, 2016).

Όπως φάνηκε και παραπάνω, η πολιτεία αλλά και οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να επενδύουν σε στρατηγικές επαγγελματικής ανάπτυξης μέσω ανάλογων επιμορφώσεων αφού η διαδικασία της επιμόρφωσης αυξάνει την ικανότητα των πρακτικών τους για την εφαρμογή του ΠΣ βοηθώντας τους να επιλέγουν και να χρησιμοποιούν κατάλληλες μεθόδους διδασκαλίας, εκπαιδευτικό υλικό και τεχνικές αξιολόγησης για να κάνουν τη μάθηση πιο αποτελεσματική.

Η επιμόρφωση είναι μια έννοια άρρηκτα συνδεδεμένη με την ενδυνάμωση των ικανοτήτων των εκπαιδευτικών, μέσα από διάφορες εκπαιδευτικές δράσεις, ενισχύοντας τον σύνθετο ρόλο τους με στόχο την επαγγελματική τους ανάπτυξη.

Οι Evans, Stevenson, Lasen, Ferreira και Davis (2017) στην έρευνα τους συμπέραναν πως η ένταξη της αειφορίας στην επιμόρφωση των εκπαιδευτικών πραγματοποιείται

- με εγκάρσια διάχυση στο ΑΠΣ του στις αντίστοιχες σχολές
- ως αυτόνομο γνωστικό αντικείμενο, είτε στο βασικό ΠΣ είτε ως μάθημα επιλογής
- ως θεματική περιοχή στα πλαίσια ενός άλλου γνωστικού αντικειμένου του ΠΣ
- ως συμπληρωματική δράση πχ σχέδιο εργασίας σε μαθήματα που κυρίως σχετίζονται με το περιβάλλον και την περιβαλλοντική εκπαίδευση.

Ένα σημαντικό τριετές πρόγραμματος μέσω του Erasmus+ σε 6 χώρες (Αγγλία, Εσθονία, Ολλανδία, Ιταλία, Ουγγαρία και Κύπρος) (Vare et al., 2019) οδήγησε στην

δημιουργία του πλαισίου *Rounder Sense of Purpose*. Αυτό εμπεριέχει δώδεκα δεξιότητες που πρέπει να έχουν οι εκπαιδευτικοί (εν δυνάμει και εν ενεργεία) προκειμένου να πετύχουν τα επιθυμητά μαθησιακά αποτελέσματα που απαιτεί η διδασκαλία της αειφορίας και είναι τα εξής:

- στη διασύνδεση περιβάλλοντος και κοινωνίας
- στην ετοιμότητα να ανταποκριθούν σε μελλοντικές προκλήσεις
- στην συμμετοχικότητα σε θέματα αειφορίας,
- από απλή ενημέρωση να οδηγηθούν στην γνώση της αειφορίας
- στην ενσυναίσθηση και άλλες μεταγνωστικές ικανότητες
- στην συμμετοχή ως ενεργός πολίτης
- στην διεπιστημονική προσέγγιση των θεμάτων,
- στην εφαρμογή καινοτόμων διδακτικών πρακτικών,
- στην βιωματική μάθηση
- στην δημιουργία κριτικού πνεύματος
- στην δημιουργία αισθήματος ατομικής ευθύνης
- στην μετάβαση από θεατής στην ανάληψη ατομικών και συλλογικών δράσεων

Οι Bourn, Hunt και Bamber (2017) αναφέρουν πως η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε θέματα αειφορίας συντελείται ως εξής :

- σε εκπαιδευτικά προγράμματα που εντάσσονται στα πλαίσια των σχολών φοίτησης αλλά και σε δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς
- σε ερευνητικά προγράμματα εθνικής και παγκόσμιας εμβέλειας
- σε ενδοσχολικές δραστηριότητες που αφορούν συνεργασίες με άλλα σχολεία και εμπειρότερους εκπαιδευτικούς
- σε σεμινάρια και
- σε μορφές άτυπης μάθησης εντός και εκτός σχολείου

Την αποτελεσματικότητα της αλληλεπίδρασης νέων και έμπειρων εκπαιδευτικών σε διάφορες συνεργατικές δράσεις στο πεδίο της αειφορίας στην επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών τονίζουν επίσης και οι Burgener και Barth (2018).

Σε μια άλλη Ευρωπαϊκή χώρα, στην Κροατία, η Andić (2020) μελετώντας το εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας της, τονίζει την ανάγκη αποτελεσματικής επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών σε θέματα αειφορίας, όχι μέσα από σποραδικές και προαιρετικές δράσεις, αλλά από ένα ισχυρό θεσμοθετημένο σύστημα εκπαίδευσης και επιμόρφωσης.

Αντίστοιχα αποτελέσματα και στην Ισπανία με τους Gonzalez- Garcia, Fontana-Jimenez και Azcarate (2020) να μελετούν μεταπτυχιακούς φοιτητές/τριες του Πανεπιστημίου Cadiz διαπιστώνοντας πως η αύξηση των γνώσεων δεν τους έδωσε το απαραίτητο αίσθημα ετοιμότητας να εφαρμόσουν τις διδακτικές τεχνικές και τις νέες παιδαγωγικές μεθόδους που απαιτούνται για την για την ενσωμάτωση της αειφορίας στο σχολικό πρόγραμμα.

Οι Wen και Wu (2017) στην Σιγκαπούρη αξιολογώντας ένα πρόγραμμα ενδοσχολικής επιμόρφωσης τονίζουν την θετική επίδραση του mentoring των νέων εκπαιδευτικών από εμπειρότερους στον να εντάξουν αποτελεσματική την αειφορία στην διδασκαλία τους.

Στις ΗΠΑ, οι Brandt et al. (2020) μελέτησαν ένα πρόγραμμα εισαγωγικής επιμόρφωσης διάρκειας 18 εβδομάδων σε φοιτητές/ριες σχολών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και είδαν πως παρόλο που οι συμμετέχοντες απέκτησαν σημαντικές γνώσεις και στάσεις απέναντι στην αειφορία, εξακολουθούν να νιώθουν ανεπαρκείς στο να μεταφέρουν αυτές τις γνώσεις στην τάξη.

Στο πεδίο της ΠΕ/ΠΕΑΑ στην Ελλάδα η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών συντελείται κυρίως μέσω των ΚΠΕ, πλέον κέντρων αειφορίας, μέσω των Υπεύθυνων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, των Περιφερειακών Κέντρων Επιμόρφωσης (ΠΕΚ), των ΜΚΟ και των Πανεπιστημίων ή άλλων ιδιωτικών φορέων (Αναγνωστάκης, Νάσαινας, 2009). Αυτές συντελούνται κυρίως σε ολιγοήμερα σεμινάρια εκτός ωραρίου και συνήθως Σαββατοκύριακα. Οι ίδιοι επισημαίνουν στην έρευνα τους σε 101 εκπαιδευτικούς Α/θμιας και Β/θμιας εκπαίδευσης, που υλοποιούν προγράμματα Π.Ε. ότι ενώ μεν αντιλαμβάνονται βασικές συστημικές έννοιες της ΠΕ δυσκολεύονται στην διδασκαλία αυτών στην πράξη και προτείνεται ο σχεδιασμός και η υλοποίησή εκπαιδευτικών προγραμμάτων που εστιάζουν στην σύνδεση θεωρίας και πράξης, μελέτη τοπικών θεμάτων τοπικού, η χρήση διδακτικών μεθόδων στα πλαίσια

της εκπαίδευσης ενηλίκων πάντα λαμβάνοντας τις αρχές της ΠΕ και τις επιμορφωτικές ανάγκες των εκπαιδευομένων.

Αντίστοιχα αποτελέσματα και στην έρευνα των Maidou, Plakitsi και Polatoglou (2019) σε προπτυχιακούς φοιτητές/τριες του Τμήματος Προσχολικής Αγωγής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, οι οποίοι πάλι φαίνεται να συγχέουν την αειφορία με το περιβάλλον, επιτάσσοντας την ανάγκη για αποτελεσματική επιμόρφωση. Η μελέτη των Maidou κα, σχετικά με τις γνώσεις, τις αντιλήψεις και τις στάσεις των εκπαιδευτικών σχετικά με την διδασκαλία του ΠΕΑΑ με χρήση ποσοτικής προσέγγισης με τη χρήση ερωτηματολογίου δείχνει ότι στερούνται γνώσεων, έχοντας μια ασαφή αντίληψη περί τίνος πρόκειται. Κατανοούν πολύ καλά την περιβαλλοντική διάσταση της, αλλά είναι αβέβαιοι για κοινωνικά και οικονομικά ζητήματα. Επιπλέον, οι περισσότεροι δεν είχαν κάνει ποτέ μαθήματα σχετικά με την αειφορία κατά τη διάρκεια της επίσημης εκπαίδευσής τους. Ωστόσο, αισθάνονται ότι η βιωσιμότητα είναι ένα σημαντικό ζήτημα και ως εκ τούτου, χρειάζονται εκπαίδευση, η οποία θα επηρεάσει την ικανότητά τους να διδάξουν τους μαθητές τους. Έχουν θετική στάση όσον αφορά τη διδασκαλία της ΕΑΑ στις τάξεις τους και δηλώνουν ότι η ΕΑΑ πρέπει να διδάσκεται ξεκινώντας από το επίπεδο εκπαίδευσης στην Πρώιμη Παιδική ηλικία. Πιστεύουν επίσης ότι οι εκπαιδευτικοί μπορούν να επηρεάσουν μέσω της διδασκαλίας τους τα παιδιά ώστε να τα προετοιμάσουν για την επίλυση περιβαλλοντικών προβλημάτων. Η προετοιμασία των νέων εκπαιδευτικών για τη δύσκολη δουλειά τους να καλλιεργήσουν κριτικά σκεπτόμενους δημοκρατικούς πολίτες απαιτεί υποστήριξη με σωστή εκπαίδευση και κατάρτιση κατά τη διάρκεια των σπουδών τους αλλά και στο μέλλον με ανάλογες εκπαιδευτικές επαγγελματικές ανάπτυξης. Αυτό είναι εφικτό με τη συνεργασία των εκπαιδευτικών με τα πανεπιστήμια αλλά και στα πλαίσια της Δια Βίου επιμόρφωσης καθώς η ΕΑΑ είναι ένα μάθημα «ζωής» και όχι ένα σύνολο γνώσεων που πρέπει ή μπορούν να διδαχθούν.

Πολλοί εκπαιδευτικοί αναφέρουν ότι δεν είναι επαρκώς ενημερωμένοι σε θέματα αειφορίας και βιώσιμης ανάπτυξης με βασικές πηγές γνώσης του διαδικτύου, την προσωπική ενασχόληση και συμμετοχή σε σεμινάρια ενώ παράλληλα τονίζουν την ανάγκη για μια πιο συντονισμένη και ουσιαστική επιμόρφωση (Ευκολίδου, κ. ά., 2014).

Σε μια πρόσφατη εργασία της η Παπαδοπούλου (2017) εξετάζεται πως χρησιμοποιούνται οι ΤΠΕ στην ΠΕΑΑ, εξετάζοντας τον τρόπο που την προσεγγίζουν οι εκπαιδευτικοί, ποιες ΤΠΕ χρησιμοποιήθηκαν, τις απαιτήσεις και τα προβλήματα που ανέκυψαν κατά την εφαρμογή τους. Σύμφωνα με την εν λόγω εργασία, παρόλο που οι εκπαιδευτικοί βλέπουν με θετικότητα την χρήση των ΤΠΕ επισημαίνουν πλήθος εμποδίων κατά την εφαρμογή τους. Εν ολίγοις τα βασικά συμπεράσματα που προέκυψαν ήταν τα εξής:

- Ένα μεγάλο μέρος των εκπαιδευτικών εμφανίζει φαινόμενα τεχνολογικού αναλφαριθμητισμού για γενικά αποφεύγουν να χρησιμοποιήσουν τις νέες τεχνολογίες .
- Σε επίπεδο υποδομών, διαφαίνεται ότι ολοένα και περισσότερα σχολεία εξοπλίζονται με ΗΥ και διαδραστικούς πίνακες
- Αναδεικνύεται από τους εκπαιδευτικούς η σημαντικότητα των ΤΠΕ στην ΠΕΑΑ όμως έχουν ιδιαίτερες επιφυλάξεις στο να τα εφαρμόζουν στην τάξη.
- Επιφυλακτικοί ή μη θεωρούν ότι οι ΤΠΕ συμβάλλουν στην επίτευξη των μαθησιακών αποτελεσμάτων, στην ενεργή μάθηση και παράλληλα εγείρουν το ενδιαφέρον των μαθητών
- Η ενσωμάτωση των ΤΠΕ στην ΠΕΑΑ με ένα ορθό και παιδαγωγικό τρόπο σαφέστατα καθορίζεται από τη προσέγγιση των διδασκόντων και πως αυτά θα εφαρμοστούν στην τάξη.
- Πολλοί εκπαιδευτικοί φαίνεται να συγχέουν την ενσωμάτωση με την απλή χρήση/ένταξη των ΤΠΕ αφού στις περισσότερες περιπτώσεις οι εκπαιδευτικοί τα χρησιμοποιούν απλά για πληροφορίες από το Διαδίκτυο, για διοικητικά θέματα, σχέδια μαθήματος, ή τεστ. Δεν το εφαρμόζουν ως ένα ολόπλευρο παιδαγωγικό εργαλείο που ευνοεί ενεργή συμμετοχή των μαθητών.
- Βασικότερες δυσκολίες που αντιμετωπίζουν είναι περιορισμένες δεξιότητές και η μικρή εμπειρία καθώς και η αρνητική κουλτούρα απέναντι στις ΤΠΕ. Τα αποτελέσματα τους κρίνουν οι ερευνητές ότι συμπίπτουν με την βιβλιογραφία.

Οι Σταχτιάρη και Μουζάκης (2021) εξετάζοντας τις δυσκολίες που εμπεριέχει η ενσωμάτωση των αρχών της αειφορίας στην διδασκαλία στην τάξη, τονίζει μια σειρά ανασταλτικών παραγόντων, όπως τα ΑΠΣ, το υλικό, οι υλικοτεχνικές υποδομές και η

επιμόρφωση των εκπαιδευτικών. Στο τελευταίο προτάσσει ως μια εξαιρετική διδακτική πρακτική την συνεργασία των εκπαιδευτικών, νέων και παλιών, την αλληλεπίδραση και την ενδοσχολική επιμόρφωση ώστε να υπάρξει μια διασύνδεση θεωρίας και πράξης, εμπειρίας και καινοτόμων διδακτικών τεχνικών προς όφελος όλων.

Στην Ελλάδα η επιμόρφωση εισήλθε θεσμοθετημένα, με το νόμο του 1566/1985, αφού πρόσφερε τη διάσταση της επιμόρφωσης στον ελλαδικό χώρο μέσω των Π.Ε.Κ. (Περιφερειακά Επιμορφωτικά Κέντρα), τα οποία τελικά λειτούργησαν έπειτα από το 1992 (Φώτη, 2020). Θεωρείται μάλιστα ως η πρώτη στοχευμένη προσέγγιση εκ μέρους της πολιτείας για την παιδεία, αναφορά που αναγνωρίζει ως αυτονόητη υποχρέωση και αναπόσπαστο σκέλος της επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών την επιμόρφωση (Βεργίδης, 1996). Σύμφωνα με την πρώτη αυτή προσέγγιση εκ μέρους του ελληνικού κράτους, η πρώτη από τις τρεις μορφές επιμόρφωσης αφορούσε στους νεοδιόριστους εκπαιδευτικούς και προσδιορίζεται ως εισαγωγική. Πιο συγκεκριμένα είχε ως σκοπό σύμφωνα με το άρθρο 28, να ενημερώσει ως προς τα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών, τα βιβλία διδασκαλίας και τη διδασκαλία των μαθησιακών αντικειμένων, ορίζοντας ως υπεύθυνους φορείς επιμόρφωσης τα Π.Ε.Κ και το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (Φώτη, 2020).

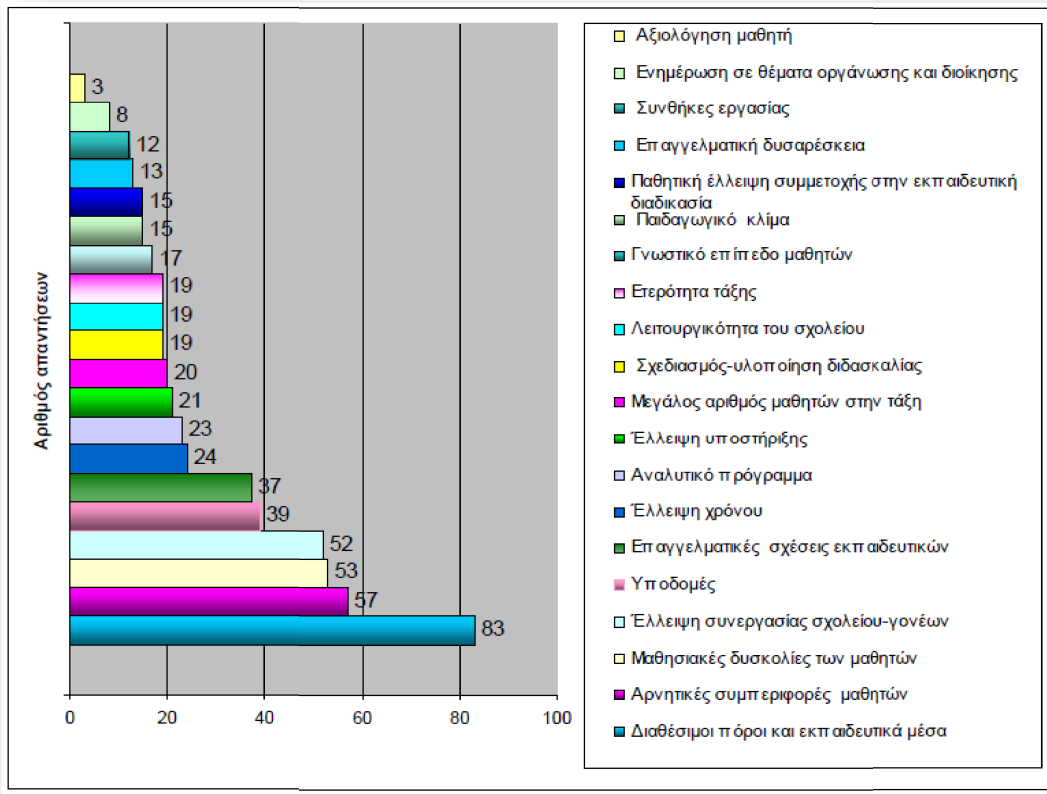
Η αναβάθμιση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου το 1992 καθώς και η ίδρυση του Οργανισμού Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών (Ο.ΕΠ.ΕΚ.) με το άρθρο 2 νόμο 2986/2002, αποτέλεσαν τους δύο φορείς που «ενορχήστρωναν» την εφαρμογή της επιμόρφωσης, ασκώντας όλες τις επιτελικές αρμοδιότητες γι' αυτήν (Φώτη, 2020). Η εισαγωγική επιμόρφωση των νεοδιόριστων εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης καθίσταται πλέον υποχρεωτική και διεξάγεται σε 3 φάσεις από τα Π.Ε.Κ., συνολικής διάρκειας 100 ωρών, τα οποία σχεδιάζονται και συντονίζονται από το νέο ιδρυθέν Ν.Π.Ι.Δ. του Ο.ΕΠ.ΕΚ. που εποπτεύει το Υπουργείο Παιδείας (Βεργίδης, 2015). Συνεπώς ο νεοδιόριστος εκπαιδευτικός αντιλαμβάνεται συμμετέχοντας στην εισαγωγική επιμόρφωση, ότι η τελευταία είναι αποκύημα ενός συγκεντρωτικού και γραφειοκρατικού θεσμού, χωρίς λειτουργικές μεταβολές στις ελληνικές περιφέρειες, και οι όποιες αποφάσεις παίρνονται από την κεντρική εξουσία (Βεργίδης, 1984).

Σήμερα με βάση το άρθρο 4 του νόμου 4547/2018 διαμορφώνονται τα Περιφερειακά Κέντρα Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού (ΠΕ.Κ.Ε.Σ.), που αναδιοργανώνουν τις δομές υποστήριξης Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Ως απώτερο στόχο έχουν να σχεδιάσουν, να παρακολουθήσουν, να συντονίσουν και να υποστηρίξουν το εκπαιδευτικό έργο των σχολικών μονάδων, παρέχοντας παράλληλα μια επιστημονική και παιδαγωγική καθοδήγηση με παροχή οργανωμένης επιμόρφωσης. Η τελευταία μπορεί να αφορά τόσο στον προγραμματισμό, όσο και στην αποτίμηση του εκπαιδευτικού έργου ανά περιφέρεια, ανά ομάδες σχολείων ή ανά σχολική μονάδα, όπου τα ΠΕ.Κ.Ε.Σ. συνεργάζονται με το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (Φώτη,2020).

Ωστόσο εδώ και πολλά χρόνια φαίνεται ότι δεν υπάρχουν καθορισμένοι μηχανισμοί που να αγκαλιάζουν τον νέο εκπαιδευτικό (Γκότοβος, Μαυρογιώργος, Παπακωνσταντίνου,1986:109).

Μία έρευνα που πραγματοποιήθηκε από μια ομάδα ερευνητών του Κέντρου Εκπαιδευτικής Έρευνας (Πατούνα κ.ά, 2005) είχε ως στόχο τη καταγραφή των επιμορφωτικών αναγκών εκπαιδευτικών στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι επιμορφωτικές ανάγκες των εκπαιδευτικών μεταβάλλονται όχι μόνο με την ειδικότητα αλλά ακόμα και ανάλογα με το Πανεπιστήμιο αποφοίτησης, μιας και τα Παιδαγωγικά ήταν υποχρεωτικά σε ορισμένα τμήματα, ενώ σε ορισμένα όχι. Επίσης μεγίστης σημασίας είναι η σύνδεση της θεωρίας με την πράξη, δηλαδή οι γνώσεις που έλαβαν να εφαρμοστούν στο περιβάλλον της τάξης.

Ο Βαλμάς μελέτησε δείγμα 191 δασκάλων που διορίστηκαν τον Αύγουστο του 2003 και υπηρετούσαν σε σχολεία των νομών Αχαΐας, Ηλείας, Αιτωλοακαρνανίας, Ζακύνθου και Κεφαλονιάς, και κλήθηκαν να παρακολουθήσουν προγράμματα επιμόρφωσης του ΠΕΚ Πάτρας. Τα προβλήματα που αντιμετώπισαν στο έργο τους, ανάλογα με την συχνότητα των απαντήσεων τους ήταν τα ακόλουθα:

Διάγραμμα 1. Προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι νεοδιόριστοι δάσκαλοι στο έργο τους (συχνότητες) (Βαλμάς, 2006)

Οι εκπαιδευτικοί δηλώσαν ότι κατάφεραν να εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους, ωστόσο αυτό δεν φάνηκε να τους βοηθά στην τάξη. Επίσης υποστήριξαν την ανάγκη για υποστήριξη και ανατροφοδότηση, που αφορά στο διάστημα της επαγγελματικής τους κοινωνικοποίησης στο σχολείο και την συνεργασία τους με τους άλλους εκπαιδευτικούς.

Οι Ασημάκη, Μυλωνοπούλου & Βεργίδης (2016) πραγματοποίησαν μια έρευνα με χρήση ημιδομημένης συνέντευξης σε 23 νέους εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας που παρακολούθησαν το πρόγραμμα της Εισαγωγικής επιμόρφωσης του 2009-2010. Αντίστοιχα αποτελέσματα με τους εκπαιδευτικούς να τονίζουν την δυστοκία μεταξύ θεωρίας και διδακτικής πράξης, κάτι που δε συνέβη. Ενδεικτικά είπαν:

«Όλα όσα ακούστηκαν ήταν θεωρητικά. Θα ήθελα πιο πρακτικά πράγματα για αυτά που αντιμετωπίζω στη τάξη. Δειγματικές διδασκαλίες και πρακτικές συμβουλές»

Σε μία έρευνα της Φιλοκόστα (2010) στην περιοχή της Μαγνησίας από την εισαγωγική επιμόρφωση που έλαβαν θεώρησαν ότι συνέβαλε κάτω του μετρίου στην απόκτηση αυτοπεποίθησης και στην αντιμετώπιση των καθημερινών προβλημάτων ενώ τονίζουν την ανάγκη κινήτρων για επαγγελματικά ανάπτυξη και εξέλιξη.

Σε μια πρόσφατη επίσης έρευνα (Ρεμπέλου, 2019) στην περιοχή της Κορινθίας νέοι και παλιοί εκπαιδευτικοί παρότι αναγνωρίζουν την αξία προγραμμάτων επιμόρφωσης, επιδεικνύουν απογοήτευση ως προς τις επιμορφώσεις που λαμβάνουν στη δουλειά τους από το κράτος, τονίζοντας τα ακόλουθα:

- Μικρό πλήθος σεμιναρίων
- Σεμινάρια μόνο σε μεγάλα αστικά κέντρα
- Λίγοι συμμετέχοντες δεκτοί
- Μηδενικό ενδιαφέρον από το κράτος
- Έλλειψη κρατικής πρωτοβουλίας
- Ελλιπής ενημέρωση

Όλα τα παραπάνω μας δεικνύουν πως ένα εκπαιδευτικός κατά την εφαρμογή ενός ΑΠΣ στην τάξη έχει να αντιμετωπίσει ένα τείχος προβλημάτων επηρεάζοντας σημαντικά τόσο τους στόχους των σχεδιαστών των ΑΠΣ όσο και τα αναμενόμενα μαθησιακά αποτελέσματα, πόσο μάλλον όταν αυτός ο εκπαιδευτικός έχει μικρή εμπειρία. Η εμπειρία των συναδέλφων, οι καινοτόμες δράσεις, η σχολική κουλτούρα και η υποστήριξη που λαμβάνει από τη διοίκηση της σχολικής μονάδας σε συνδυασμό με τις κατάλληλες επιμορφωτικές πρακτικές της εκπαιδευτικής πολιτικής, είναι οι δυνάμεις θραύσης του τείχους αυτού και απελευθέρωσης του πεδίου για μία ποιοτική και ουσιαστική πορεία του νέου εκπαιδευτικού, με στόχο την επαγγελματική του ολοκλήρωση.

2.6. Περιβαλλοντική εκπαίδευση-αειφόρος ανάπτυξη

2.6.1. Στόχοι, οφέλη, ιστορικά γεγονότα της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης

Αν και η ήδη από την αρχαιότητα η επιστήμη στόχευε στην εναρμόνιση με το φυσικό περιβάλλον (Μανωλάς (επιμ.), 2010), είναι γεγονός πως τα τελευταία τουλάχιστον 50

χρόνια, το φυσικό μας περιβάλλον απειλείται εξαιτίας πολλών φαινομένων όπως ο υπερκαταναλωτισμός, ο υπερπληθυσμός, οι ανάγκες για πρώτες ύλες, ορυκτά καύσιμα κ.α. Απόρροια αυτού είναι και η ανάγκη του ανθρώπου να ασχολείται και να προστατεύει το περιβάλλον, αφού σαφέστατα η ύπαρξη και οι συνθήκες διαβίωσης του καθορίζονται από αυτό. Προς αυτή την κατεύθυνση σημαντικό ρόλο καλείται να διαδραματίσει και η περιβαλλοντική εκπαίδευση και η εκπαίδευση για την αειφορία.

Σύμφωνα με τη Φλογαΐτη (1998), οι βασικότεροι στόχοι της ΕΑΑ είναι οι εξής:

- καλλιέργεια γνώσεων θεμάτων σε σχέση με το περιβάλλον και την αειφορία και η προώθηση της διασύνδεση του περιβάλλοντος, πολιτισμού, πολιτικής και κοινωνίας.
- Ευαισθητοποίηση σε θέματα της ΑΑ και ενίσχυση της ατομικής και συλλογικής ευθύνης.
- Δεξιότητες επικοινωνίας, αλληλεπίδρασης, ανταλλαγής απόψεων, ΤΠΕ, συλλογής και επεξεργασίας δεδομένων,
- Προαγωγή της ομαδικότητας και συνεργασίας, κριτικής στάσης στα γεγονότα και κυρίως της συλλογικότητας
- ενθάρρυνση της συμμετοχής και της ανάληψης δράσης σε θέματα που αφορούν την τοπική κοινότητα και κοινωνία γενικότερα.

Ειδικοί στο Πανεπιστήμιο του Στάνφορντ έψαξαν συστηματικά την ακαδημαϊκή βιβλιογραφία, ανέλυσαν 119 δημοσιεύσεις σε μια περίοδο 20 ετών και μελέτησαν τις επιπτώσεις της ΠΕΑΑ για τους μαθητές. Η ανασκόπηση βρήκε σαφείς ενδείξεις ότι τα προγράμματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης παρέχουν ποικίλα οφέλη με σημαντικότερα τα (<https://eepro.naaee.org/eepro/research/eeworks/student-outcomes>):

- Γνώσεις στην επιστήμη, τα μαθηματικά, την ανάγνωση, τη γραφή και άλλα
- Συναισθηματικές και κοινωνικές δεξιότητες, όπως αυτοεκτίμηση, ανάπτυξη χαρακτήρα, ομαδική εργασία και ηγετικές δεξιότητες
- Φιλική προς το περιβάλλον συμπεριφορά, όπως η μείωση της χρήσης νερού, η αύξηση της ανακύκλωσης και η συμμετοχή σε κοινωνικές δράσεις

- Ακαδημαϊκές δεξιότητες (δεξιότητες του 21ου αιώνα), όπως κριτική σκέψη, προφορική επικοινωνία, αναλυτικές δεξιότητες, επίλυση προβλημάτων και σκέψη ανώτερης τάξης
- Κίνητρο για μάθηση, συμπεριλαμβανομένου του ενθουσιασμού και του ενδιαφέροντος για το σχολείο
- Ενδιαφέρον και δέσμευση του πολίτη, συμπεριλαμβανομένων των συναισθημάτων ευθύνης, των συναισθημάτων ενδυνάμωσης και της ικανότητας ανάληψης δράσης

Διαφάνηκε ότι επειδή τα παιδιά συχνά ενδιαφέρονται από την φύση τους και είναι περίεργα για το περιβάλλον, η περιβαλλοντική εκπαίδευση μπορεί να αποτελέσει εφαλτήριο για τη διδασκαλία μιας σειράς θεμάτων. Οι παραπάνω μελέτες τεκμηρίωσαν ότι οι μαθητές απέκτησαν γνώσεις σε διάφορους τομείς, όπως το περιβάλλον, τα μαθηματικά, η χημεία, η βιολογία, η οικολογία και άλλα. Μαθητές και δάσκαλοι ανέφεραν ότι οι μαθητές απολάμβαναν τη συμμετοχή τους σε δραστηριότητες περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και ότι ο παράγοντας «διασκέδαση» ενίσχυε το κίνητρο για μάθηση. Η ΠΕΑΑ δίνει περισσότερα από γνώση. Έχει αποδειχθεί ότι αναπτύσσει πλήθος ακαδημαϊκών δεξιοτήτων, πχ κριτική σκέψη, λήψη αποφάσεων και σύνθεση σύνθετων πληροφοριών.

Ιστορικά, φαίνεται πως για πρώτη φορά η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση ορίστηκε από την οργάνωση International Union for the Conservation of Nature το 1970 (Wikipedia).

Ωστόσο φαίνεται ως ο πιο αποδεκτός και πλήρης ορισμός αυτός που δόθηκε από την UNESCO (1978):

«Περιβαλλοντική Εκπαίδευση είναι η διαδικασία αναγνώρισης αξιών και διασαφήνισης εννοιών, ώστε να αναπτυχθούν δεξιότητες και στάσεις αναγκαίες για την κατανόηση και εκτίμηση της αλληλοσυσχέτισης ανθρώπου, πολιτισμού και βιοφυσικού περιβάλλοντος.»

Η μεγάλη ώθηση της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης έγινε λοιπόν μέσω της UNESCO-UNEP (United Nations Environment Program) με πλήθος συναντήσεων και συνεδρίων και ουσιαστικά σε αυτήν οφείλεται η υπόσταση και η μεγάλη σημασία που έχει σήμερα (Φλογαΐτη, 1998).

Έχουν γίνει πολλές Διεθνείς Διασκέψεις και συναντήσεις σχετικά με την περιβαλλοντική εκπαίδευση (Π.Ε.) με ορόσημο την Διάσκεψη της Τιφλίδας (1977), που ουσιαστικά συμπεριέλαβε τα αποτελέσματα πολλών διεργασιών σε παγκόσμιο επίπεδο, όπως της Διακήρυξης της Στοκχόλμης(1972) και της συνάντηση Εργασίας στο Βελιγράδι (1975). Στη Διάσκεψη της Τιφλίδας καθορίστηκαν ουσιαστικά τα βασικά θεμέλια της Π.Ε. Μιλάμε λοιπόν για μια ολιστικότερη και ουσιώδης αντιμετώπισης της Π.Ε. που μετουσιώνεται σε αλλαγές στην ανθρώπινη συμπεριφορά ώστε οι πολίτες, η κοινωνία και το κράτος να συνεργαστούν για να επιλύσουν περιβαλλοντικά προβλήματα. Επίσης διασαφηνίστηκε ότι στην Π.Ε. δεν υπάρχουν όρια ηλικίας, μορφωτικού επιπέδου ή και εθνικότητας, αλλά να αφορά όλους τόσο σε επίπεδο τυπικής όσο και άτυπης μάθησης (Κουσούλας 2008).

Συνέχεια της Τιφλίδας είναι και το Συνέδριο της Μόσχας για την Π.Ε. και Επιμόρφωση το 1987. Στον προβληματισμό ανάπτυξη ή περιβάλλον, το Συνέδριο της Μόσχας απαντά με τον όρο βιώσιμη ανάπτυξη. Σημαντικό ήταν και το Πρόγραμμα «Agenda 21» που προέκυψε από τα Ηνωμένα Έθνη στην διάσκεψη το 1992 με θέμα «Περιβάλλον και Ανάπτυξη» στο Ρίο της Βραζιλία. Έχουμε περάσει πλέον από τα άτομα και τις τοπικές κοινωνίες και μιλάμε για διακρατικές συνεργασίες και για προσανατολισμό της εκπαίδευσης προς την αειφόρο ανάπτυξη, την ενημέρωση του κοινού και την επαγγελματική κατάρτιση (UNCED, 1992). Τα αποτελέσματα της Agenda 21 αναγνωρίστηκαν και στην Διεθνή Διάσκεψη της UNESCO στη Θεσσαλονίκη το 1997 (Τσαμπούκου , Σκαναβή, 2004). Εδώ βλέπουμε λοιπόν και μια τάση να αντικατασταθεί ο όρος Περιβαλλοντική Εκπαίδευση με τον όρο Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη (Knapp, 2000).

Η Επιτροπή Brundtland (Brundtland Commission 1991) δίνει τον ορισμό της αειφόρου ανάπτυξης ως την «ανάπτυξη, η οποία ικανοποιεί τις ανάγκες του παρόντος χωρίς να στερεί το δικαίωμα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιήσουν τις δικές τους ανάγκες».

Το 2002 πραγματοποιείται η σύνοδος Κορυφής για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη στο στη Νότιας Αφρικής ενώ ίσως το σημαντικότερο όλων ήταν ο χαρακτηρισμός της Δεκαετίας 2005 – 2014 την χαρακτηρίζουμε ως Δεκαετία του ΟΗΕ για την Εκπαίδευση και Αειφόρο Ανάπτυξη.

Στην Διάσκεψη του Ρίο+20 (UNCSD ή Rio+20) το 2012 με θέμα «Το μέλλον που θέλουμε» (*The future we want*)» πέραν την απαίτησης όλων για ενδυνάμωση της αειφορίας τονίζονται ιδιαίτερος οι όροι «πράσινη» ανάπτυξη και «πράσινη» οικονομία.

Θα πρέπει επίσης να αναφερθεί το Παγκόσμιο Πρόγραμμα Δράσης στην Εκπαίδευση που διατυπώθηκε στη Ναγκότα της Ιαπωνίας το 2014, τονίζοντας την Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη (ΕΑΑ) και ορίζοντας δράσεις για μια ολόκληρη δεκαετία (2015 – 2024).

Ο ΟΗΕ το 2015 καθορίζει τους 17 στόχους της ΑΕ (Sustainable Development Goals SDGs) τονίζοντας πέρα από το Περιβάλλον και κοινωνικούς στόχους όπως την καταπολέμηση της φτώχειας την ισότητα και την ευημερία (Εικόνα 4).

Εικόνα 4. Οι 17 Στόχοι της Αειφόρου Ανάπτυξης SDGs (Sustainable Development Goals)

(Πηγή: <https://www.statistics.gr/sdgs>)

Διαφαίνεται λοιπόν η σημαντικότητα της εκπαίδευσης στους στόχους της αειφορίας και μάλιστα τίθεται στόχος έως το 2030, οι μαθητές να αποκτήσουν τις γνώσεις για την προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης με ότι αυτό συνεπάγεται σε περιβάλλον, κοινωνία, οικονομία και πολιτισμό. (<https://www.statistics.gr/sdgs>).

Η αειφόρος ανάπτυξη αλληλεπιδρά με διάφορους κλάδους, όπως τις θετικές επιστήμες, τις επιστήμες υγείας, την μηχανική, την αρχιτεκτονική καθώς και με τις οικονομικές και κοινωνικές επιστήμες. Έτσι οι SDGs δεν επιτυγχάνονται σε μεμονωμένα επιστημονικά πεδία, αλλά απαιτείται σύνδεση όλων αυτών όπως

δηλώνεται από τον DeFries κ.ά.(2012). Η απαίτηση μιας διεπιστημονικής προσέγγισης για την ΕΑΑ έχει τεθεί και από πολλούς άλλους ερευνητές, όπως από τον Eagan (2002), τον Dale (2005) και πρωτίστως από την UNESCO (2012, σ. 33).

2.6.2. Η Περιβαλλοντική εκπαίδευση και εκπαίδευση για την αειφορία στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα η ΠΕ αναπόφευκτα συνδέεται με τις διεθνείς δραστηριότητες που αναφέραμε παραπάνω με αποτέλεσμα σαν όρος να χρησιμοποιείται ουσιαστικά μετά την Διάσκεψη της Τιφλίδας το 1977. Το 1977 το Κέντρο Εκπαιδευτικών Μελετών και Επιμόρφωσης (Κ.Ε.Μ.Ε), προχωρά στην εισαγωγή της στα σχολεία της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.

Αρχές του 1980 συνεργάζονται Κ.Ε.Μ.Ε, Εθνικό Συμβούλιο Χωροταξίας & Περιβάλλοντος και Υπουργείο Παιδείας και πραγματοποιείται η πρώτη ουσιαστική είσοδος της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στη Β'βάθμια με επιμορφωτικές δράσεις, ομάδες εργασίας, διεθνείς συνεργασίες, προγράμματα κ.α (Κούσουλας 2008).

Σημαντικός σταθμός για την εδραίωση της ΠΕ στην Ελλάδα είναι ο νόμος 1892/90 που τοποθετεί (παράγραφος 13, άρθρο 111) την ΠΕ εντός των προγραμμάτων των σχολείων της Β-θμιας Εκπαίδευσης και κάνει λόγο για ενεργοποίηση και αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων.

Το 1983-1984 ξεκινά ο θεσμός των Γραφείων ΠΕ στις Διευθύνσεις Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης του Υπουργείου και για πρώτη φορά εισάγεται ο θεσμός του υπευθύνου ΠΕ. Επίσημα η λειτουργία του τοποθετείται το 1990 (Ν. 1892/90) που ταυτόχρονα αποτελεί και έτος σταθμό για την ουσιαστική ένταξη της ΠΕ στην ελληνική εκπαιδευτική πολιτική.

Επίσης ορίζεται υπεύθυνος Π.Ε. ανά νομό καθώς και κέντρα Π.Ε. Σύμφωνα με σχετική εγκύκλιο (Εγκύκλιος Γ7/60991/19.6.2006), οι βασικές αρμοδιότητες αυτού είναι ο συντονισμός των σχετικών δράσεων στο σχολείο και η υποστήριξη των εκπαιδευτικών. Ο Υπεύθυνος ΠΕΕΑ έχει πλήθος καθηκόντων, διοικητικών, οργανωτικών, συντονιστικών και συμβουλευτικών και δύναται να οργανώσει επιμορφωτικές δράσεις σε συνεννόηση πάντα με το Υπουργείο.

Ωστόσο, σύμφωνα με έρευνα του Μουσείου Γουλανδρή (2008) αποδεικνύεται ότι η υλοποίηση τέτοιων δράσεων είναι μάλλον κατ'επίφαση εφόσον δεν παρέχεται πάντοτε επαρκής στήριξη ενώ η έλλειψη κινήτρων οδηγεί σε μειωμένο ενδιαφέρον για την στελέχωση αυτών των θέσεων καθιστώντας απαραίτητη την ισχυροποίηση του θεσμού.

Οι παγκόσμιες εξελίξεις αλλά και η υποβάθμιση του περιβάλλοντος οδήγησαν σε σημαντικές εξελίξεις στο πεδίο της Π.Ε. και είναι εντυπωσιακό ότι αμέσως μετά (1991) υλοποιήθηκαν μέσα σε ένα χρόνο περισσότερα από 1500 προγράμματα ΠΕ στα σχολεία ενώ το 1995-96 1500 μόνο στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Καλαϊτζίδης Δ., Ουζούνης Κ., 1999).

Στην συνέχεια έχουμε πλήθος εξελίξεων με σημαντικότερες τις εξής (Κουσούλας 2008):

Το 1992 εισάγεται το εγχειρίδιο για την Π.Ε. από το υπουργείο και παράλληλα ορίζονται προγράμματα επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών.

Το 1992 επίσης σε σχετική εγκύκλιο (Υ.Α.Γ2/5548/7.10.92) σε συνημμένο παράρτημα αυτής, αναφέρεται για πρώτη φορά ο όρος "project". Επισημαίνει ότι βασικό στοιχείο του σχεδίου εργασίας είναι η αυτενέργεια των μαθητών. Συνεπώς το μάθημα αυτό μεταφέρεται από τον δάσκαλο στους μαθητές (μαθητοκεντρικό) με τα παιδιά πλέον να συμμετέχουν στο σχεδιασμό, την εκτέλεση και την αξιολόγηση του προγράμματος, φυσικά πάντα υπό την επίβλεψη του εκπαιδευτικού. Ως στάδια παρουσιάζονται η προσέγγιση της προβληματικής περιοχής, ο προσδιορισμός του προβλήματος, η ανάλυση του προβλήματος και η διερεύνηση των λύσεών του. Επίσης βασική προτεραιότητα είναι οι μαθητές σε συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς να αντιμετωπίζουν θέματα από το οικείο περιβάλλον τους, να κεντρίζουν το ενδιαφέρον τους, να καθορίζονται οι σκοποί του project, οι ρόλοι των συμμετεχόντων καθώς και ο τρόπος αξιολόγησης αυτού. Με την ολοκλήρωση του προγράμματος θα συντάσσεται και μια έκθεση στην οποία θα γίνεται καταγραφή του θέματος, ο σκοπός και τα μέσα που χρησιμοποιήθηκαν για την επίτευξη αυτού, τυχόν δυσκολίες και ημερολόγιο των δραστηριοτήτων καθώς και η αξιολόγηση του προγράμματος.

Το 1993 συστήνεται η Πανελλήνια Ένωση Εκπαιδευτικών για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση (Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε.) και ιδρύεται το πρώτο ΚΠΕ.

Το 1995 ιδρύονται άλλα 6 ΚΠΣ ενώ το 1996 έχουμε σημαντικές χρηματοδοτήσεις μέσω του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης (Κ.Π.Σ.), πλήθος προγραμμάτων όπως του Globe, του SEMEP, του Comenius κ.ά.

Το 1997 στη Θεσσαλονίκη πραγματοποιείται η Διεθνής Διάσκεψη της UNESCO με τίτλο : «Περιβάλλον και Κοινωνία: Εκπαίδευση και Ευαισθητοποίηση των Πολιτών για την Αειφορία».

Το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο με το ΔΕΠΠΣ, θέτει σε εφαρμογή το πρόγραμμα «Ευέλικτη Ζώνη» όπου η Π.Ε. εντάσσεται στο πρόγραμμα σπουδών του σχολείου, πάντα με διαθεματική προσέγγιση.

Στην συνέχεια εμφανίστηκαν πολλά ΚΠΕ εξαιτίας και του Β΄ και Γ΄ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης, με τον αριθμό τους να φτάνει τα 53. (<https://edu.klimaka.gr>).

Η συνδρομή των ΚΠΕ είναι εξαιρετική στην προώθηση της ΠΕΑΑ μια και η εκπαίδευση στο συγκεκριμένο αντικείμενο δεν αφορά απλές γνώσεις αλλά την προώθηση και υλοποίηση προτύπων και διεπιστημονικών μεθόδων εκπαίδευσης που ώστε να εμφυσήσουν στους μαθητές αξίες και ιδανικά. Επίσης με την αρ. πρωτ. 190790/Δ7/04-12-2019 εγκυκλίου του Υπουργείου, στα ΚΠΕ πέραν των μαθητών, μπορούν να υποβάλουν αίτηση και να τα επισκεφτούν και οι εκπαιδευτικοί προκειμένου να επιμορφωθούν (<http://fresh-education.gr/κέντρα-περιβαλλοντικής-εκπαίδευσης/>).

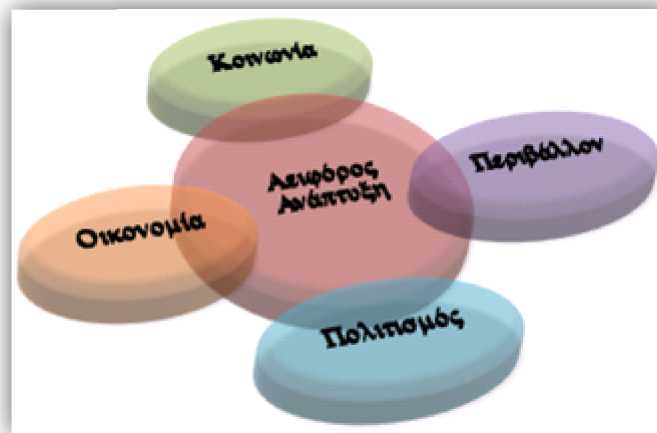
Στις αρχές του 21ου αιώνα, έχουμε μια έξαρση σημαντικών περιβαλλοντικών και κοινωνικών θεμάτων, τα οποία με την σειρά τους φέρνουν στο προσκήνιο την έννοια της αειφόρου ανάπτυξης, η οποία έχει ως στόχο τον εναρμονισμό της οικολογικής ισορροπίας με την κοινωνική ευημερία. (UNESCO, 2012, σελ. 33).

Στην Ελλάδα η αειφορία εντάσσεται στο νέο διαθεματικό πλαίσιο σπουδών (ΔΕΠΠΣ και Α. Π. Σ. Δημοτικού-Γυμνασίου), με την απόφαση 21072/Γ2 του 2003.

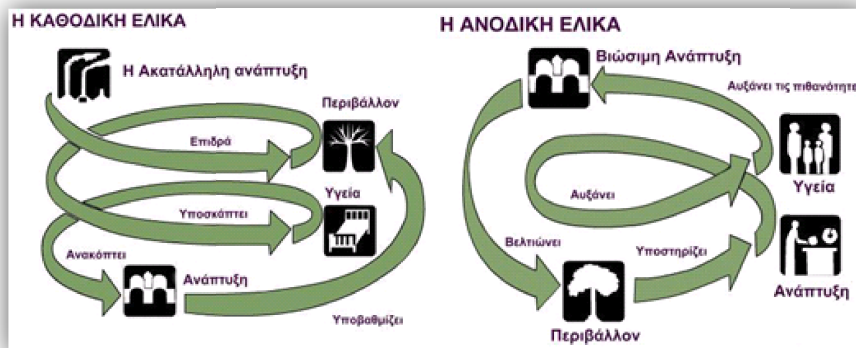
Η ΑΑ αφορά τέσσερις κύκλους που αλληλεπικαλύπτονται (Σχήμα 4)

- Το περιβάλλον και την σχέση όλων των έμβιων ζώντων μεταξύ τους.
- Την οικονομία που μέσω αυτής εξασφαλίζονται οι πόροι για την αξιοπρεπή διαβίωση.

- Την κοινωνία, τις σχέσεις των ανθρώπων προκειμένου να συμβιώνουν με ειρηνικό τρόπο και ίσα δικαιώματα.
- Τα πολιτικά συστήματα που ουσιαστικά καθορίζουν τους νόμους και τους τρόπους που το περιβάλλον, η κοινωνία και η οικονομία αλληλεπιδρούν μεταξύ τους.

Σχήμα 4: Πυλώνες Αειφόρου Ανάπτυξης (Φαραγγιτάκης & Σπανού 2006)

Σχήμα 5. Αλληλεπίδραση ανάπτυξης, υγείας και περιβάλλοντος (UNESCO, 1997)

Συνοπτικά οι διαφορές μεταξύ ΠΕ και ΕΑΑ θα μπορούσαν να αποτυπωθούν εξής (Πίνακας 3) :

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

- Στόχευση στο περιβάλλον και την σχέση του με τον άνθρωπο.
- Στόχευση στην αντιμετώπιση περιβαλλοντικών προβλημάτων
- Σύνδεση κυρίως με την οικολογία
- Αναφέρονται περιβάλλον-κοινωνία-οικονομία, χωρίς όμως να αλληλοεπικαλύπτονται.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

- Συσχέτιση με ισότητα, δικαιοσύνη, δημοκρατίας,
- Περιβάλλον-Κοινωνία-Οικονομία έχουν την ίδια βαρύτητα,
- Έχει πολιτικό χαρακτήρα

Πίνακας 3. Διαφορές μεταξύ ΠΕ. Και ΕΑΑ.

Όπως είδαμε παραπάνω, η ΕΑΑ είναι η μετεξέλιξη της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (ΠΕ), αλλά έχει και ευρύτερο προσανατολισμό και αυτό πολλές φορές δημιουργεί δυσκολίες στην κατανόηση και την εφαρμογή της στο πεδίο της εκπαίδευσης (Huckle& Wals, 2015·UNESCO, 2014).

2.6.3. Εφαρμοζόμενοι μέθοδοι διδασκαλίας του ΠΕΑΑ .

Στο ΠΕΑΑ ακολουθούνται οι ακόλουθες μέθοδοι διδασκαλίας (Κούσουλας, 2008) :

- Μέθοδος πραγματοποίησης έργου (Project): Στην Ελλάδα συναντάται συνήθως ως «σχέδιο δράσης» ή ως «σχέδιο εργασίας» και βοηθά στην κατανόηση και βιωματική μάθηση της θεωρίας με την πραγματικότητα. Βασικά πλεονεκτήματά της είναι η συνεργασία των μαθητών και κυρίως η ανάθεση δράσεων που τους καθιστά υπευθύνους για την εξαγωγή συμπερασμάτων.
- Συζήτηση: ο εκπαιδευτικός είναι συντονιστής της συζήτησης και οι μαθητές μετέχουν ενεργά
- Καταιγισμός ιδεών: Αυθόρμητες παρεμβάσεις και ιδέες των μαθητών ανάλογα με το θέμα της Π.Ε.
- Παιχνίδι ρόλων: Εγείρεται το ενδιαφέρον των μαθητών με τη δραματοποίηση και επιτυγχάνεται μεγαλύτερη εμπέδωση των αρχών τη Π.Ε.

- Μελέτη περίπτωσης (case study): Αναλύεται μια συγκεκριμένη περίπτωση που σχετίζεται είτε με ένα γεγονός της επικαιρότητας είτε με ένα περιβαλλοντικό πρόβλημα που αφορά την τοπική κοινωνία και προβλέπει συνεργασία τόσο εντός της τάξης όσο και με τοπικούς φορείς .
- Βιβλιογραφική έρευνα ή βιβλιογραφική επισκόπηση: Βιβλία, διαδίκτυο, τοπικές εφημερίδες, μελέτες κλπ
- Διεξαγωγή ερευνών : Συνήθως γίνεται με σύνταξη ερωτηματολογίων με δείγμα είτε την σχολική κοινότητα είτε την τοπική κοινωνία. Τα ερωτηματολόγια αναλύονται με την βοήθεια των διδασκόντων και καταγράφονται θέσεις/απόψεις.
- Επιτόπιες επισκέψεις -Συνεντεύξεις : Μια δυσκολότερη προσέγγιση που απαιτείται ισχυρότερη συνδρομή από τον εκπαιδευτικό, όμως σίγουρα βοηθούν στην καλύτερη εμπέδωση των απόψεων του κοινού.
- Δράσεις ενημέρωσης του κοινού
- Εργασία πεδίου (fieldwork): πρόκειται για πρακτική εργασία εκτός σχολείου όπου οι μαθητές πηγαίνουν είτε σε χώρους φυσικού κάλους ώστε να νιώσουν την ομορφιά του φυσικού περιβάλλοντος είτε και το αντίθετο, σε υποβαθμισμένους περιβαλλοντικά χώρους. Είναι από τις πιο αποδοτικές διδασκαλίες όπου το παιδί νιώθει το πρόβλημα και ωθείται στην ανάληψη πρωτοβουλιών επίλυσής του.

2.7. Το νέο πρόγραμμα σπουδών «Περιβάλλον και Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη»

2.7.1. Αναδρομή-Στόχοι

Τα τελευταία χρόνια έχουν επανασχεδιαστεί τα προγράμματα σπουδών λαμβάνοντας υπόψη τις τεχνολογικές εξελίξεις αλλά και δίνοντας έμφαση στην ανάπτυξη γνώσεων και δεξιοτήτων αλλά και στάσεων και αξιών που ονομάζονται δεξιότητες τους 21^{ου} αιώνα. Ενδεικτικά αναφέρονται ο ψηφιακός εγγραμματισμός, η υπολογιστική σκέψη, η συνεργατικότητα κ.α. (Τζιμογιάννης 2019, σελ 37-38).

Τα σύγχρονα προγράμματα σπουδών προωθούν την εξατομικευμένη μάθηση, την σύνδεση της σχολικής με την καθημερινή ζωή, την άτυπη και δια βίου μάθηση αλλά και την ανοικτότητα ώστε να υπάρχει διάλογος μεταξύ σχεδιαστών , διδασκόντων και εκπαιδευομένων ώστε να υποστηρίξουν τα νέα ΠΣ και τις νέες παιδαγωγικές

προσεγγίσεις (ως άνω). Τα παραπάνω είναι ιδιαίτερα εμφανή την τελευταία δεκαετία (Ψηφιακό Σχολείο 2011), ωστόσο γίνεται μια νέα προσπάθεια να ενισχυθούν ακόμα παραπάνω. Επίσης το 2011 ισχυροποιείται ο θεσμός των projects τα οποία ξεχωρίζουν ως αυτόνομα στο ωρολόγιο πρόγραμμα για το Νέο Λύκειο (ΦΕΚ 1213, τχ Β/2011). Στον οδηγό σπουδών αναφέρεται ότι επιλέγεται μια ερευνητική εργασία ανά τέσσερις μήνες με ελεύθερο θέμα στους κύκλους «Ανθρωπιστικές και Κοινωνικές Επιστήμες», «Τέχνη και Πολιτισμός», «Μαθηματικά, Φυσικές Επιστήμες και Τεχνολογία» και «**Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη**» ή με συνδυασμό των παραπάνω ενώ εντάσσει και τις ξένες γλώσσες με μια εργασία που μπορεί να είναι στα Αγγλικά. Επίσης εντάσσονται οι νέες τεχνολογίες και το διαδίκτυο τόσο για ανεύρεση πληροφοριών όσο και με γιατί με το πέρας η εργασία αναρτάται στο διαδίκτυο

Η Φλογαίτη και η Λιαράκου (2008), μελετώντας την ένταξη της αειφορίας στην ελληνική εκπαιδευτική πολιτική αναφέρεται σε περιορισμένες και συγκυριακές δράσεις.

Η Λιαράκου (2011), μελετώντας εγκυκλίους και προκηρύξεις, αναφέρει ότι παρά τις σημαντικές παγκόσμιες πρωτοβουλίες για την προώθηση, όπως η «δεκαετία της εκπαίδευσης για την αειφόρο ανάπτυξη», η χώρα μας δεν πραγματοποίησε σημαντικές μεταρρυθμίσεις. Τονίζει λοιπόν την ανάγκη σημαντικών παρεμβάσεων για την προώθηση της αειφορίας και την ενεργοποίηση των πολιτών. :

Σε μια βιβλιογραφική έρευνα του Τίγκα και της Φλογαίτη (2019) αναφέρεται ότι η εκπαιδευτική πολιτική στο πεδίο της αειφορίας συντελείται κυρίως με Υπουργικές Αποφάσεις και με Εγκυκλίους και όχι με νόμους που σαφέστατα έχουν μεγαλύτερη ισχύ. Αυτό δημιουργεί αμφιβολίες στο αν το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα ενδιαφέρεται να κινητοποιηθεί προς την ΠΕΑΑ .

Ο Τίγκας και η Φλογαίτη (2020) αναφέρει επίσης ότι δεν έχουν γίνει ουσιαστικές αλλαγές στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα σε σχέση με την ΕΑΑ.

Ο επαναπροσδιορισμός της εκπαίδευσης προς την αειφορία θα πρέπει να αντιμετωπίζεται συνολικά, από την προσχολική ηλικία έως και την ανώτερη εκπαίδευση και μη τυπική εκπαίδευση.

Ερχόμενοι στο σήμερα, το Ι.Ε.Π. στα πλαίσια του εκσυγχρονισμού των ΠΣ, ανάρτησε αναλυτικά όλα τα νέα ΠΣ που ξεκίνησαν να εφαρμόζονται πιλοτικά από το Νοέμβριο του 2021 σε Πρότυπα και Πειραματικά σχολεία της χώρας. Αφορά 166 νέα προγράμματα σπουδών γενικής εκπαίδευσης, με τα 123 να εκπονούνται εκ νέου και 43 να επικαιροποιούνται για το Νηπιαγωγείο, το Δημοτικό, το Γυμνάσιο και το Λύκειο (εκτός Γ' Λυκείου). Κατά το σχολικό έτος 2022-2023 θα συνεχίσουν να εφαρμόζονται πιλοτικά, ενώ θα υπάρξει καθολική εφαρμογή τους το 2023-2024, με ταυτόχρονη έναρξη της εφαρμογής του «πολλαπλού βιβλίου».

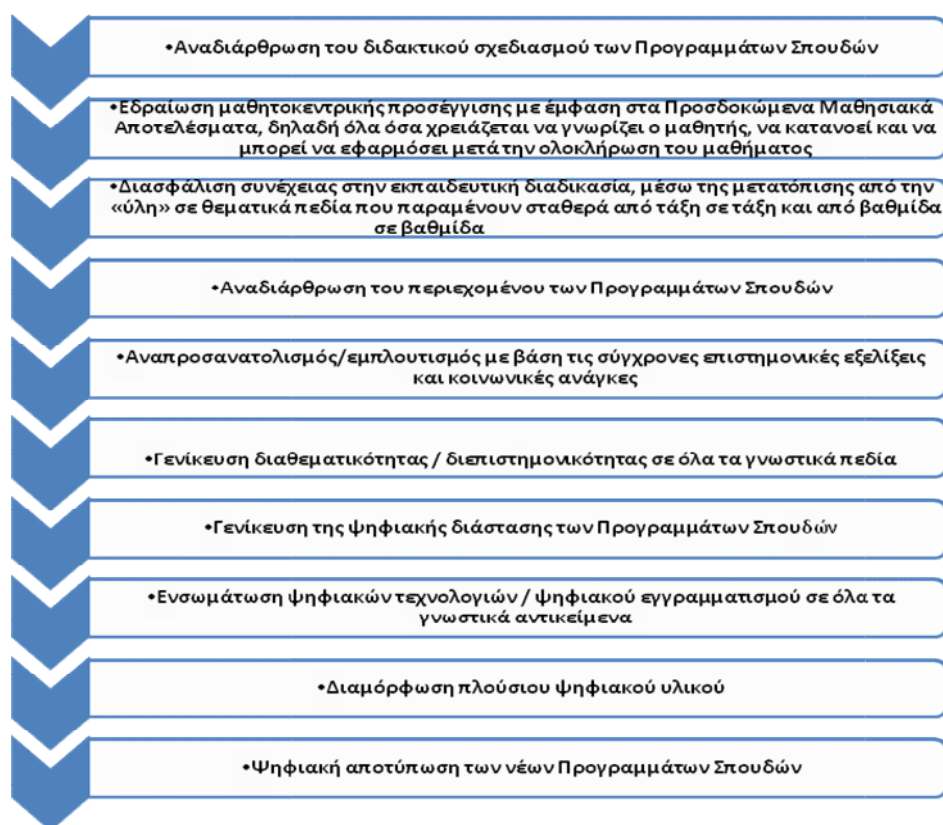
Διάγραμμα 2. Χρονοδιάγραμμα εφαρμογής των νέων ΠΣ (πηγή https://www.alfavita.gr/ekpaideysi/362931_iep-anartithikan-ta-166-nea-programmata-spoydon-deite-analytika-ta-mathimata)

Σε σχέση με τα προηγούμενα ΠΣ, παρουσιάζονται οι τομές και συνέχειες, σύμφωνα με την παρουσίαση του ΙΕΠ (<https://www.especial.gr/wp-content/uploads/2021/11/ypourgios-programmata-spoudwn.pdf>).

1 Αναδιάρθρωση της δομής των Προγραμμάτων Σπουδών		2 Αναδιάρθρωση του περιεχομένου των Προγραμμάτων Σπουδών		3 Ενίσχυση της ψηφιακής διάστασης των Προγραμμάτων Σπουδών		Παράλληλα: Αναδιάρθρωση δράσεων συναφών με τα Προγράμματα Σπουδών	
Ισχύοντα ΠΣ	Νέα ΠΣ	Ισχύοντα ΠΣ	Νέα ΠΣ	Ισχύοντα ΠΣ	Νέα ΠΣ	Ισχύοντα ΠΣ	Νέα ΠΣ
Έμφαση στους διδακτικούς στόχους και στη διδακτέα ύλη	Έμφαση στη Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα και στα Θεματικά Πεδία	Εισαγωγή διαθεματικότητας / διεπιστημονικότητας	Γενίκευση διαθεματικότητας / διεπιστημονικότητας σε όλα τα γνωστικά πεδία	Εισαγωγή ψηφιακών τεχνολογιών	Οργανική ενσωμάτωση ψηφιακών τεχνολογιών σε όλα τα γνωστικά αντικείμενα	Επιμορφώσεις	Ολοκληρωμένο σύστημα υποστήριξης MOOCs, ενδοσχολική επιμόρφωση και Δίκτυα - Κοινότητες
	Διασφάλιση συνολικής και συνέχειας μέσω κοινών θεματικών πεδίων & οριζόντιων ικανοτήτων	Εισαγωγή της έννοιας των γραμματισμών	Προσθήκη νέων γραμματισμών (Οπτικός/ Πληροφοριακός/ Περιβαλλοντικός κ.ά.)		Ψηφιακή αποτύπωση ΠΣ / Σύνδεση με ψηφιακά αποθετήρια	Ένα μοναδικό βιβλίο	Πολλαπλό βιβλίο
		Ευέλικτη Ζώνη	Οριζόντια διδασκία της φιλοσοφίας των Εργαστηρίων Δεξιοτήτων στα νέα ΠΣ			Εκατοχρονισμός αξιολόγησης μαθητών	Διαμορφωτική / Εναλλακτική αξιολόγηση Αξιολόγηση για τη μάθηση
			Επικαιροποίηση περιεχομένου βάσει σύγχρονων				

Πίνακας 4. Τομές και συνέχειες για τα νέα ΠΣ σε σχέση με τα προηγούμενα.

Επίσης ως βασικοί άξονες εκσυγχρονισμού προτάσσονται οι εξής:

Σχήμα 6. Βασικοί άξονες εκσυγχρονισμού των νέων ΠΣ (ως άνω)

Μελετώντας το ΦΕΚ προβάλλονται ως παιδαγωγικά μέσα η δημιουργία μικρών σχεδίων εργασίας, εντός πλαισίου γνωστικών αντικειμένων αλλά και μεγαλύτερα σχέδια εργασίας εντός πλαισίου των «Εργαστηρίων Δεξιοτήτων» και των

«Προγραμμάτων Σχολικών Δραστηριοτήτων». Σύμφωνα πάλι με το ΦΕΚ, το ΠΕΑΑ δεν είναι αυτόνομο αλλά είναι ένα «πολύτιμο εργαλείο/καταστατικός χάρτης» που αφορά όλα τα μαθήματα της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.».

Αυτή η ιδιαιτερότητα του ΠΣ δημιουργεί σαφέστατα μια σειρά προκλήσεων αφού η διεπιστημονικότητα που το χαρακτηρίζει προϋποθέτει καινοτόμες διδακτικές πρακτικές και απαιτεί ενασχόληση με το αντικείμενο (Καραμάνου 2018).

Όπως άλλωστε αναφέρει το ίδιο το ΦΕΚ του Νέου Προγράμματος Σπουδών, αλλά και έρευνες που αναφέραμε παραπάνω, φάνηκε όσον αφορά την στοχοθεσία του ΠΣ αλλά και την εφαρμογή καινοτόμων τεχνικών, τα αποτελέσματα δεν ήταν ικανοποιητικά.

Συνεχίζοντας το ΦΕΚ, τονίζει κάποιες βασικές αρχές του σχεδιασμού του που είναι:

- Η διασύνδεση-συνοχή της γνώσης από τα πρώτα σχολικά χρόνια έως και το Γυμνάσιο, εστιάζοντας στις πτυχές της εποικοδομητικής και αναλυτικής/διερευνητικής μάθησης.
- Στοχεύει στην καλλιέργεια της κριτικής, συστημικής, διερευνητικής και δημιουργικής σκέψης μέσα από τον εντοπισμό, εξέταση αλλά και τη αντιμετώπιση περιβαλλοντικών προβλημάτων, τόσο όσον αφορά ατομικές όσο και συλλογικές δράσεις
- Ο μαθητής βρίσκεται σε άμεση αλληλεπίδραση με το περιβάλλον του και την επικαιρότητα και μπορεί έτσι να προσεγγίζει βασικά θέματα και προβληματικές καταστάσεις.
- Δεν είναι παθητικός δέκτης αλλά συμμετέχει στην δημιουργία ενός νέου παιδαγωγικού πλαισίου δραστηριοτήτων, που συνεισφέρουν στην ευαισθητοποίηση και των υπολοίπων αλλά κυρίως οδηγούν σε ανάληψη δράσεων για την πρόληψη ή την επίλυση περιβαλλοντικών θεμάτων.
- Η Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη δεν είναι ένα τυπικό μάθημα αλλά αφορά στάσεις και αξίες και έτσι ενθαρρύνεται η διάχυσή τους στα ΠΣ άλλων διδακτικών μαθησιακών πεδίων,
- Τονίζεται ότι επίκεντρο αυτού του μαθήματος είναι ο μαθητής, άρα απομακρυνόμαστε από το παλιότερο δασκαλοκεντρικό πρότυπο με τον εκπαιδευτικό να είναι περισσότερο καθοδηγητικός-συμβουλευτικός.

Μια σημαντική επίσης προσθήκη στα παραπάνω είναι πρόσφατα η διενέργεια διαγωνισμού για τον μετασχηματισμό των συμβατικών Προγραμμάτων Σπουδών σε εκπαιδευτικό περιεχόμενο ανοιχτού κώδικα, δηλαδή την εισαγωγή εκπαιδευτικού υλικού Ανοιχτών Εκπαιδευτικών Πόρων – ΑΕΠ (Open Educational Resources - OER). (<https://www.esos.gr/sites/default/files/articles-legacy/psheooxld-3ye.pdf>).

Οι Ανοικτοί Εκπαιδευτικοί Πόροι (Open Educational Resources-ΑΕΠ) είναι εκπαιδευτικά υλικά και πηγές για τις οποίες επιτρέπεται ελεύθερα η χρήση ή και αναδιαμόρφωση τους από όλους. Μπορεί να περιέχουν από εκπαιδευτικό υλικό, βίντεο, λογισμικά και κάθε άλλου είδους υλικά, ή τεχνικές που χρησιμοποιούνται για να ενισχυθεί η πρόσβαση στη γνώση (Atkins, Brown, Hammond, 2007).

Οι ΑΕΠ μπορούν να αξιοποιηθούν όχι μόνο σε εξ αποστάσεως προγράμματα ηλεκτρονικής μάθησης αλλά επίσης και σε διδασκαλία εντός τάξης.

Κάποια παραδείγματα είναι πλατφόρμες ηλεκτρονικής μάθησης, Web 2.0, διαδικτυακά εργαλεία με συνεργατικές δράσεις, εφαρμογές εικονικής και επαυξημένης πραγματικότητας, εκπαιδευτικά παιχνίδια και άλλες τεχνολογίες (Τζιμογιάννης, 2020).

Διακρίνεται λοιπόν μια συντονισμένη προσπάθεια ενίσχυσης του ΠΕΕΑ και ευχής έργου με τις προσπάθειες όλων είναι να επιτευχθεί.

2.7.2. Βηματισμός Ανά Κύκλο Σπουδών

Όσον αφορά το βηματισμό αναφέρονται τα εξής:

- 1ος Βηματισμός/ (Νηπιαγωγείο, Α΄ και Β΄ Δημοτικού): Τοπικά θέματα που προέρχονται από το άμεσο περιβάλλον των μαθητών.
- 2ος Βηματισμός (Γ΄, Δ΄, Ε΄ και ΣΤ΄ Δημοτικού). Τοπικά και εθνικά περιβαλλοντικά θέματα.
- 3ος Βηματισμός/Κύκλος (Α΄, Β΄ και Γ΄ Γυμνασίου): Τοπικά, εθνικά και παγκόσμια θέματα.

Οι Engleson et al. (1991) διακρίνουν μια συσχέτιση μεταξύ της ηλικίας/Επιπέδου εκπαίδευσης και σε τι δίδεται βαρύτητα ανάλογα με την στοχοθεσία (Πίνακας 5).

Ηλικίες	Μεγάλη Έμφαση	Μικρότερη έμφαση
(5-9 χρόνων)	Αφύπνιση -ευαισθητοποίηση Στάσεις	Γνώση-Δεξιότητες Συμμετοχή
(9-12χρόνων)	Γνώση Στάσεις	Αφύπνιση- ευαισθητοποίηση Δεξιότητες-Συμμετοχή
(12-15χρόνων)	Γνώση-Δεξιότητες Στάσεις	Αφύπνιση- ευαισθητοποίηση Συμμετοχή
(15- 18 χρόνων)	Δεξιότητες-Συμμετοχή Στάσεις	Αφύπνιση- ευαισθητοποίηση Γνώσεις

Πίνακας 5: Ηλικία και έμφαση σε στάσεις/γνώση/δεξιότητες (Engleson et al. 1991: 9)

Από τον παραπάνω πίνακα (Πίνακας 5) φαίνεται ότι σε μικρή ηλικία, δίνεται περισσότερο έμφαση σε στάσεις/αξίες και λιγότερο στην γνώση. Επίσης δίδεται ιδιαίτερη έμφαση στην αφύπνιση/ευαισθητοποίηση των μαθητών. Αντιθέτως στις μεγαλύτερες ηλικίες δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα στην γνώση, διασαφήνιση εννοιών και παράλληλα ενθαρρύνονται συμμετοχικές δράσεις. Σε μια προσωπική κρίση, ο βηματισμός που προτείνεται από το νέο ΑΠΣ συμερίζεται τις παραπάνω αρχές.

2.7.3. Ωρολόγιο πρόγραμμα και ένταξη του νέου ΠΣ

Όπως έχει γραφεί σε πολλές επιστημονικές δημοσιεύσεις (Φλογαίτη, 1998· Καλαϊτζίδης, 1999· Kadji, 2002· Γεωργόπουλος & Τσαλίκη, 2003· Huckle, 2009· UNECE, 2005), η εισαγωγή του ΠΕΑΑ στο σχολείο μπορεί να επιτευχθεί ως εξής:

A. Με διάχυση στα διδασκόμενα μαθήματα (πολυεπιστημονικό μοντέλο). Το μοντέλο αυτό έχει το πλεονέκτημα ότι δίνει στην ΠΕΑΑ τη δυνατότητα να υλοποιείται καθημερινά μέσω όλων των μαθημάτων, αλλά ενέχει τον κίνδυνο υποβάθμισης-απορρόφησης από το ίδιο το μάθημα που διαχέεται.

B. Με προαιρετικά-εθελοντικά προγράμματα (διεπιστημονικό μοντέλο), εκτός ωρολογίου προγράμματος.

Γ. Με συνδυασμό των δύο (A και B)

Δ. Με συγκεκριμένο χρόνο μέσα το ωρολόγιο πρόγραμμα π.χ. Ευέλικτη Ζώνη,

E. Με αυθεντική μάθηση μέσα στο περιβάλλον (επικουρικά με τα A, B, Δ), μέσω εκπαιδευτικών εκδρομών και εργασιών πεδίου.

Σήμερα η εκπαίδευση που αφορά το ΠΕΑΑ γίνεται ως εξής:
(<https://www.ipaidia.gr/paideia/i-geografia-stin-ekpaideusi-kai-to-neo-programma-spoudon-gia-to-perivallon-kai-tin-aeiforia/>):

- στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση διαμέσου του μαθήματος «Μελέτη Περιβάλλοντος» (Α'-Δ') και τη «Γεωγραφία» (Ε' και Στ') και μερικώς από τα «Εργαστήρια Δεξιοτήτων»,
- στη Δευτεροβάθμια διαμέσου του μαθήματος «Γεωλογία-Γεωγραφία» , μερικώς από τη «Βιολογία» και από τα «Εργαστήρια Δεξιοτήτων», και τέλος
- από προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης,

Στο **Γυμνάσιο** δημιουργείται Ζώνη Βιωματικών Δράσεων. Σε αυτή περιλαμβάνεται η ΠΕΑΑ μαζί με την Τεχνολογία και την Οικιακή Οικονομία (2 ώρες εβδομαδιαίως στην 1^η Γυμνασίου) και με την Τοπική Ιστορία (2 ώρες εβδομαδιαίως στην 3η)-βλ. Πίνακας 6. Με βάση τα παραπάνω και έχοντας υπόψη τον τρόπο διδασκαλίας του ΠΣ μέσω διάχυσης αλλά και την σημασία του, μάλλον ο χρόνος κρίνεται περιορισμένος. Αυτό ήταν άλλωστε κάτι που ετέθη στην συνέντευξη με τους εκπαιδευτικούς, όπως θα αναλυθεί στο κεφάλαιο 5 και 6.

«Απόψεις επιμορφωτών εκπαιδευτικών για το νέο Πρόγραμμα Σπουδών σχετικά με το Περιβάλλον και την Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη»

6/ θέσιο Δημοτικό Σχολείο							
α/α	Μαθήματα	Τάξεις					
		Α'	Β'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'
1	ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ			2	2	1	1
2	ΓΛΩΣΣΑ	9	9	8	8	7	7
3	ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ	5	5	4	4	4	4
4	ΙΣΤΟΡΙΑ			2	2	2	2
5	ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	3	3	2	2		
6	ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ					1	1
7	ΦΥΣΙΚΑ					3	3
8	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ					1	1
9	ΑΙΣΘΗΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ						
	-Εικαστικά	2	2	1	1	1	1
	-Μουσική	1	1	1	1	1	1
	-Θεατρική Αγωγή	1	1	1	1		
10	ΦΥΣΙΚΗ ΑΓΩΓΗ	3	3	3	3	2	2
11	ΑΓΓΛΙΚΑ	2	2	3	3	3	3
12	ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ	3	3	2	2	1	1
13	2η ΞΕΝΗ ΓΛΩΣΣΑ					2	2
14	ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ	1	1	1	1	1	1
	ΣΥΝΟΛΟ	30	30	30	30	30	30

Διδακτικό Αντικείμενο/Μάθημα	Τάξεις			
	Α'	Β'	Γ'	
Νεοελληνική Γλώσσα και Γραμματεία	Γλωσσική Διδασκαλία	3	2	2
	Νεοελληνική Λογοτεχνία	2	2	2
Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία	Αρχαία Ελληνική Γλώσσα	2	2	2
	Αρχαία Ελληνικά Κείμενα από Μετάφραση	2	2	2
Μαθηματικά	4	4	4	
Φυσική	1	2	2	
Χημεία	-	1	1	
Βιολογία	1	1	1	
Γεωλογία - Γεωγραφία	1	2	-	
Ιστορία	2	2	2	
Θρησκευτικά	2	2	2	
Αγγλικά	2	2	2	
2 ^η Ξένη Γλώσσα (Γαλλικά/Γερμανικά/Ιταλικά)*	2	2	2	
Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή	-	-	3	
Οικιακή Οικονομία	1	-	-	
Φυσική Αγωγή	2	2	2	
Τεχνολογία και Πληροφορική	Τεχνολογία	1	1	1
	Πληροφορική	2	1	1
Πολιτισμός και Δραστηριότητες	Μουσική	1	1	1
	Καλλιτεχνικά	1	1	1
Εργαστήρια Δεξιοτήτων	1	1	1	
Σύνολο ωρών	33	33	34	

Πίνακας 6. Ωρολόγιο Πρόγραμμα Δημοτικού και Γυμνασίου (Νόμος 4807/2021 ΦΕΚ Α', Άρθρο 56)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Βιβλιογραφική επισκόπηση

Στο 3^ο κεφάλαιο που αποτελεί και την βιβλιογραφική επισκόπηση, αναλύονται οι αντιλήψεις-πεποιθήσεις των εκπαιδευτικών για τα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών, τόσο γενικά όσο και ειδικά με το ΠΕΑΑ, στην Ελλάδα αλλά και στο εξωτερικό. Οι απόψεις των εκπαιδευτικών και για τα άλλα ΠΣ έχουν επίσης μεγάλη σημασία διότι αποκαλύπτουν σημαντικά στοιχεία τόσο για την ψυχосύνθεση τους όσο και το πώς αντιμετωπίζουν ένα νέο πρόγραμμα σπουδών ως κάτι νέο και καινοτόμο. Γενικά, οι μελέτες των παιδαγωγικών πεποιθήσεων των δασκάλων αποκαλύπτουν την πολυπλοκότητα της επιβολής εκπαιδευτικής αλλαγής και εξηγούν σε μεγάλο βαθμό την αποτυχία πολλών προηγούμενων μεταρρυθμιστικών προσπαθειών. Επίσης παρατίθενται και κάποιες μελέτες που αφορούν την σχέση των μαθητών/αποφοίτων με την ΠΕΑΑ, εκφράζοντας κατά κάποιο τρόπο την επίτευξη των στόχων του ΠΣ μέσω των γνώσεων που απεκόμισαν. Τέλος αναφέρονται η σημασία και αναγκαιότητα της έρευνας, ο σκοπός της και τέλος τα ερευνητικά ερωτήματα.

3.1. Αντιλήψεις-Πεποιθήσεις εκπαιδευτικών για τα ΠΣ γενικά

Πριν την ανασκόπηση για τις απόψεις των εκπαιδευτικών στο ΠΣ του ΠΕΑΑ γίνεται μια αποτίμηση των απόψεων τους και σε άλλα προγράμματα σπουδών.

Ξεκινώντας με τις θετικές επιστήμες, σε μία έρευνα των Coenders κ.α. (2008), οι εκπαιδευτικοί αναγνώρισαν ότι το τρέχον πρόγραμμα σπουδών της **Χημείας** είναι ξεπερασμένο και συμμερίστηκαν την πεποίθηση ότι είναι απαραίτητη μια αναθεώρηση του. Οι εκπαιδευτικοί φαίνεται να έχουν ισχυρές πεποιθήσεις σχετικά με τις προϋποθέσεις που πρέπει να πληροί ένα πρόγραμμα σπουδών Χημείας όσον αφορά τις εργασίες και τις ασκήσεις. Οι δραστηριότητες των μαθητών πρέπει να ξεκινούν απλές και σταδιακά να γίνονται πιο σύνθετες. Οι εκπαιδευτικοί θέλουν πρώτα να αξιολογήσουν τις γνώσεις των μαθητών και την κατανόηση των βασικών αρχών πριν προχωρήσουν σε πιο σύνθετες εργασίες. Επίσης έχουν σταθερές πεποιθήσεις για το περιεχόμενο ενός προγράμματος σπουδών Χημείας. Οι θετικές εξελίξεις στη Χημεία και οι σύγχρονες εφαρμογές, η κάλυψη βασικών εννοιών και η χρήση πειραμάτων έχουν εξέχουσα θέση. Δεν είναι τόσο τα συγκεκριμένα θέματα που εμφανίζονται στο πρόγραμμα σπουδών που ανησυχούν οι καθηγητές, αλλά

περισσότερο ο διαθέσιμος χρόνος στην τάξη για την κάλυψη του περιεχομένου του προγράμματος σπουδών των Φυσικών Επιστημών. Ένας από τους τρόπους για να επιτευχθεί μεγαλύτερη συνοχή αναφέρουν είναι να μειωθεί η επικάλυψη με τα σχετικά μαθήματα της Βιολογίας και της Φυσικής. Λόγω της φύσης της Χημείας, η πρακτική εργασία των μαθητών θα πρέπει να έχει εξέχουσα θέση στο πρόγραμμα σπουδών. Καθώς η πρακτική εξάσκηση είναι χρονοβόρα, απαραίτητη προϋπόθεση είναι ο επαρκής χρόνος στην τάξη. Υπάρχουν δύο πιθανοί τρόποι για να επιτευχθεί ο επαρκής χρόνος τάξης. Η πρώτη είναι η μείωση του αριθμού των μαθημάτων σε ένα νέο Πρόγραμμα Σπουδών που θα δημιουργήσει περισσότερο χρόνο μελέτης ανά μάθημα. Ή, εάν η πρώτη επιλογή είναι αδύνατη, η μείωση της ύλης του αναλυτικού προγράμματος για τη Χημεία θα δημιουργήσει επίσης χρόνο στους μαθητές να κάνουν πειράματα. Φαίνεται δυνατό να αναπτυχθεί ένα νέο πρόγραμμα σπουδών Χημείας που να είναι αποδεκτό από όλους, ωστόσο θα πρέπει να είναι ευέλικτο να αφήνει χώρο στους εκπαιδευτικούς να κάνουν επιλογές σύμφωνα με τις δικές τους προτιμήσεις. Το πώς αντιλαμβάνονται οι εκπαιδευτικοί τους ρόλους τους έχει άμεση σχέση με το κλίμα της τάξης ενώ όλοι πίστευαν ότι η διδασκαλία είναι ένα πολύπλευρο επάγγελμα στο οποίο οι δάσκαλοι πρέπει να αναλάβουν διαφορετικές ευθύνες και καθήκοντα.

Οι Handal και Herrington (2003) στο άρθρο τους μελετούν τον ρόλο των πεποιθήσεων των καθηγητών **Μαθηματικών** και τον αντίκτυπό τους στη μεταρρύθμιση του προγράμματος σπουδών. Υποστηρίζεται ότι οι πεποιθήσεις των εκπαιδευτικών είναι κρίσιμες για την μεταρρύθμιση του προγράμματος σπουδών. Η εκπαιδευτική αλλαγή είναι μια πολυσύνθετη διαδικασία κατά την οποία οι εκπαιδευτικοί έχουν ισχυρές πεποιθήσεις για την ποιότητα και τη διαδικασία της καινοτομίας. Η εφαρμογή του προγράμματος σπουδών ενέχει πολλές δυσκολίες καθώς πολλοί εκπαιδευτικοί είναι καχύποπτοι για κάθε μεταρρύθμιση και δεν αποτελεί έκπληξη λοιπόν το γεγονός ότι πολλοί από αυτούς όταν έρχονται να εφαρμόσουν το πρόγραμμα σπουδών στις τάξεις τους, βασίζονται περισσότερο στις δικές τους πεποιθήσεις, παρά στις τρέχουσες τάσεις στην παιδαγωγική. Αυτές οι πεποιθήσεις, όσο συντηρητικές κι αν είναι, έχουν τον δικό τους ορθολογισμό στην σκέψη των εκπαιδευτικών και η βιβλιογραφία δείχνει όπως αναφέρουν ότι πολλοί από αυτούς έχουν συμπεριφοριστικές πεποιθήσεις, γεγονός που έχει ισχυρές

επιπτώσεις στην επιτυχία της μεταρρύθμισης του προγράμματος σπουδών με προσανατολισμό τον κονστρουκτιβισμό .

Οι Fetters κα. (2002) εξέτασαν μια ομάδα εκπαιδευτικών προσχολικής εκπαίδευσης οι οποίοι έλαβαν μέρος σε ένα πρόγραμμα επιμόρφωσης για την εισαγωγική των **Φυσικών Επιστημών στο νηπιαγωγείο**. Χαρακτηριστικά αναφέρουν ότι όταν μια σχολική περιφέρεια αποφασίζει να αντικαταστήσει τα εγχειρίδια φυσικών επιστημών, οι νηπιαγωγοί μπορούν να αντιδράσουν κρύβοντας τα βιβλία και βγάζοντάς τα έξω όταν η πόρτα είναι κλειστή. Η απομάκρυνση από τα σχολικά βιβλία και προς ένα πρόγραμμα σπουδών που φέρει καινοτομίες και βασίζεται σε δραστηριότητες φέρνει μια μεγάλη ποικιλία αλλαγών και αναστάτωση στους εκπαιδευτικούς. Επίσης τονίζουν ότι οι πεποιθήσεις των εκπαιδευτικών μπορούν να επηρεάσουν την επιτυχία της μεταρρυθμιστικής πρωτοβουλίας και οι προσωπικές ανησυχίες των δασκάλων πρέπει πάντα να αντιμετωπίζονται πρώτα. Εάν αυτό το πρώτο στάδιο δεν εξεταστεί, η εκπαιδευτική αλλαγή θα αντιμετωπίσει σοβαρά προβλήματα κατά την υλοποίησή της. Επομένως οι εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις θα πρέπει να εξετάζουν τις προσωπικές ανησυχίες του εκπαιδευτικού πριν από την έναρξη του έργου και αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσω ποικίλων μορφών όπως ερωτηματολόγια, συνεντεύξεις, ομάδες εστίασης (focus groups) κλπ. Για να πετύχει μια οποιαδήποτε εκπαιδευτική αλλαγή-μεταρρύθμιση, όλα τα στοιχεία που εμπλέκονται στη μεταρρύθμιση (σχεδιαστές ΠΣ, εκπαιδευτικοί, διοικητικοί υπάλληλοι, εκπαιδευτικοί πανεπιστημίων, μέλη σχολικών συμβουλίων, αρχηγοί συνδικάτων και γονείς) πρέπει να συμμετέχουν σε αυτή. Διαπιστώθηκε επίσης ότι η έλλειψη δεξιοτήτων των εκπαιδευτικών οδήγησε σε άγχος στην αρχική φάση του προγράμματος. Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να μουν στην θέση του μαθητή σε ένα υποστηριζόμενο περιβάλλον με συναδέλφους. Αυτό τους βοηθά να αναπτύξουν τις φυσικές και παιδαγωγικές δεξιότητες που χρειάζονται για να καλλιεργήσουν τις δεξιότητες διερεύνησης με τους μαθητές τους. Σημαντική είναι επίσης και η παροχή κινήτρων στους εκπαιδευτικούς αλλά τα κίνητρα αυτά θα πρέπει να είναι ουσιαστικά. Συχνά τα κίνητρα κοινοποιούνται με τέτοιο τρόπο που φαίνεται να περιλαμβάνουν μόνο εξωτερικές ανταμοιβές (υποτροφίες, πίστωση μεταπτυχιακών σπουδών, κ.λπ.) έναντι ουσιαστικών εγγενών κινήτρων, όπως η ενίσχυση της ικανότητας παροχής ποιοτικής διδασκαλίας με την ανάλογη προσωπική ικανοποίηση. Αυτό το συνειδητοποίησαν ιδιαίτερα την πρώτη χρονιά του προγράμματος όπου μερικοί

δάσκαλοι εγγράφηκαν, έλαβαν υποτροφίες και μεταπτυχιακές μονάδες και εγκατέλειψαν το πρόγραμμα όταν ξεκίνησαν οι εργασίες για την πρακτική εφαρμογή του προγράμματος.

Ο Mansour (2009) στην βιβλιογραφική του έρευνα για τα προγράμματα σπουδών των **Φυσικών Επιστημών** θέλει να επιστήσει την προσοχή των υπευθύνων λήψης αποφάσεων και των προγραμματιστών προγραμμάτων σπουδών στο γεγονός ότι οι εκπαιδευτικοί δεν αποδέχονται παθητικά τις καινοτόμες ιδέες εκτός εάν πειστούν για την αποτελεσματικότητά τους. Η κεντρική αποτυχία οποιασδήποτε «θεμελιώδους μεταρρύθμισης» στην εκπαίδευση των Φυσικών Επιστημών αναφέρει ότι είναι κατά κύριο λόγο ευθύνη των εκπαιδευτικών *«επειδή είναι οι κύριες δυνάμεις για τη διατήρηση του status quo στο πρόγραμμα σπουδών»*. Κεντρικό στοιχείο για την υλοποίηση οποιουδήποτε στόχου εφαρμογής του προγράμματος σπουδών είναι η ανάγκη για πληροφορίες σχετικά με τις πεποιθήσεις που έχουν οι εκπαιδευτικοί σχετικά με την εφαρμογή του προγράμματος σπουδών και την προέλευση αυτών των πεποιθήσεων. Η έρευνα υποστηρίζει την ιδέα ότι οι εκπαιδευτικοί είναι κρίσιμοι παράγοντες αλλαγής για την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση και ότι οι πεποιθήσεις των εκπαιδευτικών είναι πρόδρομοι για την αλλαγή. Η παροχή σημαντικής ελευθερίας στους εκπαιδευτικούς να λαμβάνουν διδακτικές αποφάσεις, τους βοηθά να ταιριάζουν με τις πεποιθήσεις τους και τις διδακτικές τους πρακτικές οδηγώντας σε αποτελεσματικότερες μορφές μάθησης. Οι επεμβατικές προσπάθειες βελτίωσης της σχολικής εκπαίδευσης μέσω κανονισμών, μέτρων λογοδοσίας ή άλλων ελέγχων έχουν ως αποτέλεσμα την ενθάρρυνση των παραδοσιακών προσεγγίσεων στη διδασκαλία και την υπονόμευση της ουσιαστικής μάθησης και της κριτικής σκέψης για τους μαθητές. Αυτό συνεπάγεται ότι οι εμπλεκόμενοι θα πρέπει να παρέχουν στους εκπαιδευτικούς περισσότερη υποστήριξη και περισσότερη ελευθερία ώστε να είναι σε θέση να δημιουργήσουν περιβάλλοντα διδασκαλίας που να ευνοούν την ιδανική διδασκαλία των φυσικών επιστημών, οδηγώντας σε επιστημονική παιδεία και κατανόηση των κοινωνικών και τεχνολογικών επιπτώσεων της επιστήμης. Τέλος, η εργασία έδειξε ότι υπήρχαν ορισμένα άτομα στο σχολικό περιβάλλον, π.χ. η διοίκηση του σχολείου και οι σχολικοί σύμβουλοι, οι υπεύθυνοι λήψης εκπαιδευτικών αποφάσεων, η οικογένεια και οι ίδιοι οι μαθητές που επηρέασαν τις πεποιθήσεις και τις πρακτικές των δασκάλων με τον ένα ή τον άλλο τρόπο. Άρα τονίζουν ότι υπάρχει ανάγκη να διερευνηθεί ο ρόλος που διαδραματίζουν οι πεποιθήσεις του διδακτικού

προσωπικού/προσωπικού, των διοικητικών υπαλλήλων, των διευθυντών και των γονέων των μαθητών στην εφαρμογή του ΑΠΣ.

Οι Bas και Senturk (2019) μελέτησαν μια ομάδα 182 εκπαιδευτικών που εργάζονταν σε **δημοτικά και γυμνάσια** στην επαρχία Bilecik της **Τουρκίας**. Τα ευρήματα αποκάλυψαν ότι υπήρχαν σημαντικές σχέσεις μεταξύ των πεποιθήσεων των εκπαιδευτικών και των προσανατολισμών του προγράμματος σπουδών. Συγκεκριμένα οι δάσκαλοι που έχουν παραδοσιακές εκπαιδευτικές πεποιθήσεις φάνηκε να επιδεικνύουν θεματοκεντρικό-γνωσιοκεντρικό προσανατολισμό, ενώ οι δάσκαλοι που υιοθετούν σύγχρονες πεποιθήσεις βρέθηκε να επιδεικνύουν προσανατολισμούς με επίκεντρο τον μαθητή και το πρόβλημα (problem solving). Παρότι οι πεποιθήσεις των δασκάλων είναι δύσκολο να αλλάξουν, μέσω εκπαίδευσης-επιμόρφωσης και ανάλογης υποστήριξης, μπορεί να αλλάξει και ο προσανατολισμός τους και αντίστοιχα η διδακτική τους πρακτική.

Η Jones (2017) πέραν από το σημαντικό ρόλο των πεποιθήσεων και των γνώσεων των εκπαιδευτικών εξέτασε και τον ρόλο του τοπικού περιβάλλοντος. Μελετώντας ενδελεχώς 2 δασκάλες **Αγγλικών**, η μια σε ένα αστικό και η άλλη σε ένα αγροτικό περιβάλλον εντόπισαν σημαντικές διαφορές. Οι δύο δάσκαλοι τοποθετούνται αρκετά διαφορετικά όσον αφορά την εφαρμογή του προγράμματος σπουδών. Οι τοποθεσίες της τάξης μπορούν να επηρεάσουν ισχυρά τις διαδραστικές πρακτικές των δασκάλων. Η εγγύτητα και η πρόσβαση της μία δασκάλας στο αστικό περιβάλλον μαζί με ορισμένες ορατές γλωσσικές διαφορές, διαμορφώνουν ένα παιδαγωγικό πλαίσιο που ευθυγραμμίζεται στενά με αυτή που προβλέπεται από το επίσημο πρόγραμμα σπουδών. Από την άλλη πλευρά, η άλλη δασκάλα είναι απομονωμένη γεωγραφικά και επαγγελματικά από τον επίσημο παιδαγωγικό χώρο, με λιγότερους συναδέλφους στην διάθεση της. Ελλείπει στενής σχέσης με το επίσημο παιδαγωγικό πεδίο βασίζεται κυρίως σε συντηρητικές απόψεις και τεχνικές οι οποίες δεν ευθυγραμμίζονται πάντα με αυτές του σύγχρονου αναλυτικού προγράμματος.

Οι Tezcan και Tanriverdi (2013) σε μια μελέτη τους σε **εκπαιδευτικούς προϋπηρεσίας (pre-service teachers)** αναφέρουν ότι ο σκοπός της εκπαίδευσης είναι να δίνει ευκαιρίες στους μαθητές σε ένα ανοιχτό επικοινωνιακό περιβάλλον για να προωθήσουν την προσωπική τους ανάπτυξη και παράλληλα ως ενεργοί πολίτες στο κοινωνικό σύνολο. Η κοινωνική ανασυγκρότηση επιχειρεί να αναπτύξει μια κριτική

συνείδηση στα παιδιά για τα μεγάλα ζητήματα της κοινωνίας. Το πρόγραμμα σπουδών θα πρέπει λοιπόν να εστιάζει σε αμφιλεγόμενα κοινωνικά ζητήματα και να σχεδιαστεί για να ενθαρρύνει τους μαθητές να αναλάβουν ενεργό ρόλο στη βελτίωση της κοινωνίας στην οποία ζουν. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού είναι πολύ σημαντικός διότι θα πρέπει να ευαισθητοποιεί τους μαθητές για τα σημαντικά κοινωνικά ζητήματα της εποχής και του πολιτισμού τους και να τους ενθαρρύνει να συζητούν εναλλακτικές, να κάνουν τεκμηριωμένες κρίσεις και να ενεργούν γι' αυτές. Από την μελέτη τους κατέληξαν ότι οι προσανατολισμοί των προγραμμάτων σπουδών των εκπαιδευτικών προϋπηρεσίας είναι συμβατοί με τις βασικές αρχές των προγραμμάτων σπουδών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Με άλλα λόγια, ο προσανατολισμός των δασκάλων προϋπηρεσίας επικεντρώνεται στην ανάπτυξη δεξιοτήτων σε διάφορες διαδικασίες, όπως η επίλυση προβλημάτων, η λήψη αποφάσεων, η κριτική σκέψη και οι δεξιότητες μνήμης και τείνουν να παρέχουν στους μαθητές ευκαιρίες σε ένα ανοιχτό επικοινωνιακό περιβάλλον για την ενίσχυση τους και την προσωπική ανάπτυξη ως μοναδικά άτομα. Ωστόσο, ο προσανατολισμός τους δεν εστιάζεται σε κοινωνικά ζητήματα αλλά κυρίως ατομικιστικά. Όσον αφορά το φύλο, οι άνδρες συμμετέχοντες σημείωσαν σημαντικά χαμηλότερη βαθμολογία από τις γυναίκες στον ανθρωπιστικό προσανατολισμό, στον τεχνολογικό προσανατολισμό και στον ακαδημαϊκό προσανατολισμό. Αναμφίβολα τονίζουν, οι πεποιθήσεις των εκπαιδευτικών σχετικά με τον σχεδιασμό των προγραμμάτων σπουδών επηρεάζουν την ποιότητα της εκπαίδευσης στα σχολεία. Εάν ένας εκπαιδευτικός δεν πιστεύει ότι ένα συγκεκριμένο σχέδιο εργασίας είναι πολύτιμο, η εφαρμογή του προγράμματος σπουδών μπορεί να μην είναι καθόλου αποτελεσματική. Ο εκπαιδευτικός μπορεί ακόμη και να αλλάξει το επιδιωκόμενο πρόγραμμα σπουδών για να το κάνει περισσότερο σύμφωνο με τα δικά του συστήματα πεποιθήσεων ή το πλαίσιο της τάξης. Οι προγραμματιστές προγραμμάτων σπουδών θα πρέπει να συνυπολογίσουν τις γνώσεις, τις πεποιθήσεις και τις δεξιότητες των εκπαιδευτικών κατά την ανάπτυξη ενός νέου προγράμματος σπουδών. Διαφορετικά, είναι απίθανο το πρόγραμμα σπουδών να εφαρμοστεί όπως προβλέπεται.

Οι Cheung και Wong (2002) χρησιμοποιούν τα δεδομένα που συλλέχθηκαν από ένα δείγμα 648 δασκάλων στο Χονγκ Κονγκ για να εξετάσουν τις απόψεις των εκπαιδευτικών για τις κατευθύνσεις του προγράμματος σπουδών (ακαδημαϊκή, γνωστική, κοινωνική ανασυγκρότηση, ανθρωπιστική και

τεχνολογική). Μελετώντας την βιβλιογραφία, οι συγγραφείς αναφέρουν ότι εάν ο δάσκαλος δεν πιστεύει ότι ένας συγκεκριμένος προσανατολισμός του προγράμματος σπουδών είναι πολύτιμος, δεν θα είναι πρόθυμος να εφαρμόσει ένα πρόγραμμα σπουδών που έχει σχεδιαστεί με βάση αυτόν τον προσανατολισμό. Ο δάσκαλος μπορεί ακόμη και να τροποποιήσει το προτεινόμενο πρόγραμμα σπουδών για να το κάνει περισσότερο σύμφωνο με τους δικούς του προσανατολισμούς και το πλαίσιο της τάξης που διδάσκει. Η συγκεκριμένη μελέτη σχεδιάστηκε για να μετρήσει τους προσανατολισμούς των εκπαιδευτικών στο πρόγραμμα σπουδών σε 5 κατευθύνσεις: ακαδημαϊκή, γνωστική, κοινωνική ανασυγκρότηση, ανθρωπιστική και τεχνολογική. Κάθε κατεύθυνση αντιπροσωπεύει ένα ξεχωριστό σύνολο πεποιθήσεων σχετικά με το σχεδιασμό του προγράμματος σπουδών. Η ακαδημαϊκή είναι ότι το πρόγραμμα σπουδών πρέπει να στοχεύει στην ανάπτυξη των πνευματικών ικανοτήτων των μαθητών σε αυστηρά γνωστικά αντικείμενα και οι μαθητές αναμένεται να συμπεριφέρονται ανάλογα το αντικείμενο τους σαν φυσικοί, ιστορικοί ή μαθηματικοί. Σε αντίθεση με τον ακαδημαϊκό προσανατολισμό, ο γνωστικός δίνει έμφαση πιο πολύ στη μαθησιακή διαδικασία παρά στο περιεχόμενο του προγράμματος σπουδών. Αυτοί που υποστηρίζουν αυτό τον προσανατολισμό πιστεύουν ότι οι γνωστικές δεξιότητες υψηλού επιπέδου δεν εστιάζουν στη γνώση καθεαυτού, αλλά βοηθούν τους μαθητές να μάθουν πώς να μαθαίνουν (learn to learn). Οι εκπαιδευτικοί επιμένουν στην καλλιέργεια των λεγόμενων μεταγνωστικών δεξιοτήτων και τα τεστ συχνά ρυθμίζονται με τέτοιο τρόπο ώστε οι μαθητές να μην υποχρεούνται να ανακαλέσουν πραγματικές γνώσεις για να τις απαντήσουν. Ο προσανατολισμός της κοινωνικής ανασυγκρότησης βλέπει το σχολικό πρόγραμμα σπουδών ως όχημα για τη διευκόλυνση της κοινωνικής αλλαγής, παρέχοντας στους μαθητές ευκαιρίες μάθησης για την κριτική ανάλυση των κοινωνικών προβλημάτων που αντιμετωπίζει η ανθρωπότητα. Δίνεται έμφαση σε ομαδικές εμπειρίες και ανάπτυξη κριτικής συνείδησης και αίσθησης κοινωνικής ευθύνης των μαθητών. Για παράδειγμα, εάν ένας δάσκαλος πιστεύει στον προσανατολισμό της κοινωνικής ανασυγκρότησης, τείνει να περιλαμβάνει θέματα όπως η ρύπανση, η διαφθορά και η ανεργία για να βοηθήσει τους μαθητές να κατανοήσουν τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η κοινωνία μας. Οι υποστηρικτές της ανθρωπιστικής κατεύθυνσης έχουν

προφανώς ως επίκεντρο τον άνθρωπο και στοχεύουν σε αυτόν. Η λειτουργία του προγράμματος σπουδών είναι να παρέχει σε κάθε μαθητή πλούσιες εμπειρίες για προσωπική εξέλιξη και ανάπτυξη. Η ενσωμάτωση του συναισθηματικού τομέα των μαθητών (συναισθήματα, στάσεις, αξίες) με τον γνωστικό τομέα (διανοητικές γνώσεις και ικανότητες) αποτελεί κορυφαία προτεραιότητα. Βασική τέλος στον τεχνολογικό προσανατολισμό είναι η ιδέα του συστηματικού σχεδιασμού προγράμματος σπουδών και της εκπαιδευτικής αποτελεσματικότητας. Το σχολικό πρόγραμμα σπουδών θα πρέπει να επικεντρώνεται στην εξεύρεση αποτελεσματικών μέσων για ένα σύνολο προκαθορισμένων μαθησιακών στόχων. Συνιστάται στους εκπαιδευτικούς να χρησιμοποιούν στρατηγικές διδασκαλίας, όπως η διδασκαλία με τη βοήθεια υπολογιστή και η εκμάθηση δεξιοτήτων. Οι μαθητές αναμένεται επίσης να γίνουν ικανοί χρήστες της τεχνολογίας των πληροφοριών. Συνολικά, από την συγκεκριμένη μελέτη φαίνεται ότι υπάρχει συμπληρωματικός πλουραλισμός στις πεποιθήσεις των εκπαιδευτικών σχετικά με το σχεδιασμό του προγράμματος σπουδών. Οι κυρίαρχοι προσανατολισμοί του προγράμματος σπουδών που αναφέρθηκαν παραπάνω – ακαδημαϊκή, γνωστική διαδικασία, κοινωνική ανασυγκρότηση, ανθρωπιστική και τεχνολογική – αλληλοσυμπληρώνονται και όχι αλληλοαποκλείονται παρόλο που τα τελευταία χρόνια παρατηρήθηκε μια παγκόσμια τάση προς την τεχνολογική προσέγγιση του σχεδιασμού των προγραμμάτων σπουδών. Επίσης φάνηκε ότι άνδρες-γυναίκες, εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας δεν παρουσίασαν ιδιαίτερη διαφορά στις απαντήσεις τους. Επιπλέον, οι έμπειροι δάσκαλοι ήταν πιο πιθανό να εκτιμήσουν τον ακαδημαϊκό προσανατολισμό και οι καθηγητές αγγλικής γλώσσας ήταν πιο ανθρωπιστές από τους καθηγητές Φυσικών Επιστημών.

Οι πεποιθήσεις των δασκάλων μπορούν να ασκήσουν ισχυρή επιρροή στις παιδαγωγικές αποφάσεις, στις διδακτικές πρακτικές και στην επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών. Για παράδειγμα, οι Waters and Vilches (2008), στη μελέτη τους για την εφαρμογή της καινοτομίας του προγράμματος σπουδών στον τομέα της **πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης** στις Φιλιππίνες, διαπίστωσαν ότι οι καθηγητές **Αγγλικών** συνέχισαν να έχουν παραδοσιακές πεποιθήσεις και χρησιμοποιούσαν μεθόδους που δεν ευθυγραμμίζονται με τις αρχές του νέου προγράμματος σπουδών, όπως η μαθητοκεντρική διδασκαλία

και οι σύγχρονες παιδαγωγικές τεχνικές καθώς και η αθροιστική αξιολόγηση. Αν και οι εκπαιδευτικοί ήταν πρόθυμοι να εφαρμόσουν τη νέα προδευτική-κονστρουκτιβιστική προσέγγιση, οι προσπάθειές τους να το κάνουν περιορίστηκαν από παράγοντες όπως η έλλειψη πόρων, η έλλειψη επαγγελματικής κατάρτισης, πολιτισμικοί και ορισμένοι ιστορικοπολιτικοί παράγοντες.

Μια άλλη μελέτη των Zhang & Liu (2014) στην **Κίνα** εξετάζει τις πεποιθήσεις των εκπαιδευτικών δευτεροβάθμιας σχετικά με το νέο ΑΠΣ των **Αγγλικών** και μελετά στο κατά πόσο αυτές επηρεάζουν την διδασκαλία του. Βασιζόμενη σε δεδομένα που συλλέχθηκαν μέσω ερωτηματολογίων και συνεντεύξεων, αυτή η μελέτη αποκαλύπτει μια πολυδιάστατη δομή των πεποιθήσεων των εκπαιδευτικών. Συνολικά, οι πεποιθήσεις των δασκάλων είναι σύμφωνες με τη μεταρρύθμιση του προγράμματος σπουδών προσανατολισμένη στον κονστρουκτιβισμό, αλλά μια πιο προσεκτική εξέταση υποδηλώνει ότι υπάρχουν τόσο παραδοσιακές όσο και κονστρουκτιβιστικές πεποιθήσεις. Οι κονστρουκτιβιστικές πεποιθήσεις ευνοούν τη συμμετοχή των μαθητών, τη διαδραστική τάξη και τις συνεργατικές δράσεις, ενώ οι παραδοσιακές πεποιθήσεις περιλαμβάνουν εστίαση στη γραμματική και τη γλώσσα, την απομνημόνευση κατά λέξη και την δασκαλοκεντρική διδασκαλία. Η μελέτη υπογραμμίζει τη φύση των πεποιθήσεων των εκπαιδευτικών με επιπτώσεις στη μεταρρύθμιση του προγράμματος σπουδών αλλά και στην ανάπτυξη των εκπαιδευτικών.

Μία άλλη έρευνα στην **Κίνα** από τους Borg και Zheng (2014) εξετάζει την εφαρμογή καινοτόμων διδακτικών τεχνικών στο ΠΣ των **Αγγλικών** και συγκεκριμένα του task-based language teaching (TBLT). Από τους 3 καθηγητές που έγινε η ποιοτική έρευνα φάνηκε ότι οι δύο μεγαλύτεροι σε ηλικία και συνάμα εμπειρότεροι, ήταν πολύ πιο δύσκολο να εφαρμόσουν στην διδασκαλία τους διδακτικές καινοτομίες σε σχέση με το νεότερο καθηγητή

Ιδιαίτερα σημαντικά είναι επίσης τα στοιχεία της μελέτης του Κέντρου Μελετών και Τεκμηρίωσης (ΚΕ.ΜΕ.ΤΕ., 2008) της ΟΛΜΕ που εξετάζει τις απόψεις/αντιλήψεις των εκπαιδευτικών της **Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης** αναφορικά με το διδακτικό

υλικό και τα μέσα που χρησιμοποιούνται στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση στο πλαίσιο των ΑΠΣ. Το δείγμα της έρευνας ήταν 1.475 εκπαιδευτικοί (Γενικό Γυμνάσιο και Λύκειο, ΕΠΑΛ και Ειδικά Σχολεία) σε όλη την Ελλάδα. Με χρήση ερωτηματολογίου κλειστού τύπου προέκυψαν ορισμένα σημαντικά συμπεράσματα. Σχετικά με την κριτική σκέψη, της αυτενέργεια και τις δημιουργικές ικανότητες των μαθητών το μεγαλύτερο μέρος των ερωτηθέντων (67%) το αξιολόγησε την συμβολή τους από «καθόλου» έως «λίγο».

Μόλις το 11,1% των εκπαιδευτικών θεωρούν ότι το διδακτικό υλικό οδηγεί στα επιδιωκόμενα μαθησιακά αποτελέσματα και προάγει την κριτική σκέψη ενώ περίπου 1 στους 2(55,6%) θεωρεί ότι έχουν επιστημονική εγκυρότητα και τεκμηρίωση.

Επίσης συμφωνούν σχεδόν όλοι (> 80%) ότι το ωρολόγιο πρόγραμμα στη είναι ιδιαίτερα βεβαρημένο δυσκολεύοντας εξαιρετικά το έργο τους. Σχεδόν όλοι επίσης (92%) θα ήθελαν να συμμετάσχουν στην διαμόρφωση και συγγραφή /αξιολόγηση των ΑΠΣ δεικνύοντας έμπρακτα την αγάπη για την δουλειά τους και την διάθεση τους να συμμετάσχουν ενεργά στις προσπάθειες βελτίωσης .

Πάλι σχεδόν όλοι οι εκπαιδευτικοί τοποθετήθηκαν αρνητικά («καθόλου» έως «λίγο» 88,9% του δείγματος) ως προς επάρκεια σεμιναρίων, ημερίδων κλπ που θα τους βοηθήσουν να επιμορφωθούν και να γίνουν καλύτεροι στην δουλειά τους. Αρνητική ήταν τέλος και η τοποθέτηση τους ως προς την επάρκεια της υλικοτεχνικής υποδομής (71,4% «καθόλου» έως «λίγο») γεγονός που σαφέστατα δυσχεράνει το έργο τους.

Σε μια πρόσφατη έρευνα των Μάνεση και Θεοδώρου (2022) που εξετάζει τις απόψεις των εκπαιδευτικών κατά την εφαρμογή των εκπαιδευτικών αλλαγών στην σχολική κοινότητα, όπως για παράδειγμα τα νέα ΠΣ, σε πανελλήνιο δείγμα 513 εκπαιδευτικών **πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης**, οι εκπαιδευτικοί δηλώσαν ότι δεν εφαρμόζουν τις εκπαιδευτικές αλλαγές, όπως αυτές προτείνονται από το Υπουργείο Παιδείας. Τις χαρακτηρίζουν πρόχειρες και συχνές, χωρίς να έχουν λάβει την ανάλογη ενημέρωση και επιμόρφωση και χωρίς να υπολογίζουν τις ιδιαιτερότητες των σχολικών μονάδων , τις ιδιαίτερες ανάγκες αυτών και των μαθητών του. Ωστόσο δέχονται και μέρος της ευθύνης αφού και οι ίδιοι πολλές φορές ανθίστανται στην αλλαγή επιδεικνύοντας αρνητισμό. Μια χαρακτηριστική περίπτωση ήταν αυτή της πανδημίας, όπου οι εκπαιδευτικοί με ελάχιστα μέσα και μικρή υποστήριξη, αναλογίστηκαν την

κρισιμότητα της κατάστασης και με ίδια μέσα κατάφεραν να ανταποκριθούν στην τηλεεκπαίδευση.

3.2. Αντιλήψεις-Πεποιθήσεις των εκπαιδευτικών για τα προγράμματα σπουδών και την διδασκαλία για την ΠΕ/ΕΑΑ

Η Bergholm-Hofman (2018) εξέτασε την περίπτωση της **Φινλανδίας** και μελετώντας τις απόψεις των εκπαιδευτικών για την ένταξη της αειφορίας στο ΠΣ, συμπέρανε πως παρόλο που παρέχονται σημαντικές θεωρητικές γνώσεις στο εν λόγω πεδίο, δεν δίνονται οι ευκαιρίες και πρακτικές-λειτουργικές γνώσεις στους φοιτητές και φοιτήτριες που θα τους βοηθήσουν στην μετέπειτα διδασκαλία τους. Αντίστοιχα ήταν και τα συμπεράσματα στην έρευνα των Major, Namestovski, Horak, Bagany και Kreckic (2017) στην **Σερβία** οι οποίοι τονίζουν την ανάγκη συνδυασμού θεωρίας και πράξης προκειμένου να επιτύχουν την στοχοθεσία που επιβάλει η αειφορία και παράλληλα αυτό καλλιεργεί θετική στάση και δεξιότητες απαραίτητες για την διδασκαλία στην τάξη. Σε μια γενικότερη προσέγγιση οι Lozano, Barreiro-Gen, Lozano και Sammalisto (2019) τονίζουν την ανάγκη επανεξέτασης των πρακτικών που εφαρμόζουν τα περισσότερα Πανεπιστήμια στην **Ευρώπη**, τα οποία εξακολουθούν να εμμένουν στην δασκαλοκεντρική διδασκαλία και την διάλεξη-εισήγηση, τεχνικές που δεν συμβαδίζουν με την ΠΕΑΑ.

Σύγχυση ακόμα και στην ίδια την έννοια της αειφορίας, με τους προπτυχιακούς φοιτητές ενός πανεπιστήμιου της Βαρκελώνης στην **Ισπανία** οι οποίοι εξακολουθούν να συγχέουν και να τοποθετούν την αειφορία στο Περιβάλλον ενώ σαφέστατα πρόκειται για συνδυασμό περιβάλλοντος, κοινωνίας, οικονομίας και πολιτισμού, τομείς ισάξιοι που διαπλέκονται μεταξύ τους (Cebrian και Junyent, 2015).

Οι Peter Brecka κα.σε μια πολύ πρόσφατη έρευνα τους (2022) με τίτλο «Digital Technologies in Environmental Education», αναφέρουν ότι ακόμα και εν έτει 2022 σε ότι αφορά την εφαρμογή των διδακτικών μέσων στα ΠΣ, παρά τον καλό εξοπλισμό των σχολείων, υπάρχουν ελλείψεις στην εφαρμογή τους στη διδασκαλία. Αν και τα σχολεία διαθέτουν επαρκές λογισμικό και υποδομές, οι δάσκαλοι εξακολουθούν να εμμένουν στις απόψεις του να μην τα χρησιμοποιούν σχεδόν καθόλου στη διδασκαλία και προτιμούν τα παραδοσιακά διδακτικά βοηθήματα (βιβλία, έντυπο υλικό). Προτιμούν τις στρατηγικές απομνημόνευσης στη διδασκαλία τους, κάτι που ήταν εμφανές και στην εργασία των μαθητών με το διδακτικό υλικό. Οι μαθητές επίσης

είχαν αποκτήσει θεωρητικές γνώσεις για τον διαχωρισμό των απορριμμάτων αλλά λιγότερες για τους λόγους διαχωρισμού των απορριμμάτων. Οι μαθητές δεν ξέρουν πώς να αξιολογήσουν τις επιπτώσεις της ρύπανσης στο περιβάλλον, την ανθρώπινη υγεία και τους οργανισμούς που ζουν στη φύση. Οι ίδιοι ερευνητές καταλήγοντας προτείνουν:

- Την βελτίωση της περιβαλλοντικής εκπαίδευση μέσω της εισαγωγής ψηφιακών τεχνολογιών. Η ψηφιακά υποβοηθούμενη μάθηση βοηθά αποτελεσματικά τους μαθητές να αποκτήσουν την επίγνωση των σχέσεων μεταξύ θεμάτων και εννοιών που δυσκολεύονται να κατανοήσουν. Οι ψηφιακές τεχνολογίες, οι κινητές εφαρμογές και η εικονική πραγματικότητα μπορούν να προσφέρουν νέους τρόπους εμπλοκής των μαθητών στην περιβαλλοντική εκπαίδευση, τις λεγόμενες γέφυρες στη διδασκαλία των μαθητών και προετοιμασία των νέων να σκέφτονται παγκοσμίως και να συμπεριφέρονται με περιβαλλοντικά υπεύθυνο τρόπο.
- Συστηματική υποστήριξη και ανάπτυξη ψηφιακών ικανοτήτων των εκπαιδευτικών. Η έλλειψη επαγγελματικής εξέλιξης είναι ένα πρόβλημα που επηρεάζει όλους τους τομείς του προγράμματος σπουδών. Η επαγγελματική ανάπτυξη μπορεί να εξυπηρετήσει καλύτερα τις ανάγκες τόσο των εκπαιδευτικών όσο και των μαθητών στο πλαίσιο μιας ενοποιημένης προσέγγισης.
- Ένταξη της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης στα κανονικά τμήματα. Η περιβαλλοντική εκπαίδευση θα πρέπει να γίνει ξεχωριστή διδασκαλία (μάθημα) που θα εμβαθύνει τη διδασκαλία και τη μάθηση. Προς το παρόν, δεν έχει δοθεί επαρκή σημασία.
- Να διασφαλίζει την υλοποίηση εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων στο φυσικό περιβάλλον, χρησιμοποιώντας άμεση επαφή με τη φύση και με περιβαλλοντικά φαινόμενα και διαδικασίες. Συνιστούν επίσης την υλοποίηση μονοπατιών στη φύση, δραστηριότητες στη φύση, σχολικές εκδρομές.
- Να αναπτυχτεί μια συνολική μεταρρύθμιση που θα λαμβάνει υπόψη τις κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες και την ικανότητα ή την προθυμία των εκπαιδευτικών να ενσωματώσουν τις ψηφιακές τεχνολογίες στις διδακτικές τους πρακτικές
- Να παρακινήσει τα σχολεία να δημιουργήσουν και να παρουσιάσουν έργα.
- Υλοποίηση περιβαλλοντικών δραστηριοτήτων στη φύση και με τους γονείς των μαθητών. Είναι θεμελιώδες να δημιουργηθούν προϋποθέσεις για υγιή

προσανατολισμό των μαθητών σε περιβαλλοντικά ζητήματα στο οικιακό περιβάλλον. Η θετική σχέση των γονέων με τη φύση βοηθά τα παιδιά να αναπτύξουν τη θετική τους σχέση με τη φύση.

- Να αλλάξει το αναλυτικό πρόγραμμα της πρακτικής διδασκαλίας της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης στα σχολεία καθώς και όλες οι προτεινόμενες δραστηριότητες δεν είναι δυνατές χωρίς αλλαγή του εκπαιδευτικού συστήματος στα σχολεία.

Η Φράγκου (2017) μελέτησε τις απόψεις 20 εκπαιδευτικών πάνω στην έννοια της αειφορίας και την διδασκαλία των αρχών της αειφόρου ανάπτυξης στο σχολείο και κατέληξε ότι υπάρχει μια επαρκής, τουλάχιστον θεωρητική γνώση και μια θετική στάση απέναντι της. Για τους εκπαιδευτικούς είναι κάτι επουσιώδες και σημαντικό και την συνδέουν με σημαντικές αξίες (δίκαιο, ισότητα, περιβαλλοντική δικαιοσύνη, ενεργοποίηση των πολιτών, καταπολέμηση της φτώχειας και του πολέμου κλπ). Έτσι πλέον τα θέματα με τα οποία ασχολούνται δεν είναι μόνον το φυσικό περιβάλλον, το δάσος και το νερό αλλά και σημαντικά κοινωνικά ζητήματα, ακριβώς όπως προτάσσουν οι αρχές της αειφορίας. Είναι σαφές ότι τα προγράμματα Π.Ε. θα πρέπει να επικεντρώνονται στην διασύνδεση περιβάλλοντος και οικονομίας και κοινωνίας μέσα από θέματα διακυβέρνησης, τους θεσμούς, την τεχνολογία και τον πολιτισμό. Τα ΠΣ θα πρέπει να μετασχηματιστούν ώστε η ΠΕΑΑ να αντιμετωπίζεται ολιστικά και διεπιστημονικά, τόσο στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση όσο και πέρα από το σχολείο, στην διαρκή πορεία του ανθρώπου στην ζωή με την δια βίου εκπαίδευση. Η έννοια του ενεργού πολίτη ήταν κάτι που κυριάρχησε στις απόψεις τους, πάντα με την έννοια της κριτικής σκέψης για το πότε και πως θα εμπλακεί στα διάφορα ζητήματα και πάντα με σεβασμό στις δημοκρατικές διαδικασίες αλλά και στις αξίες της αειφορίας. Όσον αφορά τις πηγές και τα ερεθίσματα που λαμβάνουν οι εκπαιδευτικοί, αυτά συνήθως συνάπτουν με τα ενδιαφέροντα των μαθητών, τοπικά περιβαλλοντικά και κοινωνικά ζητήματα, τα ΜΜΕ, το διαδίκτυο και θέματα της επικαιρότητας. Σε επίπεδο διδακτικών τεχνικών και προσόντων που πρέπει να διαθέτει ο εκπαιδευτικός για να διδάξει αποτελεσματικά τονίζουν την μαθητοκεντρικότητα, τις βιωματικές μεθόδους, την επίλυση προβλήματος, την προσομοίωση, την συστημική ανάλυση, τις ομαδοσυνεργατικές δράσεις και την ενσυναίσθηση ώστε να μπορεί να βιώσει και να κατανοήσει τα περιβαλλοντικά και κοινωνικά προβλήματα. Όλοι λίγο πολύ ωστόσο τόνισαν την ανάγκη για περισσότερη

επιμόρφωση και εξάσκηση στις ανωτέρω τεχνικές. Αναφέρθηκαν επίσης πλήθος δυσκολιών όπως η αρνητική κουλτούρα στα σχολεία, η έλλειψη στήριξης (οικονομικής, διοικητικής, από γονείς κλπ), ο περιορισμένος χρόνος, η έλλειψη συνεργατικότητας μεταξύ συναδέλφων, δυσκολίες για εκπαίδευση εκτός της τάξης-εργασίες πεδίου αλλά και η έλλειψη ευαισθησίας σε τέτοια ζητήματα από πολλούς εκπαιδευτικούς. Τα ΑΠ του σχολείου από μόνα τους αποτελούν σημαντικό παράγοντα δυσκολιών αφού η ύλη που πρέπει να καλυφθεί είναι πολύ μεγάλη και η διδασκαλία για το περιβάλλον και την αειφορία δεν είναι σαφώς καθορισμένη και οριοθετημένη σε αυτό.

Σε μία ποσοτική έρευνα των Δημοπούλου & Μπαμπιλιά σε 147 εκπαιδευτικούς της **Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Αθήνα** διερευνήθηκαν οι ανάγκες τους όσον αφορά τα προγράμματα ΠΕ. Οι εν λόγω εκπαιδευτικοί φάνηκε να ζητούν επιμορφώσεις κυρίως σε εκπαιδευτικές τεχνικές, στρατηγικές δράσης και νέες τεχνολογίες. Ζητούν οι επιμορφώσεις αυτές να γίνονται εντός ωραρίου εργασίας, ενώ προτιμούν κυρίως τις βιωματικές δράσεις και τις εργασίες πεδίου. Τέλος τονίζουν πως οι επιμορφώσεις αυτές δεν θα πρέπει να είναι ακαδημαϊκές-θεωρητικές αλλά ζητούν σύνδεση της επιμόρφωσης με την πράξη στην τάξη.

Σε μία έρευνα του ο Καδιγιαννόπουλος (2015) σκοπεύει να καταγράψει τις απόψεις των **εκπαιδευτικών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην Αττική**, αναφορικά με την αειφόρο ανάπτυξη και παράλληλα να ερευνήσει αν οι ίδιοι έχουν εντοπίσει θεματικές στο πλαίσιο της αειφόρου ανάπτυξης στα σχολικά εγχειρίδια του γυμνασίου και σε ποια από αυτά. Οι περισσότεροι από αυτούς δεν γνώριζαν ή γνώριζαν ελάχιστα για την αειφόρο ανάπτυξη. Την συνδέουν κυρίως με το περιβάλλον και δευτερευόντως με οικονομία, κοινωνία και πολιτισμό. Επίσης, οι εκπαιδευτικοί δε φαίνεται να εντοπίζουν θεματικές σε σχέση με την αειφορία στα σχολικά εγχειρίδια του γυμνασίου. Καταλήγοντας προτείνει τη διδασκαλία ζητημάτων αειφόρου ανάπτυξης σε δραστηριότητες όπως η περιβαλλοντική εκπαίδευση και η αγωγή υγείας και πάντα με την αντίστοιχη υποστήριξη από τις διευθύνσεις πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Τονίζει τέλος την ανάγκη για την αναμόρφωση των ΑΠ στα πλαίσια της αειφόρου ανάπτυξης. Το ΠΕΑΑ ακόμα δεν έχει πάρει την σημερινή του μορφή με τα νέα ΑΠΣ αλλά μια πρώτη τέτοια θετική κίνηση είναι η βιωματική τριμηνιαία βιωματική στο γυμνάσιο με τίτλο: «Περιβάλλον και Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη».

Στο πλαίσιο διδακτορικής διατριβής, ο Χριστόπουλος (2007) εξέτασε τις απόψεις και αντιλήψεις **Καθηγητών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης** για την εφαρμογή και ολοκλήρωση προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης σε δείγμα 30 έμπειρων εκπαιδευτικών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην **περιοχή της Αχαΐας**. Οι συγκεκριμένοι εκπαιδευτικοί όχι μόνο είχαν αρκετά χρόνια εμπειρίας ως καθηγητές αλλά και είχαν υλοποιήσει επίσης και αρκετά προγράμματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης.

Εκεί καταγράφεται μεγάλη πρόθεση των εκπαιδευτικών 76% των εκπαιδευτικών φαίνεται να προτίθενται να διδάξουν θέματα που άπτονται του περιβάλλοντος, ωστόσο διατηρούν αρκετές επιφυλάξεις όσον αφορά τα μαθησιακά αποτελέσματα της διδασκαλίας τους. Συγκεκριμένα όσον αφορά την θετική συσχέτιση της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης με την καταπολέμηση της οικολογικής κρίσης, σχεδόν 70% των ερωτηθέντων απάντησε «αβέβαιο/αία» και «ναι, αλλά όχι απόλυτα». Εξετάζοντας την συμβολή των κρατών στα οικολογικά προβλήματα, το 84% επιρρίπτει τις ευθύνες στις κυβερνήσεις και όχι σε τυχόν ελλιπή περιβαλλοντική εκπαίδευση στα σχολεία. Το 73% τονίζει την ελλιπή επιμόρφωση τους σε θέματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης ενώ το 94% προβληματίζεται για την συνεργασία μεταξύ των συναδέλφων που εμπλέκονται στο αντικείμενο. Το 71% τέλος επισημαίνει την ύπαρξη αδιαφορίας από πολλούς εκπαιδευτικούς για την περιβαλλοντική εκπαίδευση.

Η Δημητρίου (2005) επίσης πραγματοποίησε μια έρευνα με θέμα «αντιλήψεις εκπαιδευτικών της **πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης** για περιβαλλοντικά ζητήματα». Εκεί παρότι διαπίστωσε την ευαισθησία των εκπαιδευτικών σε περιβαλλοντικά προβλήματα, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι απαιτούνται κατάλληλα προγράμματα κατάρτισης και επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών. Απαιτείται λοιπόν περαιτέρω ενίσχυση των εκπαιδευτικών, όχι τόσο σε τυπικές γνώσεις όσο και σε μια γενικότερη «ολιστική» αντιμετώπιση της Π.Ε., όχι ως μάθημα αλλά κυρίως ως μέσο για την δημιουργία ενός ολοκληρωμένου, υπεύθυνου πολίτη.

Η Σπυράκου (2007) έκανε μια έρευνα σε εκπαιδευτικούς και μαθητές **Δευτεροβάθμιας στη Νέα Μάκρη**. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε 40 καθηγητές και 150 μαθητές του Γυμνασίου. Από την έρευνα αυτή, αν και μικρή σε πλήθος ερωτηθέντων, φάνηκε ότι η ΠΕΑΑ παρά τις σημαντικές δράσεις εξακολουθεί να

αποτελεί προαιρετική δραστηριότητα με τη μορφή κυρίως σχεδίων εργασίας. Φάνηκε ότι οι ίδιοι οι διδάσκοντες δεν παρακολουθούν επιμορφωτικά σεμινάρια και άλλες επίσημες πηγές, αλλά προτιμούν τα ΜΜΕ, με ότι συνεπάγεται αυτό. Επίσης η πλειοψηφία των μαθητών θεωρεί μέτριο ή και μικρό το ενδιαφέρον των καθηγητών για να την προώθηση της Π.Ε. Αν και οι διδάσκοντες φαίνεται να αναγνωρίζουν την αξία της ΠΕΑΑ, το 82% δεν έχει υλοποιήσει-συμμετάσχει σε κανένα περιβαλλοντικό, με βασική δικαιολογία την έλλειψη χρόνου. Είναι προφανές ότι η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση είναι ένας τομέας που αναπτύσσεται ισχυρά τουλάχιστον 30 χρόνια, δημιουργώντας σίγουρα πολλούς εκπαιδευτικούς με σχετική εμπειρία (Παπαδημητρίου, 1998). Ωστόσο η διδασκαλία στα περιβαλλοντικά ζητήματα και η καλλιέργεια θέσεων και στάσεων απέναντι στο περιβάλλον δημιουργεί σύγχυση και δυσκολίες στους εκπαιδευτικούς (Daskolia et al, 2006).

Η Ταγκαλάκη (2013) στα πλαίσια της έρευνας της σχετικά με το ΠΕΕΑ χορήγησε ερωτηματολόγιο κλειστού τύπου (5βάθμια κλίμακα Likert). Διανεμήθηκαν 285 ερωτηματολόγια σε εκπαιδευτικούς **Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην Αθήνα** και συμπληρώθηκαν 197 (ποσοστό 69%).

Από τις απαντήσεις τους φάνηκε ότι το σχολείο δεν προωθεί έννοιες όπως η διεπιστημονικότητα, τις ομαδοσυνεργατικές δράσεις, την διαθεματικότητα και την βιωματική μάθηση. Επίσης δεν στην κριτική σκέψη και εν τέλει ικανότητες που απαιτούνται για την σύγχρονη εποχή όπως η ενσυναίσθηση, η προσαρμοστικότητα και συνεργατικότητα κλπ.

Όσον αφορά τα τυπικά προσόντα, οι εκπαιδευτικοί δεν είχαν κάποιο μεταπτυχιακό στην ΕΑΑ και μόνο οι μισοί είχαν κάποιου είδους επιμόρφωση

Από αυτούς τώρα που έχουν λάβει κάποια επιμόρφωση, οι ίδιοι την κρίνουν ως ανεπαρκή σε θέματα που άπτονται του περιβάλλοντος και της αειφορίας, σε θέματα συνεργασίας με άλλους φορείς, στον σχεδιασμό κατάλληλων εκπαιδευτικών προγραμμάτων και σε θέματα αξιολόγησης. Παρότι αναγνωρίζουν το θετικό κλίμα στο σχολείο και την στήριξη του Διευθυντή σε θέματα συνεργασίας, εξωστρέφειας, καλών σχέσεων με τους εκπαιδευτικούς και γονείς αλλά και σε θέματα επιμόρφωσης διακρίνουν μια δυστοκία σε θέματα ενσωμάτωσης της αειφορίας, στη γενική κουλτούρα του σχολείου. Οι βασικότεροι λόγοι που δυσχεραίνουν την ενσωμάτωση της αειφορίας στην κουλτούρα του σχολείου είναι σύμφωνα με τους εκπαιδευτικούς

ο γραφειοκρατικός συγκεντρωτισμός, η έλλειψη ελεύθερου χρόνου και δυνατοτήτων για εκπαιδευτικές δραστηριότητες καθώς οι δυσκολίες προσαρμογής του αναλυτικού προγράμματος (Παπαδημητρίου, 2010). Επίσης η έλλειψη αξιολόγησης που τονίζει επίσης και η Φλογαΐτη (1993), παρότι δημιουργεί επιφυλάξεις στους εκπαιδευτικούς όσον αφορά τα πρόσωπα και τον τρόπο που θα γίνει, σίγουρα θα μπορούσε να δράσει διαμορφωτικά όσον αφορά τον εντοπισμό των προβλημάτων και την ανάλογη ανατροφοδότηση.

Η Καραμάνου (2018) μελέτησε τις απόψεις εκπαιδευτικών **Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης στον Ν.Ιωαννίνων**. Παρότι το δείγμα ήταν σχετικά μικρό (7 άτομα) με την χρήση της ποιοτικής έρευνας εξήχθησαν σημαντικά αποτελέσματα. Το Νέο Σχολείο (Σχολείο 21ου αιώνα), μάλλον είναι αειφορικό κατ' επίφαση αφού η έννοια της αειφορίας, της διαθεματικότητας και της διεπιστημονικότητας αδυνατεί να ενσωματωθεί στην κουλτούρα του Σχολείου. Αυτή η δυσκολία που οφείλεται προφανώς σε διάφορα αίτια όπως πχ η μη συνεπής, υποχρεωτική και συστηματική επιμόρφωση καταλήγουν σε μια επιδερμική αντιμετώπιση της ΠΕ/ΕΕΑ. Ωστόσο διαφαίνεται μια θετική διάθεση των νεωτέρων εκπαιδευτικών που φαίνονται περισσότερο ευαισθητοποιημένοι και εξοικειωμένοι με τις έννοιες την αειφορίας αλλά και με σύγχρονες τεχνικές διδασκαλίας που μπορούν σαφέστατα να συντελέσουν στην μεταλαμπάδευση των στοιχείων/αξιών/ιδανικών που διαπραγματεύεται η αειφορική ανάπτυξη.

Ιδιαίτερες δυσκολίες αντιμετωπίζουν και οι εκπαιδευτικοί στην εφαρμογή σύγχρονων παιδαγωγικών μεθόδων όπως αυτή του project. Στις τεχνικές Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης αλλά και στο ΦΕΚ του νέου ΠΣ (2022), προτάσσεται άλλωστε ως μια από τις βασικότερες τεχνικές διδασκαλίας το σχέδιο εργασίας ή αλλιώς project. Άλλωστε ο διαθεματικός χαρακτήρας της ΠΕΕΑ δεν επιτρέπει τον καθορισμό συγκεκριμένης ύλης, προτάσσοντας έτσι την εφαρμογή σύγχρονων, βιωματικών μεθόδων, όπως αυτή του project. Ουσιαστικά ο όρος «πρόγραμμα ΠΕΑΑ» στα σχολεία ταυτίζεται με τη μέθοδο project. Και τα σχέδια εργασίας, σύμφωνα με πολλές έρευνες φαίνεται πως κεντρίζουν το ενδιαφέρον των μαθητών για το περιβάλλον, προάγουν το ερευνητικό πνεύμα, καλλιεργούν ικανότητες επίλυσης προβλημάτων και λήψης αποφάσεων και οξύνουν την συνθετική και κριτική σκέψη (Μπιρμπίλη, 2005).

Η Αυγερινού και Βουδρισλής (2004) πέραν των πλεονεκτημάτων που αναφέραμε παραπάνω για το project τονίζουν και τα εξής μειονεκτήματα :

- Ότι δεν προσφέρεται για τη διδασκαλία αντικειμένων που πρέπει να επιτευχθεί σε μικρό χρονικό διάστημα. Έτσι συνήθως η μέθοδος project στην ΠΕΑΑ συνδυάζεται και με άλλα μαθήματα και τεχνικές.
- Δυστοκία στην οργάνωση/καταμερισμό των ομάδων για την εκπόνηση της εργασίας
- Προετοιμασία που απαιτεί πολλές εργατοώρες
- Έλλειψη επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών στις νέες παιδαγωγικές μεθόδους.

Εξαιτίας του περιορισμένου χρόνου ο Γούπος (2004) προτείνει το θεσμό του ολοήμερου σχολείου, στο οποίο υπάρχει περισσότερος χρόνος για την υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων, όπως η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και η Αγωγή Πολιτισμού.

Οι παραπάνω λόγοι σίγουρα οδηγούν για τη Βασιλακάκη (2017) να θέτει αμφιβολίες για την ένταξη του project στο Ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, αναφέροντας ότι απαιτούνται περισσότερες και πιο συντονισμένες προσπάθειες.

Η Σφακιανάκη και Παπαστεφανάκη (2020), πραγματοποίησαν μια εμπειρική έρευνα στην οποία συμμετείχαν 149 εκπαιδευτικοί από το **Νομό Ηρακλείου** οι οποίοι επιλέχθηκαν ενώ τα δεδομένα συλέχθηκαν με τη χρήση ερωτηματολογίου. Αναφορικά με τις γνώσεις τους σε σχέση με τους πυλώνες της Αειφόρο Ανάπτυξης, συνδέουν την Αειφόρο Ανάπτυξη με το περιβάλλον, με μικρή διαφορά με την οικονομία , έπειτα την κοινωνία και, τέλος τον πολιτισμό. Σε γενικές γραμμές δεν έχουν συνειδητοποιήσει ότι η ΑΑ εμπεριέχει όλους αυτούς τους τομείς σε ισορροπία. Όσον αφορά το Βραβείο του Αειφόρου Σχολείου φάνηκε ότι οι περισσότεροι δεν γνωρίζουν τον συγκεκριμένο θεσμό. Αυτό μάλλον δεικνύει έλλειψη ενημέρωσης ή ίσως και αδιαφορία μιας και ο συγκεκριμένος θεσμός υπάρχει από το 2010 (Καλαϊτζίδης 2013). Όσον αφορά τις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών διαφάνηκε ότι συμφωνούν ότι το συγκεκριμένο μάθημα θα μπορούσε να διαχυθεί σε όλα τα μαθήματα του ΑΠΣ κάτι που έρχεται σε συμφωνία με τα αποτελέσματα της έρευνας των Ντιβέρη κ.α. (2008). Η συγκεκριμένη τοποθέτηση είναι σίγουρα ενθαρρυντική διότι δεικνύει την πίστη των εκπαιδευτικών στον μετασχηματικό χαρακτήρα της ΕΑΑ, το ότι δεν είναι ένα τυπικό μάθημα του ωρολογίου προγράμματος, ότι

συνδέεται άμεσα οριζόντια και κάθετα με τα υπόλοιπα μαθήματα και διαθέτει διαθεματικότητα και διεπιστημονική προσέγγιση, όπως τονίζει και στην έρευνα της η Ηλία (2012). Η ίδια έρευνα καταλήγει στο ότι θα πρέπει να αναληφθούν μέτρα ώστε η ΑΑ να λάβει την θέση που της αξίζει στο. Προτείνονται λοιπόν δράσεις επιμόρφωσης στους εκπαιδευτικούς ώστε να αναλάβουν ορθές και ουσιαστικές εκπαιδευτικές δράσεις και παράλληλα στήριξη από του υπευθύνους. Σημαντικός κρίνεται επίσης ο αναπροσδιορισμός των αναλυτικών προγραμμάτων προς την κατεύθυνση της Αειφορίας (Καδιγιαννόπουλος, 2015).

3.3. Έρευνες σχετικά με την εκπαίδευση και την στάση των Ελλήνων μαθητών απέναντι στο περιβάλλον, την περιβαλλοντική εκπαίδευση και την εκπαίδευση για την αειφόρο ανάπτυξη.

Η συγκεκριμένη υποενότητα έχει εξαιρετικό ενδιαφέρον διότι ουσιαστικά αποτελεί μια αξιολόγηση των μαθησιακών αποτελεσμάτων του ΠΕΑΑ, εξετάζοντας τις γνώσεις και τις πεποιθήσεις των μαθητών στο συγκεκριμένο γνωστικό.

Σύμφωνα με τον Φαραγγιτάκη (1996), μόνο το 5% των μαθητών κατανοεί και εμπεδώνει την ουσία της Π.Ε. Η Σπυροπούλου (2001) σαφώς πιο αισιόδοξη εκτιμά ότι για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση το ποσοστό είναι γύρω στο 14% ενώ στη δευτεροβάθμια περίπου 6,5%. Τονίζει επίσης πως πολλοί μαθητές εγκαταλείπουν το μάθημα εντός της σχολικής χρονιάς ενώ πολλά παιδιά πιστεύουν ότι η ΠΕ αφορά εκπαιδευτικές εκδρομές εκτός σχολείου. Αντίστοιχες είναι και οι απόψεις άλλων ερευνητών που αμφισβητούν την μεθοδολογία, την ποιότητα και τα μαθησιακά αποτελέσματα των προγραμμάτων Π.Ε. (Παπαδημητρίου 1998, Αγγελίδου & Κρητικού 2010, Σπυροπούλου 2001).

Αντίστοιχα η Ράγκου (2008) αναφέρει πως όντως ένα μεγάλο μέρος της εκπαιδευτικής κοινότητας δεν ήταν ποτέ εξοικειωμένο με τους υπόλοιπους πυλώνες της αειφορίας, εκτός περιβάλλοντος.

Η Παπαδοπούλου σε έρευνά της με πρωτοετείς φοιτητές (Παπαδοπούλου κ.ά. 2015), συμπέρανε ότι σχεδόν το ½ το φοιτητών αυτών είχε λάβει μέρος σε κάποιο πρόγραμμα ΠΕ/ΕΑΑ, δεικνύοντας μια γενικότερη απαξίωση του θεσμού. Αλλά και από αυτούς που έλαβαν μέρος σε κάποιο πρόγραμμα, οι περισσότεροι συσχέτισαν το

περιβαλλοντικό πρόγραμμα ως μια απλή δράση όπως μια δεντροφύτευση ή μια εκπαιδευτική εκδρομή στην φύση.

Η Παπαδημητρίου (1998) τονίζει επίσης πως δεν μπορεί να περιμένουμε σοβαρή συμβολή του σχολείου στον περιβαλλοντικό αλφαριθμητισμό των πολιτών, με αυτήν την περιστασιακή εμπλοκή των μαθητών. Ισχυρίζεται επίσης ότι το βασικό πρόβλημα ήταν και είναι ο τρόπος ένταξής της ΠΕ στα εκπαιδευτικά προγράμματα. Η απόσταση μεταξύ της θεωρίας και της πρακτικής είναι πολύ μεγάλη (Αγγελίδου & Κρητικού 2010).

Η Φλογαΐτη (1993) φαίνεται και αυτή προβληματισμένη με το ίδιο θέμα και μάλιστα αναφέρει ότι «η αξιολόγηση λείπει παντελώς και έτσι απαλύνονται και οι συνειδήσεις». Οι Καλαϊτζίδης & Ουζούνης (1999) αναφέρουν επίσης ότι η ΠΕ εξακολουθεί να βρίσκεται στο περιθώριο.

Οι Αγγελάτου και Κονσολάκη (2011) σε έρευνα για τα Κέντρα Περιβαλλοντικός Εκπαίδευσης (ΚΠΕ) μοίρασαν 200 ερωτηματολόγια στους μαθητές (100 σε μαθητές σχολείων που έχουν επισκεφθεί το ΚΠΕ Αρχανών και 100 σε μαθητές σχολείων που είχαν επισκεφθεί το ΚΠΕ Ιεράπετρας) και 10 ερωτηματολόγια στους εκπαιδευτικούς-συνοδούς και το προσωπικό που στελεχώνει τα ΚΠΕ. Κατέληξαν ότι τα Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, είναι απαραίτητα τόσο για του μαθητές όσο και για τους εκπαιδευτικούς. Στο ερώτημα αν η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση πρέπει να ενταχθεί ως υποχρεωτικό αναλυτικό μάθημα της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, το 90% απάντησε θετικά και το 10% αρνητικά. Επιπλέον 100% των οι μαθητών απάντησε ότι θέλει να επισκεφτεί ξανά το Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης.

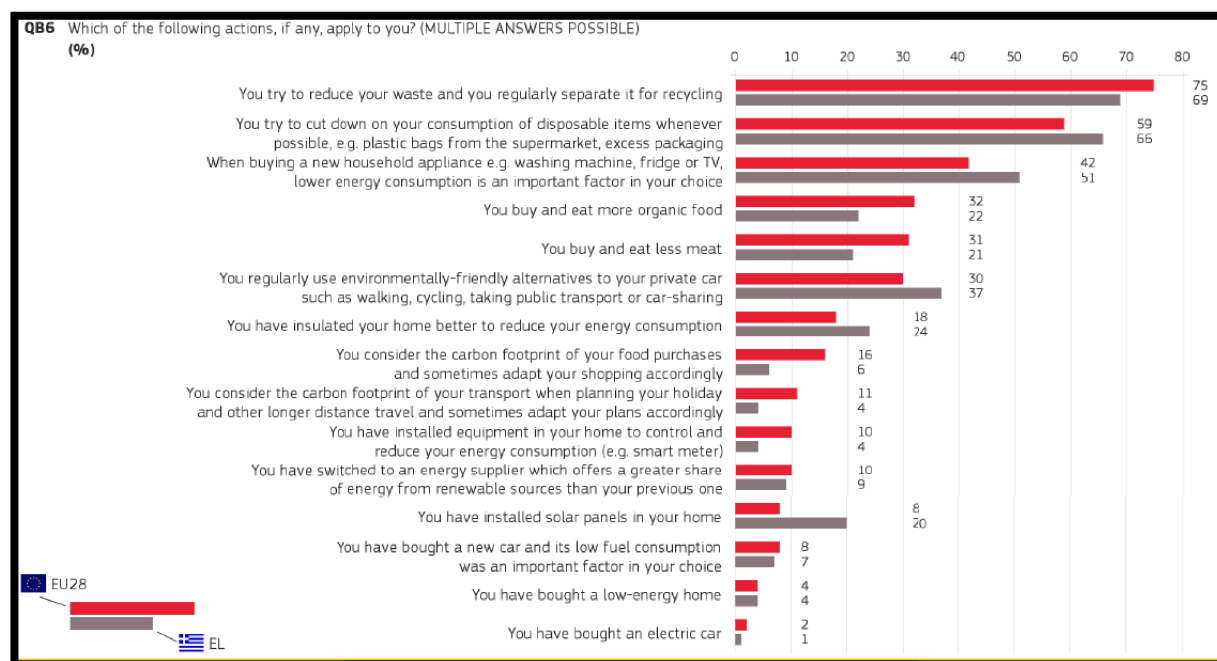
Σε μία πιο πρόσφατη έρευνα της Κουμπουρά (2017) σε μαθητές γυμνασίων και λυκείων της Πάτρας φάνηκε ότι η περιβαλλοντική ευαισθησία τείνει να αυξάνεται με την ηλικία (από το Γυμνάσιο προς το Λύκειο) αλλά και με το μορφωτικό επίπεδο των γονέων. Επίσης φάνηκε ότι οι περισσότεροι μαθητές δεν έχουν λάβει μέρος σε περιβαλλοντικά προγράμματα δείχνοντας μια περιθωριοποίηση της ΠΕ. Οι μαθητές, σε όλες τις ηλικίας, θεωρούν ως σημαντικότερους παράγοντες στο να μην συμμετάσχουν σε προγράμματα στο οικονομικό αλλά και στο βεβαρυμμένο καθημερινό τους πρόγραμμα, με πλήθος υποχρεώσεων εντός και εκτός σχολείου. Οι μαθητές φαίνεται να αναγνωρίζουν την αξία της ΠΕ και πιστεύουν στην συνέχεια της

από το νηπιαγωγείο έως το πέρας του σχολείου. Τέλος οι περισσότεροι μαθητές θα συμμετείχαν σε πρόγραμμα ανακύκλωσης, σε δενδροφύτευση και κομποστοποίηση.

Σε μία πολύ πρόσφατη έρευνα της Eurostat (Μάρτιος-Απρίλιος 2021), ένας στους δέκα ερωτηθέντες στην Ελλάδα θεωρεί ότι η κλιματική αλλαγή είναι το πιο σοβαρό πρόβλημα που αντιμετωπίζει ο κόσμος (10% έναντι του μέσου όρου της ΕΕ 18%). Η κλιματική αλλαγή κατατάσσεται στην τέταρτη θέση στην Ελλάδα, υποχωρώντας κατά μία θέση από το 2019, όταν θεωρήθηκε το τρίτο πιο σοβαρό πρόβλημα που αντιμετωπίζει ο κόσμος.

2 στους 3 Έλληνες θεωρούν ότι οι κυβερνήσεις είναι υπεύθυνες για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής (74%, πάνω από τον μέσο όρο της ΕΕ που είναι 63%).

Επίσης μόλις 1 στους 3 δηλώνουν ότι είναι οι ίδιοι υπεύθυνοι για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής.

Διάγραμμα 3. Δράσεις που σχετίζονται με την περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση (ec.europa.eu, 2021).

Από το Διάγραμμα 3 φαίνεται ότι όσον αφορά την περιβαλλοντική εκπαίδευση θα πρέπει να επενδύσουμε σε δράσεις που αφορούν στην ανακύκλωση, σε μικρότερη κατανάλωση κρέατος και ταυτόχρονα μεγαλύτερη κατανάλωση οργανικών προϊόντων καθώς και μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση στην μείωση δραστηριοτήτων που παράγουν μεγάλο ανθρακικό αποτύπωμα. Ωστόσο γενικότερα οι Έλληνες φαίνεται να

χρησιμοποιούν το περπάτημα και τα μέσα μαζικής μεταφοράς. Από την μεγάλη αυτή έρευνα προκύπτει μια τουλάχιστον ανάγκη: η Π.Ε. πρέπει να γίνει προσιτή στο σύνολο των μαθητών, συγκροτώντας έναν υπεύθυνο περιβαλλοντικά και κοινωνικά πολίτη.

3.4.Σημασία και αναγκαιότητα της έρευνας.

Κάποια συγκεκριμένα συμπεράσματα που προέκυψαν από την βιβλιογραφική έρευνα αυτού του κεφαλαίου ήταν τα εξής:

- Σημαντικό ρόλο στην προώθηση και εφαρμογή ενός ΠΣ είναι οι απόψεις-θέσεις-στάσεις των εκπαιδευτικών απέναντι στο εν λόγω ΠΣ. Ο εκπαιδευτικός με την διδασκαλία του είναι αυτός που καθορίζει την εφαρμογή των ΠΣ και την επίτευξη των ανάλογων μαθησιακών αποτελεσμάτων.
- Πολλοί εκπαιδευτικοί συγχέουν την εκπαίδευση για την αειφορία με την περιβαλλοντική εκπαίδευση, εστιάζοντας στο περιβάλλον και όχι σε κοινωνία, οικονομία, πολιτισμό που θα πρέπει να τονίζονται εξίσου.
- Οι βασικότεροι λόγοι που δυσχεραίνουν την ενσωμάτωση της αειφορίας στην κουλτούρα του σχολείου είναι σύμφωνα με τους εκπαιδευτικούς ο γραφειοκρατικός συγκεντρωτισμός, η έλλειψη ελεύθερου χρόνου και δυνατοτήτων για εκπαιδευτικές δραστηριότητες, η ελλιπής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, η αδιαφορία και η έλλειψη συνεργασίας μεταξύ των εκπαιδευτικών καθώς οι δυσκολίες προσαρμογής του αναλυτικού προγράμματος
- Τονίζεται η ανάγκη αποτελεσματικής επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών σε θέματα αειφορίας, όχι μέσα από σποραδικές και προαιρετικές δράσεις, αλλά από ένα ισχυρό θεσμοθετημένο σύστημα εκπαίδευσης και επιμόρφωσης.
- Εξετάζοντας τις απόψεις των εκπαιδευτικών από προγράμματα επιμόρφωσης φάνηκε πως η αύξηση των γνώσεων δεν τους έδωσε το απαραίτητο αίσθημα ετοιμότητας να εφαρμόσουν τις διδακτικές τεχνικές και τις νέες παιδαγωγικές μεθόδους που απαιτούνται για την ενσωμάτωση της αειφορίας στο σχολικό πρόγραμμα.
- Μια εξαιρετική διδακτική πρακτική για την προώθηση της εκπαίδευσης για την αειφορία προτάσσεται η συνεργασία των εκπαιδευτικών , νέων και παλιών, η αλληλεπίδραση και η ενδοσχολική επιμόρφωση ώστε να υπάρξει

μια διασύνδεση θεωρίας και πράξης, εμπειρίας και καινοτόμων διδακτικών τεχνικών προς όφελος όλων.

- Η διδασκαλία της αειφορίας προτάσσει σύγχρονες παιδαγωγικές μεθόδους με επίκεντρο τον μαθητή, τις βιωματικές μεθόδους, την επίλυση προβλήματος, την προσομοίωση, την συστημική ανάλυση, τις ομαδοσυνεργατικές δράσεις και την ενσυναίσθηση ώστε να μπορεί να βιώσει και να κατανοήσει τα περιβαλλοντικά και κοινωνικά προβλήματα. Από την άλλη τόσο στην χώρα μας όσο και σε ανεπτυγμένες χώρες του εξωτερικού εξακολουθεί να υπάρχει ανασφάλεια ως προς τις σύγχρονες αυτές μεθόδους και εμμονή σε δασκαλοκεντρικές προσεγγίσεις-εισήγηση.
- Τέλος η αξιολόγηση, παρότι δημιουργεί επιφυλάξεις στους εκπαιδευτικούς όσον αφορά τα πρόσωπα και τον τρόπο που θα γίνει, σίγουρα θα μπορούσε να δράσει διαμορφωτικά όσον αφορά τον εντοπισμό των προβλημάτων και την ανάλογη ανατροφοδότηση.

Από το σύνολο των παραπάνω ερευνών φαίνεται ότι τελικά και μετά το πέρας της «Δεκαετίας της Εκπαίδευσης για την Αειφορία» (2005-2014) και παρά την επίσημη θέση του κράτους που την θεωρεί βασικό παράγοντα για την αντιμετώπιση της περιβαλλοντικής κρίσης και της κρίσης αξιών (ΦΕΚ 2820/Β/6-6-2022), φαίνεται ότι χρειάζονται αρκετές και συντονισμένες προσπάθειες ώστε η ΠΕ/ΕΑΑ να αποκτήσει την θέση στο Σχολείο που της αξίζει.

Σε μια αποτίμηση των έως τώρα πεπραγμένων, Ο Καλαϊτζίδης (2020) αναφέρει:

«Έχουμε δοκιμάσει ως τώρα την διάχυση, τα προαιρετικά προγράμματα, ίσως ένα άτυπο συνδυασμό των δύο, την Ευέλικτη Ζώνη για αρκετό διάστημα στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση και σε κάποιο βαθμό την αυθεντική μάθηση.

Στο Δημοτικό, μέχρι την Δ' τάξη υπάρχει η Ευέλικτη Ζώνη. Στις Ε και ΣΤ τάξεις του δημοτικού καταργήθηκε εδώ και λίγα χρόνια. Η κατάργηση είναι πολύ σοβαρό λάθος. Στο λύκειο η Π.Ε./ΕγΑ πρακτικά δεν υπάρχει.

Μένει το γυμνάσιο. Όπου τα παιδιά βρίσκονται στο απόγειο της εφηβείας, που θέλουν κίνηση, ζωή, δράση, αλλά εμείς τα κρατάμε ανάμεσα σε τέσσερις τοίχους, καθισμένα, στοιχισμένα, ακίνητα και αμίλητα. Από την προσωπική μου πείρα και από όσα συζητώ με συναδέλφους μου, ο αριθμός των παιδιών που μένουν για το πρόγραμμα μετά το σχόλασμα, είναι μηδαμινός, ακόμη και με το πιο αποτελεσματικό κίνητρο, την εκδρομή. Μήπως λοιπόν συζητούμε εν κενώ;».

Είναι λοιπόν φανερό, τόσο από την βιβλιογραφία όσο και από τις απόψεις των επιμορφωτών που θα δούμε αργότερα, ότι η ΠΕΑΑ απαιτεί ουσιαστική ενίσχυση, κάτι που φιλοδοξεί το νέο ΠΣ να κάνει και αποτελεί ευχή όλων.

Η παρούσα έρευνα, στα πλαίσια του εγχειρήματος του νέου ΠΣ, φιλοδοξεί να αναδείξει τυχόν προβλήματα και δυσκολίες κατά την εφαρμογή του, να συντελέσει σε ένα εποικοδομητικό διάλογο μεταξύ των σχεδιαστών των ΠΣ, των εκπαιδευτικών και των εκπαιδευομένων και γιατί όχι, να συνεισφέρει με προτάσεις εκπαιδευτικής πολιτικής. Η ποιοτική έρευνα που πραγματοποιείται δεν αφορά όμως μόνο το νέο ΠΣ, αλλά την ουσιαστική ανάγκη όλων, εκπαιδευτικών, μαθητών αλλά και όλων όσων ασχολούνται άμεσα ή έμμεσα με την εκπαίδευση να προωθήσουν ουσιαστικά την αειφορία στην σχολική πραγματικότητα. Είναι ίσως αυτό που λέγεται πολλές φορές ότι άλλοι θέλουν την αλλαγή αλλά τελικά ποιος προτίθεται να αλλάξει; Η μελέτη αυτή λοιπόν αφενός έρχεται να επιβεβαιώσει ή να διαψεύσει τα συμπεράσματα που προκύπτουν παραπάνω από την βιβλιογραφία και παράλληλα εξετάζει αν το νέο ΠΣ μπορεί να συντελέσει, με ή χωρίς αλλαγές στην τοποθεσία των κατασκευαστών του σύμφωνα πάντα με τις απόψεις του δείγματος.

3.5.Σκοπός της έρευνας και ερευνητικά ερωτήματα

Σκοπός της προτεινόμενης έρευνας είναι να διερευνήσει τις απόψεις επιμορφωτών που έχουν αναλάβει την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών που θα διδάξουν στα σχολεία το νέο Πρόγραμμα Σπουδών «Περιβάλλον και εκπαίδευση για την αειφόρο ανάπτυξη».

Πραγματοποιείται διερεύνηση των εμπειριών και των απόψεων των εκπαιδευτικών αυτών, αναφορικά με την πρόσληψη/ερμηνεία του νέου προγράμματος σπουδών, τις στάσεις και τις αντιλήψεις τους, τις μεθόδους και τα μέσα που χρησιμοποιούν, τις δυσκολίες που αντιμετώπισαν κατά την υλοποίησή του και την επίτευξη των στόχων του. Η διερεύνηση αυτή γίνεται επί τη βάση της σύγκρισης μεταξύ της επιδιωκόμενης από τους κατασκευαστές τους και της προσλαμβανόμενης από τους εκπαιδευτικούς μορφής τους.

Τα βασικά ερευνητικά ερωτήματα που τίθενται είναι τα εξής:

- Ποια είναι τα βασικά στοιχεία τα οποία χαρακτηρίζουν το συγκεκριμένο Π.Σ. σύμφωνα με τους κατασκευαστές τους και με ποιο τρόπο αυτά τα στοιχεία αναγνωρίζονται από τους εκπαιδευτικούς;
- Ποιες λειτουργικές αδυναμίες του νέου Π.Σ. εντοπίζουν οι εκπαιδευτικοί; (οι λειτουργικές αδυναμίες μπορεί να αφορούν στο επίπεδο της διατύπωσης των προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων, της καταλληλότητας του περιεχομένου για το γνωστικό επίπεδο των μαθητών, της καταλληλότητας της διάταξης και του βηματισμού κλπ.).
- Ποια λειτουργικά πλεονεκτήματα εντοπίζουν σε αυτό; (αναφορικά με παραπλήσια ζητήματα με αυτά που αναφέρονται στο προηγούμενο ερευνητικό ερώτημα)
- Ποιες δυσκολίες αναμένουν ότι θα αντιμετωπίσουν οι εκπαιδευτικοί κατά την εφαρμογή του; και
- Ποιες προτάσεις διατυπώνουν για τη βελτίωσή τους με στόχο την επιτυχή εφαρμογή του νέου Π.Σ. στην πράξη;

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Στο 4^ο κεφάλαιο παρουσιάζεται η μεθοδολογία της έρευνας, ο χαρακτηρισμός του δείγματος, η διαδικασία ανάλυσης δεδομένων-θεματική ανάλυση και θέματα δεοντολογίας.

4.1.Μεθοδολογία της Έρευνας

Η παρούσα μελέτη διερευνά τις απόψεις των επιμορφωτών που θα αναλάβουν την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών που θα εφαρμόσουν το νέο πρόγραμμα σπουδών «Περιβάλλον και Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη».

Η συνέντευξη πραγματοποιήθηκε μέσω του ψηφιακού εργαλείου Jitsi Meet και σε μια περίπτωση με Webex λόγω του γεγονότος ότι οι συμμετέχοντες εκπαιδευτικοί ήταν σε διάφορα μέρη της Ελλάδας και ήταν εκ των πραγμάτων δύσκολη η φυσική παρουσία.

Η ποιοτική έρευνα που επιλέχθηκε ως τρόπος μελέτης εκφράζει εκ φύσεως έναν πλουραλιστικό και αναστοχαστικό προσανατολισμό και ταυτόχρονα ο ερευνητής και ο ερωτώμενος έρχονται κοντά, επικοινωνούν και αλληλεπιδρούν άμεσα προσφέροντας μια μοναδική εμπειρία. Μοναδική όσο και μοναδικοί είναι και οι συμμετέχοντες σε αυτή (ερωτών και ερωτώμενος, παρ'ελπίδα και ερωτευόμενος, με την πλατωνική φυσικά έννοια του έρωτα, της προσήλωσης και αγάπης σε αυτό που κάνουμε). Σαφέστατα οι ποσοτικές έρευνες έχουν μια ιδιαίτερη βαρύτητα αφού απευθύνονται σε μεγάλους πληθυσμούς και υπό συνθήκες μπορούν να οδηγήσουν σε γενικευμένα συμπεράσματα. Ωστόσο η ποιοτική έρευνα συντελεί στην ανάπτυξη μιας περισσότερο σύνθετης και λεπτομερούς περιγραφής του υπό διερεύνηση ζητήματος εξαιτίας της άμεσης επαφής με τα πρόσωπα της έρευνας (υποκείμενα). (Ισαρη, Πούρκος 2015).

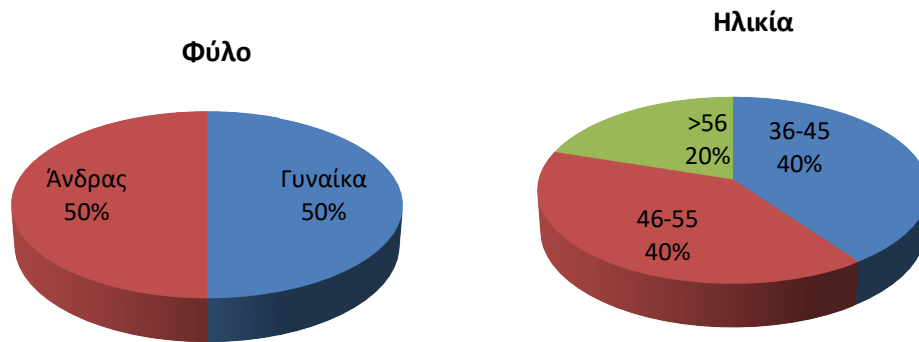
Στην συγκεκριμένη περίπτωση μάλιστα όπου εξετάζεται την πιλοτική εφαρμογή ενός νέου προγράμματος σπουδών είναι απαραίτητος ο αναστοχασμός που προσφέρει η ποιοτική έρευνα αφού από τις συνεντεύξεις των εκπαιδευτικών μπορούν να προκύψουν συμπεράσματα και προτάσεις που μπορούν να δράσουν διαμορφωτικά πριν την καθολική εφαρμογή του.

4.2. Συμμετέχοντες

Επιλέχθηκε η σκόπιμη δειγματοληψία μιας ο αριθμός των επιμορφωτών του νέου ΑΠΣ είναι περιορισμένος. Το e-mail των συμμετεχόντων μας παραχωρήθηκαν από το ΙΕΠ στους οποίους απεστάλη σχετικό e-mail ζητώντας την συμμετοχή τους. Τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων είναι τα ακόλουθα:

A/A	Φύλλο	Ηλικία	Έτη υπηρε.	Μεταπτ	Διδ.ακτ.	Τάξη	Ειδικότητα	Πιλοτική εφαρμογή
1	Γυναίκα	36-45	15	1	1	Δημοτικό	ΠΕ 70	1 έτος
2	Ανδρας	46-55	21	2	-	Στέλεχος Προτοβάθμιας	ΠΕ 70 & ΠΕ 02	-
3	Γυναίκα	>56	31	2	-	ΚΠΕ	ΠΕ 70 & ΠΕ 78	-
4	Ανδρας	36-45	22	1	1	Δημοτικό	ΠΕ 70	-
5	Γυναίκα	46-55	25	2	-	Συντονίστρια Εκπαιδευτικού Έργου	ΠΕ 70	-
6	Γυναίκα	>56	32	1	-	Μη τυπική εκπαίδευση	ΠΕ82 & ΠΕ 04.05	-
7	Γυναίκα	36-45	21-22	1	-	Νηπιαγωγείο	ΠΕ 60	-
8	Ανδρας	46-55	27	1	-	Τεχνικό Λύκειο	Μηχανολόγος Μηχανικός ΤΕΙ	-
9	Ανδρας	46-55	28	1	1	Δημοτικό	ΠΕ 70	-
10	Ανδρας	36-45	20	1	1	Δημοτικό	ΠΕ 70	-

Πίνακας 7. Προφίλ εκπαιδευτικών που συμμετείχαν στην συνέντευξη

Εικόνα 5. Φύλο, ηλικία και γεωγραφική κατανομή των επιμορφωτών (χάρτης από <https://e-geografia.eduportal.gr/chartis-ton-nomon-tis-elladas/>)

Όπως φαίνεται και από τα παραπάνω, το δείγμα ήταν ισορροπημένο ως προς το φύλο ενώ το δείγμα προέρχεται από διάφορες περιοχές της Ελλάδας. Όλοι οι επιμορφωτές έχουν μεγάλη προϋπηρεσία (συνήθως 20+ χρόνια), όλοι είχαν μεταπτυχιακό και διδακτορικό το 40% του δείγματος.

4.3. Αποτίμηση της διαδικασίας διεξαγωγής της συνέντευξης

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, η διεξαγωγή της συνέντευξης πραγματοποιήθηκε εξ'αποστάσεως με την χρήση του Jitsi Meet και του Webex[®] και αποθηκεύοντας την συνομιλία μας στο κινητό μου τηλέφωνο και στον υπολογιστή (μόνο ήχος). Είχε ήδη προηγηθεί τηλεφωνική ή με e-mail συνομιλία προκειμένου να γίνουν οι απαραίτητες συστάσεις και να οριστεί ημέρα και ώρα διεξαγωγής της συνέντευξης. Φυσικά προηγήθηκε διαβεβαίωση ότι τα προσωπικά στοιχεία των συμμετεχόντων δεν θα δημοσιοποιηθούν και ότι όλα τα στοιχεία θα αξιοποιηθούν αποκλειστικά για τις ανάγκες εκπόνησης της παρούσας εργασίας. Σε γενικές γραμμές όλοι οι συμμετέχοντες ήταν θετικοί και δεκτικοί στις ερωτήσεις μου. Σαφέστατα κάποιои ήταν πιο ομιλητικοί από κάποιους άλλους, αλλά στην δεύτερη περίπτωση έγιναν επεξηγηματικές ερωτήσεις. Ένας εκ των συνεντευξιαζόμενων (E7) έδειξε μια επιφύλαξη όσον αφορά τις προθέσεις της έρευνας, ωστόσο του εξήγησα και κατάλαβε επίσης από τις ερωτήσεις ότι δεν υπήρξε τίποτα μεθοδευμένο.

4.4. Διαδικασία ανάλυσης δεδομένων-Θεματική ανάλυση

Η διαδικασία ανάλυσης δεδομένων-θεματική ανάλυση είναι μια περίπλοκη διαδικασία που απαιτεί χρόνο και προσεκτική εξέταση και επεξεργασία των δεδομένων. (Τσιώλης, 2018).

Όσον αφορά την ανάλυση των δεδομένων, ακολουθήθηκαν 5 βήματα (ως άνω):

Βήμα πρώτο: Μετεγγραφή της συνέντευξης

Σε πρώτο στάδιο η απομαγνητοφώνηση των συνεντεύξεων πραγματοποιήθηκε με τον γράφοντα να ακούει την συνέντευξη και να πληκτρολογεί το κείμενο σε υπολογιστή. Δυστυχώς το εργαλείο “φωνητική πληκτρολόγηση” που διαθέτουν τα Google Docs και το Dictation που χρησιμοποιήθηκαν δεν λειτούργησαν καλά και απαιτήθηκε η πληκτρολόγηση. Ωστόσο απαιτήθηκε συχνά έλεγχος και διόρθωση του απομαγνητοφωνημένου κειμένου σε σχέση με το ηχητικό αρχείο αρκετές φορές ώστε

να εξασφαλιστεί η πλήρης ταύτιση. Επίσης έπρεπε να εισαχθούν και οι κατάλληλα σύμβολα μεταγραφής στο κείμενο (Τσιώλης, 2018).

Βήμα δεύτερο: Εξοικείωση με τα δεδομένα, εντοπισμός και συγκέντρωση των αποσπασμάτων που αντιστοιχούν σε κάθε ερευνητικό ερώτημα

Τα μετεγγραμμένα κείμενα των συνεντεύξεων μελετήθηκαν ενδελεχώς, έγινε εξοικείωση με αυτά και εντοπίστηκαν εκείνα τα αποσπάσματα που παρέχουν πληροφορίες σχετικά με τα ερευνητικά ερωτήματα. Αυτά έπειτα συγκεντρώθηκαν σε χωριστό αρχείο ανά ερώτημα και υποερώτημα.

Βήμα τρίτο: Κωδικοποίηση

Εφόσον κατανοήθηκε/αναλύθηκε το κείμενο υπογραμμίστηκαν/σημειώθηκαν συγκεκριμένα αποσπάσματα και έγινε αντιστοίχιση με κωδικούς. Οι κωδικοί οφείλουν να είναι περιεκτικοί (Τσιώλης, 2018).

Βήμα τέταρτο: Η μετάβαση από τους κωδικούς στα θέματα

Τα αποσπάσματα που έχουν συνδεθεί κάτω από κάθε κωδικό συγκεντρώνονται και ομαδοποιούνται (Ίσαρη και Πουρκός 2015: 116). Μελετώνται ξανά και εξετάζεται η συνάφεια τους με το ερευνητικό ερώτημα το οποίο εξετάζουμε.

Βήμα πέμπτο: Έκθεση των ευρημάτων

Σε αυτό το στάδιο το κάθε θέμα παρουσιάζεται ξεχωριστά και αναλύεται. Επίσης παρατίθενται αποσπάσματα από την μεταγραφή των συνεντεύξεων που το αναδεικνύουν και τεκμηριώνουν.

4.5. Ζητήματα δεοντολογίας

Κατά την διεξαγωγή μιας ποιοτική έρευνας είναι απαραίτητο ο ερευνητής να ακολουθεί κάποιους κανόνες δεοντολογίας (Παρασκευοπούλου-Κόλλια, 2008). Σε κάθε περίπτωση δεν πρόκειται σε μια τυπική διαδικασία ή σε ένα κοινό διάλογο δύο ανθρώπων. Σαφέστατα είναι ευκαταίιο να υπάρχει μια άνεση μεταξύ ερευνητή-συνεντευξιζόμενο, ωστόσο αυτή θα πρέπει να διέπεται από κάποια διακριτά χαρακτηριστικά. Ο ερευνητής θα πρέπει να διευκολύνει τον συνεντευξιζόμενο στον τρόπο και χρόνο της συνέντευξης, αφού προηγουμένως έχει λάβει την συγκατάθεση

του. Σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να ξεκαθαρίσει εξ αρχής τους σκοπούς της έρευνας, τον απαιτούμενο χρόνο που απαιτείται και να απαντήσει σε τυχόν διευκρινήσεις που θα του ζητηθούν. Σε περίπτωση που ο συνεντευξιαζόμενος δεν νιώσει άνετα ή δεν θέλει να απαντήσει ή και ακόμα να αποχωρήσει, είναι δικαίωμα του και οφείλει να το σεβαστεί. Σημαντικό είναι επίσης ο ερευνητής να έχει ουδέτερη στάση και να μην υποκινεί-κατευθύνει συγκεκριμένες απαντήσεις. Στην παρούσα έρευνα μάλιστα ένας εκ των ερωτώμενων έθεσε μια αμφισβήτηση σε μια ερώτηση εξ αυτών αλλά ο γραφών του εξήγησε και συνεχίσαμε κανονικά.

Σημαντικό τέλος είναι να διατηρηθεί η ανωνυμία των συμμετεχόντων, για αυτό και κατά την απομαγνητοφώνηση αφαιρέθηκαν τυχόν στοιχεία που τους χαρακτηρίζουν και μπορούν να οδηγήσουν στον εντοπισμό τους, Όλα τα παραπάνω ελήφθησαν υπόψη στον σχεδιασμό και υλοποίηση της έρευνας, προκειμένου να εξασφαλιστεί η αξιοπιστία της και η συμφωνία με τους κανόνες δεοντολογίας που πρέπει να την διέπουν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Ανάλυση και ερμηνεία δεδομένων

Στο κεφάλαιο αυτό αναλύονται και ερμηνεύονται τα δεδομένα.

Η ανάλυση των αντιλήψεων των εκπαιδευτικών για το νέο ΠΣ διαρθρώθηκε στους εξής άξονες:

1. Χαρακτηριστικά του ΠΣ: προτεραιότητες και νέα στοιχεία
 - Γενική εντύπωση για το νέο ΠΣ
 - Βασικά στοιχεία τα οποία χαρακτηρίζουν το Π.Σ.
 - Σημεία που δεν είναι σαφή ή κατανοητά

2. Προκλήσεις και δυσκολίες για την εφαρμογή του ΠΣ
 - Σχεδιασμός εκπαιδευτικών παρεμβάσεων (σενάρια, σχέδια έργου, ύλη)
 - Προκλήσεις-πλεονεκτήματα νέου Π.Σ.
 - Αδυναμίες του νέου Π.Σ.
 - Δυσκολίες εφαρμογής στην πράξη

3. Υποστηρικτικό πλαίσιο - Προτάσεις
 - Προτάσεις βελτίωσης του ΠΣ
 - Υποστήριξη-επιμόρφωση εκπαιδευτικών

5.1. Χαρακτηριστικά του ΠΣ: προτεραιότητες και νέα στοιχεία

Στον 1^ο άξονα εξετάζονται θέματα που αφορούν την γενική εντύπωση των επιμορφωτών σχετικά με το νέο ΠΣ, κάποια χαρακτηριστικά που διακρίνουν έντονα σε αυτό αλλά και αντίστοιχα κάποιες ασάφειες που τους προβληματίζουν.

5.1.1. Γενική εντύπωση για το νέο ΠΣ

Η γενική εντύπωση των εκπαιδευτικών για το νέο ΠΣ της ΠΕΑΑ είναι θετική και φαίνεται να το στηρίζουν ως προς την εφαρμογή του στην σχολική πραγματικότητα. Αναφέρουν ότι το ήθελαν χρόνια και το βλέπουν ως ευκαιρία να μεταλαμπαδεύσουν στους μαθητές στάσεις και αρχές που άπτονται του περιβάλλοντος και της αειφορίας αλλά και σημαντικές δεξιότητες. Ωστόσο ένας εκ των εκπαιδευτικών δεν

ενθουσιάστηκε ιδιαίτερα και κάποιοι εκπαιδευτικοί τόνισαν ότι θέλει δουλειά και ανατροφοδότηση. Βασικοί δείκτες που διαφάνηκαν και αναλύονται παρακάτω ήταν οι :

- Πληρότητα-σωστή οργάνωση ύλης
- Ορθή συσχέτιση θεματολογίας με την ηλικία των μαθητών
- Καλλιέργεια δεξιοτήτων και αντιλήψεων για το περιβάλλον και την αειφορία
- Έλλειψη καινοτομιών
- Μεγάλος όγκος υλικού-Πολυπλοκότητα
- Απαιτεί χρόνο και ανατροφοδότηση

5.1.1.1.Πληρότητα-σωστή οργάνωση ύλης

Οι περισσότεροι από τους επιμορφωτές (7 στους 10) τονίζουν ότι το υλικό είναι καλογραμμένο και σύγχρονο.

E1: «Γενικά είναι αρκετά καλό..περιέχει πολλά πράγματα ...»

E5: «εγώ γενικά έχω πολύ θετική εικόνα και για το νέο ΠΣ και για τον τρόπο που έχει οργανωθεί ..»

E6. «έχει πολλούς δείκτες σε πολλά πεδία και μου αρέσει»

E8. «... το υλικό είναι πολύ καλά γραμμένο ... πιάνει πολλές θεματικές ... είναι ένα υλικό που είναι καλό ..»

E9. «είναι παρά πολύ άρτιο και πιάνει όλες τις θεματικές»

5.1.1.2.Ορθή συσχέτιση θεματολογίας με την ηλικία των μαθητών

Από ένα εκπαιδευτικό στην γενική εντύπωση του τονίστηκε επίσης η σωστή διάρθρωση-θεματολογία ανάλογα με την ηλικία και τάξη. Αυτό βέβαια τονίστηκε και από άλλους εκπαιδευτικούς αργότερα, ως πλεονέκτημα του εν λόγω ΠΣ.

E9. «είναι αναλόγως τους θέματος και αναλόγως της τάξης .. αυτό είναι παρά πολύ θετικό για μένα καθώς ουσιαστικά σε όλο το πλαίσιο του νέου ΠΣ δεν μένει τάξη η οποία δεν καλύπτει αντίστοιχη θεματική ..

5.1.1.3. Καλλιέργεια δεξιοτήτων και αντιλήψεων για το περιβάλλον και την αειφορία

Ένα άλλος εκπαιδευτικός τόνισε την ευκαιρία που τους δίνεται να διδάξουν και να εμφυσήσουν αξίες και ιδανικά στα παιδιά.

E2: «είναι η ευκαιρία με το νέο ΠΣ και ειδικά με το Περιβάλλον να εντρυφήσουμε στο θέμα και να μεταδώσουμε στις επόμενες γενιές τις δεξιότητες και νέες αντιλήψεις για το περιβάλλον. Είναι μια καλή αρχή γιατί πάντα είμαστε την αρχή και ποτέ δεν έγινε το επόμενο βήμα.»

5.1.1.4. Έλλειψη καινοτομιών

Ένας εκπαιδευτικός αν και είναι θετικά προσκείμενος δεν ενθουσιάστηκε ιδιαίτερα.

E4. « η πρώτη άποψη είναι αυτή... μια από τα ίδια.. ούτε με την καλή ούτε με την κακή έννοια..τι να πω...»

5.1.1.5. Μεγάλος όγκος υλικού-Πολυπλοκότητα

Δύο εκπαιδευτικοί προβληματίστηκαν από τον όγκο της ύλης και την πολυπλοκότητα του που καθιστά απαραίτητη την επιλογή.

E8. «ένα πάρα πολύ μεγάλο υλικό ... το οποίο ανάλογα με τις περιπτώσεις το χρησιμοποιείς τμηματικά .. γιατί είναι πάρα πολύ μεγάλο ...

E6. «είναι πολύπλοκο... δεν εφαρμόζεται παντού και πάντα. Δεν μπορείς να δεις όλους τους δείκτες σε όλο το βάθος τους .. αλλά μου αρέσει.. με ικανοποιεί πάρα πολύ..»

5.1.1.6. Απαιτεί χρόνο και ανατροφοδότηση

Δύο εκπαιδευτικοί τόνισαν ότι δεν είναι ακόμα έτοιμο και πως χρειάζεται περισσότερες δοκιμές στην πράξη.

E1. «είναι πολύ κάλο αλλά θέλει δουλειά σε σχέση με το τι ισχύει στην πράξη...»

E9. «θέλει τον χρόνο του.. θέλει τον χρόνο του ... να ωριμάσει αρκετά ...»

5.1.2. Βασικά στοιχεία τα οποία χαρακτηρίζουν το συγκεκριμένο Π.Σ. και τα οποία διέκριναν οι εκπαιδευτικοί

Οι επιμορφωτές διέκριναν κάποια βασικά στοιχεία που τα θεωρούν σημαντικά για την διάρθρωση του μαθήματος που αναλύονται παρακάτω και είναι τα εξής:

- Η έννοια του ενεργού πολίτη
- Οι 17 Δείκτες αειφόρου ανάπτυξης
- Αειφόρο Σχολείο
- Η μέθοδος επίλυσης προβλήματος

5.1.2.1. Η έννοια του ενεργού πολίτη

Οι μισοί εκπαιδευτικοί (5 στους 10) ανέφεραν ότι διέκριναν την έννοια του ενεργού πολίτη, ενός πολίτη που μετέχει στην κοινωνία, ενημερώνεται, κρίνει και διακρίνει ποιες πληροφορίες είναι ορθές ή μη, είναι πολιτικό ον (με την έννοια του ενδιαφέροντος για τα κοινά) και δρα για την πρόληψη και αντιμετώπιση των προβλημάτων. Ενδεικτικά:

E1 «βασικά στον ενεργό πολίτη περιλαμβάνονται όλα αυτά ... γιατί ένας ενεργός πολίτης είναι ευαισθητοποιημένος για όλα αυτά τα ζητήματα που είπαμε.»

E2. «νομίζω η έμφαση που δίνεται στα παιδιά να αναλάβουν δράση ... αυτό ... αυτό νομίζω ότι είναι το πιο σημαντικό...»

E4. φυσικά να προσθέσουμε αυτά που λέει η θεωρία .. να πάμε στον ενεργό πολίτη ... αυτά..

E9. «να κάνει κτήμα του με βιωματικό τρόπο οποιοδήποτε πρόβλημα εμπεριέχεται και εντάσσεται στο νέο ΠΣ με στόχο αργότερα να γίνει ενεργός πολίτης.»

5.1.2.2. Οι 17 Δείκτες αειφόρου ανάπτυξης

Τέσσερις εκπαιδευτικοί τονίζουν τους 17 δείκτες αειφορίας (SDGs) όπως καθορίστηκαν από την UNESCO και καθορίζουν την φυσιογνωμία του μαθήματος. Οι SDGs έχουν αναφερθεί από τους συνεντευξιαζόμενους σε αρκετά σημεία:

E3. «πιάνει τους 17 στόχους της αειφόρου ανάπτυξης έτσι όπως έχουν παρουσιάστε από τα ηνωμένα έθνη...»

E5. «ξεχωρίζω τους δείκτες που είναι πάρα πολύ βασικοί... μια έννοια που είναι καθημερινή.. την ακούμε παντού.. όχι μόνο στο σχολείο μας.. και σε μια ενημέρωση και στις ειδήσεις και στις κουβέντες μας».

E7. «η σύνδεση τους με τους 17 δείκτες της αειφορίας... και η επιμορφώτρια μας επέμεινε παρά πολύ σε αυτό ..».

5.1.2.3.Αειφόρο Σχολείο

Η βασική ιδέα του «Αειφόρου Σχολείου» είναι κάτι που τέθηκε από πολλούς επιμορφωτές (4 στους 10).

E6. «αυτό που λέμε ότι το σχολείο είναι αειφόρο .. δεν καταναλώνει ενέργεια.. εκμεταλλεύεται την ενεργεία...»

E7. «Ξεχωρίζω το αειφόρο σχολείο , το σχέδιο που γίνεται από το αειφόρο σχολείο, το συνολικό που αφορά την σχολική μονάδα και πως θα κινηθούμε κατά την διάρκεια της σχολικής χρονιάς..»

E9. «στην επιμόρφωση είχα φτιάξει και ένα σχεδιάγραμμα αειφόρου σχολείου ... τ ο έχω συζητήσει και σε πρώτη φάση με τους εκπαιδευτικούς του σχολείου μου ... και σκεφτόμαστε να μπούμε στο πρόγραμμα του αειφόρου σχολείου ..»

5.1.2.4.Επίλυση προβλήματος.

Οι εκπαιδευτικοί διέκριναν ιδιαίτερα την τεχνική της επίλυσης προβλήματός ως βασική στοιχείο που καθορίζει το ΠΣ και το διαχωρίζει από τα παλαιότερα ΠΣ.

E9. «η επίλυση προβλήματος ... είναι η εφαρμογή όλων αυτών των διδακτικών μεθόδων πλέον στην πράξη και όχι στη ν θεωρητική προσέγγιση του εκπαιδευτικού.. σύμφωνα με το παλιότερο ΠΣ ..»

E10. «αυτό είναι η κυρία μέθοδος.. η όποια επιλέγεται.. η επίλυση προβλήματος... με τα στάδια που έχει.. και το σενάριο που έκανα... βγήκε πάρα πολύ καλό.. εφαρμόζεται και η επίλυση προβλήματος...».

5.1.3. Σημεία που δεν είναι σαφή ή κατανοητά

Οι επιμορφωτές διέκριναν κάποια σημεία που τα θεωρούν ασαφή και θα ήθελαν περαιτέρω διευκρινήσεις στο ΠΣ ή στο βιβλίο του εκπαιδευτικού. Η έλλειψη αυτονομίας του μαθήματος προβληματίζει τους εκπαιδευτικούς στο πως θα το

εντάξουν στην διδασκαλία τους και ζητούν περισσότερες διευκρινήσεις στο πως θα εφαρμοστεί στην τάξη. Επίσης δεν παρατήρησαν σαφείς οδηγίες για την ενσωμάτωση των ΤΠΕ στην τάξη ενώ ένας εκπαιδευτικός παρατήρησε ασυμφωνία του ΠΣ με τον οδηγό του εκπαιδευτικού, χαρακτηρίζοντας τον τελευταίο ως πιο σύγχρονο.

5.1.3.1. Ασάφεια στον τρόπο διάχυσης στα άλλα γνωστικά αντικείμενα-Κατακερματισμός γνώσης

Η έλλειψη αυτονομίας του μαθήματος προβληματίζει τους εκπαιδευτικούς στο πως θα το εντάξουν στα άλλα μαθήματα φοβούμενοι και το κατακερματισμό της γνώσης.

E1 «... όσον αφορά την γλώσσα που έχω εμπειρία δεν μπορώ να πω ότι ξεκάθαρο ... δηλαδή πάλι γίνεται κατακερματισμός της γνώσης ... δηλαδή είναι ξεχωριστό κάπως ...»

E10. «άμα ήταν ξεχωριστό μάθημα θα ήταν διαφορετικά... τώρα έχουμε τον δευτερογενή παράγοντα της διάχυση στα υπόλοιπα μαθήματα... κατά πόσο θα επιτευχτεί αυτή η διάχυση για να έχουμε τα απαιτούμενα μαθησιακά αποτελέσματα...»

5.1.3.2. Ακαδημαϊκό-Θεωρητικό κείμενο, χωρίς να δίνονται σαφείς οδηγίες εφαρμογής στην τάξη.

Μια άποψη που εκφράστηκε από τους εκπαιδευτικούς είναι ότι παρότι κείμενο είναι μεν καλογραμμένο και καλοδιατυπωμένο, ωστόσο θεωρούν ότι εμμένει σε θεωρίες και όχι σε πρακτικές εφαρμογής στην τάξη, κάτι που θα βοηθούσε σημαντικά τους εκπαιδευτικούς. Το παραπάνω το εξέφρασαν ιδιαίτερος 2 εκπαιδευτικοί τάξης, ένας εκ το οποίων (E1) έχει κάνει και πιλοτική εφαρμογή του ΠΣ.

E1. «αλλά είναι ένα κείμενο που τα λέει πολύ ωραία .. πολύ ακαδημαϊκό γενικά ... δηλαδή του λείπει λίγο ο σύνδεσμος με την τάξη και τον δάσκαλο ... είναι πράγματι πολύ καλή δουλειά αλλά είναι αυτό που είπα και στην αρχή ...

E4. «δηλαδή από ωραία λόγια έχουν και τα δυο μέσα (νέο και παλιό ΑΠΣ) ... όμως αυτά πως μετουσιώνονται σε εργαλεία που μου δίνουν ... ξανά.. περιμένω να δω τα εργαλεία ... δεν περιμένω τις θεωρίες ... η θεωρία που βλέπω εδώ δεν με βοηθού πουθενά...»

5.1.3.3.Προτείνεται η χρήση ΤΠΕ χωρίς σαφείς τρόπους χρήσης αυτών- παραδείγματα

Ενώ πολλοί εκπαιδευτικοί ανέφεραν την χρήση ΤΠΕ, χωρίς όμως σαφείς τρόπους χρήσης-ενσωμάτωσης αυτών και περιορίστηκαν κυρίως σε απλή χρήση διαδικτύου για εύρεση πληροφοριών.

E1: «Ναι... τώρα σε αυτό μπορεί να υστερεί λίγο τουλάχιστον αυτό που θα ήθελα να δω ... έτσι; πραγματικά εγώ θα ήθελα να δω εφαρμογές που να δίνουν προστιθέμενη αξία στην εκπαιδευτική διαδικασία ...και όχι απλά εφαρμογές που τις εντάσσουμε γιατί υπάρχουν στην ζωή μας»

E3 «φαντάζομαι μια έρευνα στο διαδίκτυο.. ή κάποιο διαδραστικό παιχνίδι ... ή ένα βίντεο να προβληθεί μέσα από ένα υπολογιστή .. εντάζει αυτά είναι απλά πράγματα, θα έχουν ενσωματωθεί ... ωστόσο όταν επιμορφωνόμουν δεν αισθάνθηκα πολύ την χρήση ΤΠΕ ...»

E4. «το πρόγραμμα σπουδών μπορεί να προβλέπει .. από κει και περά αν δεν έχει ασ πούμε λογισμικό το οποίο μπορώ να το δω στην πράξη τι νόημα έχει αν το ΑΠ λέει κάθε δεύτερη φράση ΤΠΕ μέσα.. η εμπειρία μου είναι 0 να το πω έτσι απλά ... μέχρι τώρα ...»

E10. «από το διαδίκτυο δεν μπορείς να ξεφύγεις.. όχι απαραίτητα με την άσχημη έννοια... θες δεν θες... θα γίνει... θα πάρεις στοιχεία.. θα τα φτιάξεις... θα τα προβάλεις... είναι.. άλλα κάπου ξεχωριστά δεν το βλέπω...»

5.1.3.4.Ασυμφωνία ΠΣ με οδηγό εκπαιδευτικού

Ένας εκ των εκπαιδευτικών σημείωσε ότι υπήρχε ασυμφωνία του ΠΣ με τον οδηγό του εκπαιδευτικού ,.

E10. «βρήκα μια ασυμφωνία στο ΠΣ και στον οδηγό του επιμορφωτή ... στον οδηγό του εκπαιδευτικού ... δεν συμβαδίζουν οι στόχοι... δεν είναι ακριβώς οι ίδιοι ...ενώ στον εκπαιδευτικό είναι πιο πολύ στην αειφορία ... ενώ στο ΦΕΚ.. ενώ έχει κάποια καλή εισαγωγή για την αειφορία μετά νομίζω ότι εστιάζει στους παλαιότερους στόχους... της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης ... αυτό ... ως μια γενική εκτίμηση....

Ο οδηγός του εκπαιδευτικού σύμφωνα με τον ίδιο είναι πιο σύγχρονος και πιο επικαιροποιημένος.

E10. «ο οδηγός του εκπαιδευτικού είναι πιο απελευθερωμένος .. πιο πολύ εστιάζει στην αειφορία.. στο κοινωνικοοικονομικό .. πηγαίνει πιο πολύ στα τρία πεδία του αειφόρου σχολείου ...το οποίο δεν το έχω δει να είναι ξεκάθαρο στο ΦΕΚ .. στο ΠΣ»

5.1.3.5. Ασάφεια στην χρήση της Αυτονομίας

Υπήρξε μια ασάφεια στην λέξη αυτονομία, με την έκφραση που αναφέρεται στο ΦΕΚ : «Να είναι αυτόνομο αλλά και ενιαίο για όλους τους βηματισμούς και για όλες τις τάξεις». Κάποιοι θεώρησαν ότι υπάρχει μια αντιφατικότητα ή κάποια λάθος έκφραση σε αυτό.

E4. «Λοιπόν αυτό είναι μια κακή μετάφραση από κείμενο της UNESCO.. τι να σχολιάσω εδώ...»

E6. «κοιτάζτε τώρα η λέξη αυτονομία δεν μου ταιριάζει. Στα υπόλοιπα εντάζει αν βγάλουμε την αυτονομία..»

E9. «υπό αυτή την έννοια θα πρέπει να είναι ενιαίο αλλά και ανοικτό ώστε ο εκπαιδευτικός να βάλει μέσα σε αυτό τοπικά ζητήματα... αν δεν μπορεί να βάλει τοπικά ζητήματα, υπάρχει πρόβλημα ...»

5.2. Προκλήσεις και δυσκολίες για την εφαρμογή του ΠΣ

Σε αυτό τον άξονα αναλύονται κάποια πολύ βασικά στοιχεία που είναι τα πλεονεκτήματα και αδυναμίες του νέου ΠΣ αλλά και θέματα που αφορούν τον τρόπο που οργανώνεται η διδασκαλία του ΠΣ στην τάξη.

5.2.1. Σχεδιασμός εκπαιδευτικών παρεμβάσεων (σενάρια, σχέδια έργου, πηγές)

Ο συγκεκριμένος δείκτης αφορά τις απαντήσεις των επιμορφωτών στο «Πως οργανώνεις ένα τυπικό, καθημερινό σου μάθημα? Σε ποια υλικά και στοιχεία στηρίζεσαι σε αυτό?». Πλήθος οι πηγές που χρησιμοποιούν για το «μάθημα» με το διαδίκτυο ως κύριο λόγο, έντυπο υλικό, σενάρια που φτιάχνουν ή παίρνουν έτοιμα, ανταλλαγές πρακτικών με άλλους εκπαιδευτικούς, Φωτόδεντρο-Ηλεκτρονικό Βιβλίο και φυσικά βιωματικές δράσεις όπως η έρευνα πεδίου.

5.2.1.1. Διαδίκτυο

Όλοι οι εκπαιδευτικοί ανέφεραν την χρήση του διαδικτύου από το οποίο λαμβάνουν πηγές και πρακτικές που μπορούν να εντάξουν στο μάθημα. Ενδεικτικά:

Σ2. «οπωσδήποτε θα ανατρέξω και στο διαδίκτυο για να βρω υλικό»

Σ3. «...είναι πολύ πιο εύκολο να ψάχνεις μέσα από το διαδίκτυο ... και έτσι όλα μέσα από το διαδίκτυο ...»

Σ9. «συνήθως χρησιμοποιούμε διαδίκτυο με αρκετές πηγές από διάφορους οργανισμούς»

5.2.1.2. Έντυπο υλικό

Αν και οι περισσότεροι χρησιμοποιούν αποκλειστικά το διαδίκτυο κάποιοι χρησιμοποιούν και έντυπο υλικό

Σ1. «...βιβλία από την δική μου βιβλιοθήκη ή του σχολείου..»

Σ2. «..σε βιβλιοθήκη που έχω πρόσβαση, πάλι έντυπο υλικό. Και την προσωπική αλλά και την βιβλιοθήκη του σχολείου που μπορεί να έχει πολλά περισσότερα βιβλία..»

Ιδιαίτερης αναφοράς χρίζει και η μοναδική νηπιαγωγός της «παρέας» η οποία χρησιμοποιεί πέρα από παραμύθια και κάρτες ειδικά σε παιδιά με ιδιαιτερότητες

Σ7. «έχω και παιδάκι με θέμα ακοής ... πρέπει να έχουμε τέτοια ερεθίσματα.. οπότε και καρτελίτσες.. πίνακες αναφοράς ..»

5.2.1.3. Ανταλλαγή καλών πρακτικών

Η ανταλλαγή πρακτικών και απόψεων με άλλους εκπαιδευτικούς είναι κάτι που αναμφίβολα φέρει πολλά οφέλη και τονίστηκε από 3 εκπαιδευτικούς.

Σ1. «..ανταλλαγή καλών πρακτικών με συναδέλφους πολλές φορές. Δουλείες συναδέλφων δηλαδή..»

Σ9. «..πολλές φορές αυτοσχεδιάζουμε και κάνουμε και δικά μας σενάρια, μικροσενάρια.. συνήθως παίρνω ιδέες από συνδιδάκτορες ή ανθρώπους που έχουν την ίδια ευαισθησία και την ίδια κατεύθυνση αναφορικά με το πεδίο στο οποίο ασχολούμαι εδώ... ασχολούμαι κυρίως με ανθρώπους που ασχολούνται κυρίως στο κομμάτι της ενέργειας ...»

Ε10. «στο σχολείο γίνεται συνέχεια η συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς. Ειδικά στην μελέτη περιβάλλοντος είναι συνδυασμός με τους δασκάλους των τάξεων..».

5.2.1.4. Ιστοσελίδες ΜΚΟ

Μία εκ των εκπαιδευτικών τόνισε την ύπαρξη πληθώρας πληροφοριών σε ιστοσελίδες των ΜΚΟ,

Σ3. «...ειδικότερα μέχρι το 2015 θα πω στα ελληνικά έβρισκες παρά πολύ λίγα πράγματα .. ενώ στα αγγλικά έβρισκες παρά πολλά ειδικά σε ΜΚΟ, action aid, Greenpeace κλπ .. έβρισκες πολύ υλικό και μετά το έπαιρνες και το προσάρμοζες σε αυτό που αντιλαμβανόμουν ότι ζητάγαν τα παιδιά...»

5.2.1.5. Προσωπικό αρχείο

Πολλοί εκπαιδευτικοί έχουν δημιουργήσει προσωπικό υλικό στην βιβλιοθήκη τους που το χρησιμοποιούν στην τάξη.

Σ1 «...βιβλία από την δική μου βιβλιοθήκη..

Σ3. «...έφτιαχνα το δικό μου ... έχω μαζέψει παρά πολύ υλικό

5.2.1.6. Έτοιμα σενάρια-Σενάρια που φτιάχνω μόνος/η

Η δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων είναι κάτι που ανέφεραν όλοι οι επιμορφωτές μιας και η στοχοθεσία-φιλοσοφία του ΠΣ τα επιτάσσει.

Ε5. «Κοιτάζτε είναι κυρίως σενάρια που τα κάνω εγώ και στην παρούσα φάση του ΠΕΚΕΣ κατά την διάρκεια της τηλεκπαίδευσης συνεργαστήκαμε με τους συναδέλφους ΠΕ70 και κάναμε κάποια σενάρια Υπάρχουν βέβαια και σενάρια που έχω κάνει εγώ και τα δουλεύω στην τάξη και σενάρια που έχουμε μοιραστεί την δουλειά μας με συναδέλφους εκπαιδευτικούς...»

Σ7. «Δουλεύω πάνω σε ένα θέμα που αρέσει στα παιδιά.. εγώ το έχω αυτό σαν φιλοσοφία και τους κεντρίζω το ενδιαφέρον.. δεν γίνεται βεβαία να τα κάνω όλα .. μπορεί να χρησιμοποιήσω από κάποια projects κάποια βίντεο που προτείνονται.. ή κάποια εργαλεία ΤΠΕ για να δουλέψουμε συνεργατικά.. τέτοια πράγματα..

Σ9. πολλές φορές αυτοσχεδιάζουμε και κάνουμε και δικά μας σενάρια, μικροσενάρια..

5.2.1.7. Φωτόδεντρο-Ηλεκτρονικό Βιβλίο

Οι ψηφιακές πλατφόρμες με έτοιμο εκπαιδευτικό υλικό είναι κάτι που γνωρίζουν και αξιοποιούν οι εκπαιδευτικοί.

Ε5. «χρησιμοποιώ αρκετά το Φωτόδεντρο, το ηλεκτρονικό βιβλίο ..»

Ε6. «σενάρια έχω στο μυαλό μου ας πούμε στο φωτόδεντρο ... δεν είναι πολλά ... έτσι ..και δεν είναι για όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης αρκετά ικανά ... είναι κάποια για να σου δώσουν ένα hint.. οπωσδήποτε θα του έλεγα»

E9. «όταν υπάρχουν κάποια στοιχεία από βάσεις δεδομένων , κάποια σενάρια από το ψηφιακό αποθετήριο...»

5.2.1.8.Βιβλίο εκπαιδευτικού-ΑΠΣ

Αν και το ΠΣ σου δίνει την δυνατότητα για αυτενέργεια οι εκπαιδευτικοί χρησιμοποιούν πάντα σαν οδηγό το βιβλίο εκπαιδευτικού και το ΦΕΚ του ΠΣ.

E4. «κατά βάση στηρίζομαι στο αναλυτικό πρόγραμμα σε όλα τα μαθήματα .. εκεί που έχω περισσότερο περιθώριο και ευελιξία είναι στο μάθημα της μελέτης περιβάλλοντος οπότε εκεί θα αξιοποιήσω ως ένα βαθμό το βιβλίο αλλά εκεί μπορώ να χρησιμοποιήσω και πολλές άλλες πηγές ..»

E5. «Οποσδήποτε αξιοποιώ το ΑΠΣ ...για τους σκοπούς και τους στόχους χρησιμοποιώ τα βιβλία του δασκάλου και πέρα από το τυπικό του πράγματος ανάλογα με την ενότητα και το μάθημα μπορώ να αντλήσω και πληροφορίες είτε από το διαδίκτυο»

E10. «το βιβλίο αποτελεί μόνο την αφορμή .. και από εκεί γίνεται διάχυση σε όλους τους τομείς ... το βιβλίο σαν αφορμή .. κοιτάμε τι έχουμε .. για παράδειγμα τώρα έχουμε ένα μάθημα προσανατολισμό... κάνουμε τον προσανατολισμό με παιχνίδι με τον κρυμμένο θησαυρό ... αυτό το κάνουμε αυτή την εβδομάδα για αυτό το λέω ...»

5.2.1.9.Αειφόρο Σχολείο

Το Αειφόρο σχολείο είναι μια βασική έννοια του ΠΣ και περιέχει πληθώρα ιδεών που μπορούν να εντάξουν οι εκπαιδευτικοί στα δικά τους σχολεία.

E5. «Ξεχωρίζω το αειφόρο σχολείο , το σχέδιο που γίνεται από το αειφόρο σχολείο, το συνολικό που αφορά την σχολική μονάδα και πως θα κινηθούμε κατά την διάρκεια της σχολικής χρονιάς..»

E6. «θα δεις τα 3 αειφόρα προγράμματα σχολείων που κυκλοφορούν ως τώρα .. μετά της ΣΕΛΕΤ το ελληνικό αειφόρο σχολείο.. και το πρότυπο της αειφόρου που έχει ο Καλαϊτζίδης..»

5.2.1.10. UNESCO-UNECE

Σημαντική πηγή πληροφοριών είναι και τα κείμενα ιστοσελίδες της UNESCO-UNECE.

E6. «να διαβάσει τις αρχές της UNESCO.. της UNECE.. και άλλες ευρωπαϊκές σελίδες που ασχολούνται με την κλιματική αλλαγή.. έχω κρατήσει κάποια πράγματα που θα τα ήθελα ως βιβλιογραφία»

5.2.1.11. Παραμύθια (Νηπιαγωγείο)

Μια και μοναδική νηπιαγωγός στην ομάδα, δεν θα μπορούσε παρά να εντάξει τα παραμύθια στην καθημερινή της διδασκαλία.

E7. «Παραμύθια πολλά .. παρά πολλά.. τώρα στο διαδίκτυο κάποια βιντεάκια επιλεγμένα που θα χρησιμοποιήσω ..

5.2.1.12. Έρευνα Πεδίου

Η έρευνα πεδίου, μια βιωματική μέθοδος έξω από τους τοίχους της σχολικής αίθουσας είναι κάτι που επιδιώκουν οι εκπαιδευτικοί, παρά τις δυσκολίες που ενέχει.

E7. «μπορείς να βγεις και στο πεδίο.. ας το πούμε.. δίνει της δυνατότητες ο καθένας να βρει τον εαυτό του εκεί..... και όχι μόνο.. να δει τις σχέσεις ... το βίωμα είναι πιο ισχυρό ειδικά για τις μικρές ηλικίες..»

E9. «..και έρευνες στο πεδίο.. προσωπικά έχω ασχοληθεί πολύ με την ενέργεια σε επίπεδο τάξης που προϋπέθεταν θεωρητικό εντός της τάξης που έμπαινε οριζόντια στην γλώσσα, στην γεωγραφία κλπ και στην συνέχεια γινόταν ένα project σε επίπεδο εκτός τάξης, με μελέτη στο πεδίο , πχ η διαχείριση των απορριμμάτων ...»

5.2.2. Προκλήσεις-πλεονεκτήματα νέου Π.Σ.

Οι εκπαιδευτικοί σημειώνουν αρκετά θετικά στοιχεία, όπως το ότι είναι επικαιροποιημένο και σύγχρονο, πατά σε σύγχρονες παιδαγωγικές-μαθητοκεντρικές μεθόδους, όπως η βιωματική μάθηση, τις συνεργατικές δράσεις, την συμπερίληψη κλπ ενώ θεωρούν ότι δίνουν στον εκπαιδευτικό αυτενέργεια ώστε να προσαρμόσει την διδασκαλία του στο επίπεδο της τάξης του. Επίσης θεωρούν ορθή την διάρθρωση ανά τάξη/ηλικία των μαθητών αν και δύο εκπαιδευτικοί έκριναν ότι θα μπορούσε να υπήρξε λίγο μεγαλύτερη ευχέρεια στην θεματολογία.

5.2.2.1.Βιωματική μάθηση

Η βιωματική μάθηση, όπως ακριβώς υποδηλώνει και ο τίτλος της επικεντρώνεται στο βίωμα-εμπειρία και το αξιοποιεί στη μαθησιακή διαδικασία. Είναι ένας

εναλλακτικός και συνάμα αποτελεσματικός τρόπος μάθησης, ο οποίος φέρνει κοντά τον μαθητή με το γνωστικό αντικείμενο, συνδέοντας το περιβάλλον της τάξης με καταστάσεις που βιώνει ο μαθητής. Είναι ένα θέμα που εξέφρασαν αρκετά οι εκπαιδευτικοί, είτε ευθέως είτε περιφραστικά :

E1: «Βγαίνει πολύ προς την βιωματική μάθηση αρκετά, πολλά περισσότερα πράγματα μπορούν να εφαρμοστούν με hands on..δηλαδή έτσι .. βιωματικά ... γίνεται πιο συγκεκριμένο σε κάποια πράγματα ... παλιά ήταν πιο αφαιρετικό..»

E2: «οπότε προσεγγίσουμε την αειφορία μέσα από το σχολείο σαν μια ολιστική προσέγγιση ... δηλαδή δεν είναι μόνο το μάθημα αλλά και ο τρόπος που συμπεριφερόμαστε στο σχολείο ... είναι και πως συνεργαζόμαστε .. και πως ανοίγουμε και το σχολείο μας προς την κοινότητα ...»

E5: «ένα σχολείο που υιοθετεί το ΠΣ για την αειφορία δεν δίνει ακαδημαϊκές γνώσεις στους μαθητές του.. σαφώς και δίνει.. αλλά με ένα πολύ διαφορετικό τρόπο... βιωματικό...»

E9. «ουσιαστικά είναι η βιωματική μέθοδος ... είναι η εφαρμογή όλων αυτών των διδακτικών μεθόδων πλέον στην πράξη και όχι στην θεωρητική προσέγγιση του εκπαιδευτικού.. σύμφωνα με το παλιότερο ΠΣ ... η βιωματική μάθηση είναι ακρογωνιαίος λίθος ...»

5.2.2.2.Ομαδοσυνεργατικές δράσεις

Η ομαδοσυνεργατικότητα είναι ένα βασικό στοιχείο που πρέπει να έχουν τα σύγχρονα προγράμματα σπουδών, πόσο μάλλον σε ένα αντικείμενο-φιλοσοφία μάθησης όπως η αειφορία και είναι κάτι που τόνισαν ευθέως 5 εκπαιδευτικοί. Με ένα ερωτηματικό ως προς την ικανότητα/διάθεση των εκπαιδευτικών στο πως θα το χρησιμοποιήσουν, είναι ένα χαρακτηριστικό που διέκριναν οι εκπαιδευτικοί στο νέο ΑΠ.

E3: «δεν κάνεις εκπαίδευση για την αειφορία... αν κάνεις διάλεξη στην έδρα από πάνω... τα παιδιά από κάτω και τα παιδιά να ακούν το μάθημα, αυτό δεν είναι εκπαίδευση για την αειφορία ... όλες αυτές τις μεθόδους που αναφέρατε πριν .. δηλαδή την ομαδοσυνεργατικότητα... αν δεν υπάρχουν όλα αυτά δεν είναι εκπαίδευση για την

αιεφορία .. μπορεί να είναι κάτι άλλο.. πχ φυσικές επιστήμες ... αλλά εκπαίδευση για την αιεφορία δεν είναι..»

E5: «σου δίνει την δυνατότητα για διαφοροποιημένη διδασκαλία.... και ομαδοσυνεργατική ..διάφορες τεχνικές και να προσαρμόσεις το ΠΣ ανάλογα στο επίπεδο των μαθητών σου και στις ικανότητες τους..»

E7: «..ότι μάθημα και να κάνω εγώ θα δώσω και την κομμάτι αυτό.. και την διάσταση της αιεφορίας.. και τις τεχνικές που προτείνει... τις ομάδες.. την συνεργατική.. μπορεί να γίνει.. στο νηπιαγωγείο γίνεται σίγουρα..»

E9. «το παιδί ουσιαστικά εμπλέκεται βιωματικά και ενεργητικά... ομαδοσυνεργατική .. σε ομάδες εργασίας...»

5.2.2.3. Ανοικτότητα /Αυτενέργεια/Προσαρμοστικότητα/ Συμπερίληψη

Όλοι οι συμμετέχοντες της έρευνας επεσήμαναν τα παραπάνω ως λειτουργικά χαρακτηριστικά του νέου ΠΣ. Τα θεωρούν βασικά χαρακτηριστικά του ΠΣ αλλά και απαραίτητες τεχνικές που πρέπει να εφαρμόζουν οι νέοι εκπαιδευτικοί στην τάξη για να προετοιμάσουν τους μελλοντικούς πολίτες.

E2. «θεωρώ ότι με το νέο ΠΣ μπορείς να επεκτείνεις και πέρα από τις καθαρές νόρμες που υπάρχουν.. εεε ...έχει και θεματικές που μέχρι τώρα δεν εξετάζονται και δεν είναι κλειστά μόνο σε ότι αφορά το περιβάλλον αλλά μπαίνει και σε θεματικές που έχουν να κάνουν και με την πολιτική και κυρίως και άλλες παραμέτρους που δεν αγγίζονταν ... ήταν κυρίως επιστημονικά .. τώρα καταλαβαίνουμε ότι μπορούμε να μπούμε σε θέματα που μέχρι τώρα ήταν ταμπού..»

E3. «νομίζω ότι είναι ανοικτό ... δίνει αρκετές πληροφορίες και δίνει και παραδείγματα ... για το πώς μπορείς να ανεφέρθης στην κλιματική αλλαγή ... στην φτώχεια ... ωστόσο ο εκπαιδευτικός έχει την δυνατότητα να το πάρει .. να το αλλάξει ... να το φέρει στα μέτρα του ... σε αυτόν όπως του ταιριάζει ... στα παιδιά...»

E6. «θεωρώ ότι υπάρχει σε μεγάλο βαθμό η ανοικτότητα διότι με το νέο πρόγραμμα σπουδών γίνεται ένας καταμερισμός των στόχων σε 3 επίπεδα.. ας πούμε γνωστικοί στόχοι.. συναισθηματικοί στόχοι.. καλλιέργειας δεξιοτήτων κλπ... αλλά από κει και πέρα αν το κάνουμε μια σύγκριση με τα τωρινά ΑΠΣ σου αφήνει πολλά περιθώρια ώστε εσύ να διαλέξεις το υλικό που θες να πραγματευτείς ...»

E10. *«Ναι.. αυτό γίνεται ... σε παρά πολύ μεγάλο βαθμό γιατί έχει θέματα που αφορούν την άμεση καθημερινότητα των παιδιών. Και ο εκπαιδευτικός μπορεί να εντάξει όλους...»*

Ωστόσο , περισσότερο πάλι οι εκπαιδευτικοί της τάξης ήταν πιο επιφυλακτικοί ως προς την εφαρμογή στο σχολείο:

E1 : *«το μεγάλο μειονέκτημα εδώ περά είναι ότι δεν σημαίνει ότι αν σου δώσουν ένα αναλυτικό πρόγραμμα που είναι ανοικτό και εσύ δεν είσαι εκπαιδευμένος να το διδάξεις με αυτόν τον τρόπο θα το διδάξεις ως ανοικτό ... επειδή οι εκπαιδευτικοί το συζητήσαμε πολύ αυτό..για την αυτενέργεια..ότι πλέον με τα νέα αναλυτικά θα είμαστε πιο ελεύθεροι.. εεε ..πρέπει να το βιώσουμε αυτό..να το διδαχτούμε εμείς πως μπορεί να γίνει κάτι τέτοιο για να μπορέσουμε να το κάνουμε εύκολα αυτό στην τάξη...»*

E2. *«το θέμα είναι πως ο καθένας από εμάς έχει την δυνατότητα ή και όρεξη να το πω να τα υλοποιήσει αυτά ... ξέρεις ότι είναι πολύ δύσκολο σε ένα εκπαιδευτικό μετά από 20-25 χρόνια στο ίδιο μοτίβο διδασκαλίας να τον πείσεις να αλλάξει και να χρησιμοποιήσει αυτά»*

E3. *«το ΑΠ μπορεί να είναι.. ωστόσο εμείς κατά ποσό είμαστε έτοιμοι να κάνουμε κάτι τέτοιο... αυτό εξαρτάται από το πόσο καλά είναι εκπαιδευμένος ο εκπαιδευτικός ...»*

E8. *«Κοίτα να δεις ... τα προγράμματα σπουδών σχεδόν όλα σου δίνουν τη δυνατότητα να προσαρμόσεις τη διδασκαλία σου ... πιστεύω ότι σου δίνει τη δυνατότητα να διαμορφώσεις τον τρόπο που θα το παρουσιάσεις ... βέβαια ο σκοπός είναι πάντα σκοπός ... πρέπει να το πετύχεις ...»*

Ωστόσο για την ανοικτότητα κάποιοι εκπαιδευτικοί εξέφρασαν τις επιφυλάξεις τους, με την έννοια ότι είναι συγκεκριμένα τα πεδία και δεν σε αφήνουν να κάνεις πράγματα εκτός.

E4. *«δηλαδή από ωραία λόγια έχουν... όμως αυτά πως μετουσιώνονται σε εργασία που μου δίνουν ... και στην συνέχεια οι οδηγίες που μου έρχονται από το Υπουργείο πάλι είναι ... αυτή την άσκηση θα κάνεις.. αύριο θα κάνεις ανθολόγιο ... σε αυτό το μάθημα θα πρέπει να πετύχεις αυτούς τους στόχους έως το τέλος ... κάθε άλλο παρά ανοικτό είναι ...»*

E7. *«άπλα στον νηπιαγωγείο μας έχουν αυτά τα άπλα... ας πούμε το νερό.. είναι όντως μικρή η τάξη αλλά τα παιδιά μπορούν να ασχοληθούν με πράγματα πιο σύνθετα.. όχι*

βεβαία στον βαθμό που γίνεται στο γυμνάσιο.. αλλά τις έννοιες μπορούν να τις αντιληφθούν.. εκεί είναι η ένσταση μου...την ενεργεία ας πούμε την έχουν σε μεγαλύτερη τάξη.. εμείς αυτό δουλεύουμε αυτή την στιγμή..»

E10. «παρόμοια εδώ βλέπουμε στο ΦΕΚ, στην Α τάξη θα κάνει για τα απορρίμματα ... για το οικοσύστημα... για την χρησιμότητα του νερού... αν εγώ ήθελα να κάνω ένα σχέδιο δράσης... ένα σενάριο.. με την τρίτη δημοτικού που αφορά την αναμόρφωση του χώρου γιατί έχω δουλέψει στην διατριβή μου αυτό και το είδα κατά πόσο αυτό μπορώ να το ενσωματώσω στο ΑΠΣ ... δεν υπήρχε.. και αναγκάστηκα να το κάνω με άλλη τάξη... δηλαδή περιορίζει όσον αφορά το θεματικό πεδίο στην συγκεκριμένη τάξη.»

5.2.2.4.Επίλυση Προβλήματος

Το παραπάνω αποτελούν βασικό χαρακτηριστικό του μαθήματος , όπως αυτό περιγράφονται στο ΦΕΚ του ΠΣ και το τόνισαν 4 εκπαιδευτικοί.

E2. «..βασικό στοιχείο είναι η διαχείριση και η επίλυση του προβλήματος οπότε μπορούμε με τους μαθητές να δώσουμε τις παραμέτρους, να δώσουμε τις πρακτικές και όντως το solve problem είναι βασική παράμετρος στην αειφορία ...»

E3. «ναι..ναι .. χρησιμοποιείται... η επίλυση προβλήματος ήταν μια από τις βασικές μεθόδους που εξετάσαμε ... τα παιδιά πρέπει να εξοικειώνονται με τέτοιες τεχνικές... και να τις χρησιμοποιούν αργότερα στην ζωή τους...»

E8. «μία από τις καλύτερες ...σαφώς μία από τις καλύτερες τεχνικές είναι η επίλυση προβλήματος ..»

E9. «η διαθεματική και διεπιστημονική προσέγγιση είναι συνυφασμένες με την επίλυση προβλήματος .. είτε σε επίπεδο μικρό προσέγγισης ... είτε σε επίπεδο .. σε πιο ευρύτερο πεδίο .. μερικών ημερών ή και εβδομάδων ... ουσιαστικά εμπλέκει το παιδί με ενεργητικό τρόπο ...»

Ένας θεώρησε ωστόσο ότι δεν εφαρμόζεται η επίλυση προβλήματος

E4. «Όχι θεωρώ ότι αυτό δεν εφαρμόζεται ... θέλω να δω τα εργαλεία αλλά θα με εξέπληττε αν εφαρμόζεται ..με την έννοια της επίλυσης προβλημάτων και μάλιστα περίπλοκων στο δημοτικό δεν το βλέπω να γίνεται...»

5.2.2.5.Ταξινόμηση με άξονες/θεματικές ανάλογα τον βηματισμό

Οι εκπαιδευτικοί φάνηκαν να συμφωνούν με την ταξινόμηση αυτή ανάλογα την τάξη.

E6. «Ναι... εξελίσσεται ανάλογα με το επίπεδο των μαθητών... πάει από το νηπιαγωγείο ως το γυμνάσιο ανάλογα με το επίπεδο των μαθητών..»

E7. «ναι.. έχει κοινές θεματικές από το νηπιαγωγείο στο δημοτικό.. υπάρχει αυτό.. νομίζω ότι υπάρχει μια εξέλιξη.. βοηθάει... βοηθάει.. μια διαφορετική προσέγγιση στο ίδιο θέμα.. είναι κατάλληλο για τις συγκεκριμένες ηλικίες.. είναι πιο κοντά..»

E9. «... στο νέο ΠΣ είναι ταξινομημένα με άξονες , με θεματικές... και είναι αναλόγως τους θέματος και αναλόγως της τάξης .. αυτό είναι παρά πολύ θετικό για μένα καθώς ουσιαστικά σε όλο το πλαίσιο του νέου ΠΣ δεν μένει τάξη η οποία δεν καλύπτει αντίστοιχη θεματική ..νομίζω ότι η διάρθρωση του είναι εξαιρετική ... υπάρχει διαβάθμιση από την 1η δημοτικού ως την δη.. ...»

E10. «..δημιουργεί πλαίσια για τα απορρίμματα... για την βιοποικιλότητα ... για τα προβλήματα της γεωποικιλότητας .. για την βλάστηση ... δημιουργεί και αυτό είναι καλό.. σε σύγκριση με τα προηγούμενα πλαίσια σε κάθε τάξη... και συνδέονται μεταξύ των τάξεων .»

5.2.2.6.Στοχοθεσία στα λεγόμενα soft skills

Τα soft skills, ή αλλιώς «μαλακές» ή «οριζόντιες δεξιότητες αφορούν κυρίως δεξιότητες και συμπεριφορές που σχετίζονται με τον τρόπο που αλληλεπιδρούμε με τρίτους σε θέματα όπως η επικοινωνία, η ευελιξία, η καινοτομία, η κριτική σκέψη, η πειθώ, η εξωστρέφεια, η ικανότητα επίλυσης προβλημάτων, η ενσυναίσθηση, η ομαδικότητα, η διαχείριση του χρόνου κ.α. Είναι κάτι που διέκριναν οι εκπαιδευτικοί.

E5. «παράλληλα καλλιεργεί και ακαδημαϊκές δεξιότητες..όχι μόνο κοινωνικές.. αλλά και ψηφιακές ... ενσυναίσθηση .. και και...»

E9. «δεν στοχεύει στο γνωστικοκεντρικό κομμάτι της εκπαίδευσης αλλά να καταστήσει το παιδί ικανό να αποκτήσει όλες αυτές τις δεξιότητες, την ευαισθησία, την ενσυναίσθηση , τις γνώσεις για να διαμορφώσει τον εαυτό του να γίνει κριτικά σκεπτόμενος ..»

5.2.2.7.Επικαιροποιημένο και σύγχρονο

E9. «είναι σύγχρονο .. επικαιροποιημένο ... και εναρμονισμένο με τους 17 στόχους της βιώσιμης ανάπτυξης ... δεν υπάρχει θεματική .. άξονας που να μην εμπεριέχεται στο

νέο ΠΣ ... αυτό είναι μια αναγκαιότητα σύγχρονη καθώς ζούμε σε ένα σύγχρονο και μεταβαλλόμενο κόσμο ...»

E10. «ναι...ναι.. αγγίζει αρκετά θέματα... για παράδειγμα στην Γ δημοτικού μιλά για την ενεργεία.. είναι πολύ σημαντικό κομμάτι.. και αγγίζει πολλά θέματα που είναι τα θέματα που ενδιαφέρουν και την αειφορία... είτε αφορά το νερό... την ενεργεία.. τις σχέσεις των ανθρώπων.»

5.2.3. Αδυναμίες του νέου Π.Σ.

Οι εκπαιδευτικοί που ερωτήθηκαν δέχτηκαν με θετικότητα το νέο ΠΣ, το οποίο το θεωρούν πλήρες και καλογραμμένο, ωστόσο έχουν μια επιφυλακτικότητα για τη εφαρμογή του στην τάξη. Επίσης κάποιιοι ανέφεραν ότι είναι περισσότερο ακαδημαϊκό παρά πρακτικό και εξέφρασαν τη ανάγκη για περισσότερο υποστήριξη με βοηθητικό υλικό όπως διδακτικά εγχειρίδια, έτοιμα σενάρια και άλλα εργαλεία. Επίσης προτείνουν περισσότερο χρόνο δοκιμών στην τάξη από τους εκπαιδευτικούς με την ανάλογη ανατροφοδότηση. Τέλος ένας ανέφερε ότι εντόπισε ελλείψεις στους τομείς της οικονομίας και της κοινωνίας.

5.2.3.1.Ελλειπής ανατροφοδότηση-Αξιολόγηση από τους εκπαιδευτικούς

Ορισμένοι εκπαιδευτικοί (οι μισοί) εξέφρασαν τη άποψη ότι το νέο ΠΣ θέλει περισσότερη δουλειά-ανατροφοδότηση μέσα από την πράξη προκειμένου το (ομολογουμένως καλό) εκπαιδευτικό υλικό να εφαρμοστεί στην τάξη.

E1: «ένα αρνητικό που θα έβρισκα είναι ότι χρειάζεται περισσότερος χρόνος..γιατί το σημαντικό είναι όταν έχεις ένα τόσο καλό υλικό και τόσο δουλεμένο η ανατροφοδότηση να είναι ουσιαστική..»

E2. «αρκεί να μην υπάρχει μια πιεστική κατάσταση .. να πάει σταδιακά θα σου πω ένα παράδειγμα .. είδες που κάνεις την συνέντευξη για κάτι που ακόμα ... βιάζονται στο ΙΕΠ ... κάτσε να δούμε πως θα πάει και μετά θα το αξιολογήσουμε ...»

E7. «πρέπει να δούμε λίγο τις πραγματικές διαστάσεις του ελληνικού σχολείου και εκεί να δουλέψουμε... πως αυτό θα εφαρμοστεί στην τάξη... έχουμε αυτό το μάθημα... να μαζευτούμε και να πούμε τι θα κάνουμε... να ειπωθούν ιδέες.. να το κάνουμε πιο πρακτικό και πιο ουσιώδες..»

5.2.3.2. Προϋποθέτει εμπειρία/γνώσεις/αποδοχή από τους εκπαιδευτικούς

Η έννοια της αειφορίας είναι ένα αρκετά πολυδιάστατο αντικείμενο εκ φύσεως και απαιτεί εμπειρία και γνώσεις από εκπαιδευτικούς για να το εντάξουν στην τάξη.

Οι επιμορφωτές νιώθουν εμπιστοσύνη στις δυνάμεις τους, ως ιδιαίτερα έμπειροι (15+ χρόνια υπηρεσίας).

E3. «Κοιτάζτε .. εγώ επειδή ασχολούμαι με το συγκεκριμένο ζήτημα από το 1992, με την περιβαλλοντική βεβαία και το 2002 με την εκπαίδευση για την αειφορία .. εεε.. δεν είμαι κατάλληλη να απαντήσω σε αυτή την ερώτηση .. γιατί είμαι πολύ εξοικειωμένη με το αντικείμενο ...»

Ωστόσο σχεδόν όλοι (8 στους 10) εκφράζουν επιφυλάξεις για τους νέους και λιγότερο έμπειρους συναδέλφους τους. Το ότι δεν είναι αυτόνομο αντικείμενο με συγκεκριμένη ύλη και απαιτεί την εισαγωγή του σε άλλα μαθησιακά αντικείμενα από μόνο του ενέχει δυσκολίες και απαιτεί εμπειρία από τον εκπαιδευτικό. Επίσης τονίζουν ότι για να διδάξεις αειφορία θα πρέπει να πηγάζει από μέσα σου καθώς σου απορρέει από μια γενικότερη φιλοσοφία ζωής.

E1. «δεν μπορείς να πάρεις ένα παιδί μια ώρα και να το διδάξεις αειφορία ... όχι ...πρέπει να υπάρχει αυτή η λογική στα πάντα μέσα .. και τότε θα υπάρχει αρκετός χρόνος να διδαχθεί...»

E2. «πρέπει εσύ να κρίνεις ποσά είναι αυτά που σου χρειάζονταν στην δεδομένη στιγμή .. τι υλικό έχεις απέναντι από μαθητές ώστε να βάλεις και προτεραιότητες .. αυτή είναι η δυνατότητα που έχει ο κάθε εκπαιδευτικός ... πρέπει να την αξιοποιήσει ο ίδιος αυτή την δυνατότητα εφόσον γνωρίζει βεβαία το αντικείμενο ... και είναι και επαγγελματίας ... αν δεν το γνωρίζει... χάνεται...»

E3. «διότι μπορεί να έχουμε ένα τέλειο αναλυτικό πρόγραμμα ... το ζήτημα είναι πως θα εφαρμοστεί... και αν οι άνθρωποι που θα το πάρουν είναι έτοιμοι να το εφαρμόσουν .. και εδώ συνήθως χωλαίνουμε...»

E6. «είναι πολύ σημαντικό.. και να έχει εμπειρία και ο εκπαιδευτικός.. η εμπειρία παίζει πάρα πολύ σημαντικό ρόλο.. μπορείς να χαθείς σε κατάσταση και να χάσεις τον έλεγχο... να χάσεις την τάξη.»

E8. «από εκεί και πέρα πώς θα το παρουσιάσει είναι θέμα της ικανότητας του εκπαιδευτικού ... και τις γνώσεις σε διάφορες τεχνικές δυσκολίες που θα έχει ... δηλαδή μέσα το υλικό δεν σου δίνει πώς να το χρησιμοποιήσεις ...»

E9. «...βεβαία κάποιος άλλος που δεν έχει την κατάλληλη υποδομή ή επιμόρφωση θα δυσκολεύεται λίγο .. γιατί θα πρέπει να ψάξει λίγο ... ίσως εκεί υπάρχει μια μικρή αδυναμία θα έλεγα .. για κάποιον ... σε κάποιον ο οποίος ασχολείται ήδη σε ζητήματα περιβάλλοντος και εκπαίδευσης για το περιβάλλον και την αειφορία αυτά είναι εύκολα...»

E10. «τώρα δεν ξέρω κατά πόσο θα εφαρμοστεί ... από τους εκπαιδευτικούς που δεν έχουν την εμπειρία να το κάνουν.. είναι αυτό...θέλει εμπειρία... θέλει εμπειρία από τον εκπαιδευτικό έτσι ώστε να το ενσωματώσει σε όλα τα μαθήματα...»

5.2.3.3. Προϋποθέτει χρόνο και παιδαγωγικές γνώσεις για σχεδιασμό του μαθήματος

Όπως και παραπάνω, η ιδιαιτερότητα του μαθήματος του να μην έχει οριοθετημένη ύλη, απαιτεί χρόνο για τον σχεδιασμό από τον εκπαιδευτικό, έμπειρο ή μη. Στην δεύτερη περίπτωση μάλιστα, η διαδικασία είναι ακόμα πιο δύσκολη καθώς εκφράστηκε από κάποιους εκπαιδευτικούς ότι η χρήση των «νέων» τεχνικών που προτείνει το νέο ΠΣ απαιτεί παιδαγωγικές γνώσεις οι οποίες με την σειρά τους προϋποθέτουν εμπειρία-ενασχόληση με το αντικείμενο.

E4. «..... αυτό που κάνω εγώ προκειμένου να λύσω το πρόβλημα μου είναι να φτιάξω ο ίδιος το υλικό ... από όσο γνωρίζω το κάνουν και άλλοι εκπαιδευτικοί... το να κατασκευάζουμε και υλικό αν υποθέσουμε ότι έχουμε αυτή την δεξιότητα απαιτεί παρά πολύ κόπο και χρόνο... δεν τον έχουν όλοι διαθέσιμο.. αυτά...»

E5. «αν θεωρήσουμε ότι ένας εκπαιδευτικός ενστερνίζεται αυτές τις απόψεις και αγκαλιαστεί από τους εκπαιδευτικούς μπορεί να το εντάξει και σε όλα τα μαθήματα... για να το κάνει βεβαία αυτό προϋποθέτει να έχει κάνει ένα πολύ καλό σχεδιασμό στην διδασκαλία του.....»

E8. «εκεί θέλει πολλή οργάνωση ... θέλει δουλειά δηλαδή ... να βάλεις στόχους ... να σχεδιάσεις ... εντυπωσιάζομαι πολύ γιατί για συναδέλφους σε τέτοια σχολεία θέλει πολύ προετοιμασία ... έχει πολλές δραστηριότητες .. τις παρουσιάσεις και λοιπά ...

οργάνωση ... συμμετοχή στο συμβούλιο των καθηγητών ... είναι μία δουλειά που θέλει αρκετό χρόνο από το συνάδελφο ...»

E9. «έχω την εντύπωση ότι οι συνάδελφοι ειδικοτήτων στο δημοτικό λόγω έλλειψης παιδαγωγικής επάρκειας ... αλλά επειδή και η μεθοδολογία ... και η διδακτική .. και η ψυχολογία είναι το 50% των μαθημάτων ... είναι πολύ πιο εύκολο σε ένα δάσκαλο , σε ένα χημικό, σε ένα φιλόλογο»

E10. «...η (παιδαγωγική) φιλοσοφία υπάρχει.. αλλά από την φιλοσοφία για να υπάρξει πράξη είναι... δεν είναι εύκολο για κάποιον που δεν έχει την απαραίτητη εμπειρία...»

5.2.3.4. Έλλειψη βοηθητικού εκπαιδευτικού υλικού

Τέσσερις εκπαιδευτικοί, παρά την εμπειρία τους, εξέφρασαν την ανάγκη για περισσότερο βοηθητικό υλικό. Επίσης από τους περισσότερους φάνηκε ότι δεν χρησιμοποίησαν κάποια έτοιμα επίσημα εκπαιδευτικά σενάρια , αλλά είτε κατασκεύασαν από την αρχή είτε αντάλλαξαν / μεταποίησαν σενάρια από συναδέλφους κάτι που σίγουρα απαιτεί χρόνο και γνώσεις-εμπειρία.

E4. «περιμένω να δω τα εργαλεία ... δεν περιμένω τις θεωρίες ... αυτή την στιγμή επαναλαμβάνω ο κάθε δάσκαλος φτιάχνει πάνω στο εγχειρίδιο το δικό του διδακτικό υλικό .. κλέβοντας σε εισαγωγικά αυτά που βρίσκει στο διαδίκτυο από άλλους συναδέλφους είτε δημιουργώντας από το μηδέν ένα δικό του...»

E5. «να προστεθεί ίσως.. λίγο περισσότερο κάποιες πρακτικές.. εμείς ξεκινήσαμε να φτιάχνουμε το σενάριο πατώντας σε κάποια παραδείγματα που είχαμε για το αειφόρο σχολείο, ίσως εκεί να επιμείνουμε περισσότερο και να υπάρχουν κάποια περισσότερα παραδείγματα που να δουν μαζί οι επιμορφούμενοι με τους επιμορφωτές ...»

E8. «τόρα ξαφνικά να έρθει ένας εκπαιδευτικός θέλει δουλειά αυτό ... εκτός βέβαια αν το υπουργείο μας δίνει έτοιμα σχέδια μαθήματος με υλικό για να μπορέσουμε να τα χρησιμοποιήσουμε ... ήδη γίνεται μία προσπάθεια στον Αίσωπο και λοιπά ... στο Φωτόδεντρο αλλά είναι σταγόνα στον ωκεανό ..»

5.2.3.5.Ελλιπής οργανική ενσωμάτωση των ΤΠΕ σε εργασίες υψηλότερου επιπέδου (όχι απλά πληροφορίες ή βίντεο από διαδίκτυο).

Οι ΤΠΕ αποτελούν βασικό εργαλείο για τον μετασχηματισμό του σχολείου, την υποστήριξη και ενίσχυση της μάθησης και, τελικά, την αναβάθμιση του εκπαιδευτικού αποτελέσματος σε κάθε ΠΣ ωστόσο από την έρευνα φάνηκε ότι περιορίζονται κυρίως στην χρήση του διαδικτύου και απλές εργασίες:

E2: «Μπορώ να πω ότι σε μεγάλο βαθμό έχει χρησιμοποιήσει τις νέες τεχνολογίες.. ας πούμε το διαδίκτυο είναι βασική παράμετρος για να δουλέψουν οι μαθητές ... είναι βασική η χρήση των νέων τεχνολογιών στο μάθημα αυτό...»

E5. «χρησιμοποιούμε πολύ το διαδίκτυο... χρησιμοποιούμε πολύ .. όχι μόνο το διαδίκτυο.. αλλά και άλλα εργαλεία ψηφιακά.. θεωρώ ότι σε ένα μεγάλο βαθμό έχει ενσωματώσει τις νέες τεχνολογίες στην καθημερινή πράξη..»

E8. «εγώ χρησιμοποιώ τον υπολογιστή και σαν εργαλείο αλλά και για να κάνω το μάθημά μου ... γιατί είναι με παρουσιάσεις .. Powerpoint ... εικόνα, ήχο, ταινίες ... αναγκαστικά ...»

Κάποιοι εκπαιδευτικοί (4 στους 10) τόνισαν ότι η χρήση των ΤΠΕ δεν ήταν εμφανής, τουλάχιστον σε επίπεδο ενσωμάτωσης, σε εργασίες υψηλότερου επιπέδου και όχι απλής χρήσης του διαδικτύου.

E1: «Ναι... τώρα σε αυτό μπορεί να υστερεί λίγο τουλάχιστον αυτό που θα ήθελα να δω ... έτσι; πραγματικά εγώ θα ήθελα να δω εφαρμογές που να δίνουν προστιθέμενη αξία στην εκπαιδευτική διαδικασία ...και όχι απλά εφαρμογές που τις εντάσσουμε γιατί υπάρχουν στην ζωή μας ...και αναγκαστικά μπαίνουν και στο μάθημα ... αυτό ... όποτε δεν έχω στο μυαλό μου κάτι ...εκτός αν μου διαφεύγει κάτι....»

E3 «φαντάζομαι μια έρευνα στο διαδίκτυο.. ή κάποιο διαδραστικό παιχνίδι ... ή ένα βίντεο να προβληθεί μέσα από ένα υπολογιστή .. εντάξει αυτά είναι απλά πράγματα, θα έχουν ενσωματωθεί ... ωστόσο όταν επιμορφωνόμουν δεν αισθάνθηκα πολύ την χρήση ΤΠΕ ...»

E4. «το πρόγραμμα σπουδών μπορεί να προβλέπει .. από κει και πέρα αν δεν έχει ας πούμε λογισμικό το οποίο μπορώ να το δω στην πράξη τι νόημα έχει αν το ΑΠ λέει κάθε δεύτερη φράση ΤΠΕ μέσα.. η εμπειρία μου είναι 0 να το πω έτσι απλά ... μέχρι

τώρα ... όλα ΤΠΕ λένε και αν δούμε και το προηγούμενο ΑΠ καθώς και τα διδακτικά εγχειρίδια, αν εξαιρέσουμε την Γεωγραφία της 5ης και 6ης που πραγματικά έχει κάτι το αξιόλογο.. όλα τα άλλα ήταν τίποτα για μένα...».

5.2.3.6.Ελλείψεις σε θέματα οικονομίας και κοινωνίας

Δύο εκπαιδευτικοί τάξης θεωρούν ότι το μάθημα δεν έχει αγγίξει επαρκώς τον πυλώνα της οικονομίας και κοινωνίας. Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω η αειφορία έχει 4 πυλώνες: οικονομία, κοινωνία, περιβάλλον και πολιτισμό.

E4. «θεωρώ ότι δεν αγγίζει όσο πρέπει τον πυλώνα της κοινωνίας. Και δεν αγγίζει τελείως τον οικονομικό πυλώνα .. δηλαδή την οικονομία δεν την πιάνει καθόλου ... που είναι βασικός πυλώνας της βιώσιμης αειφόρου ανάπτυξης ... αυτό μονό έχω να πω σαν σχολειό .. περιβάλλον .. περιβάλλον και πάλι περιβάλλον .. φυσικό περιβάλλον ... παρά πολύ φυσικό περιβάλλον .. ελάχιστα κοινωνικά προβλήματα βλέπω .. και καθόλου οικονομία ...»

E10. «εε.. νομίζω ότι χάνουμε λίγο στην τοπική κοινωνία... και θα έπρεπε να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση εκεί και στο δημοτικό.. νομίζω στο γυμνάσιο αγγίζεται η τοπική ανάπτυξη.. νομίζω ότι θα πρέπει να δοθεί εκεί λίγο παραπάνω έμφαση στην δραστηριοποίηση της τοπικής κοινωνίας, είτε αυτή αφορά την συνεργασία με τον σύλλογο γονέων κηδεμόνων, γιατί και αυτοί στην τοπική κοινωνία είναι...»

5.2.3.7.Μεγάλος όγκος που απαιτεί επιλογή από τον εκπαιδευτικό

E3. «πρέπει να αλλάξει και ο τρόπος που δουλεύει και σκέφτεται ο εκπαιδευτικός Έτσι νομίζω.. για να βρεις τον χρόνο που χρειάζεται για να ασχοληθείς όπως πρέπει με αυτά τα ζητήματα... θα πρέπει να βρεις πηγές και από αλλού.. ή να ενσωματώσεις τις έννοιες σε άλλα μαθήματα και με αυτό τον τρόπο να εξοικονομήσεις χρόνο..αυτό ...»

E6. «εκτός από μια/ένας εκπαιδευτικός τάξης που εξέφρασε το προβληματισμό που το βρήκε πολύ πολύπλοκο για να εφαρμοστεί .. δεν χρειάζεται να εφαρμοστεί κατά γράμμα .. και στο τελευταίο κόμμα... θα επιλέξεις .»

E8: «κοίτα δεν είναι πρόγραμμα σπουδών ... με ποια έννοια ... με την κλασική έννοια ότι θα αρχίσεις από κει και θα πας μέχρι εκεί ... αυτό είναι ένα υλικό ... ένα πάρα πολύ μεγάλο υλικό ... το οποίο ανάλογα με τις περιπτώσεις το χρησιμοποιείς τμηματικά .. γιατί είναι πάρα πολύ μεγάλο ...»

Ένας εκπαιδευτικός είπε επίσης ότι μπορεί να γίνει και μέρος αυτού την επομένη χρονιά.

E9. «Στο ημερολόγιο σχολικής ζωής της τάξης του .. στον επόμενο εκπαιδευτικό να γράψει ξέρεις συνάδελφε το τάδε θέμα δεν υλοποιήθηκε... οπότε στην επομένη χρονιά αν υπάρχει χρόνος αλλού να καλυφτεί εκεί... υπάρχει η δυνατότητα εκεί .. »

5.2.3.8. Έλλειψη αυτονομίας –μη καθορισμένες ώρες διδασκαλίας

Ως γνωστό το ΠΕΑΑ δεν είναι αυτόνομο μάθημα και διαχέεται μέσω των υπολοίπων ΠΣ. Αυτό σημαίνει ότι δεν έχει και συγκεκριμένες ώρες διδασκαλίας.

E8. «δεν υπάρχει ωράριο ... δεν υπάρχει μάθημα που θα λέει ότι είναι πέντε ώρες την εβδομάδα ... άρα δεν μπορείς να πεις ... ή θα κάνεις ένα πρόγραμμα με συγκεκριμένο τίτλο ότι είναι πολύ το υλικό για ένα μάθημα που δεν έχει ωράριο; ...»

E10. «το πρόβλημα είναι ότι δεν είναι ξεχωριστό μάθημα.. τώρα και τα μαθησιακά αποτελέσματα γίνονται από την διάχυση από τα άλλα μαθήματα.. από την αρχή ξεκινάμε με μια .. εεε ... συνδυαστική δράση την οποία πρέπει να δούμε κατά πόσο μπορεί να γίνει ... με διάχυση στα υπόλοιπα γνωστικά... και μετά τα μαθησιακά αποτελέσματα να είναι αυτά που θέλουμε.. αυτό είναι το πρόβλημα για μένα...»

5.2.4. Δυσκολίες εφαρμογής στην πράξη

Σε αυτή την διάσταση, όλοι δέχτηκαν ότι θα υπάρξουν δυσκολίες κατά την εφαρμογή του νέου ΠΣ, τονίζοντας ελλείψεις υποδομών και αρνητικής κουλτούρας από τα σχολεία σε κάθε τι νέο και καινοτόμο. Εκφράζουν ιδιαίτερη ανησυχία και για τους εκπαιδευτικούς που απαιτούν εμπειρία και επιμόρφωση-στήριξη από το κράτος και τους συναδέλφους τους. Από την μια τονίζουν την έλλειψη μόνιμου προσωπικού και από την άλλη μεγάλους σε ηλικία εκπαιδευτικούς που αναπτύσσουν αρνητική διάθεση στην καινοτομία. Η ανεπαρκής επιμόρφωση είναι κάτι πολύ σημαντικό ενώ δεν έχουν δοθεί χρόνος και κίνητρα στους εκπαιδευτικούς να βελτιωθούν. Επισημαίνουν επίσης ότι η επιμόρφωση θα πρέπει να γίνει σε μεγάλο πλήθος εκπαιδευτικών αφού η ΠΕΑΑ δεν αφορά μόνο μια ειδικότητα. Επίσης ο χρόνος που δίνεται είναι μικρός και δεν ενθαρρύνονται οι εργασίες πεδίου, στοιχείο σημαντικό για την ΠΕΑΑ.

5.2.4.1. Έλλειψη επαγγελματικής ετοιμότητας των εκπαιδευτικών / Αρνητική κουλτούρα ελληνικών σχολείων

Σχεδόν όλοι οι εκπαιδευτικοί (8 στους 10) τόνισαν τις δυσκολίες που θα αντιμετωπιστούν στα σχολεία, είτε από την έλλειψη ετοιμότητας των εκπαιδευτικών είτε από την αρνητική κουλτούρα του Σχολείου προς κάθε τι νέο.

E1. «σίγουρα θα υπάρξουν δυσκολίες και η κουλτούρα που είπες είναι πάρα πολύ σημαντική ...»

E2. «Πάντα προκύπτουν δυσκολίες σε ότι καινούριο έρχεται .. πρώτα το γεγονός ότι είναι κάτι καινούριο .. πάντα η αλλαγή φέρνει μια απροσδόκητη αναμπουμπούλα .. ένα κούμπωμα που θα υπάρχει στους εκπαιδευτικούς»

E3. «Ναι ναι θα έχουμε προβλήματα ... όπως είπα και στην αρχή δεν φτάνει να έχουμε μονό ένα καλό ΑΠ .. χρειάζεται να έχεις εξοικειώσει τους εκπαιδευτικούς με τις συγκεκριμένες τεχνικές ... καταρχήν είναι πολύ σημαντικό να αντιλαμβάνονται για ποιο λόγο είναι αναγκαίο αυτό ...»

E5. «..έχουμε εκπαιδευτικούς που θέλουν μπουν στην τάξη και να έχουν μπροστά τους το βιβλίο του εκπαιδευτικού και να είναι σίγουροι σε αυτό που κάνουν... να πατάνε πάνω στην πεπατημένη.. δύσκολα πειραματίζονται...»

E6. «ο προβληματισμός μου είναι ποιος θα το κάνει.. θα προχωρήσει με τα σημερινά δεδομένα το ελληνικό σχολείο που βάζει τον καθηγητή που του περισσεύουν ώρες για να αναλάβει συμφώνα με το ωράριο του.. μόνο αυτόν θα βάλει να κάνει αυτό το πρόγραμμα ...».

E9. «ο ελληνικός εκπαιδευτικός ευρύτερα ... είναι ο εκπαιδευτικός δεν θέλει γενικότερα να ασχολείται με καινοτομίες .. δεν θέλει γενικότερα να ασχολείται με την εισροή νέων πραγμάτων στη σχολική εκπαίδευση .. και θεωρεί η ενασχόληση με περισσότερα πράγματα αποσπά ..αποπροσανατολίζει ...»

E10. «δυστυχώς έχουμε εκπαιδευτικούς που λίγο αντιστέκονται στα καινούρια...»

5.2.4.2. Υλικοτεχνικές υποδομές

Κάποιοι εκπαιδευτικοί τονίζουν τα προβλήματα όσον αφορά τις υλικοτεχνικές υποδομές στα σχολεία που δυσχεραίνουν την δουλειά τους. Αυτές αφορούν είτε τεχνολογικές ελλείψεις (πχ ΗΥ/λογισμικά), είτε ακατάλληλες αίθουσες διδασκαλίας.

E1. *«η υλικοτεχνική υποδομή που έχει .. το μέγεθος της αίθουσας ...που κάποια από αυτά ίσως δεν μπορούν να εφαρμοστούν στην πράξη .. δηλαδή οι ομάδες ας πούμε ...είναι κάποια σχολεία που έχουν τόσο μικρές τάξεις.. εεε ..που πραγματικά ...εγώ βεβαία κάθε χρονιά δουλεύω σε ομάδες ... όσο μικρό και να είναι το σχολείο.. αλλά κάποιες φορές δεινοπαθείς ...εεε...»*

E2. *«υλικοτεχνικά τα σχολεία δεν είναι στην καλύτερη κατάσταση που χρειάζεται να είναι ... και από υποδομές , υπολογιστές .. το γνωρίζουμε όλοι αυτό.. αλλά και από χώρους που χρειάζονται να έχουν τα σχολεία ...»*

E9. *«επίσης αρκετά σχολεία δεν έχουν υλικοτεχνική ... για παράδειγμα εργαστήριο ... υπολογιστές και προτζέκτορες .. και θεωρώ ότι αυτό εν έτι 2022 είναι ένα από τα χειρότερα.. θα πρέπει μια σχολική μονάδα να έχει τα πάντα μέσα ...»*

Κάποιοι ωστόσο εξέφρασαν ότι υλικοτεχνικά βρίσκονται σε ικανοποιητικό επίπεδο

E6. *«Υποδομές έχουμε στα σχολεία ...έχουμε»*

E8. *«Τώρα πια υπάρχουν δύο με τρεις υπολογιστές ανά εργαστήριο ... και ένα προβολικό σίγουρα ...»*

Ενώ μια εκπαιδευτικός τόνισε ότι δεν είναι πάντα απαραίτητες οι ψηφιακές υποδομές για το συγκεκριμένο μάθημα:

E3. *«πολλά από τα πράγματα που κάνουμε τώρα με τα ΤΠΕ παλιά τα κάναμε με χαρτί και μολύβι... σίγουρα τα ΤΠΕ είναι πιο glamorous ... τραβάνε την προσοχή του παιδιού ... εικόνα, ήχος... αλλά αν ο εκπαιδευτικός θέλει να κάνει δουλειά κάνει ... ακόμα και με χαρτί.. μαρκαδόρους και ότι άλλο...».*

5.2.4.3.Συνεχείς αλλαγές προσωπικού-έλλειψη μονίμου προσωπικού

Οι συνεντευξιαζόμενοι τόνισαν πως για το εν λόγω ΠΣ απαιτείται ουσιαστικότερη ενασχόληση με το αντικείμενο, να γίνει στάση και φιλοσοφία ζωής και αυτό απαιτεί δεσμούς με το προσωπικό του σχολείου το οποίο θα πρέπει να είναι μόνιμο.

E1. «στο δικό μου σχολείο να είμαστε 30 εκπαιδευτικοί, οι 15 αναπληρωτές που δεν είχαν επιλέξει να είναι σε πειραματικό..»

E5. «εδώ έχουμε και το εξής πρόβλημα... έφυγαν όλοι οι εκπαιδευτικοί και μείναμε μόνο με τους αναπληρωτές...»

E7. «είναι σημαντικό και το θέμα ότι δεν έχουμε μόνιμο προσωπικό... ο συνάδελφος πρέπει να πειστεί.. έχει αυτή την στάση και την φιλοσοφία.. πρέπει να τον πείσεις με κάποιο τρόπο.. και τον πείθεις εκ του αποτελέσματος..και το βλέπει και πείθεται .. όταν την άλλη χρόνια έρχονται άλλοι εκπαιδευτικοί πρέπει να τους ξαναπεισεις (γέλια).. και πολλές φορές κουράζεσαι και εσύ ακόμα.. .»

5.2.4.4.Ανεπαρκής χρόνος-Είναι λίγη 1 διδακτική ώρα

Σε πολλές περιπτώσεις τονίζεται ότι απαιτείται περισσότερος χρόνος αλλά και μεγαλύτερη συνέχεια για το συγκεκριμένο «μάθημα»- στάση ζωής. Πιο συγκεκριμένα αναφέρουν ότι δεν αρκεί η μια διδακτική ώρα ή να γίνεται αποσπασματικά το μάθημα αλλά θα πρέπει να έχει συνέχεια για να γίνει βίωμα στους μαθητές.

E2. «θα πρέπει να γίνονται σε δώωρα ... ένα, δυο δώωρα την εβδομάδα ... ώστε να μπορέσεις να έχει αρχή, μέση και τέλος να έχεις ένα πεδίο και να μπορέσεις να το επεξεργαστείς ... και μέσα από την τάξη και έξω από την τάξη...»

E3.«Εν τω μεταξύ έχουν μπει πολλές ειδικότητες στα δημοτικά σχολεία Έχει γίνει ένα δημοτικό σχολείο λίγο ως πολύ ένα γυμνάσιο .. που μπαινοβγαίνουν οι ειδικότητες μέσα .. οι δάσκαλοι ενώ παλαιότερα είχαμε μια τάξη δική μας και είχαμε την ελευθερία του χρόνου και τις διδακτικές ώρες όπως εμείς θέλαμε .. τώρα δεν μπορούμε .. πρέπει να τελειώσουμε την ώρα για να μπει κάποιος άλλος ... και μετά να ξαναμπείς και να ξαναβγείς ... όλο αυτό δεν βοηθά την συνέχεια που ζητάνε αυτά τα ζητήματα .. έτσι.. και αν θέλεις να μελετήσεις τέτοια θέματα, δηλαδή να βοηθήσεις τα παιδιά να παίξουν παιχνίδια ρολών, να κάνουν προσομοιώσεις , να λύσουν προβλήματα.. να σκεφτούν για την λύση προβλημάτων .. να σκεφτούν συστημικά .. όλα αυτά δεν γίνονται σε 45 λεπτά... έτσι... κακά τα ψέματα...»

Η νηπιαγωγός της «παρέας» εξέφρασε βέβαια ότι δεν υπάρχει τέτοιο πρόβλημα στο νηπιαγωγείο:

E7. «στο νηπιαγωγείο δεν έχουμε τέτοιο πρόβλημα.. στο νηπιαγωγείο αν μας παίρνει μια εβδομάδα θα το κάνουμε μια εβδομάδα... ΕΕΕ.. όσο ανεβαίνουν οι βαθμίδες αλλάζει το πράγμα...»

5.2.4.5. Έλλειψη χρόνου-κινήτρων ώστε να μελετήσουν και να εκπαιδευτούν οι εκπαιδευτικοί

Η έλλειψη χρόνου είναι κάτι που βιώνουν όλοι οι σύγχρονοι εκπαιδευτικοί, κάτι που βίωσε και ο γραφών προσπαθώντας να βρει χρόνο που να μπορούν να μιλήσουν οι εκπαιδευτικοί στην συνέντευξη. Η σύγχρονη ζωή και οι προσωπικές και επαγγελματικές υποχρεώσεις περιορίζουν σημαντικά τον χρόνο που έχει διαθέσιμο ο εκπαιδευτικός να μελετήσει και να επιμορφωθεί. Επίσης οι επιμορφώσεις γίνονται εκτός ωραρίου και οι εκπαιδευτικοί είτε δεν παρακολουθούν, είτε είναι κατάκοποι στις επιμορφώσεις με αποτέλεσμα αυτές να μην είναι τόσο αποτελεσματικές.

E1. «είμαστε επαγγελματίες ... είναι μεν το πάθος μου ... αφιερώνω άπειρες ώρες για την τάξη μου. .αλλά δεν μπορώ να το κάνω αυτό για τα πάντα ... δεν μπορώ να αφιερώνω εθελοντικά τον χρόνο μου για αυτό .. αυτό είναι πολύ σημαντικό ...»

E3. «τα σεμινάρια που κάνουμε είναι Παρασκευή απόγευμα και Σάββατο πρωί .. για να ζητήσεις από κάποιο εργαζόμενο που είναι οικογενειάρχης ή έχει δεν ξέρω και εγώ πόσα άλλα προβλήματα στην ζωή του... εκτός σχολείου .. θα έρθει μόνο αυτός που είναι αφοσιωμένος στο περιβάλλον ο άλλος που του λες έλα να σε επιμορφώσω σου λέει .. άσε μας ρε φιλέ ...»

E7. «είναι τέτοιο το τρέξιμο.. πραγματικά δεν υπάρχει χρόνος... τρέχουμε από πρωί μέχρι το βραδύ για την προετοιμασία... όταν θα έρθει η ώρα να το εφαρμόσουμε τότε θα έρθει η ώρα να το διαβάσουμε... και εγώ αυτό έπαθα τώρα... ντρέπομαι που το λέω.. αλλά δεν προλαβαίνω ...»

E10. «δεν ξέρω κατά πόσο θα το κάνουν... τώρα δεν ξέρω και κατά πόσο μπορεί ένας δάσκαλος της τάξης με όλα αυτά που γίνονται να αφιερώσει και χρόνο τόσο.. δεν ξέρω .. ειλικρινά ...»

5.2.4.6. Ανεπαρκής επιμόρφωση

Οι εκπαιδευτικοί τονίζουν την ανάγκη της επιμόρφωσης, προκειμένου να βελτιωθούν και να παράξουν τα ανάλογα μαθησιακά αποτελέσματα.

E1. «όταν δίνεις ένα ποσό A για ανάπτυξη ΑΠ πρέπει να δώσεις 2φορες A για την εκπαίδευση των εκπαιδευτικών...2 φορές A.. υποδομές έχουμε μάθει και μπορούμε να ανταπεξέλθουμε με ελάχιστα πράγματα ...αλλά η εκπαίδευση και το επαγγελματικό υπόβαθρο ... δηλαδή η βελτίωση μας λείπει πάρα πολύ ...πάρα πολύ...»

E2. «πάντα μια επιμόρφωση δεν είναι αρκετή .. και θεωρώ τα τελευταία χρόνια υπάρχει ένα ασφυκτικό χρονικό πλαίσιο .. πάρτε τα .. διαβάστε και ότι καταλάβατεαυτή είναι η αλήθεια...»

E9. «δεν μπορούν να υλοποιήσουν το νέο ΠΣ έτσι πως είναι διαρθρωμένο και θέλουν καθοδήγηση ... και εν μέσω σεμιναριακής καθοδήγησης με άλλους φορείς ... αυτό είναι από τα ζητήματα που αντιμετωπίζουν σήμερα πολλά σχολεία ...»

5.2.4.7. Ελλιπή κονδύλια για μεγαλύτερα projects

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω πολλές δεν χρειάζονται πολλά χρήματα και ιδιαίτερες υποδομές για τους σκοπούς του ΠΣ, ωστόσο κάποιοι ανέφεραν ωστόσο ότι απαιτούνται χρηματοδοτήσεις για μεγαλύτερα projects.

E7. «το υλικοτεχνικό είναι ένα θέμα.. δεν υπάρχουν κονδύλια για τίποτα.. εμείς είμαστε σε ένα πρόγραμμα το follow green και μας φέρνουν τους κάδους και κάνουμε αυτή την διαδικασία με τα απορρίμματα στο σχολείο μας.. εεε. δουλεύουμε με ότι έχουμε... το 1^ο θα διαμορφώσει το 3^ο.. αν τα καταφέρουμε αυτά...»

E8: «παλιά κάναμε προγράμματα ... κάναμε αίτηση και κάναμε περιβαλλοντικά προγράμματα ... αγωγής, υγείας και λοιπά ... έκανα πολλά προγράμματα τέτοια ... είχα οργανώσει Ημερίδα ηλεκτροκίνησης πριν 20 χρόνια ... κατασκευάσαμε ηλεκτροκίνητο δίκυκλο ... κατασκευάσαμε με το πρόγραμμα Νόησις στην Θεσσαλονίκη ... έδινε μέχρι 10.000 ευρώ για κατασκευές ...»

5.2.4.8.Μεγάλος μέσος όρος ηλικίας των εκπαιδευτικών σε κάποια σχολεία

Η ηλικία θεωρήθηκε από ένα εκπαιδευτικό ανασταλτικός παράγοντας της επιτυχίας του ΠΣ.

E8: «η ηλικία στο σχολείο μας είναι πάνω από 55 ... εγώ είμαι από τους πιο νεότερους να φανταστείς ... ο άλλος όταν βαραίνει δεν έχει τη δυνατότητα ούτε τη διάθεση ... έχουμε μείνει μερικοί πλέον ... πιστεύω είναι οι συνάδελφοι που θα έρθουν να είναι πιο

ευαισθητοποιημένοι σε θέματα αειφορίας ... και λογικά θα είναι γιατί το ζουν πιο πολύ στο πετσί τους σε σχέση με τους παλαιότερους ...»

5.2.4.9. Μεγάλο πλήθος των επιμορφούμενων (αφορά όλες τις ειδικότητες).

Μια άποψη που έθεσε βάσιμα ένας εκπαιδευτικός είναι ότι εφόσον το εν λόγω ΠΣ διαχέεται σε όλα τα γνωστικά, αυτόματα η επιμόρφωση θα πρέπει να γίνει σε όλες τις ειδικότητες.

Ε8. «άρα να πεις θα κάνεις μία επιμόρφωση ... επιμόρφωση στην αειφορία σε ποιους θα κάνεις; ... δεν υπάρχει καθηγητές αειφορίας ... όλοι είναι ποιους θα επιμορφώσεις ... όποιος θέλει? Άρα υπάρχει θέμα»

5.2.4.10. Εξαρτάται πολύ από τις συνθήκες και το επίπεδο του σχολείου-μπάνει πολλές φορές σε 2^η μοίρα.

Εφόσον το συγκριμένο ΠΣ αναφέρεται σε μεταγνωστικές ιδιότητες, πολλές φορές όταν το επίπεδο των μαθητών δεν είναι καλό, ο εκπαιδευτικός βάζει σε δεύτερη μοίρα αυτό το μάθημα.

Ε9. «ενδεχομένως σε ένα σχολείο που έχουμε αλλοδαπούς μαθητές... δεν έχουν κατακτήσει την γλωσσά.. δεν έχουν κατακτήσει την γραφή .. υπάρχει πρόβλημα επικοινωνίας ... κλπ .. αυτό θα δημιουργήσει κάποια αλλά προβλήματα τα οποία ενδεχομένως δεν φταίει το ΠΣ ... είναι οι υπόλοιπες παράμετροι οι οποίες ενδεχομένως του στερούν την μεγάλη εφαρμοστικότητα .. την υλοποίηση του στον μέγιστο βαθμό . σαφώς σε ένα σχολείο που υπάρχουν περισσότερες δυνατότητες .. και επικοινωνίας ... και κοινωνικοπολιτικές ...»

5.2.4.11. Μη συμμετοχή σε εργασίες πεδίου

Οι εργασίες πεδίου είναι κάτι που όλοι οι επιμορφωτές ανέφεραν ως βασική τεχνική-μέθοδο για το ΠΣ του ΠΕΑΑ. Οι επιμορφωτές την προτείνουν και παράλληλα εκφράζουν ότι πολλές φορές δεν γίνονται από τους εκπαιδευτικούς.

Ε3. «έχουμε συγκεκριμένους εκπαιδευτικούς .. έρχονται στα σεμινάρια μας με τα σχολεία όχι γιατί είναι κλειστά τα σεμινάρια ... γιατί δεν γνωρίζουν ... πρόσφατα ακούσαμε ότι δεν ξέραμε καν ότι υπήρχε ο θεσμός(ΚΠΕ) .. κάτι έχει γίνει στραβά ... κάτι δεν πάει καλά ...»

E7. *μπορείς να βγεις και στο πεδίο.. ας το πούμε.. δίνει της δυνατότητες ο καθένας να βρει τον εαυτό του εκεί...το βίωμα είναι πιο ισχυρό ειδικά για τις μικρές ηλικίες..*

E9. *«αν μιλάμε για παράδειγμα για το βιολογικό καθαρισμό της Ρόδου .. θα πρέπει τα παιδάκια να μπορούν να πάνε στον βιολογικό της Ρόδου»*

5.3. Υποστηρικτικό πλαίσιο - Προτάσεις

Οι επιμορφωτές φαίνεται ότι έχουν μεγάλη εξοικείωση με το αντικείμενο και νιώθουν ότι έχουν την δυνατότητα να το διδάξουν αποτελεσματικά. Ενδεικτικά:

E6. *«Εγώ πιστεύω θα με βοηθήσει πάρα πολύ γιατί ίσως επειδή είναι ο τρόπος που έχω δουλέψει .. το background που έχω .. έχω κάνει πάρα πολλά περιβαλλοντικά προγράμματα ...»*

Τονίζουν επίσης ότι το συγκεκριμένο «μάθημα» για να είναι επιτυχημένο θα πρέπει πρωτίστως να αποτελεί βίωμα του ίδιου του εκπαιδευτικού που το διδάσκει. Αυτό θα πρέπει να γίνει κυρίως με την προσωπική ενασχόληση του εκπαιδευτικού με θέματα αειφορίας και παράλληλα με αντίστοιχες επιμορφώσεις-στήριξη από το κράτος. Έτσι καταλήξαμε σε δύο κατηγορίες προτάσεων: προτάσεις για το ΠΣ και προτάσεις για τους εκπαιδευτικούς που το διδάσκουν.

5.3.1. Προτάσεις βελτίωσης του ΠΣ

Οι εκπαιδευτικοί προτείνουν μια σειρά βελτιώσεων για το ΠΣ.

Αρκετοί ανέφεραν ότι το ΠΣ θέλει περισσότερη «δουλειά» πριν εφαρμοστεί στην πράξη. Μερικοί ζητούν περισσότερο έτοιμο υλικό-σενάρια, περισσότερο χρόνο διδασκαλία ενώ κάποιοι τονίζουν πως η αυτονομία του μαθήματος θα διευκόλυνε πολλές καταστάσεις. Ένας εκπαιδευτικός επίσης ζήτησε περισσότερη έμφαση στους πυλώνες της οικονομίας-κοινωνίας.

5.3.1.1.Περισσότερες δοκιμές- ανατροφοδότηση από εκπαιδευτικούς τάξης.

Οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι θέλει περισσότερη «δουλειά» πριν εφαρμοστεί στις τάξεις. Το τελευταίο το εξέλαβα και εγώ προσωπικά από τις ερωτήσεις που έκανα, καθόσον οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί δεν γνώριζαν με λεπτομέρεια το νέο ΠΣ, είχαν μικρή έως μηδαμινή ανατροφοδότηση από άλλους εκπαιδευτικούς, και μόλις ένας το είχε εφαρμόσει πιλοτικά. Συμφώνα με τους εκπαιδευτικούς πρέπει να δουλέψουν παραπάνω, όχι μόνο ακαδημαϊκοί και στελέχη της εκπαίδευσης αλλά εν

ενεργεία εκπαιδευτικοί, όχι εθελοντικά αλλά έμμισθα που θα δώσουν ουσιαστική ανατροφοδότηση και ιδέες για βελτίωση.

E1. ««να γίνει μια αναθεώρηση σε σχέση με τις εφαρμογές στην τάξη..στο πως εφαρμόζονται τα πράγματα αυτά στην τάξη .. αυτό στην ουσία είναι η πρόταση μου ...

E2. «..βιάζονται στο ΙΕΠ ... κάτσε να δούμε πως θα πάει και μετά θα το αξιολογήσουμε...»

E7. «πρέπει να δούμε λίγο τις πραγματικές διαστάσεις του ελληνικού σχολείου και εκεί να δουλέψουμε... πως αυτό θα εφαρμοστεί στην τάξη... έχουμε αυτό το μάθημα... να μαζευτούμε και να πούμε τι θα κάνουμε... να ειπωθούν ιδέες..»

E10. «όχι ότι δεν γίνεται ... θέλει τον χρόνο του.. θέλει τον χρόνο του ... να ωριμάσει αρκετά ...»

5.3.1.2.Μεγαλύτερη συνέχεια-Διώρα μαθήματα

Προτείνονται μεγαλύτερες διδακτικές ώρες ώστε να υπάρχει συνέχεια και να μπορούν να ολοκληρώνονται κάποιες θεματικές που χρειάζονται περισσότερο χρόνο. Οι έννοιες της αειφορίας δεν πρέπει να διδάσκονται αποσπασματικά.

E2. «Είναι αυτό που είπα και πριν.. το πρόγραμμα πρέπει να εφαρμόζεται δίωρο .. δεν μπορεί να είναι ξεκομμένο ... δεν μπορεί να είναι σε μονόωρα ... πρέπει να είναι σε δίωρο ώστε να αξιοποιήσουμε όλες τις παραμέτρους ...»

E3. «... και αν θέλεις να μελετήσεις τέτοια θέματα, δηλαδή να βοηθήσεις τα παιδιά να παίζουν παιχνίδια ρολών, να κάνουν προσομοιώσεις , να λύσουν προβλήματα.. να σκεφτούν για την λύση προβλημάτων .. να σκεφτούν συστημικά .. όλα αυτά δεν γίνονται σε 45 λεπτά... έτσι... κακά τα ψέματα... χρειάζεσαι ένα δίωρο».

5.3.1.3.Παροχή μέσων-εργαλείων

Οι επιμορφωτές εξέφρασαν την ανάγκη για παροχή επιπλέον βοηθητικών μέσων όπως σενάρια, πρακτικές κλπ ώστε να διευκολύνεται η σχολική τους καθημερινότητα. Όπως είδαμε και παραπάνω, παρά το γεγονός ότι είναι έμπειροι και μπορούν να δημιουργήσουν μόνοι τους υλικό, αυτό απαιτεί κόπο και χρόνο.

E4. «περιμένο να δω τα εργαλεία ... δεν περιμένο τις θεωρίες ... αν μου δώσει κάποια εργαλεία ώστε να γλυτώσω κάποιο χρόνο και κόπο και να μην τα φτιάχνω όλα μονός μου θα με βοηθήσει.. η θεωρία που βλέπω εδώ δεν με βοηθούν πουθενά...θα

μπορούσαν να είναι κάποια τέτοια εργαλεία, ειδικά ψηφιακά τα οποία είναι εύκολο να φτιαχτούν .. τα οποία κάποιος να μπορεί να τα προσαρμόσει όπως προσαρμόζεις την θέση του καθίσματος στο αυτοκίνητο.. δηλαδή να μπορεί ο μαθητής να επιλέγει... να υπάρχουν φυλλάδια διαφορετικού βαθμού δυσκολίας ... δηλαδή υπάρχουν διαφορετικές ιδέες ... όλα αυτά τα ωραία που γράφουν τα ΑΠ να μετουσιωθούν σε πράξη προκειμένου να βοηθηθεί ο εκπαιδευτικός ...»

E6. «λίγο περισσότερο κάποιες πρακτικές.. εμείς ξεκινήσαμε να φτιάχνουμε το σενάριο πατώντας σε κάποια παραδείγματα που είχαμε για το αειφόρο σχολείο, ίσως εκεί να επιμείνουμε περισσότερο και να υπάρχουν κάποια περισσότερα παραδείγματα που να δουν μαζί οι επιμορφούμενοι με τους επιμορφωτές... να κατανοήσουν όλοι την φιλοσοφία του... γιατί σε αυτό διατέθηκε λιγότερος χρόνος..».

E10. «.. επιμένω ότι θα πρέπει να υπάρχουν συγκεκριμένες προτάσεις για του εκπαιδευτικούς .. να υπάρχουν κάποια σχέδια δράσης ... στην αρχή τουλάχιστον.. κάποια σχέδια ... συγκεκριμένα .. με στόχους συγκεκριμένους.. όσον αφορά ανά τάξη.. όπως βγάζουμε για τα μαθήματα τα βασικά.... ήταν ένα βήμα για να μπορέσουν οι εκπαιδευτικοί να οργανώσουν την διδασκαλία τους... κάποια βήματα για τους εκπαιδευτικούς που δεν έχουν την εμπειρία...».

5.3.1.4.Δημιουργία αποθετηρίου με σχέδια εργασίας

Σχετιζόμενο και με το παραπάνω, ένας εκ των επιμορφωτών τόνισε την ανάγκη δημιουργίας ενός ψηφιακού αποθετηρίου, στο οποίο οι εκπαιδευτικοί θα μοιράζονται σενάρια-σχέδια εργασίας τα οποία θα βοηθούν και άλλους εκπαιδευτικούς στην οργάνωση του μαθήματος.

E8. «αν κάποιες εργασίες είναι αξιόλογες θα μπουν σε μια πλατφόρμα ... αν σιγά-σιγά κάνουμε και εμείς το ίδιο με τους επιμορφούμενους θα γίνει μία βάση δεδομένων που μπορεί να καλύψει την έλλειψη ότι δεν υπάρχουν κάποια έτοιμα σχέδια που είπα προηγουμένως ...».

5.3.1.5.Μεγαλύτερη έμφαση σε οικονομία-κοινωνία

Ένας εκ των εκπαιδευτικών εξέφρασε την ανάγκη για αναδιαμόρφωση του ΠΣ ώστε να δίνει έμφαση και σε οικονομία-κοινωνία, δύο από τους 4 πυλώνες της αειφορίας.

E4. «να δίνεται περισσότερη έμφαση σε κοινωνικά και οικονομικά ζητήματα... στο πλαίσιο της διάστασης της αειφορίας ... ίσως να συμπύκνωνα κάποια πράγματα.. δηλαδή το φυσικό περιβάλλον μπορεί να συμπυκνωθεί .. εν πάσει περιπτώσει θα συμπύκνωνα κάποια πράγματα στο περιβάλλον και θα έδινα μια περισσότερη κοινωνική διάσταση που θεωρώ ότι λείπει.... Η οικονομία φαίνεται ότι απουσιάζει τελείως.. σαν να μην έχει καμιά σχέση με αυτά ... παρότι πτωχέυσαμε σαν κράτος..»

5.3.1.6. Να γίνει συγκεκριμένο-αυτόνομο μάθημα

Και εδώ διαφαίνεται η ιδιαιτερότητα του εν λόγω ΠΣ, το οποίο δεν έχει καθορισμένο πλαίσιο στο ωρολόγιο πρόγραμμα.

E8. «ίσως να γίνει και συγκεκριμένο μάθημα ... να δοθούν κάποιες ώρες και να διδάσκεται το μάθημα έτσι ... γιατί να το αφήνεις να το διδάξει κάποιος στο δικό του το μάθημα εμβόλιμα, πάει πια στη διάθεση του καθηγητή να το κάνει ... η και να κάνει κάποιο πρόγραμμα είναι πάλι στη διάθεσή του καθηγητή να το κάνει ...

E10. «άμα ήταν ξεχωριστό μάθημα θα ήταν διαφορετικά... τώρα έχουμε τον δευτερογενή παράγοντα της διάχυση στα υπόλοιπα μαθήματα... κατά πόσο θα επιτευχτεί αυτή η διάχυση για να έχουμε τα απαιτούμενα μαθησιακά αποτελέσματα..»

«για μένα πρέπει να είναι ξεχωριστό μάθημα..αυτή είναι η άποψη μου... θα πρέπει να είναι ξεχωριστό μάθημα και να διδάσκεται ξεχωριστά»...

5.3.2. Υποστήριξη-επιμόρφωση εκπαιδευτικών

Οι εκπαιδευτικοί ακρογωνιαίος λίθος της εφαρμογής του ΠΣ θα πρέπει και αυτοί να βελτιωθούν και να επιμορφωθούν. Ορισμένες προτάσεις ήταν οι ακόλουθες.

5.3.2.1. Μη τυπική εκπαίδευση-εργασίες πεδίου-ΚΠΕ

Η μη τυπική εκπαίδευση και συγκεκριμένα οι εργασίες πεδίου (συμπεριλαμβανομένου και τις επισκέψεις στα ΚΠΕ) είναι από τις πιο σημαντικές τεχνικές που εφαρμόζονται στην ΠΕΑΑ, όπως αναπτύχτηκε και στο θεωρητικό μέρος της εργασίας. Είναι κάτι μάλιστα που τονίζουν και οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί.

E3. «Βλέπω εδώ και 6 χρόνια στο ΚΠΕ που τώρα είναι και κέντρο εκπαίδευσης για την αειφορία .. έχουμε συγκεκριμένους εκπαιδευτικούς .. έρχονται στα σεμινάρια μας με τα σχολεία όχι γιατί είναι κλειστά τα σεμινάρια ... γιατί δεν γνωρίζουν ... πρόσφατα

ακούσαμε ότι δεν ξέραμε καν ότι υπήρχε ο θεσμός .. κάτι έχει γίνει στραβά ... κάτι δεν πάει καλά»

E6. «Σαν αίσθηση θα του πρότεινα να κάνει παρέα με μας.. να έρθει σε κανένα σεμινάριο... αυτό το λέω σε όλους.. Έλατε και θα βοηθηθείτε και στα μαθήματα σας.. Έλατε και θα βοηθηθείτε και στις σχέσεις με τους μαθητές... αυτό μας το λέω σε όλους τους εκπαιδευτικούς.. και όσοι έχουν έρθει αυτό το πράγμα λένε.. ότι αλλάξαμε οπτική.. άλλαξαν οι σχέσεις με τους μαθητές μας.. κλπ..δηλαδή αυτοί πάνε προς την αειφορία τρεχάτοι...» (σ.σ. η εν λόγω επιμορφωτής αναφέρεται σε βιωματικά σεμινάρια-εκπαιδευτικές εκδρομές αφού είναι μη τοπικής εκπαίδευσης)

E7. «να δει τις σχέσεις .. να δει τον κάδο πχ που αδειάζει.. να δει ότι το συγκεκριμένο σκουπιδιάρικο παίρνει το κάδο ανακύκλωσης και όχι οποιοδήποτε.. που γραφεί και την λέξη ανακύκλωση απέξω.. το παιδάκι και μονό αυτό να δει θα κάνει την σύνδεση τουρνέ αν το πω εγώ άπλα να μην του μείνει.. το βίωμα είναι πιο ισχυρό ειδικά για τις μικρές ηλικίες.»

5.3.2.2. Συμμετοχή του εκπαιδευτικού σε τοπικές περιβαλλοντικές ομάδες-Διαζώσης συναντήσεις

Ο δεσμός με την τοπική κοινωνία, τοπικούς συλλόγους, περιβαλλοντικές δράσεις είναι κάτι που φαίνεται να προτείνεται από τους επιμορφωτές για την επίτευξη των στόχων του ΠΣ.

E1. «πρώτα από όλα απαιτούνται δια ζώσης επιμορφώσεις ... δεν μπορεί για πολλούς λογούς να γίνεται από την οθόνη ..όταν ο άλλος σου ζητά να διδάξεις κάτι βιωματικά δεν μπορείς να μην το κάνεις από κοντά ...»

E4. «να ευνοούν την συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών προκειμένου να ανταλλάσσουν καλές πρακτικές.. να δίνει την δυνατότητα στον ίδιο εκπαιδευτικό να φτιάχνει εργαλεία και στην συνέχεια .. να φτιάχνουν κάποιες κοινότητες μάθησης...»

E6. «αν μπορούσαμε να εκπαιδεύσουμε ομάδα της περιοχής μας .. έτσι ώστε να μπορεί να γίνει έστω και μια συνάντηση δια ζώσης.. έστω και μια.. αυτό να έχει μια θεματική.. και να είμαστε ως ομάδα πραγματική.. η οποία ομάδα εργασίας θα γνωρίζεται..»

E7. «με τα υπόλοιπα σχολεία της περιοχής έχουμε άμεση συνεργασία.. οι ενδοσχολικές βοήθησαν σε αυτό .. γιατί κάναμε ένα δίκτυο νηπιαγωγών και η μια στέλνει ιδέες στις άλλες.. τα κοινωνικά δίκτυα βοηθάνε πάρα πολύ.. δηλαδή που είμαστε ομάδες και

ανταλλάσσουμε πρακτικές...και επίσης δια ζώσης συναντήσεις για την αειφορία... δεν θέλει διαδικτυακό...»

5.3.2.3. Συνειδητοποίηση του ρόλου των εκπαιδευτικών και της αξίας του ΠΣ

Όπως τονίστηκε και παραπάνω το συγκεκριμένο μαθησιακό αντικείμενο προϋποθέτει αγάπη και ενασχόληση με αυτό αλλά κυρίως εμπεριέχει μια φιλοσοφία, ένα όραμα όπως ανέφερε μια επιμορφώτρια. Είναι ένα μάθημα που δεν περιέχει οριοθετημένη ύλη αλλά αρχές και στοχεύει στην δημιουργία μιας κουλτούρας και φιλοσοφίας σε διδάσκοντες και διδασκόμενους.

E2. «και εδώ συνήθως χωλαίνουμε... και δεν εξηγούμε την φιλοσοφία που βρίσκεται πίσω από το αναλυτικό πρόγραμμα έτσι ώστε ο εκπαιδευτικός να βρει ένα πάτημα πάνω σε αυτό ...»

E3. «και όπως είπα πριν θέλει οι εκπαιδευτικοί να αντιληφθούν την αξία του .. να αντιληφθούν γιατί είναι απαραίτητο .. να βρούμε ένα όραμα σε αυτό .. ένα όραμα ... γιατί το κάνω .. γιατί θέλω να βελτιώσω ... τι περιμένω μέσα από αυτή την προσπάθεια...».

E6. «μπορώ να πω εξ ορισμού ότι έχει πιθανότητες να μην πάει καλά αν το αναλάβει κάποιος που θέλει ώρες για να συμπληρώσει...»

E8. «το θέμα είναι από κει και πέρα πόσο σου αρέσει να είσαι εκπαιδευτικός ... για να βρεις την διάθεση την όρεξη και τη χαρά και να διδάξεις αυτό το πράγμα ... γιατί αν δεν τα έχεις αυτά δεν μπορείς να κάνεις τίποτα ... γενικά πρέπει να σου αρέσει αυτό που κάνεις για να μπορείς να το κάνεις»

5.3.2.4. Δημιουργία κουλτούρας στο σχολείο.

Η φιλοσοφία της αειφορίας για να επιτευχθεί δεν αρκεί μόνο ένας, ο εκπαιδευτικός, αλλά απαιτείται να την υποστηρίξουν και οι υπόλοιποι εκπαιδευτικοί και οι διοίκηση του σχολείου. Άλλωστε εδώ, δεν μιλάμε για ένα μάθημα του ωρολογίου, αλλά την διάχυση αυτού και στα υπόλοιπα μαθήματα, κάτι που προφανώς αφορά όλους.

E6. «η πραγματικότητα είναι αυτή.. ότι υπάρχουν σχολεία με κουλτούρα αειφορίας και υπάρχουν σχολεία τα οποία σου τηλεφωνούν και σου λένε... σε ποιο κριτήριο αξιολόγησης εκπέμπει το περιβαλλοντικό πρόγραμμα.. γιατί αν δεν μπαίνει γιατί να το

κάνουμε.. εντάζει εκεί σηκώνεις τα χέρια ψηλά... δεν θα πάνε πουθενά όταν δεν υπάρχει ένας φωτισμένος εκπαιδευτικός.. αυτά...»

E7. «πραγματικά πρέπει όλο το σχολείο να το υποστηρίζει αυτό το πράγμα για να δουλέψει... για να πάει μπροστά.. ένας κούκος φέρνει την άνοιξη...»

E9. «είναι παρά πολύ δύσκολο στο να καταφέρεις σε ένα σύνολο 30, 40 εκπαιδευτικών σε μια μεγάλη σχολική μονάδα .. να έχουν ένα κοινό νου ... και μια κοινή προσέγγιση σε αυτά τα ζητήματα .. σε αυτό παίζει ένα πολύ σημαντικό ρόλο να κανείς ομάδες και να εντάξεις σε κάποια ομάδα κάποιους που λειτουργούν σαν εμψυχωτές...»

5.3.2.5. Περισσότερες και ουσιωδέστερες επιμορφώσεις στους εκπαιδευτικούς-επιμορφωτές

Η επιμόρφωση για την αειφορία είναι κάτι που αποζητούν όλοι οι επιμορφωτές και το εξέφρασαν έντονα οι μισοί από αυτούς στην συνέντευξη.

E3. «το πρόγραμμα σπουδών να συνοδεύεται από ανάλογες δραστηριότητες για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών ... αυτό ... έτσι ώστε οι στόχοι του να γίνουν ξεκάθαροι στους εκπαιδευτικούς .. αυτό .. η βάση η οποία κτίστηκε... οι αξίες του ΑΠ..»

E7. πραγματικά τα περισσότερα σεμινάρια που ακούμε είναι θεωρίες.. θεωρία ...θεωρία ... θεωρία... να το κάνουμε πράξη... δεν μπορώ να σκεφτώ κάτι άλλο σαν πρόταση συγκεκριμένη αλλά κυρίως αυτό... να είναι πιο ουσιώδες και πιο πρακτικά.. ...η επιμόρφωση που θα κάνουμε εμείς είναι μικρή στους υπόλοιπους.. ΕΕΕ.. νομίζω ότι πρέπει να είναι πιο μακροχρόνια... ας πούμε το ότι δούλεψα ένα σενάριο και η συνεργασία που είχα με τους συναδέλφους.. εεε ... βοηθά.. ...»

E9. «η επιμόρφωση ... η εισαγωγική επιμόρφωση θα έλεγα θα έπρεπε να είναι υποχρεωτική στα νέα ΠΣ .. αλλιώς δεν μπορείς να διδάξεις στο δημοτικό σχολείο ..»

E10. «όσον αφορά την αξιοποίηση των μεθόδων και των τεχνικών.. εκεί έπρεπε να γίνει πιο εμπειρισματομένα.. οι μέθοδοι και οι τεχνικές που πρέπει να εφαρμοστούν .. ήθελε πιο πολύ χρόνο εκεί...»

5.3.2.6. Παροχή κινήτρων στους εκπαιδευτικούς

Σημαντικό είναι για μια επιμορφώτρια η παροχή κινήτρων ώστε οι εκπαιδευτικοί να επιμορφωθούν και να δεχθούν ευκολότερα το νέο ΠΣ.

E1. «δεν δίνεις κίνητρο να έρθουν οι εκπαιδευτικοί ..δεν το δηλώνει κανείς έρχονται αναπληρωτές τους οποίους δεν ενημερώνουν από την διεύθυνση ότι πάνε σε πειραματικό ... και τους στέλνουν εκεί ..και τους λένε ότι υποχρεωτικά θα κάνεις αυτή την επιμόρφωση ... δηλαδή ο τρόπος που έγινε δεν γινόταν οι εκπαιδευτικοί να δεχθούν τα νέα ΑΠ με θετικό τρόπο ...και το πιο ωραίο έγγραφο του κόσμου να ήταν.. και το πιο χρήσιμο... δεν ήταν το περιεχόμενο... ο τρόπος που έγινε η επιμόρφωση ήταν βίαιος».

5.4. Σύνοψη αποτελεσμάτων.

Με βάση τις απαντήσεις που έδωσαν οι επιμορφωτές, αποτυπώνονται τα ακόλουθα συμπεράσματα:

Άξονες	Παράγοντες	Δείκτες
Χαρακτηριστικά του ΠΣ: προτεραιότητες και νέα στοιχεία	Γενική εντύπωση για το νέο ΠΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Πληρότητα-σωστή οργάνωση ύλης • Ορθή συσχέτιση θεματολογίας με την ηλικία των μαθητών • Καλλιέργεια δεξιοτήτων και αντιλήψεων για το περιβάλλον και την αειφορία • Έλλειψη καινοτομιών • Μεγάλος όγκος υλικού-Πολυπλοκότητα • Απαιτεί χρόνο και ανατροφοδότηση
	Βασικά στοιχεία τα οποία χαρακτηρίζουν το Π.Σ.	<ul style="list-style-type: none"> • Η έννοια του ενεργού πολίτη • Οι 17 Δείκτες αειφόρου ανάπτυξης • Αειφόρο Σχολείο • Η μέθοδος επίλυσης προβλήματος
	Σημεία που δεν είναι σαφή ή κατανοητά	<ul style="list-style-type: none"> • Ασάφεια στον τρόπο διάχυσης στα άλλα γνωστικά αντικείμενα-Κατακερματισμός γνώσης • Θεωρητικό κείμενο χωρίς να γίνεται συσχέτιση με την πράξη • Προτείνεται η χρήση ΤΠΕ χωρίς σαφείς τρόπους χρήσης αυτών-παραδείγματα • Ασυμφωνία ΠΣ με οδηγό εκπαιδευτικού • Ασάφεια ως προς τη έννοια της αυτονομίας
Προκλήσεις και δυσκολίες για την εφαρμογή του ΠΣ	Σχεδιασμός εκπαιδευτικών παρεμβάσεων (σενάρια, σχέδια έργου, πηγές)	<ul style="list-style-type: none"> • Διαδίκτυο • Έντυπο υλικό • Ανταλλαγή καλών πρακτικών • Ιστοσελίδες ΜΚΟ • Προσωπικό αρχείο • Έτοιμα σενάρια • Σενάρια που φτιάχνω μόνος/η • Φωτόδεντρο-Ηλεκτρονικό Βιβλίο • Βιβλίο εκπαιδευτικού • Αειφόρο Σχολείο • UNESCO-UNECE • Παραμύθια (Νηπιαγωγείο)

		<ul style="list-style-type: none"> • Έρευνα Πεδίου
	Προκλήσεις-πλεονεκτήματα νέου Π.Σ.	<ul style="list-style-type: none"> • Βιωματική μάθηση • Ομαδοσυνεργατικές δράσεις • Ανοικτότητα • Αυτενέργεια • Προσαρμοστικότητα • Συμπερίληψη • Αυτονομία • Επίλυση Προβλήματος • Ταξινόμηση με άξονες/θεματικές ανάλογα τον βηματισμό • Στοχοθεσία στα λεγόμενα soft skills • Επικαιροποιημένο και σύγχρονο
	Αδυναμίες του νέου Π.Σ.	<ul style="list-style-type: none"> • Ελλιπής ανατροφοδότηση-Αξιολόγηση από τους εκπαιδευτικούς • Προϋποθέτει εμπειρία/γνώσεις/αποδοχή από τους εκπαιδευτικούς για τον σχεδιασμό του μαθήματος. • Προϋποθέτει χρόνο για σχεδιασμό του μαθήματος • Έλλειψη βοηθητικού εκπαιδευτικού υλικού • Ελλιπής οργανική ενσωμάτωση των ΤΠΕ σε εργασίες υψηλότερου επιπέδου (όχι απλά πληροφορίες ή βίντεο από διαδίκτυο). • Ελλείψεις σε θέματα οικονομίας και κοινωνίας • Μεγάλος όγκος που απαιτεί επιλογή από τον εκπαιδευτικό • Έλλειψη αυτονομίας –μη καθορισμένες ώρες διδασκαλίας • Έλλειψη αυτενέργειας του εκπαιδευτικού
Δυσκολίες εφαρμογής στην πράξη	<ul style="list-style-type: none"> • Έλλειψη επαγγελματικής ετοιμότητας των εκπαιδευτικών • Συνεχείς αλλαγές προσωπικού-έλλειψη μονίμου προσωπικού • Έλλειψη χρόνου-κινήτρων ώστε να μελετήσουν και να εκπαιδευτούν οι εκπαιδευτικοί • Ανεπαρκής επιμόρφωση • Αρνητική Διάθεση-Αδιαφορία από τους εκπαιδευτικούς • Μεγάλος μέσος όρος ηλικίας σε κάποια σχολεία • Μεγάλο πλήθος των επιμορφούμενων (το ΠΣ λόγω διάχυσης αφορά πολλές ειδικότητες). • Αρνητική κουλτούρα ελληνικών σχολείων • Η επιτυχία εξαρτάται πολύ από τις συνθήκες και το επίπεδο του σχολείου • Υλικοτεχνικές ελλείψεις στα σχολεία • Ελλιπή κονδύλια για μεγαλύτερα projects • Ανεπαρκής χρόνος-Είναι λίγη 1 διδακτική ώρα για την αειφορία • Δεν ενθαρρύνονται οι εργασίες πεδίου 	
Υποστηρικτικό πλαίσιο Προτάσεις	Προτάσεις βελτίωσης του ΠΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Περισσότερες δοκιμές- ανατροφοδότηση από εκπαιδευτικούς τάξης. • Μεγαλύτερη συνέχεια-Διώρα μαθήματα • Παροχή μέσων-εργαλείων • Δημιουργία αποθετηρίου με σχέδια εργασίας • Μεγαλύτερη έμφαση σε οικονομία-κοινωνία • Να γίνει συγκεκριμένο-αυτόνομο μάθημα
	Υποστήριξη-επιμόρφωση εκπαιδευτικών	<ul style="list-style-type: none"> • Μη τυπική εκπαίδευση-εργασίες πεδίου-ΚΠΕ • Συμμετοχή του εκπαιδευτικού σε τοπικές περιβαλλοντικές ομάδες- Δια ζώσης συναντήσεις • Συνειδητοποίηση του ρόλου των εκπαιδευτικών • Δημιουργία κουλτούρας στο σχολείο. • Περισσότερες και ουσιαδέστερες επιμορφώσεις στους εκπαιδευτικούς-επιμορφωτές • Παροχή κινήτρων στους εκπαιδευτικούς

Πίνακας 8. Σχηματική αποτύπωση των αντιλήψεων των συμμετεχόντων όπως αυτές προέκυψαν από την ανάλυση των αποτελεσμάτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Σε αυτό το κεφάλαιο παρουσιάζονται και αναλύονται τα αποτελέσματα όπως πρόεκυψαν από την παραπάνω ανάλυση, ανά ερευνητικό άξονα.

Επίσης αναφέρονται οι περιορισμοί της έρευνας, καθώς και σχετικές προτάσεις που προκύπτουν από την ανάλυση των συνεντεύξεων σε συνάρτηση και με την βιβλιογραφία.

6.1. Χαρακτηριστικά του ΠΣ: προτεραιότητες και νέα στοιχεία

Οι επιμορφωτές σε γενικές γραμμές εκφράζονται με θετικά σχόλια για το νέο ΠΣ. Το θεωρούν πλήρες, σωστά δομημένο, με ορθή στοχοθεσία και διατύπωση των αποτελεσμάτων, ενώ παράλληλα βλέπουν και ένα βασικό στοιχείο που τονίζουν οι σχεδιαστές του: την ορθή διάρθρωση ανά τάξη και ηλικία των μαθητών. Δεν παραλείπουν ωστόσο να διατηρούν κάποιες αμφιβολίες σχετικά με την ορθή εφαρμογή του στο σχολικό περιβάλλον ενώ παράλληλα τονίζουν ότι ο όγκος του είναι μεγάλος, ο διαθέσιμος χρόνος μικρός και απαιτεί επιλογή, ειδικά εφόσον και το εν λόγω ΠΣ διαχέεται μέσω άλλων ΠΣ. Σε αντίστοιχα συμπεράσματα καταλήγει και η Φράγκου (2017), αναφέροντας ότι τα ΑΠ του σχολείου από μόνα τους αποτελούν σημαντικό παράγοντα δυσκολιών αφού η ύλη που πρέπει να καλυφθεί είναι πολύ μεγάλη και η διδασκαλία για το περιβάλλον και την αειφορία δεν είναι σαφώς καθορισμένη και οριοθετημένη σε αυτό.

Τονίζουν επίσης ότι απαιτείται ανατροφοδότηση και περισσότερες δοκιμές στην τάξη. Η ανυπαρξία συγκεκριμένου χρονικού πλαισίου στο ωρολόγιο πρόγραμμα είναι ίσως και ο λόγος του κατακερματισμού της γνώσης στην Γλώσσα που παρατήρησε μια επιμορφωτής (και η μοναδική που το έχει εφαρμόσει πιλοτικά). Ο τρόπος αυτός της διδασκαλίας του μαθήματος δημιουργεί και αρκετές ασάφειες που δυσκολεύουν τους εκπαιδευτικούς στο πως θα το εφαρμόσουν στην τάξη και παράλληλα δημιουργούν δυσκολίες στην αξιολόγηση των μαθησιακών αποτελεσμάτων. Ενώ θεωρούν ότι ως υλικό είναι καλογραμμένο και επικαιροποιημένο, διατηρεί μια ακαδημαϊκότητα απαιτώντας αυτενέργεια και γνώσεις από τους εκπαιδευτικούς να μεταφέρουν την θεωρία στην τάξη. Αντίστοιχα «παράπονα» φαίνεται να κάνουν και οι εκπαιδευτικοί της έρευνας των Δημοπούλου & Μπαμπιλιά (2012) μιλώντας για ακαδημαϊκές-θεωρητικές γνώσεις που αποκτούν οι εκπαιδευτικοί και ζητούν σύνδεση της επιμόρφωσης με την πράξη στην τάξη.

Στοιχεία που ξεχώρισαν οι εκπαιδευτικοί ήταν η σύγχρονη παιδαγωγική μέθοδος της «επίλυσης προβλήματος», οι 17 δείκτες της αειφόρου ανάπτυξης (αναλύεται στο θεωρητικό μέρος), ο ενεργός πολίτης (βασικό στοιχείο της αειφορίας σύμφωνα με την Φράγκου, 2017) και ο θεσμός του Αειφόρου Σχολείου (<https://www.aeiforosxoleio.gr/>). Η βασική ιδέα του «Αειφόρου Σχολείου», είναι η ενσωμάτωση των αξιών και των αρχών της αειφορίας σε όλες τις λειτουργίες του σχολείου, σε κάθε πλευρά της ζωής του, δηλαδή στη διοίκηση, στη διδασκαλία και μάθηση, στη διαχείριση των πόρων, στις μετακινήσεις από και προς το σχολείο και γενικότερα στις σχέσεις του σχολείου με τη σχολική και την ευρύτερη κοινότητα και είναι ένας στόχος που τέθηκε από πολλούς επιμορφωτές (Καλαϊτζίδης & Νομικού, 2014). Ωστόσο, αν και βασικό στοιχείο της ΠΕΑΑ, από την έρευνα των Σφακιανάκη και Παπαστεφανάκη (2020), φάνηκε ότι οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί δεν γνωρίζουν τον συγκεκριμένο θεσμό παρότι υπάρχει από το 2010.

6.2. Προκλήσεις και δυσκολίες για την εφαρμογή του ΠΣ

Όλοι οι εκπαιδευτικοί είναι σύμφωνοι με τις σύγχρονες τεχνικές και την στοχοθεσία που εφαρμόζονται στο εν λόγω ΠΣ. Αναφέρονται ενδεικτικά στις βιωματικές και ομαδοσυνεργατικές δράσεις, στην αυτενέργεια και προσαρμοστικότητα, την συμπερίληψη, τις τεχνικές του project και της επίλυσης προβλήματος, τις μεταγνωστικές δεξιότητες, ενώ παράλληλα το θεωρούν σύγχρονο και επικαιροποιημένο. Ταυτόχρονα όμως το πλεονέκτημα μετουσιώνεται και σε μειονέκτημα-δυσκολία διότι όλες αυτές οι τεχνικές απαιτούν καταρχάς να τις ασπαστούν οι εκπαιδευτικοί και παράλληλα να μπορούν να τις εφαρμόσουν (Daskolia et al, 2006). Επίσης απαιτούν αρκετό χρόνο για τον σχεδιασμό του μαθήματος. Η διάχυση άλλωστε του μαθήματος στα υπόλοιπα γνωστικά το κάνει ακόμα πιο δύσκολο στην πράξη (Ντιβέρη κ.α. 2008). Πολλοί εκπαιδευτικοί τόνισαν ότι το εν λόγω ΠΣ δεν έχει δοκιμαστεί επαρκώς σε συνθήκες τάξης (άλλωστε μόνο ένας εξ αυτών το έχει κάνει σε πιλοτική) και άρα απαιτείται μεγαλύτερος χρόνος δοκιμών. Κάποιοι τονίζουν ότι απουσιάζουν μέσα-εργαλεία, όπως έτοιμα σχέδια εργασίας-σενάρια που θα τους βοηθήσουν στην διδασκαλία και θα μειώσουν τον χρόνο προετοιμασίας του μαθήματος. Όσον αφορά την οργανική ενσωμάτωση των ΤΠΕ, οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί αναφέρθηκαν στο ότι ανασύρουν πληροφορίες από το διαδίκτυο. Η βιβλιογραφική επισκόπηση δείχνει ότι οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί περιορίζονται στην χρήση των ΤΠΕ κυρίως σε απλές εργασίες (πχ ανεύρεση

πληροφοριών από το διαδίκτυο, εκπαιδευτικά βίντεο, φύλλα εργασίας για μαθητές κλπ) και όχι ως εργαλείο υποστήριξης της μάθησης (Τζιμογιάννης 2019, σελ. 178). Οπότε εδώ μάλλον μιλάμε περισσότερο για ένταξη, παρά σε οργανική ενσωμάτωση όπως στοχεύουν οι σχεδιαστές τους (Παπαδοπούλου, 2017). Αυτό ενδεχομένως οφείλεται στο ίδιο το ΠΣ, καθόσον αρκετοί επιμορφωτές τόνισαν την μη ύπαρξη έτοιμων ψηφιακών εργαλείων (εξωτερικοί λόγοι). Βιβλιογραφικά η μη επιτυχή ενσωμάτωση πολλές φορές οφείλεται και σε εσωτερικούς λόγους που περιλαμβάνουν παράγοντες που σχετίζονται με τους εκπαιδευτικούς, όπως οι στάσεις και πεποιθήσεις των εκπαιδευτικών, οι γνώσεις και η θέληση τους να μάθουν και να εφαρμόσουν νέες τεχνολογίες (Sang κ.α, 2010) καθώς και παράγοντες σε επίπεδο σχολείου, όπως η οργανωτική κουλτούρα και οι υποδομές (Keengwe κ.α., 2008). Προφανώς το επίπεδο των επιμορφωτών είναι πολύ υψηλό, με πλήθος μεταπτυχιακών και επιμορφώσεων, ωστόσο αυτό είναι ένας παράγοντας που πρέπει να συνυπολογιστεί κατά την εφαρμογή στην τάξη από ένα μέσο εκπαιδευτικό που δεν διαθέτει τα ίδια προσόντα με τους επιμορφωτές. Άλλωστε από την έρευνα της Ταγκαλάκη (2013) σε 200 περίπου εκπαιδευτικούς δευτεροβάθμιας φάνηκε ότι οι εκπαιδευτικοί δεν διαθέτουν μεταπτυχιακό στην ΕΑΑ και μόνο οι μισοί έχουν κάποιου είδους επιμόρφωση.

Μια άλλη πτυχή που τόνισαν οι επιμορφωτές είναι ότι η εκπαίδευση για την αειφορία είναι ένα μεγάλο σε όγκο αντικείμενο, οπότε χρονικά είναι μάλλον αδύνατον να ενσωματώσεις όλες τις έννοιες και άρα απαιτείται επιλογή από τον εκπαιδευτικό. Ίσως αυτό που το κάνει περισσότερο δύσκολο είναι το ότι δεν είναι αυτόνομο μάθημα, με συγκεκριμένη ύλη και ώρες διδασκαλίας, με αποτέλεσμα πολλές φορές να επαφίεται στην αντίληψη και ευσυνειδησία του εκπαιδευτικού πως θα το κάνει (Σπυράκου, 2007).

Τέλος ένας εκπαιδευτικός τόνισε ελλείψεις σε θέματα οικονομίας-κοινωνίας και ένας άλλος ασυμφωνία ΠΣ και οδηγού εκπαιδευτικού.

Όλοι οι εκπαιδευτικοί, αν και δήλωσαν μάχιμοι και ικανοί να διδάξουν και να μεταλαμπαδεύσουν τις γνώσεις τους σε άλλους εκπαιδευτικούς και μαθητές, επισημαίνουν ότι θα υπάρξουν δυσκολίες στην εφαρμογή, όπως άλλωστε κάθε τι νέο που εισάγεται στο σχολικό περιβάλλον. Τις δυσκολίες αυτές τις ενέταξαν σε τέσσερα επίπεδα, που αφορούν την ετοιμότητα των εκπαιδευτικών, την κουλτούρα του σχολείου, ελλείψεις σε τεχνικές-υλικές υποδομές αλλά και δυσκολίες που προκύπτουν από τον σχεδιασμό του μαθήματος όπως προδιαγράφεται από το ΠΣ. Αντίστοιχη ήταν και η τοποθέτηση των Σταχτιάρη και Μουζάκη (2021), οι οποίοι

εξετάζοντας τις δυσκολίες που εμπειριέχει η ενσωμάτωση των αρχών της αειφορίας στην διδασκαλία στην τάξη, τονίζουν μια σειρά ανασταλτικών παραγόντων, όπως τα ΑΠΣ, το υλικό, οι υλικοτεχνικές υποδομές και η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών.

Όσον αφορά καθεαυτού το ΠΣ, οι εκπαιδευτικοί της παρούσας έρευνας ανέφεραν ότι το γνωστικό αντικείμενο, οι έννοιες της αειφορίας και γενικότερα οι αρχές που πρεσβεύει απαιτεί μεγαλύτερη συνέχεια η οποία δεν καλύπτεται εύκολα σε μονόωρα μαθήματα, ενώ επίσης δεν είναι εύκολη η διάχυση στα υπόλοιπα γνωστικά πεδία. Το τελευταίο καθιστά απαραίτητο τον σχεδιασμό και την οργάνωση του μαθήματος, ενώ η διάχυση επιφέρει και τον κίνδυνο να «χαθεί» μέσα στα άλλα μαθήματα (Σπυράκου, 2007). Επίσης όπως ανέφεραν οι εκπαιδευτικοί της έρευνας αλλά και η βιβλιογραφία (Φλογαίτη, 2011· Καλαϊτζίδης, 2020) στα σχολεία δεν ενθαρύνονται οι εργασίες πεδίου και οι βιωματικές δράσεις, τεχνικές που σαφέστατα είναι από τις πιο αποτελεσματικές στην εμπέδωση των αξιών που πρεσβεύει η αειφορία. Όσον αφορά τις υλικοτεχνικές υποδομές, σίγουρα τα σχολεία δεν είναι στα καλύτερα τους όπως αναφέρουν, ωστόσο με την προσωπική δουλειά των εκπαιδευτικών αλλά και συνεργασία με τοπικούς φορείς θεωρούν ότι μπορούν να υπερπηδηθούν πολλά τέτοια εμπόδια. Σημαντικότερες δυσκολίες όλων είναι αυτές που πηγάζουν από το σχολείο και τους εκπαιδευτικούς που φέρουν την ευθύνη να το διδάξουν. Ξεκινώντας από την κουλτούρα του σχολείου, είναι μάλλον λογικό ως κάθε τι νέο και προοδευτικό να αντιμετωπίζεται με αμφισβήτηση, ειδικότερα από τους μεγαλύτερους εκπαιδευτικούς που καλούνται να ξεφύγουν από την παραδοσιακή-δασκαλοκεντρική διδασκαλία και να εφαρμόσουν νέες για αυτούς τεχνικές (Καραμάνου, 2018). Η Τρικαλίτη (2014) σχετικά με την αρνητική κουλτούρα του σχολείου αναφέρει ότι υφίσταται α) κατακερματισμός των δράσεων σε αντικείμενα ή επιστημονικά πεδία που αντιμετωπίζονται ξεχωριστά κατά τάξεις, β) έλλειψη διεπιστημονικότητας και διασύνδεσης των γνώσεων, γ) ανυπαρξία οράματος για το σχολείο και δ) με την ολοκλήρωση των προγραμμάτων παύει και το ενδιαφέρον για το αντικείμενο του προγράμματος. Η μαθητοκεντρική-μεταγνωστική αντίληψη του μαθήματος πολλές φορές βρίσκει δυσκολίες στα σχολεία, ειδικά όταν αυτά αντιμετωπίζουν και ένα πλήθος προβλημάτων, όπως γραφειοκρατικός συγκεντρωτισμός (Κιούση & Κοντάκος, 2006) αλλά και κυρίως χαμηλό μορφωτικό και βιωτικό επίπεδο των μαθητών, μετανάστες, Ρομά κλπ. Όπως μας επιβεβαίωσε και ένας επιμορφωτής, σε αυτά τα σχολεία δίδεται περισσότερο βάρος σε βασικές γνώσεις γλώσσας και επικοινωνίας καθώς και πρακτικές γνώσεις, όπως τα μαθηματικά και η αριθμητική.

Υψηλότερες μεταγνωστικές δεξιότητες, όπως αυτές που πρεσβεύει η αειφορία μάλλον μπαίνουν στο περιθώριο. Ορισμένοι εκπαιδευτικοί μάλιστα, εκτός ηχογράφησης, μου είπαν ότι στα εργαστήρια δεξιοτήτων ή και σε άλλα μαθήματα κάνουν γλώσσα ή άλλα μαθήματα τα οποία δεν καλύπτονται στο κύριο ΠΣ. Τελειώνοντας, αξίζει να γίνει ιδιαίτερη μνεία στον σημαντικότερο παράγοντα και ακρογωνιαίο λίθο του εγχειρήματος που είναι ο ίδιος ο εκπαιδευτικός. Εκεί εντοπίστηκαν πλήθος δυσκολιών, με αναπληρωτές εκπαιδευτικούς που αλλάζουν συνέχεια σχολεία, ταξιδεύοντας ανά την Ελλάδα, λαβωμένοι από την κούραση και απογοητευμένοι και ανασφαλείς για το μέλλον. Έτσι από την μία υπάρχουν λοιπόν οι νέοι εκπαιδευτικοί που πρέπει να επιμορφωθούν διότι δεν έχουν εμπειρία αλλά και ελάχιστο ελεύθερο χρόνο και από την άλλη να πειστούν και να μάθουν και οι παλιοί που προασπίζονται τις παραδοσιακές μεθόδους διδασκαλίας και είναι αρνητικά προσκείμενοι στις νέες μεθόδους (Παπαδημητρίου, 2010· Σφακιανάκη και Παπαστεφανάκη, 2020). Η ουσιαστική επιμόρφωση καθίσταται λοιπόν απαραίτητη για όλους (Μαΐδου κα, 2019· Ευκολίδου κ. ά., 2014). Κάτι άλλο που επεσήμανε ένας επιμορφωτής και δυσχεραίνει ακόμα περισσότερο την διαδικασία της επιμόρφωσης είναι και το πλήθος των επιμορφούμενων μια και το εν λόγω ΠΣ διαχέεται σε πολλά γνωστικά αντικείμενα και άρα αφορά πολλές ειδικότητες που πρέπει να επιμορφωθούν αλλά και να συνεργαστούν για τις ανάγκες του ΠΣ. Αντίστοιχος προβληματισμός κατατέθηκε και από τον Χριστόπουλο (2007) ο οποίος αναφέρει στο δείγμα της έρευνας του (καθηγητές Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης) ότι κατά 94% οι εκπαιδευτικοί προβληματίζονται για την υπάρχουσα συνεργασία μεταξύ των συναδέλφων διαφόρων ειδικοτήτων κατά την περιβαλλοντική εκπαίδευση ενώ κατά 71% θεωρείται ως πρόβλημα η ύπαρξη αδιαφορίας από πολλούς εκπαιδευτικούς για την περιβαλλοντική εκπαίδευση.

6.3. Υποστηρικτικό πλαίσιο - Προτάσεις

Οι προτάσεις που κατέθεσαν οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί θα μπορούσαν να χωριστούν σε 2 κατηγορίες. Αυτή που αφορά την βελτίωση των ιδίων ώστε να μπορέσουν να διδάξουν αποτελεσματικά αλλά και σε προτάσεις που αφορούν το ίδιο το ΠΣ.

Για το ΠΣ συμφώνησαν όλοι ότι απαιτούνται περισσότερες δοκιμές και ανατροφοδότηση έπειτα από εφαρμογή στην τάξη. Σε αυτό γίνεται μια προσπάθεια αφού οδεύουμε σε 2^ο χρόνο εφαρμογής σε πιλοτικά σχολεία ενώ το ΙΕΠ θέτει 43 επιτροπές που θα πραγματοποιήσουν αλλαγές μικρής έκτασης έπειτα από

ανατροφοδότηση από τα πειραματικά σχολεία (<https://www.esos.gr/arthra/79632/oi-43-epitropes-oi-opoies-tha-kanoun-allages-sta-nea-programmata-spydon>).

Στο πλαίσιο της επιμόρφωσης εντός του ΠΣ, οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στην έρευνα και είναι ενεργοί στις τάξεις, τόνισαν ότι ήταν χρονικά πιεστική και εκτός ωραρίου το οποίο σε συνδυασμό με τις υπόλοιπες ενασχολήσεις τους, τους κούρασε πολύ με αποτέλεσμα να μην ήταν αποτελεσματική. Ένας εκπαιδευτικός σχολείου έχει ήδη βεβαρυμένο πρόγραμμα, πλήθος διδακτικών και διοικητικών υποχρεώσεων (ΚΕ.ΜΕ.ΤΕ., 2008), και θα πρέπει να είναι ξεκούραστος για να μετέχει ουσιαστικά στις επιμορφώσεις και να εμπεδώσει το αντικείμενο.

Στο καθεαυτού ΠΣ, πολλοί εκπαιδευτικοί τόνισαν την ανάγκη ύπαρξης έτοιμων σχεδίων εργασίας, που αφενός θα δώσουν περισσότερο ελεύθερο χρόνο στους έμπειρους εκπαιδευτικούς να οργανώσουν το μάθημα αλλά και μια αρχή, ένα πάτημα στους νέους εκπαιδευτικούς που δεν έχουν εμπειρία. Δύο εκπαιδευτικοί πρότειναν δώρα μαθήματα ώστε ο χρόνος να είναι αρκετός για μικρά σχέδια εργασίας, ενώ ένας εκπαιδευτικός τόνισε ότι δεν αναλύονται επαρκώς δύο πυλώνες της αειφορίας, η οικονομία και η κοινωνία.

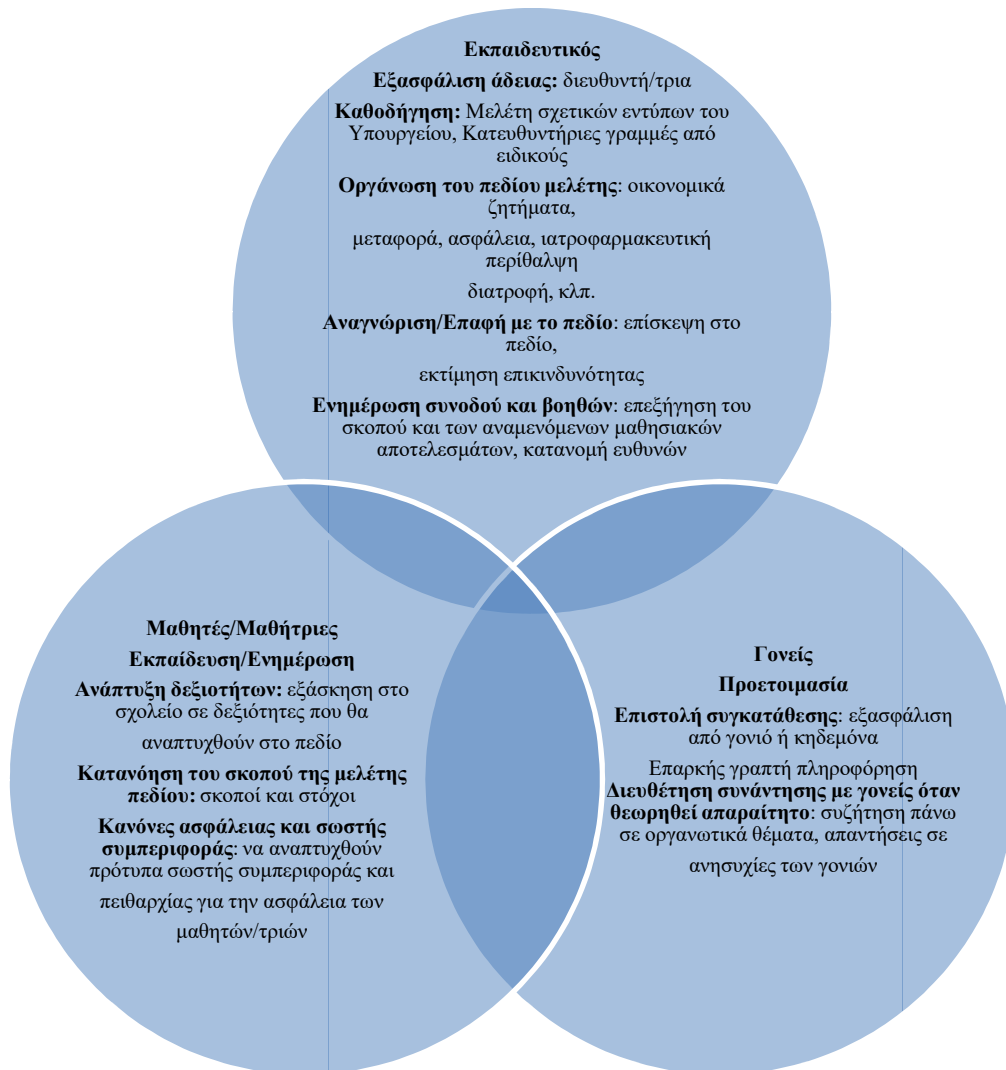
Μια άλλη πρόταση που ετέθη ήταν να γίνει αυτόνομο μάθημα, σε συγκεκριμένες ώρες στο ωρολόγιο πρόγραμμα ώστε να μην επαφίεται εμμέσως, πλην σαφώς, στην ευχέρεια του εκπαιδευτικού που το διδάσκει εν μέσω κάποιου άλλου μαθήματος.

Όσον αφορά τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς, αυτοί θα πρέπει πρωτίστως να συνειδητοποιήσουν τον ρόλο τους και έπειτα την αξία του ΠΣ που διδάσκουν. Για να διδάξεις αειφορία θα πρέπει να ενστερνίζεσαι την φιλοσοφία που την διακατέχει και να είσαι κοινωνός των αξιών της (Δημητρίου 2005, Σπυράκου 2007).

Όπως είπε και ένας εκπαιδευτικός εκτός απομαγνητοφώνησης: «Δεν μπορείς να διδάξεις την ανακύκλωση αν ο ίδιος δεν την κάνεις σπίτι σου». Ο εκπαιδευτικός που ασπάζεται την αειφορία είναι ενεργός πολίτης της κοινωνίας, συμμετέχει σε ομάδες, εξερευνεί το φυσικό περιβάλλον, πραγματοποιεί εργασίες πεδίου και εμποτίζει τους μαθητές του σε αξίες και ιδανικά. Όταν δεν υπάρχει ανάλογη κουλτούρα στο σχολείο ή αντίστοιχα υλικοτεχνικές υποδομές, τις δημιουργεί, κάτι που εμπράκτως διαπίστωσα τόσο από τους δραστήριους εκπαιδευτικούς που συνάντησα δικτυακά όσο και από την προσωπική μου εμπειρία στην άτυπη περιβαλλοντική εκπαίδευση. Η μελέτη και επίλυση ιδανικά διαφόρων προβλημάτων που αφορούν το περιβάλλον και την αειφορία γενικότερα, απαιτεί το άνοιγμα του σχολείου προς την κοινωνία, ωθεί τους μαθητές να ξεφύγουν από τους τοίχους της τάξης και να μετάσχουν στα

κοινωνικά δρώμενα (Φλογαίτη 1993). Άλλωστε οι περισσότεροι επιμορφωτές τόνισαν αυτή την εξωστρέφεια και δήλωσαν ότι και οι επιμορφώσεις για την αειφορία θα πρέπει να γίνονται δια ζώσης και όχι διαδικτυακά, αναπτύσσοντας ανάλογους δεσμούς. Σύμφωνα με την Σταχτιάρη και τον Μουζάκη (2022) η ΠΕΑΑ δεν αφορά στείρα γνώση και επικαιροποίηση αυτής αλλά θα πρέπει να κινητοποιεί αξίες και συμπεριφορές που θα δημιουργήσουν το κατάλληλο έδαφος για διάχυση καινοτόμων και ευέλικτων διδακτικών δραστηριοτήτων με στόχο πάντα την αειφορίας και σε σύνδεση με όλες τις θεματικές περιοχές που διδάσκουν (περιβάλλον, υγεία, πολιτισμός, ιστορία, κ.λπ.). Και προφανώς ένα ενεργός εκπαιδευτικός δεν σταματά εκεί, δικτυώνεται σε τοπικές ομάδες, κοινωνικά δίκτυα, MOOCs και πάντα επιδιώκει την επιμόρφωση και την βελτίωση.

Ειδικότερα, η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στο ΠΕΑΑ αποτελεί μια αναγκαιότητα, καθώς εκ φύσεως το συγκεκριμένο αντικείμενο διακρίνεται από συνθετότητα και διεπιστημονικότητα, προϋποθέτει καινοτόμες διδακτικές πρακτικές και απαιτεί ενασχόληση με το αντικείμενο (Καραμάνου 2018). Ένα άλλο θέμα που τόνισαν οι επιμορφωτές, ειδικότερα οι 2 που άνηκαν στην μη τυπική εκπαίδευση, ήταν η αποφυγή των εργασιών πεδίου και των προγραμμάτων Περιβαλλοντικής εκπαίδευσης εκτός σχολείου, στοιχεία βιωματικής δράσης που θεωρούνται απαραίτητα. Μια τέτοια στάση μάλλον δεν εκπλήσσει αφού η συμμετοχή των εκπαιδευτικών σε προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης είναι πλέον εθελοντική και απαιτεί αρκετές ώρες εργασίας εκτός σχολείου αλλά και προετοιμασία (ως άνω) με αποτέλεσμα να αποφεύγεται συχνά. Επίσης η υλοποίηση μια τέτοιας δράσης συνεπάγεται και αρκετές δυσκολίες, κυρίως οργανωτικής φύσεως (Σχήμα 7.) κάτι που φοβίζει-απωθεί τους εκπαιδευτικούς (Φλογαίτη, 2011).

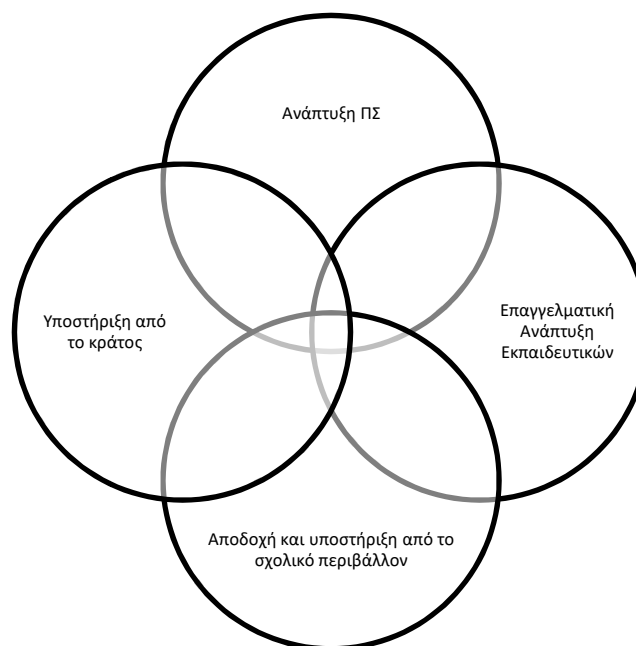

Σχήμα 7. Ενημέρωση και προετοιμασία για τις εργασίες πεδίου.

Κλείνοντας, αίτημα όλων των επιμορφωτών ήταν περισσότερες επιμορφώσεις, τόσο για τους ίδιους αλλά και κυρίως για τους νέους εκπαιδευτικούς, κάτι που έρχεται σε συμφωνία και με την βιβλιογραφία (Καλαιτζίδης 2020). Οι εκπαιδευτικοί και βάσει ερευνών (Φιλοκώστα 2010, Ρεμπέλου, 2019) δεν φαίνονται ιδιαίτερα ικανοποιημένοι με τις επιμορφώσεις που έχουν λάβει τα τελευταία χρόνια από τον κρατικό μηχανισμό, τονίζοντας ότι το πλήθος αυτών είναι μικρό, οι συμμετέχοντες λίγοι και στις περισσότερες περιπτώσεις επιφανειακές με αποτέλεσμα να μην τους βοηθούν πρακτικά στην τάξη. Από την μελέτη της Αρβαντά (2006) φαίνεται ότι υπάρχει ανάγκη επιμόρφωσης σε περιβαλλοντικά θέματα, σε διδακτικές μεθόδους αλλά και στους καθεαυτού στόχους της ΠΕ ενώ από την έρευνα των Ντιβέρη κ.α. (2008), τονίζεται ιδιαίτερος η σημασία της σχολικής κουλτούρας με πρωτεύων ρόλο αυτό

του διευθυντή που θα πρέπει εξίσου να επιμορφωθεί και να υποστηριχτεί σε θέματα ΠΕΑΑ.

Για να επιτευχθεί η εφαρμογή ενός νέου προγράμματος σπουδών, με όλες τις ιδιαιτερότητες και δυσκολίες που εμφανίζει το ΠΕΑΑ, απαιτούνται αλληλένδετες σχέσεις μεταξύ της ανάπτυξης του ίδιου του προγράμματος σπουδών και της επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών, ενώ απαιτεί αντίστοιχη οργάνωση και αποδοχή από την σχολική κοινότητα αλλά και υποστήριξη από το κράτος.

Όσον αφορά την ανάπτυξη του ΠΣ, η μεταφορά του ιστού της αράχνης από τον Van Den Akker (2003) στο Σχήμα 1 δείχνει ότι όλες οι συνιστώσες του προβλεπόμενου προγράμματος σπουδών πρέπει να σχηματίσουν ένα συνεκτικό σύνολο: όλα τα στοιχεία πρέπει να αντιμετωπίζονται κατά την εφαρμογή ενός προγράμματος σπουδών. Όσον αφορά την ανάπτυξη των εκπαιδευτικών, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι οι αλλαγές στο πρόγραμμα σπουδών συνεπάγονται επίσης την ανάγκη για αλλαγή σε τουλάχιστον τρεις διαστάσεις, όπως προτείνει ο Fullan (2007): νέες παιδαγωγικές προσεγγίσεις, νέο εκπαιδευτικό υλικό, πεποιθήσεις. Για την σχολική οργάνωση, αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει να δημιουργηθεί ένα ισχυρό περιβάλλον μάθησης, διδασκαλίας και σχεδιασμού των μαθημάτων, ενισχύοντας μια κουλτούρα συνεργασίας και υπευθυνότητας μεταξύ όλων, κατάλληλα μέσα και υποδομές και ευκαιρίες για μάθηση εντός και εκτός σχολείου. Το κράτος οφείλει να στηρίζει και να

αγκαλιάσει το όλο εγχείρημα δίνοντας κίνητρα και ευκαιρίες στους εκπαιδευτικούς για εξέλιξη.

Το μήνυμα είναι ότι για μια επιτυχή εφαρμογή ενός ΠΣ, απαιτούνται προσπάθειες και θάρρος από όλους τους εμπλεκόμενους, και όχι μόνο από τους εκπαιδευτικούς, για να καταλήξουμε σε θετικά αποτελέσματα.

6.4. Οριοθέτηση και περιορισμοί της έρευνας

Η ίδια η φύση της έρευνας, ως μελέτης περίπτωσης, θέτει τα ευρήματά μας υπό την αίρεση της γενίκευσης μιας και πρόκειται για ποιοτική έρευνα με σχετικά μικρό δείγμα. Επίσης ένας άλλος σημαντικός περιορισμός είναι ότι απευθυνόμαστε σε πιλοτική εφαρμογή σε πρότυπα σχολεία τα οποία εκ φύσεως έχουν μια διαφορετική κουλτούρα σε σχέση με άλλα δημόσια σχολεία, υψηλό επίπεδο διδασκόντων και ενδεχομένως μαθητών, καθιστώντας ίσως ευνοϊκότερες τις συνθήκες για την εφαρμογή των νέων ΠΣ. Επίσης απευθυνόμαστε σε επιμορφωτές με μεγάλη εμπειρία στον αντικείμενο και πολλά χρόνια υπηρεσίας (15+ έως 30+). Από την άλλη όμως αυτό δεν αίρει τον βασικό στόχο της έρευνας μας που είναι αφενός να αναδειξεί τα θετικά στοιχεία του νέου ΠΣ και αφετέρου να καταδείξει τις αδυναμίες του και παράλληλα να δώσει κάποιες προτάσεις. Παρότι η συγκεκριμένη έρευνα δεν ενέχει θέση αξιολόγησης, γίνεται και μια σύνθεση συμπερασμάτων αλλά και προτάσεων για βελτίωση, πριν την καθολική εφαρμογή της. Σε συνδυασμό δε με άλλες, αντίστοιχες έρευνες στο ίδιο ή αντίστοιχο αντικείμενο θα μπορέσει να αποτελέσει και εφαλτήριο για μελλοντικές έρευνες.

6.5. Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα.

Η συγκεκριμένη έρευνα, όπως αναφέρεται και στους περιορισμούς της, έχει δύο πολύ σημαντικά στοιχεία : Ο πληθυσμός του δείγματος ήταν πολύ πάνω του μέσου όρου σε εκπαιδευτική εμπειρία (ΜΟ υπηρεσίας= 24,3 έτη) αλλά και σε πλήθος μεταπτυχιακών και επιμορφώσεων, με συνέπεια να μην έχουμε απέναντι ένα μέσο εκπαιδευτικό ή κάποιον που τώρα ξεκινά την καριέρα του στον στίβο της εκπαίδευσης. Αυτό είναι κάτι που ήδη επεσήμαναν οι εκπαιδευτικοί επανειλημμένα, δεικνύοντας μια ανησυχία για την επιτυχία του «μαθήματος» σε σχέση με ένα άπειρο εκπαιδευτικό. Επίσης από τους επιμορφωτές, μόνο ένας είχε κάνει πιλοτική εφαρμογή σε τάξη γνωρίζοντας τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα του ΠΣ στην

πράξη. Το δείγμα μας αποτελούταν κυρίως από στελέχη εκπαίδευσης, διευθυντές σχολικών μονάδων που δεν διδάσκουν καθώς και από φορείς μη τυπικής εκπαίδευσης (ΚΠΕ). Σημαντικό και ουσιαστικό θα ήταν το δείγμα να περιείχε περισσότερους εκπαιδευτικούς τάξης οι οποίοι θα είχαν δει το ΠΣ σε εφαρμογή. Θα είχαμε έτσι περισσότερη και ουσιαστικότερη ανατροφοδότηση και ίσως ασφαλέστερα συμπεράσματα. Συνεπώς για πιο ολοκληρωμένα συμπεράσματα και προτάσεις εκπαιδευτικής πολιτικής θα ήταν ευχής έργο να υπήρχε μεγαλύτερη ανατροφοδότηση από εκπαιδευτικούς τάξης, που έχουν εφαρμόσει έστω πιλοτικά το μάθημα. Ιδανικά δε το δείγμα μας θα έπρεπε να περιείχε και εκπαιδευτικούς μικρότερης εμπειρίας.

Επίσης φάνηκε ότι η επιμόρφωση στο νέο ΠΣ συνεπάγεται ή και προϋποθέτει μια σειρά γνώσεων σε σύγχρονες εκπαιδευτικές τεχνικές, όπως η επίλυση προβλήματος, οι ομαδοσυνεργατικές δράσεις, η διαφοροποιημένη διδασκαλία κλπ, κάποια θέματα τα οποία το ΠΣ τα θεωρεί κατά κάποιο τρόπο δεδομένα. Όμως στην πράξη αυτά δεν είναι, ιδιαίτερα για τους νέους εκπαιδευτικούς αλλά και τους παλαιότερους, υπέρμαχους της παραδοσιακή διδασκαλίας. Άρα σίγουρα θα είχε πολύ ενδιαφέρον η μελέτη ομάδων εκπαιδευτικών που έχουν παρακολουθήσει επιμορφώσεις σε σύγχρονες παιδαγωγικές τεχνικές και πως ανταποκρίνονται στο μάθημα σε σχέση με άλλους που δεν έχουν.

Θεωρώ ότι μια εκπαίδευση στην αειφορία δεν θα είναι αποτελεσματική αν ο εκπαιδευτικός δεν έχει το απαραίτητο υπόβαθρο ή ακόμα χειρότερα, να μην θέλει να διδάξει το εν λόγω ΠΣ. Ήδη οι εκπαιδευτικοί της ομάδας διέκριναν κάτι τέτοιο, αναφέροντας εκπαιδευτικούς που τους «φόρτωσαν» το μάθημα ή που το κάνουν για να αποσπάσουν κάποια θετική αξιολόγηση στα μάτια τρίτων, χωρίς ουσιαστικά να το αγαπούν.

Αισίως βαίνουμε στον 2^ο χρόνο πιλοτικής εφαρμογής, οπότε θεωρώ οι αντίστοιχες μελέτες με την παρούσα που θα γίνουν το νέο έτος θα είναι ακόμα πιο πλήρεις και κατασταλαγμένες.

Ενδεχομένως και μια ποσοτική έρευνα σε συγκεκριμένα, ποιοτικά χαρακτηριστικά που προκύπτουν από την ποιοτική έρευνα θα μπορούσε να δώσει χρήσιμα αποτελέσματα αφού θα απευθύνεται σε μεγαλύτερο κοινό από την παρούσα και υπό προϋποθέσεις θα μπορούσε να εξάγει πιο γενικευμένα αποτελέσματα.

6.6. Επίλογος

Από τις συνεντεύξεις που πραγματοποιήθηκαν, φάνηκε ότι οι επιμορφωτές του νέου ΠΣ του ΠΕΑΑ σε γενικές γραμμές αγκαλιάζουν το ΠΣ και στηρίζουν τους στόχους του, αν και όλοι λίγο πολύ όλοι τονίζουν τις δυσκολίες εφαρμογής του και εντοπίζουν σημεία που χρήζουν βελτίωσης. Η αγάπη τους αυτή για το αντικείμενο ίσως πηγάζει από την χρόνια ενασχόληση τους με το αντικείμενο αλλά και την αναγνώριση πως το εν λόγω ΠΣ μπορεί να είναι ένα αποτελεσματικό εργαλείο για τη καλλιέργεια μιας σειράς δεξιοτήτων και αξιών. Για να μπορέσουν όμως να επιτευχθούν οι στόχοι αυτοί, οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να υιοθετήσουν σύγχρονες μεθόδους διδασκαλίας και μαθητοκεντρικές προσεγγίσεις. Το τελευταίο με την σειρά του προϋποθέτει υποστήριξη τόσο από άλλους έμπειρους εκπαιδευτικούς και την διοίκηση του σχολείου, όσο και από το κράτος που θα πρέπει να τους εξασφαλίσει την συμμετοχή σε προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης και εξέλιξης αλλά και να τους δώσει κίνητρα για αυτό.

Όλοι λίγο πολύ συμφωνούν ότι απαιτείται περισσότερη ανατροφοδότηση και δοκιμές στην τάξη, κάτι που από ότι διαφαίνεται συμμερίζεται και το ΙΕΠ συνεχίζοντας την πιλοτική εφαρμογή και βάζοντας νέες επιτροπές σε όλα τα νέα ΠΣ με στόχο την υλοποίηση αλλαγών έπειτα από ανατροφοδότηση.

Η βασικότερη ίσως αντικειμενική δυσκολία στην υλοποίηση του συγκεκριμένου ΠΣ, όπως ανέφεραν οι επιμορφωτές, είναι ο σχεδιασμός του μαθήματος αφού απαιτούνται γνώσεις και χρόνος προετοιμασίας και πρότειναν μάλιστα την δημιουργία κάποιων έτοιμων σχέδια εργασίας που θα μπορούν να αξιοποιήσουν οι εκπαιδευτικοί.

Μια άλλη σημαντική πρόταση ήταν και η αυτονομία του μαθήματος. Να είναι δηλαδή ανεξάρτητο μάθημα, με ορισμένες ώρες στο ωρολόγιο πρόγραμμα έτσι ώστε να μην επαφίεται στην ευγενή θέληση του κάθε εκπαιδευτικού που ενδεχομένως το παραγκωνίσει σε σχέση με άλλα μαθήματα, μέσω των οποίων θα έπρεπε να γίνει η διάχυση του μαθήματος.

Το νέο ΠΣ είναι φιλόδοξο και ίσως απαιτητικό, όμως η αγάπη, το ενδιαφέρον και το υψηλό επίπεδο των εκπαιδευτικών-επιμορφωτών που εξέλαβα από τις συνεντεύξεις και την αλληλεπίδραση που είχα μαζί τους, σίγουρα δίνει ελπίδες για την ορθή υλοποίηση των στόχων του. Καταθέτοντας και την προσωπική μου άποψη από την μη

τυπική περιβαλλοντική εκπαίδευση, σημαντικότερο όλων είναι να συνειδητοποιήσουν οι εκπαιδευτικοί την αξία και την προσφορά του ΠΕΕΑ στους ίδιους, στους μαθητές τους και στο κοινωνικό σύνολο. Είναι αυτό που πολύ εύστοχα είπε μια εκπαιδευτικός μη τυπικής:

«θέλει οι εκπαιδευτικοί να αντιληφθούν την αξία του .. να αντιληφτούν γιατί είναι απαραίτητο .. να βρούμε ένα όραμα σε αυτό .. γιατί το κάνω .. τι θέλω να βελτιώσω ... τι περιμένω μέσα από αυτή την προσπάθεια ... αν δεν βελτιώσουμε τους εκπαιδευτικούς ... θα αναρωτιόμαστε μετά από 10 χρόνια τι πήγε λάθος ... έτσι ... θα παραμεληθεί στην άκρη .. και θα δώσουμε βάση στα μαθήματα που λέγαμε εμείς όταν είμαστε μαθητές κύρια μαθήματα ...».

Κλείνοντας, δεν θα ξεχάσω ποτέ πως συναντήθηκαν οι ματιές μας και πως γνέψαμε καταφατικά, σχεδόν ταυτόχρονα, εγώ και η πρώτη εκπαιδευτικός που συμμετείχε στις συνεντεύξεις όταν μου είπε:

«Σίγουρα θα έπρεπε να είναι ίσως το κεντρικό αντικείμενο τους σχολείου ...των Αναλυτικών Προγραμμάτων του σχολείου .. ίσως όλα θα πρέπει να ξεκινάνε από εκεί...γιατί αυτό είναι η ΖΩΗ μας..»

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ**ΑΓΓΛΙΚΗ**

- Aikenhead, G. S. (2006). *Science education for everyday life: Evidence-based practice*. New York: Teachers College Press.
- Allen, J. P. B. 1984. General-purpose language teaching: A variable focus approach. In Brumfit, C. J. (ed.) *General English syllabus design*. Oxford: Pergamon. 61–74
- Alsubaie A. (2016). Curriculum Development: Teacher Involvement in Curriculum Development. *Journal of Education and Practice*. Vol.7, No.9, 2
- Andic, D. (2020). *Continuing professional development of teachers in Education for Sustainable Development* . Case study of the Republic of Croatia. *Teacher Development*, 24(2), 143-164.
- Atkins, D. E., Brown, J. S., & Hammond, A. L. (2007). *A review of the open educational resources (OER) movement: Achievements, challenges, and new opportunities* (pp. 1-84). Creative common.
- Bergholm- Hofman, M. (2018). Changes in Thoughts and Actions as Requirements for a Sustainable Future: A Review of Recent Research on the Finnish Educational System and Sustainable Development. *Journal of Teacher Education for Sustainability*, 20(2), 19-30
- Bouck, E. C. (2008). Factors impacting the enactment of a functional curriculum in self-contained cross-categorical programs. *Education and Training in Developmental Disabilities*, 43(3), 294-310.
- Bourn, D., Hunt, F., & Bamber, P. (2017). *A review of education for sustainable development and global citizenship education in teacher education*. (UNESCO Global Education Monitoring Report Background Paper). Paris, France: UNESCO.
- Brandt, J-O., Barth, M., Merritt, E, &Hale, A. (2020). A matter of connection: The 4 Cs of learning in pre-service teacher education for sustainability. *Journal of Cleaner Production*, 279, 1-13.
- Brundland, G.(1991): *Environmental Education for our Common future*, UNESCO, Paris, 1991.
- Bruner, J., 1966. *Toward a Theory of Instruction*. Harvard University Press, Cambridge, Mass.
- Burgener, L. & Barth, M. (2018). Sustainability competencies in teacher education: Making teacher education count in everyday school practice, *Journal of Cleaner Production*, 174, 821-826.
- Carr, W. & Kemmis, St. (2002). *Για μια Εκπαιδευτική Κριτική Θεωρία. Εκπαίδευση, γνώση και έρευνα δράσης (4η εκδ.)*. Αθήνα: Κώδικας
- Cebrian, G. & Junyent, M. (2015). Competencies in Education for Sustainable Development: Exploring the Student Teacher’s Views. *Sustainability*, 7, 2768-2786.
- Chaudhary G.K. (2015). Factors affecting curriculum implementation for students. *International Journal of Applied Research*, 1(12): 984-986.

- Cheng, M. M., Cheng, A. Y., & Tang, S. Y. (2010). Closing the gap between the theory and practice of teaching: Implications for teacher education programmes in Hong Kong. *Journal of Education for Teaching*, 36(1), 91-104.
- Cohen, D. K., & Hill, H. C. (2001). *Learning policy: When state education reform works*, New Haven, CT: Yale University Press
- Dale, A., & Newman, L. (2005). Sustainable development, education and literacy, *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 6(4), 351-362
- Daskolia, M., Flogaitis, E., & Papageorgiou, E. (2006). Kindergarten teachers' conceptual framework on the "ozone layer depletion": Exploring the associative meanings of a global environmental issue. *Journal of Science Education and Technology*, 15(2), 168-178
- DeFries, R. S., Ellis, E. C., Chapin, F. S., III, Matson, P. A., Turner, B. L., II, Agrawal, A., et al. (2012). Planetary opportunities: A social contract for global changescience to contribute to a sustainable future, *BioScience*, 62(6), 603-606
- Desimone, L. M., Porter, A. C., Garet, M. S., Yoon, K. S., & Birman, B. F. (2002). Effects of professional development on teachers' instruction. Results from a three-year longitudinal study, *Educational Evaluation and Policy Analysis*, 24(2), 81-112.
- Dewey, J. (1902). *The Child and the Curriculum*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Dewey, J. (1938). *Experience and education*. NY: Kappa Delta Pi.
- Eagan, P., Cook, T., & Joeres, E. (2002). Teaching the importance of culture and interdisciplinary education for sustainable development. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 3(1), 48-66
- Engleson, C.D., Hottmann, M., Gomoll, R., & Grady S. (1991). *A Guide to Curriculum Planning in Environmental Education*. Wisconsin Department of Public Instruction, DPI, USA.
- Evans, N., Stevenson, R-B., Lasen, M., Ferreira, J-O., & Davis, J. (2017). Approaches to embedding sustainability in teacher education: A synthesis of the literature. *Teaching and Teacher Education*, 63, 405-417.
- Coenders F., Terlouw C., Dijkstra S., (2008). Assessing Teachers' Beliefs to Facilitate the Transition to a New Chemistry Curriculum: What Do the Teachers Want? *J Sci Teacher Educ* (2008) 19:317–335
- Frey, K. (1998). *Η μέθοδος Project*, μτφρ Κλ. Μάλλιου, Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.
- Fullan, M. (2007). *The new meaning of educational change* (4th ed.). New York: Teachers College Press.
- Garet, M. S., Porter, A. C., Desimone, L., Birman, B. F., & Yoon, K. S. (2001). What makes professional development effective? Results from a national sample of teachers. *American Educational Research Journal*, 38(4), 915-945.
- Goehlich, M. (2003). *Παιδοκεντρική διάσταση στη μάθηση*. Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Gonzalez – Garcia, E., Fontana- Jimenez, R., & Azcarate, P. (2020b). Education for Sustainability and the Sustainable Development Goals: Pre-Service Teachers' Perceptions and Knowledge. *Sustainability*, 12, 1-19.

- Goodlad, J. I., Klein, M. F., & Tye, K. A. (1979). *The domains of curriculum and their study*. In J.I. Goodlad (Ed.), *Curriculum inquiry* (pp.43-76). New York: McGraw-Hill.
- Guskey, T. R. (2002). Professional development and teacher change. *Teachers and Teaching: Theory and Practice*, 8(3), 381-391.
- Hargreaves, A., & Fink, D. (2005). *Sustainable leadership*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Huckle, J. (2009) Sustainable Schools: responding to new challenges and opportunities. *Geography*, 94. part 1, 13-21.
- Jackson, P. W. (1990). *Life in classrooms* (6th ed.). New York: Teachers College Press.
- Jansen, J. D. (2001). Image-ining teachers: Policy images and teacher identity in South African Classrooms. *South African Journal of Education*, 21(4), 242–247.
- Johnson, J. A. (2001). Curriculum revision that works. In principles of effective change. *Journal of Research for Educational Leaders*. Vol. 1, Number 1, Fall 2001
- Kadji C. (2002) *Evaluation of whole school environmental education*, Kansas association for conservation and environmental education.
- Keengwe, J., Onchwari, G. & Wachira, P. (2008). Computer technology integration and student learning: Barriers and promise. *Journal of Science Education and Technology*, 17, 560–565.
- Kelly, A. V., 1982. *The Curriculum: Theory and Practice*. Harper & Row, London.
- Kilpatrick, W. H. (1918). *The project method*. Teachers College Record, 19, 319-335.
- Klein, T.J. (1990). *Interdisciplinarity History, Theory and Practice*. Detroit: Wayne State University Press.
- Knapp (2000). The Thessaloniki Declaration: A Wake-up call for Environmental Education, *The Journal of Environmental Education*, 31 No 3, p.p 32-39
- Komba, W. L., & Nkumbi, E. (2008). Teacher professional development in Tanzania: Perceptions and practices. *Journal of International Cooperation in Education*, 11(3), 67-83
- Kuiper, W., Folmer, E., & Ottevanger, W. (2013). Aligning science curriculum renewal efforts and assessment practices. In D. Corrigan, R. Gunstone, & A. Jones (Eds.), *Valuing assessment in science education: Pedagogy, curriculum, policy* (pp. 101-118). Dordrecht: Springer.
- LeFevre, D. M. (2004). Designing for teacher learning: Video-based curriculum design. In J. Brophy (Ed.), *Using video in teacher education: Advances in research on teaching* (Vol. 10, pp. 235–258). London: Elsevier.
- Lozano, R., Barreiro-Gen, M., Lozano, J-F., & Sammalisto, K. (2019). Teaching Sustainability in European Higher Education Institutions: Assessing the Connections between Competences and Pedagogical Approaches, *Sustainability*, 11(6), 1602, 1-17
- Maidou A., Plakitsi K.& Polatoglou H. (2019). Knowledge, Perceptions and Attitudes on Education for Sustainable Development of Pre-Service Early Childhood Teachers in Greece. *World Journal of Education*, 9 (5), 1-15.

- Major, L., Namestovski, Z., Horak, R., Bagany, A., & Krekic, V-P. (2017). Teach it to sustain it! Environmental attitudes of Hungarian teacher training students in Serbia, *Journal of Cleaner Production*, 154, 255-268.
- Mansour N. (2009). Science Teachers' Beliefs and Practices: Issues, Implications and Research Agenda. *International Journal of Environmental & Science Education*, Vol. 4, No. 1, January 2009, 25-48
- Fetters M. K., Czerniak C. M., FishL. & Shawberry J. (2002). Confronting, Challenging, and Changing Teachers' Beliefs: Implications from a Local Systemic Change Professional Development Program, *Journal of Science Teacher Education*, 13:2, 101-130
- Mills, J. E., & Treagust, D. F. (2003). Engineering education: is problem-based or project-based learning the answer? *Australasian Journal of Engineering Education*; n.2003-3
- National Research Council. (2004). *On evaluating curricular effectiveness: Judging the quality of K-12 mathematics evaluations*. Washington, DC: National Academy Press.
- O' Sullivan, M. C. (2002). Reform implementation and the realities within which teachers work: A Namibian case study. *Compare: A Journal of Comparative and International Education*, 32(2), 219-237.
- Ornstein, A. C., & Hukins, F. P. (2014). *Pearson new international edition; Curriculum foundations principles and issues*. (6th ed.). UK: Pearson.
- Brecka P., Monika Valentová, Ivana Tureková. Digital Technologies in Environmental Education, *TEM Journal*, 11 (2), pages 726-730
- Piaget, J. (1979). *Ψυχολογία και Παιδαγωγική*. (μετάφραση Βερβερίδης, Α.). Αθήνα: Νέα Σύνορα – Α. Α. Λιβάνης.
- Porter, A. C., Garet, M. S., Desimone, L. M., & Birman, B. F. (2003). Providing effective professional development: Lessons from the Eisenhower program. *Science Educator*, 12(1), 23-40.
- Remillard J.T, Heck. D.J. (2014). Conceptualizing the curriculum enactment process in mathematics education. *ZDM Mathematics Education* (2014) 46:705–718
- Remillard, J. T., & Kaye, P. (2002). Supporting teachers' professional learning by navigating openings in the curriculum. *Journal of Mathematics Teacher Education*, 5(1), 7-34.
- Rogan J., Grayson D. (2003). Towards a theory of curriculum implementation with particular reference to science education in developing countries, *International Journal of Science Education*, 25:10, 1171-1204
- Rogan, J. (2004). Out of the frying pan...? Case studies of the implementation of Curriculum 2005 in some science classrooms. *African Journal of Research in Mathematics, Science and Technology Education*, 8, 165–179.
- Sang, G., Valcke, M., van Braak, J., & Tondeur, J. (2010). Student teachers' thinking processes and ICT integration: Predictors of prospective teaching behaviours with educational technology, *Computer & Education*, 54, 103-112.
- Sethole, G. (2001). A case study of the place of textbooks, class work books and scribblers in a township mathematics classroom. *Pythagoras*, 55, 9–13.
- Smith, K. (2005). Teacher educators' expertise: What do novice teachers and teacher educators say? *Teaching and Teacher Education*, 21(2), 177-192.

- Speck, M., & Knipe, C. (2005). *Why can't we get it right? Designing high-quality professional development for standards-based schools* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Corwin Press.
- Spillane, J. P., Reiser, B. J., & Reimer, T. (2002). Policy implementation and cognition: Reframing and refocusing implementation research. *Review of Educational Research*, 72(3), 387-431.
- Stenhouse, L. (1979). Case Study in Comparative Education: particularity and generalization, *Comparative Education*, 15(1), 5-10.
- Supovitz, J. A., & Turner, H. M. (2000). The effects of professional development on science teaching practices and classroom culture. *Journal of Research in Science Teaching*, 37(9), 963-980.
- Thijs, A., & van den Akker, J. (Eds.). (2009). *Curriculum in development*. Enschede, Netherlands: SLO-Netherlands Institute for Curriculum Development.
- UNCED (1992). *Agenda 21: Program of Action for Sustainable Development*. United Nations. Department of Public Information, New York.
- UNECE (2005) *Συνάντηση Υψηλού Επιπέδου των Υπουργών Περιβάλλοντος και Παιδείας*. Vilnius, 17-18 Μαρτίου 2005. Agenda σημεία 5 και 6.
- UNESCO (1978). *Intergovernmental Conference on Environmental Education*, Tbilisi (ΕΣΣΔ, 14-26 Οκτωβρίου 1977). Final Report. Παρίσι: UNESCO.
- UNESCO (2009). *Teaching and learning for a sustainable future: a multimedia teacher education programme*.
- Van den Akker, J. (2003). The science curriculum: between ideals and outcomes. In B. J. Fraser & K. G. Tobin (Eds.), *International Handbook of Science Education* (Vol. 1, pp. 421-449). Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.
- Van den Akker, J. (2010). Curriculum perspectives: an introduction. In J. van den Akker, W. Kuiper & U. Hameyer (Eds.), *Curriculum landscapes and trends* (pp. 1-10). London: Kluwer Academic.
- Van den Akker, J., & Voogt, J. (1994). The use of innovation and practice profiles in the evaluation of curriculum implementation, *Studies in Educational Evaluation*, 20(4), 503-512.
- Van den Akker, J., Fasoglio, D., & Mulder, H. (2010). *A curriculum perspective on plurilingual education*. Council of Europe.
- Vare, P., Arro, G., De Hamer, A., Del Gobbo, G., De Vries, G., Farioli, F., & Zachariou, A. (2019). Devising a Competence-Based Training Program for Educators of Sustainable Development: Lessons Learned, *Sustainability*, 11(7), 1890, 1-21.
- Walker D., (1990). *Fundamental of curriculum*. Harcourt Brace Jovanovich
- Waters A., Vilches M. (2008). Factors affecting ELT reforms: The case of the Philippines basic education curriculum, *RELC Journal*, 39, 5-24.
- Wen, Y., & Wu, J. (2017). A Study on Singapore Chinese Language Teacher's Professional Proficiency and Training Needs for Sustainable Development. *Journal of Teacher Education for Sustainability*, 19(2), 69-89.
- Whitehurst, G. (2002, March). Research on teacher preparation and professional Development. Speech given at the White House conference on preparing quality teachers.

<http://www.ed.gov/admins/tchrqual/learn/preparingteachersconference/whitehurst.html>

- Yan, C. (2012). We can only change in a small way: A study of secondary English teachers' implementation of curriculum reform in China. *Journal of Educational Change*, 13(4), 431-447.
- Yan, H., Xiao, Y. & Wang, Q. (2012). Innovation in the educational technology course for pre-service student teachers in East China Normal University, *Australasian Journal of Educational Technology*, 28(6).
- Zakaria, E., & Daud, M. Y. (2009). Assessing mathematics teachers' professional development needs. *European Journal of Social Sciences*, 8(2), 225-231.
- Zhang F. , Liu Y. (2014). A study of secondary school English teachers' beliefs in the context of curriculum reform in China, *Language Teaching Research*, Vol. 18(2) 187–204
- Zhang, Y., & Hu, G. (2010). Between intended and enacted curricula: Three teachers and a mandated curricular reform in mainland China. In K. Menken & O. García (Eds.), *Negotiating language policies in schools* (pp. 123-142). New York: Routledge.
- Zheng X., Borg S. (2014). Task-based learning and teaching in China: Secondary school teachers' beliefs and practices. *Language Teaching Research*, Vol. 18(2) 205–221
- Zhukova O, Fjodorova I, Iliško, D. (2020). Novice Teachers' Beliefs and Knowledge about Education for Sustainable Development, *Acta Paedagogica Vilnensia* 2020, 44, 34–44
- Bas G, Senturk S. (2019). Teachers' educational beliefs and curriculum orientations: A relational research, *Teachers and Curriculum*. (19)1
- Jones, P. T. (2007). Lessons of the local: primary English and the relay of curriculum knowledge, *Australian Journal of Language and Literacy*, 30 (1), 54-68.
- Handal, B. & Herrington, A. (2003). Mathematics teachers' beliefs and curriculum reform, *Mathematics Education Research Journal*, 15 (1), 59-69.
- Tanrıverdi B., Ozlem A. (2014). Pre-service Teachers' Beliefs about Curriculum Orientations, *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 116, 842 – 848
- Cheung, D., & Wong, H. W. (2002). Measuring Teacher Beliefs about Alternative Curriculum Designs, *The Curriculum Journal*, 13, 225-248.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

- Αγγελάτου Σ., Κονσολάκη Π., (2011). Πτυχιακή Εργασία με Θέμα: “Περιβαλλοντική Εκπαίδευση: αξιολόγηση των προγραμμάτων που υλοποιούνται στα Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Αρχαίων και Ιεράπετρας”, Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Κρήτης, Σχολή Επαγγελματιών Υγείας & Πρόνοιας Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας
- Αγγελίδου, Ε. & Κρητικού, Ε. (2010). Αειφόρο σχολείο: από τη θεωρητική σύλληψη στη σχολική πραγματικότητα. Όψεις-τάσεις-προβληματισμοί. 4^ο Πανελλήνιο Συμπόσιο «Το αειφόρο σχολείο του Παρόντος και του μέλλοντος». 22-24/1/2010

- Αθανάσιος Τζιμογιάννης, (2020). Ανοικτοί Εκπαιδευτικοί Πόροι και Ηλεκτρονική Μάθηση: Σύγχρονες ερευνητικές τάσεις και προοπτικές. *Θέματα Επιστημών και Τεχνολογίας στην Εκπαίδευση*, 13(1/2), 1-6, 2020
- Αλαχιώτης Σ., (2003). *Για ένα σύγχρονο εκπαιδευτικό σύστημα, η διαθεματικότητα και η ευέλικτη ζώνη αλλάζουν την παιδεία και αναβαθμίζουν την ποιότητα της εκπαίδευσης*. Αθήνα, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
- Αναγνωστάκης Σ. , Νάσαινας Γ. (2010). Οι απόψεις και οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών για την επιμόρφωση στη μεθοδολογία της συστημικής προσέγγισης του περιβάλλοντος, *5ο Πανελλήνιο Συνέδριο της ΠΕΕΚΠΕ*. Ιωάννινα
- Αρβαντά Α., (2006), «Διερεύνηση των επιμορφωτικών αναγκών εκπαιδευτικών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ν. Σερρών όσον αφορά την αναγκαιότητα απόκτησης γνώσεων και ικανοτήτων στην Π.Ε.», *2ο Συνέδριο Σχολικών Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης*, Αθήνα, 15-17 Δεκεμβρίου 2006.
- Αριανούτσου, Μ. & Φαραγγιτάκης, Γ. (1996). *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση στα χερσαία οικοσυστήματα της Ελλάδας*. Αθήνα: ΥΠΕΧΩΔΕ
- Ασημάκη, Μυλωνοπούλου&Βεργίδης (2016). Προβλήματα και επιμορφωτικές ανάγκες των νεοδιόριστων εκπαιδευτικών: μία ποιοτική μελέτη, *Έρκυνα, Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών– Επιστημονικών Θεμάτων*, Τεύχος Νο, X-Y, 201Z
- Αυγερινού, Μ. & Βουδρισλής, Ν. (2004). «Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα εφαρμογής της Μεθόδου Project στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και στην Αγωγή Υγείας», *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, 137, σσ.116-120.
- Βαλμάς Θ. (2006). Διερεύνηση των επιμορφωτικών αναγκών των νεοδιόριστων δασκάλων. Διπλωματική εργασία. Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης Πανεπιστημίου Πατρων
- Βασιλακάκη Γ. (2017). Η πρόσληψη της μεθόδου project στην ελληνική εκπαίδευση. Μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία. Αριστοτέλειο πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
- Βεργίδης Δ. Κ. (2015). Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στην Ελλάδα ως διάσταση της εκπαιδευτικής πολιτικής. *Επιστήμη και Κοινωνία: Επιθεώρηση Πολιτικής και Ηθικής Θεωρίας*, 29, 97–126.
- Βεργίδης, Δ. Κ. (1984). *Η Λαϊκή Επιμόρφωση στην Ελλάδα. Αξιολόγηση των επιμορφωτικών δραστηριοτήτων*, Αθήνα: ΥΠΕΠΘ- Γ.Γ.Λ.Ε.
- Βεργίδης, Δ. Κ. (1996). Επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στην Ελλάδα μετά τη Μεταπολίτευση', στο Πρακτικά του Ευρωπαϊκού Συμποσίου «*Η ανοιχτή και η εξ αποστάσεως μάθηση ως εργαλείο για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και την εκπαίδευση των μαθητών: πρόκληση για το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα*». Αθήνα. 21-23 Ιουνίου 1995, ΥΠΕΠΘ, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
- Βρεττός Γ.Ε., Καψάλης Α.Γ. (1994). *Αναλυτικά Προγράμματα θεωρία και τεχνογνωσία σχεδιασμού και αναμόρφωσης*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις “Art of Text”.

- Βρεττός, Ι., & Καψάλης, Α. (2009). *Αναλυτικά Προγράμματα. Θεωρία, έρευνα και πράξη* (4η εκδ.). Αθήνα.
- Γεωργόπουλος, Α., & Τσαλίκη, Ε., (2003). *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση*. Αθήνα, Gutenberg
- Γκότοβος Θ. –Μαυρογιώργος, Γ. – Παπακωνσταντίνου, Π. (1986). *Κριτική Παιδαγωγική και Εκπαιδευτική Πράξη*. Αθήνα: Σύγχρονη Εκπαίδευση.
- Γούπος, Θ. (2004). «Η Μέθοδος Project ή μέθοδος Βιωμάτων στο πλαίσιο της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης: "μοχλός" για το άνοιγμα του νέου σχολείου στη ζωή και την κοινωνία», *Τα Εκπαιδευτικά*, τχ.73-74, σσ.82-90
- Γρόλλιος Γ. (2011). *Προοδευτική Εκπαίδευση και Αναλυτικό Πρόγραμμα*. Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο.
- Δενδρινού Β., Ξωχέλλης Π.,(2000). “Προγράμματα Σπουδών στη σχολική εκπαίδευση: Έννοιες και όροι”, Γλωσσικός Υπολογιστής, *Περιοδική έκδοση του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας για τη γλώσσα και τη γλωσσική αγωγή*, τόμος 1, Σεπτέμβριος 1999–Ιούνιος 2000.
- Δημητρίου, Α. (2005). Αντιλήψεις εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης για περιβαλλοντικά ζητήματα. Στο Μ. Καΐλα, Ε. Θεοδοροπούλου, Α. Δημητρίου, Γ. Ξανθάκου, Ν. Αναστασάτος (επιμ.) *Περιβαλλοντική εκπαίδευση. Ερευνητικά δεδομένα & εκπαιδευτικός σχεδιασμός*. Αθήνα: Ατραπός. Επιστημονικές Εκδόσεις, Αθήνα, σελ. 152-154.
- Δημητρίου, Α. (2009). Περιβαλλοντική Εκπαίδευση: Περιβάλλον, Αειφορία. *Εκπαίδευση για την Αειφορία*, 3(2), 1-21.
- Δημοπούλου Μ., Μπαμπίλα Ε. (2010). Διερεύνηση Επιμορφωτικών Αναγκών των Εκπαιδευτικών της Α΄ Δ/σης Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Αθηνών που Εφαρμόζουν Πρόγραμμα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης. *5ο Πανελλήνιο Συνέδριο της ΠΕΕΚΠΕ*. Ιωάννινα 26-28/11/2010.
- Ευκολίδου, Α., Ράγκου, Π. & Καΐλα, Μ. (2014). Δυσκολίες και εμπόδια για την προώθηση της εκπαίδευσης για την αειφόρο ανάπτυξη στο ελληνικό σχολείο. *5^ο Περιβαλλοντικό Συνέδριο Μακεδονίας*, Ένωση Ελλήνων Χημικών Θεσσαλονίκη 14-16 Μαρτίου.
- Ηλία, Α., (2012). Διερεύνηση των επιμορφωτικών αναγκών των δασκάλων σχετικά με τις απαραίτητες για την Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη ικανότητες τους: Η περίπτωση των δασκάλων της Εύβοιας. ΕΑΠ: ΑΘΗΝΑ.
- Ίσαρη, Φ., Πουρκός, Μ., 2015. *Ποιοτική μεθοδολογία έρευνας*. Αθήνα:Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/11419/5826>
- Καδιγιαννόπουλος, Γ. (2015). Αειφόρος ανάπτυξη: Γνώσεις και αντιλήψεις των εκπαιδευτικών Γυμνασίων. *PRIME*, 8(2), 54-63.
- Καλαϊτζίδης Δ., Ουζούνης Κ., (1999), *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση: Θεωρία και Πράξη*, Εκδόσεις Σπανίδης, Ξάνθη
- Καλαϊτζίδης, Δ. (2020). Από την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση στην Εκπαίδευση για την Αειφορία και αντιστρόφως, *8ο ΣΥΝΕΔΡΙΟ της Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε. “Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση με στόχο την Αειφορία στην εποχή της κλιματικής αλλαγής”*
- Καλαϊτζίδης, Δ., (2013). Συμμετοχή των μαθητών και εκπαιδευτικών στο σχολικό πρόγραμμα δράσης του «Βραβείου Αειφόρου Σχολείου», σε σχέση με τον τύπο και τη βαθμίδα του σχολείου, *Για την περιβαλλοντική εκπαίδευση*, 3 (48).

- Καλαϊτζίδης, Δ., Νομικού, Χ. (2014). Το Αειφόρο σχολείο: μια αναγκαία και ικανή καινοτομία, *Επιστήμες Αγωγής*, 1, 84-105
- Καραμάνου Χρυσούλα (2018). Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση για την Αειφορία στο Σύγχρονο Σχολείο: Αντιλήψεις και πρακτικές εκπαιδευτικών. Η περίπτωση των εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης στον Ν.Ιωαννίνων, Διπλωματική εργασία, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας,
- ΚΕ.ΜΕ.ΤΕ. (2008). *Η διερεύνηση και καταγραφή της γνώμης των εκπαιδευτικών της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σχετικά με τα σχολικά προγράμματα, βιβλία και διδακτικά υλικά που παρέχονται από το Υπουργείο Παιδείας προς χρήση στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*. Αθήνα: ΚΕ.ΜΕ.ΤΕ, σελ. 1-21
- Κιούση, Σ., & Κοντάκος, Α. (2006). Σχολική Κουλτούρα και Νομοθετικό Πλαίσιο του Ελληνικού Εκπαιδευτικού Συστήματος. *Πρακτικά Συνεδρίου του 5^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου Ελληνικής Παιδαγωγικής και Εκπαιδευτικής Έρευνας*. Θεσσαλονίκη : Παιδαγωγική Εταιρεία Ελλάδος.
- Κούλης Α. Κ., & Μπαγάκης Γ. (2022). Διερεύνηση των προσδοκιών των εκπαιδευτικών από την επιμόρφωση στο πεδίο των καινοτόμων διδακτικών μεθόδων, *Έρευνα στην Εκπαίδευση*, 11(1), 64–82.
- Κουμπουρά Μ., (2017). « Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση στην Αγωγή του μαθητή», Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Πατρών, Πολυτεχνική Σχολή, Τμήμα Διαχείρισης Περιβάλλοντος και Φυσικών Πόρων, Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών: «Εφαρμογές Προστασίας και Διαχείρισης Περιβάλλοντος»
- Κούσουλας Γ. (2008). *Προσέγγιση στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση*, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών- Ινστιτούτο Αστικής και Αγροτικής Κοινωνιολογίας, Αθήνα
- Λιαράκου, Γ. (2011). Η ένταξη της αειφορίας στην ελληνική εκπαιδευτική πολιτική (1987-2005). Στο Χ. Βλασσοπούλου & Γ. Λιαράκου (Επιμ.), *Περιβαλλοντική ιστορία. Μελέτες για την αρχαία και τη σύγχρονη Ελλάδα* (σσ. 239-258). Αθήνα: Πεδίο.
- Μανδρίκας Α., (2015), *Περιβαλλοντική Επιστήμη, Ηθική Και Εκπαίδευση, Καλέντης*, σ.17-19
- Μανωλάς Ε. (επιμ) 2010. *Το Φυσικό Περιβάλλον στην Αρχαία Ελλάδα*. Τμήμα Δασολογίας και Διαχείρισης Περιβάλλοντος και Φυσικών Πόρων, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης.
- Μάνεσης Ν., & Θεοδώρου Φ. (2022). Διαφοροποιήσεις κατά την εφαρμογή των εκπαιδευτικών αλλαγών: Απόψεις εκπαιδευτικών. *Έρευνα στην Εκπαίδευση*, 11(1), 276–292.
- Ματσαγγούρας, Η. (2003). *Η διαθεματικότητα στη σχολική γνώση: Εννοιοκεντρική Αναπλαισίωση και Σχέδια Εργασίας*. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρης.
- Ματσαγγούρας, Η. (2004). Η διαθεματικότητα στα αναλυτικά προγράμματα: θεωρία και πράξη. Στο Μπαγάκης, Γ.(Επιμέλεια), *Ο εκπαιδευτικός και το αναλυτικό πρόγραμμα*. Αθήνα: Μεταίχμιο, 53-69.

- Μαυρογιώργος, Γ. (1983). Σχολικό πρόγραμμα και παραπρόγραμμα. *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, 13, 74-81.
- Μπαγάκης, Γ. (Επιμέλεια). (2004). *Ο εκπαιδευτικός και το αναλυτικό πρόγραμμα*. Αθήνα: Μεταίχμιο
- Μπινιώρης Σ., (2013). *Μεθοδολογία της έρευνας*, ΑΤΕΙ Αθήνας
- Μπιρμπίλη, Μ. (2005). Η Ομαδοσυνεργατική Μάθηση, *Μακεδόν*, 14, σ.289-303.
- Μπονίδης, Κ. (2003). Τα σύγχρονα προγράμματα διδασκαλίας και σχολικά βιβλία στην Ελλάδα: Διαδικασία παραγωγής, μορφή και περιεχόμενο, «πραγματικό» πρόγραμμα, προοπτικές, *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, 131, 25-40.
- Ντιβέρη, Π., Σταγιάννη, Κ., Κούκας, Η. & Γκαλαμπογκίνης, Μ., (2008). Αντιλήψεις διευθυντών Α/θμιας και Β/θμιας Εκπαίδευσης ν. Λάρισας σε θέματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και Αειφορίας.
- Πανάγου, Ε. (2015). Η συμβολή της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στη διαμόρφωση στάσεων, νοοτροπιών και χαρακτήρων μέσα από την εκπαιδευτική διαδικασία, *7ο Πανελλήνιο Συνέδριο Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε*, Βόλος
- Παπαδημητρίου, Β. (1998). *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και Σχολείο. Μια διαχρονική θεώρηση*. Αθήνα, Τυπωθήτω
- Παπαδημητρίου, Β. (2010) Σχολική κουλτούρα, σχολικό κλίμα και αειφόρο σχολείο, *Για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση*, 44,12-13
- Παπαδοπούλου κ. (2017). “*Διερεύνηση των απόψεων των εκπαιδευτικών περιβαλλοντικής αγωγής, για την χρήση νέων τεχνολογιών στην εκπαιδευτική διαδικασία*”. Μεταπτυχιακή εργασία, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών εκπαίδευση στο περιβάλλον, τις φυσικές επιστήμες και τις νέες τεχνολογίες.
- Παπαδοπούλου, Π., Μαλανδράκης, Γ, Γαβριλάκης, Κ. (2015). Το Εισαγωγικό Υπόβαθρο Εκπαιδευόμενων Εκπαιδευτικών στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση / Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη, *Πρακτικά 7^{ου} Πανελλήνιου Συνεδρίου ΠΕΕΚΠΕ*
- Παρασκευοπούλου-Κόλλια Ε. (2008). Μεθοδολογία ποιοτικής έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες και συνεντεύξεις. *Open Education - The Journal for Open and Distance Education and Educational Technology*, 4 (1)
- Πατούνα, Α, Στελλάκου, Β, Κουτούζης, Μ, Βερέβη, Α.&Θωμαδάκη, Ε. (2005). Τα μαθήματα Παιδαγωγικής στα προγράμματα σπουδών και ο διαγωνισμός του ΑΣΕΠ: Ενδείξεις για τις επιμορφωτικές ανάγκες των εκπαιδευτικών. Στο Μπαγάκης, Γ (επιμ.) *Επιμόρφωση και επαγγελματική ανάπτυξη του εκπαιδευτικού* Αθήνα: Μεταίχμιο
- Ρεμπέλου (2019). *Επιμόρφωση και επαγγελματική ανάπτυξη εκπαιδευτικών: Ποιοτική διερεύνηση όψεων και εμπειριών εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στον νομό Κορινθίας*. Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
- Σολομών, Ι. (1994). Εκπαιδευτική δράση και κοινωνική ρύθμιση των υποκειμένων: γνώση, πειθαρχία και το πεδίο του σχολείου. Στο Ι. Σολομών & Γ. Κουζέλης (Επιμ.), *Πειθαρχία και Γνώση- Τοπικά Α'*, (σελ. 113-144). Αθήνα: Εταιρεία Μελέτης των Επιστημών του Ανθρώπου.

- Σπυράκου (2007). *Η περιβαλλοντική εκπαίδευση και η θέση της στο σχολείο του σήμερα*, Διπλωματική Εργασία στο «Οργάνωση και Διοίκηση Βιομηχανικών Συστημάτων», ΕΜΠ
- Σπυροπούλου Δ. (2001). Αποτίμηση της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης την δεκαετία 1991-2000. *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*, 5, 155-166
- Στάχτιαρη, , & Μουζάκης, (2022). Η Αειφόρος Ανάπτυξη στην Αρχική Εκπαίδευση και την Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης: Μια Επισκόπηση της Διεθνούς Βιβλιογραφίας. *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση για την Αειφορία*, 3(2), 1-21.
- Σφακιανάκη, Ν. & Παπαστεφανάκη, Σ. (2020). Η Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη στο δημόσιο σχολείο - αντιλήψεις εκπαιδευτικών της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, *Για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση*, 19(64).
- Ταγκαλάκη Ειρήνη (2013). Η Εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την Αειφορία και η Βιωσιμότητα των Σχολείων Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Καταγραφή των Αντιλήψεων των Εκπαιδευτικών της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης για την Εκπαίδευση για την Αειφορία. Διπλωματική εργασία, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο
- Τίγκας Ι., & Φλογαΐτη Ε. (2019). Η ελληνική εκπαιδευτική πολιτική για τη μετάβαση από την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση στην Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη, *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση για την Αειφορία*, 1(1),
- Τρικαλίτη Α. (2014). Αειφόρο Ελληνικό Σχολείο: Όλοι νοιαζόμαστε, όλοι συμμετέχουμε, *Για την περιβαλλοντική Εκπαίδευση*, 5 (50).
- Τσαμπούκου -Σκαναβή, Κ. (2004). *Περιβάλλον και Κοινωνία. Μία σχέση σε αδιάκοπη εξέλιξη*. Αθήνα: Καλειδοσκόπιο.
- Τσιώλης Γ. (2018) Θεματική ανάλυση ποιοτικών δεδομένων. Στο Γ. Ζαϊμάκης (επιμ.), *Ερευνητικές διαδρομές στις Κοινωνικές Επιστήμες. Θεωρητικές – Μεθοδολογικές Συμβολές και Μελέτες Περίπτωσης*. Πανεπιστήμιο Κρήτης – Εργαστήριο Κοινωνικής Ανάλυσης και Εφαρμοσμένης Κοινωνικής έρευνας. Σελ. 97-125.
- Φαραγγιτάκης, Γ. & Σπανού, Μ. (2006). Εκπαίδευση για την αειφορία και Περιβαλλοντική Εκπαίδευση στο Ελληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα. Πρακτικά 2ου Συνεδρίου Σ.Π.Π.Ε , 730
- Φαραγγιτάκης, Γ. (2010). Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στην Ελλάδα: Οι Στόχοι, τα Μέσα για την Επίτευξή τους και η Εξέλιξη του Θεσμού από το 1993 μέχρι Σήμερα. *5ο Πανελλήνιο Συνέδριο ΠΕΕΚΠΕ*, 26-28 Νοεμβρίου 2010. Ιωάννινα.
- Φεφές Μ., (2016). *Εισαγωγή στο δίκαιο. Ενωσιακό, συνταγματικό, διοικητικό, ποινικό, αστικό, εμπορικό, εργατικό*. Νομική Βιβλιοθήκη. Αθήνα
- Φιλοκόστα, Θ. (2010). *Αντιλήψεις των εκπαιδευτικών για την επιμόρφωσή τους*. (Διπλωματική εργασία), Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας: Βόλος.
- Φλογαΐτη, Ε. & Λιαράκου, Γ. (Επ.), (2008). *Η έρευνα στην εκπαίδευση για την αειφόρο ανάπτυξη*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, Επανεκδοση: Αθήνα: Πεδίο
- Φλογαΐτη, Ε. (1993) *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση*, Αθήνα: Ελληνικές Πανεπιστημιακές Εκδόσεις.
- Φλογαΐτη, Ε. (1998). *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση*. Αθήνα: Ελληνικά γράμματα.
- Φλογαΐτη, Ε. (2006), *Εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την Αειφορία*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Φλογαΐτη, Ε. (2011). *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση*, Πεδίο.

- Φλουρής, Γ. (2000) *Αναλυτικά Προγράμματα Για Μια Νέα Εποχή στην Εκπαίδευση*. Αθήνα: Γρηγόρης.
- Φράγκου Ε. (2017). *Εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την Αειφορία : Εννοιολογικές και διδακτικές προσεγγίσεις από τους εκπαιδευτικούς*. Μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Τμήμα Επιστήμων Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης & Τμήμα Βιολογίας. Διατμηματικό πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών «Ειδίκευση στην περιβαλλοντική εκπαίδευση».
- Φώτη, Π. (2020), Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στην Ελλάδα και στην Ευρώπη. Συγκριτική αναφορά, *Θεωρία και Έρευνα στις Επιστήμες της Αγωγής*, τχ. 59/2020, σ.σ. 7-22.
- Χατζηγεωργίου, Γ. (2004). *Γνώθι το Curriculum. Γενικά και Ειδικά Θέματα Αναλυτικών Προγραμμάτων και Διδακτικής*. Αθήνα: Ατραπός.
- Χημικά Χρονικά, Τόμος 41 τεύχος 11, Τόμος 42, τεύχη 1&7, www.eex.gr
- Χριστόπουλος Δ.(2007). *Απόψεις και αντιλήψεις καθηγητών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για την επιλογή και υλοποίηση προγραμμάτων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης*. Διδακτορική Διατριβή. Πανεπιστήμιο Πατρών. Σχολή Θετικών Επιστημών. Τμήμα Βιολογίας.
- Χρυσafίδης, Κ. (2003). Η αγωγή στην εποχή του μεταμοντέρνου. Στο Goehlich, Μ. *Παιδοκεντρική διάσταση στη μάθηση*. Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Χρυσafίδης, Κ. (2004). Το ελληνικό σχολείο και η συζήτηση γύρω από τα ανοιχτά και κλειστά αναλυτικά προγράμματα. Στο Μπαγάκης, Γ. (Επιμέλεια). *Ο εκπαιδευτικός και το αναλυτικό πρόγραμμα*. Αθήνα: Μεταίχιμο, 77-90.
- Ψηφιακό Σχολείο (2011). <http://dschool.edu.gr>

ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

- Αρ. Πρωτ. 119362/Δ2 929-09-22). Επισημάνσεις σχετικά με την πιλοτική εφαρμογή των νέων προγραμμάτων σπουδών κατά το σχολικό έτος 2022-23. <https://www.ipaidia.gr/wp-content/uploads/2022/09/%CE%B5%CE%B3%CE%BA%CF%85%CE%BA%CE%BB%CE%B9%CE%BF%CF%82.pdf>
- ΦΕΚ Β' 2820/06-06-2022. Πρόγραμμα Σπουδών “Περιβάλλον και Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη” του Νηπιαγωγείου, των Α' - ΣΤ' τάξεων Δημοτικού και των Α', Β' και Γ' τάξεων Γυμνασίου. https://www.esos.gr/sites/default/files/articles-legacy/fek-2022-tefxos_b-02820-downloaded_-08_06_2022.pdf
- ΦΕΚ 13324/Γ2/07-02-2006 (ΦΕΚ 206τΒ/13-02-2006). «Σχολικοί περίπατοι και εκπαιδευτικές εκδρομές μαθητών Δημοσίων και Ιδιωτικών σχολείων της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης» http://www.fa3.gr/phys_educ_2/ekdromes/Ekdromes7-2-06.pdf
- ΦΕΚ 161/Α/9-6-1977. ΠΡΟΕΔΡΙΚΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΥΠ' ΑΡΙΘΜ. 508. Περί προαγωγικών και απολυτηρίων εξετάσεων Σχολείων Μέσης Εκπαιδευσεως <https://dide.mes.sch.gr/nomothesia/PD-508-1977.pdf>

- ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 1566 (1985). Δομή και λειτουργία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις https://www.minedu.gov.gr/publications/docs2018/EPAL_N_1566_1985.pdf
- Νόμος 2525/1997 : Ενιαίο Λύκειο, πρόσβαση των αποφοίτων του στην τριτοβάθμια εκπαίδευση αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου και άλλες διατάξεις. <https://www.e-nomothesia.gr/kat-ekpaideuse/n-2525-1997.html>
- Νόμος 2640/1998: Δευτεροβάθμια τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση και άλλες διατάξεις. <https://www.e-nomothesia.gr/kat-ekpaideuse/n-2640-1998.html>
- ΦΕΚ 1340 (2002). ΦΕΚ 1340/2002
- Καθορισμός Καθηκόντων - Αρμοδιοτήτων Προϊσταμένων Εκπαίδευσης, Διευθυντών - Υποδιευθυντών, Συλλόγου Διδασκόντων. <http://dipe.ait.sch.gr/nomothesia/leitoyrgia%20sxoleion/fek-1340-2002-kathikonta-armodiotes-stelexwn-ekpaideysis-klimaka.pdf>
- ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 1566 (1985). Δομή και λειτουργία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις. https://www.minedu.gov.gr/publications/docs2018/EPAL_N_1566_1985.pdf
- Νόμος 2986/2002 : Οργάνωση των περιφερειακών υπηρεσιών της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου και των εκπαιδευτικών, επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και άλλες διατάξεις. <https://www.e-nomothesia.gr/kat-ekpaideuse/n-2986-2002.html>
- Νόμος 4547/2018 : Αναδιοργάνωση των δομών υποστήριξης της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις. <https://www.e-nomothesia.gr/kat-ekpaideuse/nomos-4547-2018-phek-102a-12-6-2018.html>
- Νόμος 1892/1990 : Για τον εκσυγχρονισμό και την ανάπτυξη και άλλες διατάξεις. <https://www.e-nomothesia.gr/kat-dasos-thera/n-1892-1990.html>
- Υπουργική Απόφαση 110989/Γ2/2011 - ΦΕΚ 2313/Β/17-10-2011. Τροποποίηση-συμπλήρωση της Υ.Α. 118842/Γ2/17-09-2008 (ΦΕΚ 1984 Β) για αναθέσεις μαθημάτων Γυμνασίου, Γενικού Λυκείου, ΕΠΑ.Λ. και ΕΠΑ.Σ. <https://www.e-nomothesia.gr/kat-ekpaideuse/deuterobathmia-ekpaideuse/ya-110989-g2-2011.html>
- ΦΕΚ 1213/2011. Πρόγραμμα σπουδών φυσικής α' λυκείου. Ωρολόγιο πρόγραμμα μαθημάτων α' τάξης λυκείου. <https://edu.klimaka.gr/nomothesia/fek/1375-fek-1213-2011-ylh-fysikhs-orologio-programma-a-lykeiou>
- Νόμος 1892/1990 : Για τον εκσυγχρονισμό και την ανάπτυξη και άλλες διατάξεις. <https://www.e-nomothesia.gr/kat-dasos-thera/n-1892-1990.html>
- ΦΕΚ 1340/2002. Αριθ.Φ.353.1/324/105657/Δ1. Καθορισμός των ειδικότερων καθηκόντων και αρμοδιοτήτων των προϊσταμένων των περιφερειακών υπηρεσιών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, των διευθυντών

και υποδιευθυντών των σχολικών μονάδων και ΣΕΚ και των συλλόγων των διδασκόντων.

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

- https://ec.europa.eu/clima/system/files/2021-06/gr_climate_2021_en.pdf
- <https://edu.klimaka.gr/drasthriothtes/periballontikh/454-kentra-periballontikhs-ekpaideyshs>
- https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9D%CE%BF%CE%BC%CF%8C%CF%82_%CE%9A%CE%BF%CF%81%CE%B9%CE%BD%CE%B8%CE%AF%CE%B1%CF%82
- <https://www.inedivim.gr/%CF%80%CF%81%CE%BF%CE%B3%CF%81%CE%AC%CE%BC%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1-%CE%B4%CF%81%CE%AC%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82/%CE%BA%CE%AD%CE%BD%CF%84%CF%81%CE%B1-%CF%80%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%B2%CE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%BF%CE%BD%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CF%82-%CE%B5%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%AF%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7%CF%82-%CE%BA%CF%80%CE%B5-%CE%B2%CE%84-%CE%BA%CF%8D%CE%BA%CE%BB%CE%BF%CF%82>
- <https://edu.klimaka.gr/drasthriothtes/periballontikh/454-kentra-periballontikhs-ekpaideyshs>
- <http://ebooks.edu.gr/info/newps/%CE%A0%CE%B1%CF%81%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B9%CE%AC%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82/%CE%9D%CE%AD%CE%B1%20%CE%A0%CF%81%CE%BF%CE%B3%CF%81%CE%AC%CE%BC%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1%20%CE%A3%CF%80%CE%BF%CF%85%CE%B4%CF%8E%CE%BD.pdf>
- <http://www.pi-schools.gr/programs/depps/>
- https://blogs.sch.gr/gmamakis/files/2014/12/bounta_kauth_eparkeia.pdf
- <https://edu.klimaka.gr>
- <http://fresh-education.gr/κέντρα-περιβαλλοντικής-εκπαίδευσης>
- <https://www.esos.gr/sites/default/files/articles-legacy/psheooxld-3ye.pdf>
- https://www.peakpemagazine.gr/sites/default/files/conferences/attachments/8o_synedrio.pdf

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

Πρωτόκολλο συνέντευξης

Εισαγωγικές ερωτήσεις

Στοιχεία συνεντευξιαζόμενου

- Φύλο
- Ειδικότητα
- Σπουδές
- Χρόνια Υπηρεσίας
- Χρόνια Υπηρεσίας στο σχολείο πιλοτικής εφαρμογής του νέου προγράμματος
- Χρόνος πιλοτικής εφαρμογής του νέου προγράμματος
- Πως οργανώνεις ένα τυπικό-καθημερινό σου μάθημα; Σε ποια στοιχεία-υλικά στηρίζεσαι για αυτό;

Γενικές ερωτήσεις για το νέο πρόγραμμα σπουδών

- Ποια είναι η γενική γνώμη σας για το νέο Πρόγραμμα Σπουδών; (γενική εκτίμηση, τοποθέτηση για το νέο πρόγραμμα σπουδών, σύντομη τεκμηρίωση αυτής της γενικής γνώμης)
- Ως προς ποια στοιχεία θεωρείτε ότι διαφοροποιείται το νέο Πρόγραμμα Σπουδών από το υφιστάμενο;
- Πως κρίνετε (αξιολογείτε) αυτή τη διαφοροποίηση;
- Εάν σας ζητούσαν να αναφέρετε ορισμένα στοιχεία που καθορίζουν τη φυσιογνωμία του μαθήματος όπως αυτή καθορίζεται από το νέο Πρόγραμμα Σπουδών ποια θα λέγατε ότι είναι αυτά;
- Που εντοπίζετε αυτά τα στοιχεία στο νέο Π.Σ.;
- Ποια θέση ανάμεσα στις εξής δύο περιγράφει καλύτερα κατά τη γνώμη σας για το νέο Π.Σ.

Θέση Α: «Το νέο Π.Σ. προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές να αποκτήσουν γερές βάσεις για να ακολουθήσουν μετέπειτα εξειδικευμένες ακαδημαϊκές σπουδές»

Θέση Β: «Το νέο Π.Σ. προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές ώστε να μπορούν να αξιοποιήσουν τις γνώσεις που απέκτησαν από το μάθημα στην καθημερινή τους ζωή ως αυριανοί ενήλικοι Πολίτες»

Δικαιολογήστε την απάντησή σας

- Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ. έχει **οργανικά ενσωματώσει τη χρήση των ΤΠΕ**; Δώστε παραδείγματα.
- Οι κατασκευαστές του Π.Σ. ισχυρίζονται πως έχουν επιχειρήσει το νέο αυτό Π.Σ. να έχει τα εξής χαρακτηριστικά:
 - α) είναι **ανοικτό σε σημαντικό βαθμό** (ώστε να επιτρέψει τη μεγαλύτερη αυτενέργεια του εκπαιδευτικού να το προσαρμόζει στις συνθήκες της τάξης του)
 - β) **προσαρμόσιμο** (στις ιδιαίτερες ανάγκες μαθητών με διαφορετικές ικανότητες)
 - γ) **συμπεριληπτικό** (να εντάσσει ικανοποιητικά στη μάθηση μαθητές με διαφορετικά ενδιαφέροντα, επίπεδα γνώσης ή πολιτισμικό υπόβαθρο).
- Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι έχει επιτευχθεί καθένας από τους παραπάνω τρεις στόχους; Δώστε παραδείγματα
- Οι κατασκευαστές του ΠΣ ισχυρίζονται ότι με το νέο Π.Σ το μάθημα αποκτάει τα εξής ειδικά χαρακτηριστικά:
 - Α. Να είναι αυτόνομο αλλά και ενιαίο για όλους τους βηματισμούς και για όλες τις τάξεις, με ιδιαίτερη έμφαση σε κοινές αρχές διδασκαλίας και μάθησης που συνδέονται με τη διεπιστημονικότητα και τη διαθεματικότητα.
 - Β. Να διαχέεται στα ΠΣ των άλλων μαθησιακών-διδακτικών πεδίων μέσω των αρχών και των αξιών της αειφόρου ανάπτυξης, με ανάλογη θεματολογία (Θεματικά Πεδία, Θεματικές Ενότητες), προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα (θεμελιώδεις γνώσεις, εντοπισμός και διερεύνηση του ζητήματος/προβλήματος και δράσεις), μεθοδολογικές προσεγγίσεις / δραστηριότητες και εκπαιδευτικό υλικό από συγκεκριμένο γνωστικό ή γνωστικά αντικείμενα και επιλεγμένες ηλεκτρονικές πηγές.
 - Γ. Να εφαρμόζεται η επίλυση προβλήματος ως βασική διδακτική στρατηγική για τη διαχείριση των περίπλοκων περιβαλλοντικών ζητημάτων και προβλημάτων

- Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι είναι ορατά αυτά τα χαρακτηριστικά στο νέο Π.Σ.;
- Δώστε παραδείγματα. Κατά πόσο συμφωνείτε εσείς προσωπικά με τις συγκεκριμένες επιλογές;
- Κατά πόσο θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ. θα σας βοηθήσει να οργανώσετε καλύτερα τη διδασκαλία σας; Πως σκοπεύετε να το αξιοποιείτε για το σκοπό αυτό;

Ειδικότερες ερωτήσεις για επιμέρους στοιχεία του νέου προγράμματος σπουδών

- Πόσο καλά διατυπωμένα θεωρείτε ότι είναι τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα στο νέο Π.Σ; Σε ποιο βαθμό πόσο θεωρείτε ότι **βοηθούν εσάς προσωπικά** στην οργάνωση της διδασκαλίας του μαθήματος;
- Πως κρίνετε **το περιεχόμενο (ύλη)** που έχει συμπεριληφθεί στο νέο Πρόγραμμα Σπουδών;
- Ποια είναι η γνώμη σας για την οργάνωση του περιεχομένου του Π.Σ. σε ευρύτερα θεματικά πεδία τα οποία εξελίσσονται από τάξη σε τάξη; Πως πιστεύετε πως θα λειτουργήσει αυτή η καινοτομία;
- Κατά πόσο το περιεχόμενο του νέου Π.Σ. απαντά στις **σύγχρονες κοινωνικές προκλήσεις και συνθήκες**: π.χ. περιβαλλοντικές προκλήσεις, πολυπολιτισμικότητα, παγκοσμιοποίηση, συμπερίληψη κ.λπ.); Δώστε παραδείγματα
- Πως κρίνετε **το περιεχόμενο του νέου Π.Σ. σε σχέση με τον χρόνο που διατίθεται** για τη διδασκαλία του μαθήματος; Τι θα προτείνατε να αλλάξει ως προς την ύλη (συγκεκριμένες προτάσεις), ώστε να είναι επαρκέστερος ο διαθέσιμος διδακτικός χρόνος;
- Ποιες αλλαγές θα προτείνατε για το ΠΣ; Τι κρίνετε ότι πρέπει να αλλάξει; π.χ. ως προς τη **διάταξη ή την προσθήκη/αφαίρεση επιμέρους ενοτήτων**;
- Οι κατασκευαστές του νέου Π.Σ. διακηρύσσουν μια **προοδευτική-μαθητοκεντρική παιδαγωγική φιλοσοφία/λογική** ισχυριζόμενοι ότι: «Τα ΠΣ προωθούν την ενεργό συμμετοχή και συνεργασία όλων των μαθητών/τριών,

μέσω της δημιουργίας περιβαλλόντων καθοδηγούμενης μάθησης, αυτενέργειας, συνεργατικής δράσης σε ομάδες, διερευνητικής μάθησης, βιωματικής προσέγγισης, συνεργατικής επίλυσης προβλήματος, επικοινωνιακής προσέγγισης, και μετασχηματιστικής λογικής». Κατά πόσο θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ πράγματι διαπνέεται από **αυτή την παιδαγωγική φιλοσοφία**; Δώστε ενδεικτικά παραδείγματα (αναγνώριση του παιδαγωγικού προσανατολισμού του νέου Π.Σ. και τεκμηρίωση);

- Κατά πόσο συμφωνείτε ότι η παραπάνω προοδευτική-μαθητοκεντρική λογική είναι κατάλληλη για τη διδασκαλία του μαθήματός σας;

Ερωτήσεις για την εφαρμοσιμότητα του Π.Σ./Προτάσεις

- Πώς δέχτηκαν γενικά οι εκπαιδευτικοί της ειδικότητάς σας το νέο ΠΣ;
- Λαμβάνοντας υπόψη α) την **επαγγελματική ετοιμότητα των διδασκόντων**, β) τις **υλικές συνθήκες-υποδομές** και γ) την **κουλτούρα των ελληνικών σχολείων** θεωρείτε πως θα μπορούσαν να ανακύψουν δυσκολίες στην εφαρμογή του νέου Π.Σ. και ποιες;
- Με βάση την εμπειρία σας από την πιλοτική εφαρμογή του νέου Π.Σ. ποιες ήταν οι **σημαντικότερες δυσκολίες/αδυναμίες** του ΠΣ που εντοπίσατε εσείς προσωπικά; Ποια ήταν τα **σημαντικότερα θετικά στοιχεία** του που διαπιστώσατε στην πράξη;
- Η **επιμόρφωση κατά την πιλοτική φάση** ήταν αποτελεσματική ώστε να γίνουν σαφή και να προωθηθούν τα νέα στοιχεία του ΠΣ στους εκπαιδευτικούς; Τι θα θέλατε να γίνει περισσότερο;
- Κλείνοντας τη συζήτησή μας ποιες **συγκεκριμένες προτάσεις** θα είχατε να κάνετε για πιθανή βελτίωση του νέου Π.Σ.;

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

Μεταγραμμένα αρχεία συνεντεύξεων

Σύμβολα μετεγγραφής	
(...)	Σημαντική παύση
[γέλιο]	Εκτός ομιλίας πληροφορία που αναφέρεται από τον ερευνητή
_____	Υπογράμμιση: δηλώνει έμφαση μέσω της ανύψωσης του τόνου και της έντασης της φωνής

(E1)

Καλησπέρα σας, αρχικά θα ήθελα να σας ευχαριστήσω για την αποδοχή της πρόσκλησης μου να συμμετάσχετε στην παρούσα έρευνα, η οποία διεξάγεται στα πλαίσια της διπλωματικής μου εργασίας στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών του Τμήματος Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου με θέμα: «Απόψεις επιμορφωτών εκπαιδευτικών για το νέο Πρόγραμμα Σπουδών σχετικά με το Περιβάλλον και την Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη».

Η παρούσα συνέντευξη έχει ως στόχο την καταγραφή των απόψεών σας για το νέο πρόγραμμα σπουδών όπως το μελετήσατε και το εφαρμόσατε κατά τη φάση της πιλοτικής εφαρμογής του στο σχολείο σας.

Οι απόψεις σας θα αξιοποιηθούν για τη βελτίωση των νέου προγράμματος σε συνδυασμό με όλα τα άλλα συμπεράσματα της πιλοτικής φάσης εφαρμογής του.

Είμαι στην διάθεση σας να απαντήσω σε οποιαδήποτε απορία έχετε και αν επιθυμείτε μπορείτε να διακόψετε την διαδικασία της συνέντευξης όποτε εσείς το θέλετε εφόσον δεν νιώθετε καλά. Η συνομιλία μας θα καταγραφεί με ψηφιακά μέσα και εν συνεχεία θα μεταγραφεί για να μελετηθεί. Εφόσον θελήσετε μπορώ να σας αποστείλω το μεταγραμμένο αρχείο. Επίσης διασαφηνίζω ότι θα διατηρηθεί η ανωνυμία σας μιας και μόνο εγώ γνωρίζω την ταυτότητά σας. Συμφωνείτε; Να ξεκινήσουμε;

Συνεν. Ναι...

Ερ: Μπορείτε να μου μιλάτε και στον ενικό αν θέλετε...

Συνεν. Ναι βεβαία...

Ερ: Καταρχάς σε ευχαριστώ διότι είσαι από τους πρώτους που αποδέχθηκες την πρόταση μου....

Συνεν. Σε αυτά απαντάς άμεσα ή δεν απαντάς καθόλου... (γέλια)

Ερ: Ξεκινάμε με κάποια τυπικά δημογραφικά..

Ερ: Φύλο:

Συνεν. Γυναίκα

Ερ: Ειδικότητα?

Συνεν. Εκπαιδευτικός πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης

Ερ: Βαθμίδα

Συνεν. Πρωτοβαθμια

Ερ: Σπουδες

Συνεν. Βασικές σπουδές παιδαγωγικό δημόσιας εκπαίδευσης, μεταπτυχιακό και διδακτορικό

Ερ: Χρόνια υπηρεσίας

Συνεν. 15

Ερ: Δηλαδή από τα 10 σας?

Συνεν. Ναι, ναι ακριβώς [γέλιο]

Ερ : Τα χρόνια υπηρεσίας στο σχολείο πιλοτικής εφαρμογής του νέου προγράμματος?

Συνεν. : Συνολικά 5, συνεχόμενα 3. Γιατί έτυχε να είμαι και πριν από 10 χρόνια εδώ.

Ερ : Χρόνος πιλοτικής εφαρμογής του νέου προγράμματος

Συνεν. : Ένα έτος.

Ερ : Πως οργανώνεις ένα τυπικό, καθημερινό σου μάθημα? Σε ποια υλικά και στοιχεία στηρίζεσαι σε αυτό?

Συνεν. : Κυρίως στο διαδίκτυο, βιβλία από την δική μου βιβλιοθήκη ή του σχολείου και ανταλλαγή καλών πρακτικών με συναδέλφους πολλές φορές. Δουλείες συναδέλφων δηλαδή.

Ερ : Πολύ ωραία.. ας ξεκινήσουμε με κάποιες γενικές ερωτήσεις...

Συνεν. : Ωραία

Ερ : Ξεκινάμε με μια πρώτη σας εντύπωση από το Νέο ΠΣ. Μια γενική εκτίμηση..κάποια τοποθέτηση.

Συνεν. : Γενικά είναι αρκετά καλό..περιέχει πολλά πράγματα ...ένα αρνητικό που θα έβρισκα είναι ότι χρειάζεται περισσότερος χρόνος..αυτό που μας ζητήθηκε να κάνουμε εμείς ως πιλοτική είναι κανονική αμειβόμενη εργασία πλήρους ωραρίου για να έχει τα αποτελέσματα που θέλουμε ...γιατί το σημαντικό είναι όταν έχεις ένα τόσο καλό υλικό και τόσο δουλεμένο η ανατροφοδότηση να είναι ουσιαστική..και όχι να είναι εθελοντική..γιατί κάποιες αλλαγές αν είναι να γίνουν με φίλτρο την πράξη... δηλαδή εμείς που το βλέπουμε στην πράξη, αν είναι να γίνουν κάποιες αλλαγές το οποίο προφανές δεν προλάβαμε να το κάνουμε πέρυσι..δηλαδή δεν γινόταν ... ήταν αδύνατο να γίνει στους χρόνους που είχαμε όπως έπρεπε ...θα μπορούσε να προκύψει κάτι παρά πολύ καλό..ένα παρά πολύ καλό αναλυτικό πρόγραμμα ...αυτή είναι η άποψη μου γενικά ...ότι είναι πολύ κάλο αλλά θέλει δουλειά σε σχέση με το τι ισχύει στην πράξη...

Ερ : Ωραία, τα δούμε και πιο συγκεκριμένα αργότερα κάθε περίπτωση ... Ως προς στοιχεία θεωρείτε ότι διαφοροποιείται το νέο ΠΣ σε σχέση με το προηγούμενο και πως τα κρίνετε αυτά τα στοιχεία?

Συνεν. : Βγαίνει πολύ προς την βιωματική μάθηση αρκετά, πολλά περισσότερα πράγματα μπορούν να εφαρμοστούν με hands on..δηλαδή έτσι .. βιωματικά ... γίνεται πιο συγκεκριμένο σε κάποια πράγματα ... παλιά ήταν πιο αφαιρετικό.. πλέον κάποια πράγματα έγιναν πιο συγκεκριμένα ...και προφανώς ακολουθεί την εξέλιξη της εποχής ... κάποια πράγματα που ήταν ξεπερασμένα έχουν αλλάξει ...έχουν ανανεωθεί με τα χρόνια που έχουν περάσει και σε σχέση με τις εξελίξεις που έχουμε...

Ερ : Ωραία... Εάν σας ζητούσαν να αναφέρετε ορισμένα στοιχεία που καθορίζουν τη φυσιογνωμία του μαθήματος όπως αυτή καθορίζεται από το νέο Πρόγραμμα Σπουδών ποια θα λέγατε ότι είναι αυτά; Και που τα εντοπίζετε..

Συνεν. : εεε... την έννοια του ενεργού πολίτη σίγουρα εεε ...την ευαισθητοποίηση για περιβαλλοντικά, οικονομικά και κοινωνικά ζητήματα ... βασικά στον ενεργό πολίτη περιλαμβάνονται όλα αυτά ... γιατί ένας ενεργός πολίτης είναι ευαισθητοποιημένος για όλα αυτά τα ζητήματα που είπαμε ...και το τρίτο ότι περνά και σε δράση, δηλαδή περιμένουμε να δούμε και δράσεις δηλαδή να μην μείνει στην θεωρία ...και αυτό για μένα είναι παρά

πολύ σημαντικό δείχνει ότι πρέπει να γίνονται και δράσεις ...δεν πρέπει να μένουμε στην θεωρία που σχετίζεται και με τον βιωματικό χαρακτήρα που είπα πριν...

Ερ : Και θεωρείς ότι αυτά είναι εντοπισμένα σωστά στο νέο ΠΣ

Συνεν. : Ναι..ναι... τα περισσότερα τα βρίσκεις...

Ερ : Ωραία..προχωράμε στην επόμενη..θα σας διαβάσω 2 θέσεις ... Ποια θέση ανάμεσα στις εξής δύο περιγράφει καλύτερα κατά τη γνώμη σας για το νέο Π.Σ.

- **Θέση Α:** «Το νέο Π.Σ. προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές να αποκτήσουν γερές βάσεις για να ακολουθήσουν μετέπειτα εξειδικευμένες ακαδημαϊκές σπουδές»
- **Θέση Β:** «Το νέο Π.Σ. προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές ώστε να μπορούν να αξιοποιήσουν τις γνώσεις που απέκτησαν από το μάθημα στην καθημερινή τους ζωή ως αυριανοί ενήλικοι Πολίτες»

Συνεν. : Συμφωνώ με την δεύτερη άποψη..είναι ξεκάθαρο...

Ερ : Ωραία ...Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ. έχει οργανικά ενσωματώσει τη χρήση των ΤΠΕ; Δώστε παραδείγματα

Συνεν. : Ναι... τώρα σε αυτό μπορεί να υστερεί λίγο τουλάχιστον αυτό που θα ήθελα να δω ... έτσι;

Ερ : Φαντάζομαι η εύκολη απάντηση είναι οι πληροφορίες που ανασύρεις από το διαδίκτυο αλλά προφανώς δεν είναι αυτό...

Συνεν. : Ναι ...αυτό εντάξει ...αλλά αυτό είναι η ζωή μας η ίδια ... πραγματικά εγώ θα ήθελα να δω εφαρμογές που να δίνουν προστιθέμενη αξία στην εκπαιδευτική διαδικασία ...και όχι απλά εφαρμογές που τις εντάσσουμε γιατί υπάρχουν στην ζωή μας ...και αναγκαστικά μπαίνουν και στο μάθημα ... αυτό ... όποτε δεν έχω στο μυαλό μου κάτι ...εκτός αν μου διαφεύγει κάτι...

Ερ : Οι κατασκευαστές του Π.Σ. ισχυρίζονται πως έχουν επιχειρήσει το νέο αυτό Π.Σ. να έχει τα εξής χαρακτηριστικά:

α) είναι ανοικτό σε σημαντικό βαθμό (ώστε να επιτρέψει τη μεγαλύτερη αυτενέργεια του εκπαιδευτικού να το προσαρμόζει στις συνθήκες της τάξης του)

β) προσαρμόσιμο (στις ιδιαίτερες ανάγκες μαθητών με διαφορετικές ικανότητες)

γ) συμπεριληπτικό (να εντάσσει ικανοποιητικά στη μάθηση μαθητές με διαφορετικά ενδιαφέροντα, επίπεδα γνώσης ή πολιτισμικό υπόβαθρο).

Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι έχει επιτευχθεί καθένας από τους παραπάνω τρεις στόχους;
Δώστε παραδείγματα

Ας τα δούμε πάλι άλλη μια φορά και θα σχολιάσουμε καθένα ξεχωριστά...

Ανοικτότητα...

Συνεν. : Γενικά έχει επιτευχθεί..είναι ανοικτό το αναλυτικό πρόγραμμα αλλά το μεγάλο μειονέκτημα εδώ περά είναι ότι δεν σημαίνει ότι αν σου δώσουν ένα αναλυτικό πρόγραμμα που είναι ανοικτό και εσύ δεν είσαι εκπαιδευμένος να το διδάξεις με αυτόν τον τρόπο θα το διδάξεις ως ανοικτό ... επειδή οι εκπαιδευτικοί το συζητήσαμε πολύ αυτό..για την αυτενέργεια..ότι πλέον με τα νέα αναλυτικά θα είμαστε πιο ελεύθεροι.. εεε ..πρέπει να το βιώσουμε αυτό..να το διδαχτούμε εμείς πως μπορεί να γίνει κάτι τέτοιο για να μπορέσουμε να το κάνουμε εύκολα αυτό στην τάξη... δηλαδή αυτό δεν είναι κάτι βλέποντας ένα αναλυτικό πρόγραμμα γραμμένο ...και οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί νιώθουν μεγάλη ανασφάλεια ... και βάζω και τον εαυτό μου μέσα ... παρόλο που έχω κάνει πόσα πράγματα ...που να κάνω μονή μου πράγματα και να αυτοσχεδιάσω στην τάξη ...και να ενεργήσω.. όποτε θεωρώ ότι αυτό δεν ισχύει ...δεν θα το αντιληφθούμε ως ανοικτόδεν ξέρω αν κατάλαβες τι εννοώ...

Ερ : Απόλυτα ... θεωρώ ότι ήσουν σαφής

Συνεν. : Χαίρομαι

Ερ : Όσον αφορά την Προσαρμοστικότητα?

Συνεν. : Και αυτό ισχύει .. το ερώτημα είναι όμως όταν έχεις τάξη με 25 και 30 μαθητές κατά ποσό μπορείς στην πράξη να το κάνεις ..να αξιοποιήσεις την δυνατότητα που σου δίνει ... πάλι το ίδιο θέμα ... πάλι κωλύει αυτό που ανέφερα ... είπα στην αρχή για την ουσιαστική ανατροφοδότηση ...θα πρέπει να υπάρχει μια συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών και ακαδημαϊκών ... γιατί αυτή είναι η θεωρία και συμφωνώ παρά πολύ αλλά στην πράξη δεν λειτουργεί .. δεν μπορείς απλά ναι ωραία ... έχω το πλαίσιο αλλά θα το κάνω προσαρμόσιμο ...είναι λίγο πιο δύσκολο...

Καταλαβαίνω..και το τρίτο είναι το συμπεριληπτικό..

Συνεν. : ναι..είναι συμπεριληπτικό..είναι...

Ερ : Ωραία..πάμε τώρα για κάποια πιο συγκεκριμένα χαρακτηριστικά που ισχυρίζονται Οι κατασκευαστές του ΠΣ ότι αποκτά το νέο Π.Σ :

Α. Να είναι αυτόνομο αλλά και ενιαίο για όλους τους βηματισμούς και για όλες τις τάξεις, με ιδιαίτερη έμφαση σε κοινές αρχές διδασκαλίας και μάθησης που συνδέονται με τη διεπιστημονικότητα και τη διαθεματικότητα.

Β. Να διαχέεται στα ΠΣ των άλλων μαθησιακών-διδασκτικών πεδίων μέσω των αρχών και των αξιών της αειφόρου ανάπτυξης, με ανάλογη θεματολογία (Θεματικά Πεδία, Θεματικές Ενότητες), προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα (θεμελιώδεις γνώσεις, εντοπισμός και διερεύνηση του ζητήματος/προβλήματος και δράσεις), μεθοδολογικές προσεγγίσεις / δραστηριότητες και εκπαιδευτικό υλικό από συγκεκριμένο γνωστικό ή γνωστικά αντικείμενα και επιλεγμένες ηλεκτρονικές πηγές.

Γ. Να εφαρμόζεται η επίλυση προβλήματος ως βασική διδακτική στρατηγική για τη διαχείριση των περίπλοκων περιβαλλοντικών ζητημάτων και προβλημάτων

Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι είναι ορατά αυτά τα χαρακτηριστικά στο νέο Π.Σ.

Δώστε παραδείγματα. Κατά πόσο συμφωνείτε εσείς προσωπικά με τις συγκεκριμένες επιλογές;

Επαναλαμβάνω για να τα δούμε πάλι ένα ένα ..

Αυτονομία

Συνεν. : Ναι ... αυτό είναι ορατό στο νέο ΑΠ ... ειδικά σε σύγκριση με τα παλαιότερα ΠΣ.. είναι ορατό σε πολλά σημεία...

Ερ :Όσον αφορά την διάχυση?

Συνεν. : Αυτό όσον αφορά την διάχυση στα άλλα πεδία δεν το έχω μελετήσει πολύ ... όσον αφορά την γλώσσα που έχω εμπειρία δεν μπορώ να πω ότι ξεκάθαρο ... δηλαδή πάλι γίνεται κατακερματισμός της γνώσης ... δηλαδή είναι ξεχωριστό κάπως ... δηλαδή οι βασικές αρχές είναι κάπως ίδιες αλλά οι θεματικές ...εντάξει ... όχι αρκετά κατά την άποψη μου ...

Ερ : Ωραία... Στο να εφαρμόζεται η επίλυση προβλήματος ως βασική διδακτική στρατηγική για τη διαχείριση των περίπλοκων περιβαλλοντικών ζητημάτων και προβλημάτων?

Συνεν. : Αυτό το έχει σε μεγάλο βαθμοί έχω διακρίνει σε αρκετά σημεία

Ερ : Κατά πόσο συμφωνείτε εσείς προσωπικά με τις συγκεκριμένες επιλογές; Όπως έχουν τεθεί?

Συνεν. : Ναι, ναι συμφωνώ... παρά πολύ... σίγουρα είναι οι σύγχρονες παιδαγωγικές ... ακολουθεί τις σύγχρονες παιδαγωγικές ...εεε ... και πάλι το θέμα είναι στην πράξη ... όπως πάντα δηλαδή..

Ερ :Κατά πόσο θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ. θα σας βοηθήσει να οργανώσετε καλύτερα τη διδασκαλία σας; Πως σκοπεύετε να το αξιοποιείτε για το σκοπό αυτό;

Συνεν. : εεε ... εντάξει όπως είναι δυστυχώς όχι ... ως ένα θεωρητικό κείμενο ... ακόμα και η επιμόρφωση που κάναμε εμείς στα πιλοτικά δεν μπορώ να πω ότι προσέφερε κάτι ... πρώτα από όλα απαιτούνται δια ζώσης επιμορφώσεις ... δεν μπορεί για πολλούς λογούς να γίνεται από την οθόνη ..όταν ο άλλος σου ζητά να διδάξεις κάτι βιωματικά δεν μπορείς να μην το κάνεις από κοντά ...θα μπορούσα να αξιοποιήσω κάποια πράγματα έπειτα από ολοκληρωμένους κύκλους επιμορφώσεων ...με βιωματικές μεθόδους όπως απαιτείται να τα διδάξω και εγώ ... έτσι?.. μετά από σεμινάρια παρουσίασης και διδασκαλίας καλών πρακτικών ή εφαρμογών θα μπορούσα πολύ καλά να αξιοποιήσω κάποια πράγματα..αλλά έτσι από μονή να πάρω ένα θεωρητικό κείμενο και να το κάνω πράξη σίγουρα με τον καιρό ναι θα το κάνω ... αλλά θα πάρει καιρό ...θα βγει πάλι από την δική μου εμπειρία..δεν με βοηθά σε κάτι.. δηλαδή θεωρίες ... ούτως ή άλλως οι εκπαιδευτικοί που έχουν κάνει ένα μεταπτυχιακό ή ένα διδακτορικό λίγο πολύ τα γνωρίζανε..δεν περιμέναμε ένα καινούργιο αναλυτικό πρόγραμμα για να αλλάξουμε τους τρόπους διδασκαλίας και να έχουμε όλες αυτές τις αρχές οπότε ναι... εδώ σε αυτό δεν συμφωνώ ...ότι θα με βοηθήσει ...σίγουρα βεβαία από την άλλη αυτό που σου δίνει είναι το πλαίσιο να είσαι καλυμμένος νομικά γιατί είναι νόμος του κράτους οπότε μέχρι τώρα ακόμη και να είχες ευελιξία ίσως δεν ήσουν καλυμμένος ...δηλαδή τώρα έχεις το θεωρητικό υπόβαθρο να αυτενεργήσεις το οποίο είναι θετικό όντως ... πράγματι ... αλλά μέχρι εκεί ..δεν με βοηθά σε πρακτικό επίπεδο τόσο πολύ...

Ερ : Σαφές ... πάμε τώρα για λίγο πιο ειδικές ερωτήσεις Πόσο καλά διατυπωμένα θεωρείτε ότι είναι τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα στο νέο Π.Σ; Σε ποιο βαθμό πόσο θεωρείτε ότι βοηθούν εσάς προσωπικά στην οργάνωση της διδασκαλίας του μαθήματος;

Συνεν. : Αρκετά καλά .. αυτά είναι ικανοποιητικά ..και πραγματικά βοήθηα αφού μπορείς να το πας ανάποδα μερικές φορές ... αυτά που θες να πετύχεις δηλαδή είναι ωραία δομημένα...

Ερ : Ωραία... Πως κρίνετε το περιεχόμενο (ύλη) που έχει συμπεριληφθεί στο νέο Πρόγραμμα Σπουδών;

Συνεν. : Και επιστημονικά έγκυρα ..και κατάλληλα για την ηλικία των παιδιών ... ε απλά υπάρχει πολύ μεγάλος όγκος ίσως ...θα μπορούσαν να εμβαθύνουν λίγο περισσότερο κάποια πράγματα και να είναι λίγο λιγότερος ο όγκος ... γιατί είναι μικρό το διδακτικό έτος για όλα αυτά που ζητούνται ... αυτό ...

Ερ : Κατανοητό... Ποια είναι η γνώμη σας για την οργάνωση του περιεχομένου του Π.Σ. σε ευρύτερα θεματικά πεδία τα οποία εξελίσσονται από τάξη σε τάξη; Πως πιστεύετε πως θα λειτουργήσει αυτή η καινοτομία;

Συνεν. : Ε ... συμφωνώ με αυτό γιατί όλα συνδέονται και μου φαίνεται εντάξει .. ότι είναι όλο αυτό εφικτό και ότι θα πάνε καλά γενικά ...θα έχει καλά αποτελέσματα..

Ερ : Κατά πόσο το περιεχόμενο του νέου Π.Σ. απαντά στις σύγχρονες κοινωνικές προκλήσεις και συνθήκες: π.χ. περιβαλλοντικές προκλήσεις, πολυπολιτισμικότητα, παγκοσμιοποίηση, συμπερίληψη κ.λπ.;

Συνεν. : Σε ένα μεγάλο ποσοστό..κατά 80% θα έλεγα.. δηλαδή αγγίζει αρκετά θέματα ...εεε... όχι όλα όλα .. αλλά αρκετά ικανοποιητικά...

Ερ : Ωραία ... μια πολύ σημαντική ερώτηση... Πως κρίνετε το περιεχόμενο του νέου Π.Σ. σε σχέση με τον χρόνο που διατίθεται για τη διδασκαλία του μαθήματος; Τι θα προτείνατε να αλλάξει ως προς την ύλη (συγκεκριμένες προτάσεις), ώστε να είναι επαρκέστερος ο διαθέσιμος διδακτικός χρόνος;

Συνεν. : Ναι ... εεε..... όχι..δεν φτάνει ..δεν αρκεί ο χρόνος σίγουρα ...αυτό που θα μπορούσε να αλλάξει είναι το άλλο που συζητήσαμε ήδη... διάχυση σε όλα τα γνωστικά πεδία ...ούτως ή άλλως η συγκεκριμένη θεματική δεν είναι ένα μάθημα από μόνο της.. είναι τελείως διαφορετικό ... πρέπει να είναι εμφανές σε όλα τα ΠΣ .. στα μαθηματικά ...στην γλώσσα ...της φυσικής .. της γεωγραφίας .. δηλαδή παντού και έτσι ναι .. θα μπορούσε να φτάνει ο χρόνος για να αγγίξουν κάποια ζητήματα και κάποια θέματα ... αλλά σίγουρα θα έπρεπε να είναι ίσως το κεντρικό αντικείμενο τους σχολείου ...των ΑΠ του σχολείου .. ίσως όλα θα πρέπει να ξεκινάνε από εκεί..γιατί αυτό είναι η ΖΩΗ μας.. αν δεν αλλάξει η νοοτροπία ... δεν μπορείς να πάρεις ένα παιδί μια ώρα και να το διδάξεις αειφορία ... όχι ...πρέπει να υπάρχει αυτή η λογική στα πάντα μέσα .. και τότε θα υπάρχει αρκετός χρόνος να διδαχθεί...

Ερ : Καταλαβαίνω... Ποιες αλλαγές θα προτείνατε για το ΠΣ; Τι κρίνετε ότι πρέπει να αλλάξει; π.χ. ως προς τη διάταξη ή την προσθήκη/αφαίρεση επιμέρους ενοτήτων;

Συνεν. : Ναι δεν μπορώ να απαντήσω σε αυτό έτσι .. δηλαδή αυτό να το βγάλουμε είναι όλα σημαντικά ... είπα μια άλλη προσέγγιση .. δηλαδή να διδάσκεται μέσα και από άλλα μαθήματα ... δεν μπορώ να πω ότι θα έβγαζα κάτι .. δεν μπορείς να βγάλεις κάτι ... σίγουρα ... να προσθέσεις κιόλας μπορείς ίσως...(γέλια)...μια άλλη προσέγγιση ώστε να μην έχεις τόσες ώρες για αυτό το μάθημα .. και τώρα το λέω γιατί είναι το συγκεκριμένο μάθημα ...δεν είναι γλώσσα μαθηματικά που μπορούσα εντάξει αυτά άστα ... είναι θέματα που πρέπει με όλα τα παιδιά να έρθουν σε επαφή ... απλά η προσέγγιση να αλλάξει για να αρκεί ο χρόνος...

Ερ : Καταλαβαίνω... Οι κατασκευαστές του νέου Π.Σ. διακηρύσσουν μια προοδευτική-μαθητοκεντρική παιδαγωγική φιλοσοφία/λογική ισχυριζόμενοι ότι: «Τα ΠΣ προωθούν

την ενεργό συμμετοχή και συνεργασία όλων των μαθητών/τριών, μέσω της δημιουργίας περιβαλλόντων καθοδηγούμενης μάθησης, αυτενέργειας, συνεργατικής δράσης σε ομάδες, διερευνητικής μάθησης, βιωματικής προσέγγισης, συνεργατικής επίλυσης προβλήματος, επικοινωνιακής προσέγγισης, και μετασχηματιστικής λογικής». Αν θέλετε το ξαναδιαβάσω...

Συνεν. : Όχι τα έχω όλα κατά νου..είμαι εντάξει...

Ερ : Κατά πόσο θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ πράγματι διαπνέεται από αυτή την παιδαγωγική φιλοσοφία; Δώστε ενδεικτικά παραδείγματα

Συνεν. : Ναι θεωρώ ότι διαπνέεται από όλη αυτή την φιλοσοφία δηλαδή όλα αυτά τα λαμβάνει αλλά σε κάποια πράγματα ... δηλαδή και κατά την διάρκεια της πιλοτικής αλλά και κατά την διάρκεια των σεμιναρίων που κάναμε ... εεε ...είναι τόσο διαφορετική στα διάφορα μέρη της ...στα διάφορα σχολεία .. η υλικοτεχνική υποδομή που έχει .. το μέγεθος της αίθουσας ...που κάποια από αυτά ίσως δεν μπορούν να εφαρμοστούν στην πράξη .. δηλαδή οι ομάδες ας πούμε ...είναι κάποια σχολεία που έχουν τόσο μικρές τάξεις.. εεε ..που πραγματικά ...εγώ βεβαία κάθε χρονιά δουλεύω σε ομάδες ... όσο μικρό και να είναι το σχολείο.. αλλά κάποιες φορές δεινοπαθείς ...εεε... εντάξει η μέθοδος και ότι εφαρμόσαμε τα έχει αυτά τα χαρακτηριστικά ... απλά θα ήταν πολύ σημαντικό έκτος από αυτή την θεωρία να δίνονται και κάποιες εφαρμογές .. κάποιες καλές πρακτικές που να αφορούν την ελληνική πραγματικότητα ...και πως είναι τα σχολεία .. κάνεις δεν θα διαφωνήσει με την θεωρία αυτή .. είναι αλλά τα προβλήματα που εμφανίζονται και αυτό δεν εφαρμόζεται ... όπως θα μπορούσε ...και αυτό δεν το είχε το αναλυτικό πρόγραμμα ... δηλαδή δεν ένιωθες ...το ξαναλέω..ίσως αν κάναμε πολύ δουλεία οι εκπαιδευτικοί και το φέρναμε στα μετρά μας μπορούσαμε να πούμε ότι ναι .. τώρα το μετάφρασα στην γλωσσά της πόλης μου και του σχολείου μου και μπορώ να το προσαρμόσω.. αλλά είναι ένα κείμενο που τα λέει πολύ ωραία .. πολύ ακαδημαϊκό γενικά ... δηλαδή του λείπει λίγο ο σύνδεσμος με την τάξη και τον δάσκαλο ... είναι πράγματι πολύ καλή δουλεία αλλά είναι αυτό που είπα και στην αρχή ... χρειάζεται την ανατροφοδότηση από τους εκπαιδευτικούς να δοθούν απαντήσεις σε κάποια θέματα ... δεν μπορεί να γίνει σε εθελοντική βάση ...και το τονίζω αυτό ... είμαστε επαγγελματίες ... είναι μεν το πάθος μου ... αφιερώνω άπειρες ώρες για την τάξη μου. .αλλά δεν μπορώ να το κάνω αυτό για τα πάντα ... δεν μπορώ να το κάνω και για το ΙΕΠ ...δεν μπορώ να το κάνω και για τους ομίλους ... τρέχουν τόσα πολλά πράγματα ... δεν μπορώ να αφιερώνω εθελοντικά τον χρόνο μου για αυτό .. αυτό είναι πολύ σημαντικό .. έπρεπε να είχε προβλεφτεί συνεργασία με εκπαιδευτικούς που είναι σε τάξη.. έρεε ... εκ πληρωμής ... αμειβόμενη δηλαδή εργασία ...δηλαδή ο άλλος να κάτσει ώρες να ασχοληθεί με την ανατροφοδότηση και να πλάσουμε ...να πάρουμε το ακαδημαϊκό κείμενο και με την πράξη ..

να μην είναι ακαδημαϊκό και έγκυρα επιστημονικό αλλά να είναι εφαρμόσιμο στην ελληνική πραγματικότητα ..να μην είναι ιδέες της Ευρώπης που τις έχουμε πάρει ...που είναι πολύ ωραίες γενικά αλλά σε κάποια σημεία εδώ. . δεν ξέρω.. έχουμε άλλα θέματα ...αυτό...

Δεν ξέρω αν πλάτειασα τώρα ...

Ερ : Όχι, αυτός είναι ο σκοπός μας ...να μιλάμε ελεύθερα.....

Συνεν. : Ωραία ...

Ερ : Κατά πόσο συμφωνείτε ότι η παραπάνω προοδευτική-μαθητοκεντρική λογική είναι κατάλληλη για τη διδασκαλία του μαθήματός σας;

Συνεν. : Ναι είναι κατάλληλη .. σαφώς και είναι κατάλληλη ... εννοείται ότι είναι κατάλληλη ... μην πω πάλι τα ίδια ...το ιδανικό είναι...

Ερ : Πώς δέχτηκαν γενικά οι εκπαιδευτικοί της ειδικότητας σας το νέο ΠΣ; Ποιο ήταν δηλαδή το feedback από την επικοινωνία που είχατε...

Συνεν. : (χαμόγελο)

Ερ : Ειλικρινά εννοείται....

Συνεν. : Ναι..φυσικά ειλικρινά ... για να βγει και ένα αποτέλεσμα...

Παρά πολύ αρνητικό..ήταν άτυχης και η συγκύρια ...νομίζω το ΙΕΠ τα άκουσε κιόλας ... έγινε και μια συνάντηση .. εγώ τυγχάνει να είμαι και στο επιστημονικό συμβούλιο του σχολείου.. κάναμε και μια συνάντηση ...για την πρώτη χρονιά που θα εφαρμοστούν τα πιλοτικά ... υποχρεωτικά... με ενημέρωσε μια εβδομάδα πριν ... λες και δεν έχουμε ζωή και πρόγραμμα ...να δεσμεύσουμε υποχρεωτικά κάποιες ώρες στην μέση της χρονιάς χωρίς να ξέρουμε ποτέ θα ξεκινήσει .. δηλαδή ήταν λάθος όλη η εφαρμογή ...έτσι.... το λέω τώρα αυτό γιατί ...ήταν λάθος ο τρόπος που έγινε ...μπορεί τα ΑΠ να τα είχαν δειχθεί διαφορετικά ...αλλά η πρώτη χρονιά που λειτουργούν τα πειραματικά ... στο δικό μου σχολείο να είμαστε 30 εκπαιδευτικοί, οι 15 αναπληρωτές που δεν είχαν επιλέξει να είναι σε πειραματικό

(Διακοπή σύνδεσης)

Συνεν. : Δημήτρη δεν ξέρω τι άκουσες, οπότε το ξαναλέω...

Ερ : Φυσικά..

Συνεν. : Ήταν μια άτυχης συγκύρια γιατί ξεκινάμε πρώτη χρονιά τα πειραματικά ...ωραία?... δεν δίνεις κίνητρο να έρθουν οι εκπαιδευτικοί ..δεν το δηλώνει κανείς έρχονται αναπληρωτές τους οποίους δεν ενημερώνουν από την διεύθυνση ότι πάνε σε πειραματικό ...

και τους στέλνουν εκεί ..και τους λένε ότι υποχρεωτικά θα κάνεις αυτή την επιμόρφωση ... δηλαδή ο τρόπος που έγινε δεν γινόταν οι εκπαιδευτικοί να δεχθούν τα νέα ΑΠ με θετικό τρόπο ... και το πιο ωραίο έγγραφο του κόσμου να ήταν.. και το πιο χρήσιμο... δεν ήταν το περιεχόμενο... ο τρόπος που έγινε η επιμόρφωση ήταν βίαιος .. ήταν αντιεπαγγελματικός ... καταπατούσε τα δικαιώματα σου στο έπακρο ... δηλαδή δεν γίνεται στην μέση της χρονιάς να πας σε ένα άνθρωπο που έχει οικογένεια ... και οικογένεια να μην έχει.. μια ζωή..και να του λες κάθε Δευτέρα και Τέταρτη 5-7 είναι υποχρεωμένος χωρίς να έχεις καμιά άλλη επιλογή να παρακολουθήσεις αυτό το σεμινάριο ... μια εβδομάδα πριν να του το πεις ... και αν εγώ έχω το στιδήποτε προγραμματισμένο; Τα στάματα όλα; Από την αρχή ξεκίνησε πολύ αρνητικά ... ήταν και η χρονιά με μίσους συναδέλφους αναπληρωτές που τρέχαμε και δεν φτάναμε να καταφέρουμε να τους ενσωματώσουμε ... να μπουν στο πνεύμα το σχολείου και όλα αυτά ... και είχαμε και από πάνω την πιλοτική εφαρμογή και τα ΑΠ . . δεν ξέρω ... πολύ λάθος σχεδιασμός ... καταλαβαίνω είχαν κάποια προγράμματα και κάποια κονδύλια ήταν πολύ λάθος ο τρόπος εφαρμογής και αυτή είναι η άποψη όλων ... και αυτό φαίνεται και από την έντονη αντίδραση που υπήρχε από όλα τα πειραματικά ... και όχι από ένα δύο ... αλλά και φέτος μας έστειλαν για μια καινούργια επιμόρφωση και δεν υπήρχε ούτε ένας να πει ..ναί ..εγώ θέλω να το κάνω ... μιλάμε για εκπαιδευτικούς κιόλας που είναι πολύ πάνω από τον μέσο όρο σε επιμόρφωση ... που παρακολουθούν μόνοι τους επιμορφώσεις ... δεν μιλάμε για κάποιους που δεν το κάνουν επειδή βαριούνται πραγματικά υπάρχει πολύ μεγάλη αντίδραση....

Ερ : Μάλιστα..Λαμβάνοντας υπόψη α) την επαγγελματική ετοιμότητα των διδασκόντων, β) τις υλικές συνθήκες-υποδομές και γ) την κουλτούρα των ελληνικών σχολείων θεωρείτε πως θα μπορούσαν να ανακύψουν δυσκολίες στην εφαρμογή του νέου Π.Σ. και ποιες;

Συνεν. : Το ξαναδιαβάζεις;

Ερ :Βεβαίως.. Λαμβάνοντας υπόψη α) την επαγγελματική ετοιμότητα των διδασκόντων, β) τις υλικές συνθήκες-υποδομές και γ) την κουλτούρα των ελληνικών σχολείων θεωρείτε πως θα μπορούσαν να ανακύψουν δυσκολίες στην εφαρμογή του νέου Π.Σ. και ποιες;

Συνεν. : Ναι βεβαία ... σίγουρα θα υπάρξουν δυσκολίες και με τους τρεις τομείς που αναφέρει η ερώτηση και η κουλτούρα που είπες είναι πάρα πολύ σημαντική ... άλλη η κουλτούρα της επαρχίας και της πόλης ... σίγουρα και το επαγγελματικό υπόβαθρο των εκπαιδευτικών ...θα έχουμε δυσκολίες και στα τρία πράγματα ... δεν ... όταν δίνεις ένα ποσό Α για ανάπτυξη ΑΠ πρέπει να δώσεις 2φορες Α για την εκπαίδευση των εκπαιδευτικών...2 φορές Α..

Ερ : Όσον αφορά τις υποδομές...

Συνεν. : Σαφώς και όλα μαζί υποδομές έχουμε μάθει και μπορούμε να ανταπεξέλθουμε με ελάχιστα πράγματα ...αλλά η εκπαίδευση και το επαγγελματικό υπόβαθρο ... δηλαδή η βελτίωση μας λείπει πάρα πολύ ...πάρα πολύ...

Ερ : Καταλαβαίνω... Με βάση την εμπειρία σας από την πιλοτική εφαρμογή του νέου Π.Σ. ποιες ήταν οι σημαντικότερες δυσκολίες/αδυναμίες του ΠΣ που εντοπίσατε εσείς προσωπικά; Ποια ήταν τα σημαντικότερα θετικά στοιχεία του που διαπιστώσατε στην πράξη;

Συνεν. : Οι αδυναμίες θα φάνουν στην πρακτική εφαρμογή ... δεν έχει αδυναμίες ως προς την επιστημονική εγκυρότητα ...ή ως προς τις έννοιες... ή να είναι πλήρες ...αλλά το θέμα είναι η μετάφραση στην τάξη.. δηλαδή ως υλικό είναι φανταστικό .. όταν θα κληθούμε να το εφαρμόσουμε εκεί είναι το μεγάλο θέμα και είναι το θέμα που δεν αγγίζει το ΙΕΠ καθόλου ... είναι όπως στο Πανεπιστήμιο..που πας , τελειώνεις την σχολή και δεν έχεις μάθει τίποτα για το επάγγελμα σου... είναι αυτό ...αν αυτό θέλει να πετύχει το ΙΕΠ εντάξει ...μια χαρά ..έχουμε ένα καινούριο επιστημονικό κείμενο.. εγκυρότατο ... πληρέστατο... και μια χαρά ...η εφαρμογή είναι η μεγάλη πρόκληση...

Ερ : Άλλες 2 ερωτήσεις για να σας αποδεσμεύσω κιόλας... Η επιμόρφωση κατά την πιλοτική φάση ήταν αποτελεσματική ώστε να γίνουν σαφή και να προωθηθούν τα νέα στοιχεία του ΠΣ στους εκπαιδευτικούς; Τι θα θέλατε να γίνει περισσότερο;

Συνεν. : εεε ...θα έπρεπε ...για μένα ήταν πολύ άκυρο που έγινε από απόσταση ...δεν γνωρίσαμε τους συναδέλφους ...σε τέτοιες συναντήσεις είναι παρά πολύ σημαντική η ανταλλαγή απόψεων με τους συναδέλφους .. η ζύμωση .. δεν γνωρίσαμε κανένα ... βόλευε καταλαβαίνω να γίνει από απόσταση αλλά δεν ήταν αποτελεσματικό ...όποτε δεν μπορώ να πω ότι προσέφερε κάτι ...ήταν και ο χρόνος που έγινε λάθος ...ήταν άσχημη η ψυχολογία μας .. όποτε δεν θεωρώ ότι είχε κάποιο αποτέλεσμα .. τι να μας τα δίνανε να τα διαβάσαμε μόνοι μας .. το ένα και το αυτό .. πραγματικά ... όταν δεν έχει βιωματικό χαρακτήρα μια εκπαίδευση ... όταν είναι διαλέξεις.. εεε... εντάξει... δεν μπορεί να είσαι στο σχολείο όλη μέρα και μετά να πας να ακούσεις μια διάλεξη 5-7...τι θα σου μείνει? Τίποτα... όχι, δεν ήταν αποτελεσματικά...

Ερ : Κλείνοντας τη συζήτησή μας ποιες συγκεκριμένες προτάσεις θα είχατε να κάνετε για πιθανή βελτίωση του νέου Π.Σ.;

Συνεν. : Να εμπλακούν ενεργά οι εκπαιδευτικοί ουσιαστικά, έμμισθοι εκπαιδευτικοί που θα επιλέγουν από το ΙΕΠ .. να είναι παρατηρητές σε μια τάξη αν γίνεται ... δηλαδή να μπει ένα

δεύτερος εκπαιδευτικός στα πειραματικά σχολεία που να ασχολείται μόνο με την ανατροφοδότηση στα ΑΠ ... και να γίνει μια αναθεώρηση σε σχέση με τις εφαρμογές στην τάξη..στο πως εφαρμόζονται τα πράγματα αυτά στην τάξη .. αυτό στην ουσία είναι η πρόταση μου ...ότι θα έπρεπε σίγουρα τα ΑΠ να ενταθούν στην κουλτούρα της ελληνικής εκπαίδευσης και όχι πάνω στην θεωρία .. και να μην βιαζόμαστε γενικά ... δεν ξέρω..για κάποιο λόγο όλα γίνονται σε πολύ σφικτά χρονοδιαγράμματα και πολύ βιαστικά ...και να γίνεται μια bottom up approach...από κάτω προς τα πάνω ... δηλαδή τα ΑΠ να ξεκινάνε από το σχολείο και μετά προς τα πάνω ... να κάνουμε τις προτάσεις εμείς και μετά να γίνεται η αναθεώρηση με τα επιστημονικά δεδομένα..έγινε τελείως ανάποδα ...επιβάλλεται κάτι από πάνω προς τα κάτω ... παντού στην βιβλιογραφία είναι λάθος αυτή η προσέγγιση ... δηλαδή δεν μπορεί να έχει αλλάξει αυτό.. δεν μπορείς να επιβάλλεις ... είσαι σε μια θέση που δεν έχεις σχέση με το σχολείο δεν ξέρω εγώ πόσα χρόνια και να επιβάλλεις κάτι προς τα κάτω και μάλιστα και χωρίς το περιθώριο να υπάρχει ουσιαστική ανατροφοδότηση .. δεν έχει νόημα ... αυτό..

Ερ: Σας ευχαριστώ πολύ

Συνεν Εγώ σας ευχαριστώ

(E2)

Καλησπέρα σας, αρχικά θα ήθελα να σας ευχαριστήσω για την αποδοχή της πρόσκλησης μου να συμμετάσχετε στην παρούσα έρευνα, η οποία διεξάγεται στα πλαίσια της διπλωματικής μου εργασίας στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών του Τμήματος Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου με θέμα: «Απόψεις επιμορφωτών εκπαιδευτικών για το νέο Πρόγραμμα Σπουδών σχετικά με το Περιβάλλον και την Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη».

Η παρούσα συνέντευξη έχει ως στόχο την καταγραφή των απόψεών σας για το νέο πρόγραμμα σπουδών όπως το μελετήσατε και το εφαρμόσατε κατά τη φάση της πιλοτικής εφαρμογής του στο σχολείο σας.

Οι απόψεις σας θα αξιοποιηθούν για τη βελτίωση των νέου προγράμματος σε συνδυασμό με όλα τα άλλα συμπεράσματα της πιλοτικής φάσης εφαρμογής του.

Είμαι στην διάθεση σας να απαντήσω σε οποιαδήποτε απορία έχετε και αν επιθυμείτε μπορείτε να διακόψετε την διαδικασία της συνέντευξης όποτε εσείς το θέλετε εφόσον δεν νιώθετε καλά. Η συνομιλία μας θα καταγραφεί με ψηφιακά μέσα και εν συνεχεία θα μεταγραφεί για να μελετηθεί. Εφόσον θελήσετε μπορώ να σας αποστείλω το μεταγραμμένο

αρχείο. Επίσης διασαφηνίζω ότι θα διατηρηθεί η ανωνυμία σας μιας και μόνο εγώ γνωρίζω την ταυτότητά σας. Συμφωνείτε; Να ξεκινήσουμε;

Συνεν. Βεβαίως ... μπορείς να μου μιλάς και στον ενικό....

Ερ: Ευχαριστώ πολύ! Ξεκινάμε με κάποια τυπικά δημογραφικά..Ειδικότητα?

Συνεν. Παιδαγωγικό Δημοτικής Εκπαίδευσης και εργάζομαι στην Πρωτοβάθμια...

Ερ: Σπουδές

Συνεν. Οι βασικές σπουδές είναι στο παιδαγωγικό Δημοτικής Εκπαίδευσης, έχω επίσης 2 μεταπτυχιακά ...και ένα δεύτερο πτυχίο στην φιλολογία...

Ερ: Χρόνια υπηρεσίας?

Συνεν. Τα χρόνια υπηρεσίας μου είναι 21.

Ερ: Τα χρόνια υπηρεσίας στο Σχολείο Εφαρμογής του πιλοτικού προγράμματος?

Συνεν. Δεν έχω χρόνια υπηρεσίας ... Δεν έχω κάνει κάποια πιλοτική εφαρμογή..

Ερ: Δηλαδή είστε στους επιμορφωτές αλλά δεν διδάσκετε σε κάποιο σχολείο...

Συνεν. Σωστά

Ερ: Κατάλαβα..πως οργανώνεις ένα τυπικό, καθημερινό σου μάθημα?

Σε ποια υλικά και στοιχεία στηρίζεσαι σε αυτό? Που παίρνεις τις πηγές σου?

Συνεν. εεε.... πέρα από το βιβλίο οπωσδήποτε θα ανατρέξω και στο διαδίκτυο για να βρω υλικό αλλά και σε βιβλιοθήκη που έχω πρόσβαση, πάλι έντυπο υλικό. Άρα βασικά βιβλίο και διαδίκτυο και άλλα βιβλία που μπορεί να υπάρχουν στην βιβλιοθήκη.

Ερ: Προσωπική σας βιβλιοθήκη ή κάποια δανειστική ας πούμε?

Συνεν. Και την προσωπική αλλά και την βιβλιοθήκη του σχολείου που μπορεί να έχει πολλά περισσότερα βιβλία.

Ερ: Ωραία... Προχωράμε με το σχέδιο της συνέντευξης ... γενικά είναι ημιδομημένη οπότε μπορούμε να ανοίξουμε το αντικείμενο και να συζητήσουμε ελεύθερα ... ξεκινάμε με τις πρώτες ερωτήσεις που είναι πιο γενικές... Ξεκινάμε με μια πρώτη σας εντύπωση από το Νέο ΠΣ. Μια γενική εκτίμηση..κάποια τοποθέτηση.

Συνεν. Θεωρώ ότι ήταν κάτι που έλειπε από την εκπαίδευση και θεωρώ ότι τώρα είναι η ευκαιρία με το νέο ΠΣ και ειδικά με το Περιβάλλον να εντυφλήσουμε στο θέμα και να μεταδώσουμε στις επόμενες γενιές τις δεξιότητες και νέες αντιλήψεις για το περιβάλλον. Είναι μια καλή αρχή γιατί πάντα είμαστε την αρχή και ποτέ δεν έγινε το επόμενο βήμα ... θεωρώ ότι δίνεται η δυνατότητα να κάνουμε το επόμενο βήμα ώστε να πάρει πιο συστηματική μορφή ... αυτό...

Ερ: Ωραία ..θα δούμε και πιο συγκεκριμένα πράγματα στην συνέχεια...

Ως προς ποια στοιχεία θεωρείτε ότι διαφοροποιείται το νέο ΠΣ σε σχέση με το προηγούμενο και πως τα κρίνετε αυτά τα στοιχεία?

Συνεν. Εεε..θεωρώ ότι με το νέο ΠΣ μπορείς να επεκτείνεις και πέρα από τις καθαρές νόρμες που υπάρχουν.. εεε ...έχει και θεματικές που μέχρι τώρα δεν εξετάζονται και δεν είναι κλειστά μόνο σε ότι αφορά το περιβάλλον αλλά μπαίνει και σε θεματικές που έχουν να κάνουν και με την πολιτική και κυρίως και άλλες παραμέτρους που δεν αγγίζονταν ... ήταν κυρίως επιστημονικά .. τώρα καταλαβαίνουμε ότι μπορούμε να μπούμε σε θέματα που μέχρι τώρα ήταν ταμπού..

Ερ: Ωραία... Εάν σας ζητούσαν να αναφέρετε ορισμένα στοιχεία που καθορίζουν τη φυσιογνωμία του μαθήματος όπως αυτή καθορίζεται από το νέο Πρόγραμμα Σπουδών ποια θα λέγατε ότι είναι αυτά; Και που τα εντοπίζετε.

Συνεν. Δεν το έχω διδάξει, δεν το έχω εφαρμόσει αλλά θεωρώ ότι μπορούμε να δουλέψουμε σε ομάδες, ότι μπορούμε να ερευνήσουμε και πέρα από το βιβλίο, ότι μπορούμε να κάνουμε και πράγματα εκτός τάξης είναι βασικά στοιχεία που το διαφοροποιούν από τα κλασικά προγράμματα σπουδών ... νομίζω ότι είναι αυτά τα τρία πράγματα που ανέφερα...

Ερ: Ωραία..προχωράμε στην επόμενη..θα σας διαβάσω 2 θέσεις ... Ποια θέση ανάμεσα στις εξής δύο περιγράφει καλύτερα κατά τη γνώμη σας για το νέο Π.Σ.

- *Θέση Α: «Το νέο Π.Σ. προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές να αποκτήσουν γερές βάσεις για να ακολουθήσουν μετέπειτα εξειδικευμένες ακαδημαϊκές σπουδές»*
- *Θέση Β: «Το νέο Π.Σ. προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές ώστε να μπορούν να αξιοποιήσουν τις γνώσεις που απέκτησαν από το μάθημα στην καθημερινή τους ζωή ως αυριανοί ενήλικοι Πολίτες»*

Συνεν. Θεωρώ ότι η δεύτερη θέση ταιριάζει περισσότερο και μάλιστα και στην επιμόρφωση που κάναμε διασαφήνισαμε ότι θέλουμε να προετοιμάσουμε τον αυριανό πολίτη να θυμηθεί,

να εφαρμόσει.. ή να το πω καλύτερα να έχει βασικές αρχές τις οποίες αργότερα θα εφαρμόσει ώστε αργότερα να μπορέσουμε να πετύχουμε τον πολίτη που νοιάζεται για το περιβάλλον, την αειφορία, φροντίζει για τα μέλλον του και τα λοιπά..ξεκάθαρα είναι η δεύτερη θέση....

Ερ: Ωραία... Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ. έχει οργανικά ενσωματώσει τη χρήση των ΤΠΕ; Δώστε παραδείγματα

Συνεν. Μπορώ να πω ότι σε μεγάλο βαθμό έχει χρησιμοποιήσει τις νέες τεχνολογίες.. ας πούμε το διαδίκτυο είναι βασική παράμετρος για να δουλέψουν οι μαθητές ... δεν στεκόμαστε βέβαια μόνο στο διαδίκτυο .. πρέπει να κάνουμε αναζήτηση στο διαδίκτυο .. πρέπει να βρούμε τα βίντεο, τις συγκρίσεις σε διάφορες πηγές ...όλα αυτά .. νέες μέθοδοι και παράμετροι σε σχέση με το κλασικό βιβλίο... είναι βασική η χρήση των νέων τεχνολογιών στο μάθημα αυτό...

Ερ: Οι κατασκευαστές του Π.Σ. ισχυρίζονται πως έχουν επιχειρήσει το νέο αυτό Π.Σ. να έχει τα εξής χαρακτηριστικά:

α) είναι ανοικτό σε σημαντικό βαθμό (ώστε να επιτρέψει τη μεγαλύτερη αυτενέργεια του εκπαιδευτικού να το προσαρμόζει στις συνθήκες της τάξης του)

β) προσαρμόσιμο (στις ιδιαίτερες ανάγκες μαθητών με διαφορετικές ικανότητες)

γ) συμπεριληπτικό (να εντάσσει ικανοποιητικά στη μάθηση μαθητές με διαφορετικά ενδιαφέροντα, επίπεδα γνώσης ή πολιτισμικό υπόβαθρο).

Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι έχει επιτευχθεί καθένας από τους παραπάνω τρεις στόχους; Δώστε παραδείγματα

Ας τα δούμε πάλι άλλη μια φορά και θα σχολιάσουμε καθένα ξεχωριστά...

Ανοικτότητα...

Συνεν. Αυτό είναι ξεκάθαρο ... είναι αυτό που είπα στην αρχή..ότι έχουμε την δυνατότητα να διαλέξουμε και θέματα.. είναι ατελείωτη αυτή η διαδικασία ... αρκεί να ξέρει ο εκπαιδευτικός που θα ψάξει .. να έχει κατασταλάξει τι θέλει να κάνει .. γιατί αλλιώς χανόμαστε..είναι μέσα στην πολυπλοκότητα της γνώσης

Ερ: Προσαρμοστικότητα

Συνεν. Βεβαία..ναι..ναι..έχει λάβει αυτή την παράμετρο..διαφορετικές ικανότητες του κάθε παιδιού... διαφορετικά επίπεδα και ...να το πλατιάσω διαφορετικές τάξεις..σαφώς..βεβαία...

Ερ: Συμπερίληψη...

Συνεν. Ναι..συμφωνώ ... και είναι από τα λίγα μαθήματα ... γνωστικά πεδία καλύτερα που προσφέρονται για αυτό ... την συμπερίληψη και όλα αυτά που χρειάζεται ένα σύγχρονο, δημοκρατικό σχολείο...

Ερ: Ωραία..πάμε τώρα για κάποια πιο συγκεκριμένα χαρακτηριστικά που ισχυρίζονται Οι κατασκευαστές του ΠΣ ότι αποκτά το νέο Π.Σ :

A. Να είναι αυτόνομο αλλά και ενιαίο για όλους τους βηματισμούς και για όλες τις τάξεις, με ιδιαίτερη έμφαση σε κοινές αρχές διδασκαλίας και μάθησης που συνδέονται με τη διεπιστημονικότητα και τη αισθηματικότητα.

B. Να διαχέεται στα ΠΣ των άλλων μαθησιακών-διδασκτικών πεδίων μέσω των αρχών και των αξιών της αειφόρου ανάπτυξης, με ανάλογη θεματολογία (Θεματικά Πεδία, Θεματικές Ενότητες), προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα (θεμελιώδεις γνώσεις, εντοπισμός και διερεύνηση του ζητήματος/προβλήματος και δράσεις), μεθοδολογικές προσεγγίσεις / δραστηριότητες και εκπαιδευτικό υλικό από συγκεκριμένο γνωστικό ή γνωστικά αντικείμενα και επιλεγμένες ηλεκτρονικές πηγές.

Γ. Να εφαρμόζεται η επίλυση προβλήματος ως βασική διδακτική στρατηγική για τη διαχείριση των περίπλοκων περιβαλλοντικών ζητημάτων και προβλημάτων

Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι είναι ορατά αυτά τα χαρακτηριστικά στο νέο Π.Σ.

Δώστε παραδείγματα. Κατά πόσο συμφωνείτε εσείς προσωπικά με τις συγκεκριμένες επιλογές;

Επαναλαμβάνω για να τα δούμε πάλι ένα ένα..

Αυτονομία

Συνεν. Αυτό είναι εκ των ων ουκ άνευ γιατί ένα σύγχρονο πρόγραμμα σπουδών οφείλει και αυτό το έχει να έχει ... και την διεπιστημονικότητα και την αυτονομία αλλά και την σύνδεση με τα άλλα γνωστικά πεδία .. σε ένα μάθημα που έχει να κάνει με το περιβάλλον μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε και την λογοτεχνία, και την ιστορία και τα μαθηματικά, τις φυσικές επιστήμες ... είναι σαφές..

Ερ: Διάχυση..ήδη είπαμε κάποια πράγματα νομίζω...

Συνεν. Ναι..βεβαία... και προβλέπεται και γίνεται και κάθε εκπαιδευτικός έχει την δυνατότητα να το κάνει και στα υπόλοιπα μαθήματα και στο εργαστήριο δεξιοτήτων.. δεν είναι μόνο οι γνώσεις ... είναι οι δεξιότητες που χρειάζονται ..αυτό είναι βασικό χαρακτηριστικό και γνώρισμα που μπορεί να πάει και στα υπόλοιπα μαθήματα και να μας απελευθερώσει και στα υπόλοιπα μαθήματα ... υπόλοιπα γνωστικά πεδία..

Ερ: Ωραία..και το τρίτο ...η επίλυση προβλήματος...

Συνεν. Ναι..ναι..βεβαία..βασικό στοιχείο είναι η διαχείριση και η επίλυση του προβλήματος οπού μπορούμε με τους μαθητές να δώσουμε τις παραμέτρους, να δώσουμε τις πρακτικές ... μάλιστα μας εκπλήσσουν τα ίδια τα παιδιά ... μπορεί να μην έχω διδάξει τώρα τελευταία αλλά έχω παρακολουθήσει πολλά σεμινάρια και μαθήματα ... και στο πανεπιστήμιο τα παιδιά μας εκπλήσσουν με τις δυνατότητες που έχουν ... δίνουν εναλλακτικές λύσεις ... και όντως το solve problem είναι βασική παράμετρος στην αειφορία ... με όλα τα καλά και κακά που μπορεί να υπάρχουν ...

Ερ: Θεωρείτε λοιπόν ότι όλα αυτά είναι ορατά?

Συνεν. Ναι .. το ΠΣ έχει εντοπίσει σαφώς τους παραπάνω στόχους .. είναι μπροστά μας ... μέσα από αυτά που μας ζητάνε είναι βασικές παράμετροι σε κάθε αντικείμενο που διδάσκεται ... είτε είναι κείμενα είτε επίλυση προβλήματος ... αυτό το είδαμε και στην επιμόρφωση όπου είδαμε διαφορές προβληματικές καταστάσεις ... αν δεν είχαμε τα παραπάνω δεν θα μπορούσαμε να ανταποκριθούμε

Ερ: Κατά πόσο θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ. θα σας βοηθήσει να οργανώσετε καλύτερα τη διδασκαλία σας; Πως σκοπεύετε να το αξιοποιείτε για το σκοπό αυτό;

Συνεν. Αντικειμενικά, άμεσα δεν θα μπω εγώ στην διδασκαλία..καλούμαι όμως εγώ να δείξω στους εκπαιδευτικούς πως μπορούν να το κάνουν αυτό..και νομίζω ότι οι υπάρχουν οι δυνατότητες να χρησιμοποιήσουν διαφορετικούς τρόπους διδασκαλίας .. να χρησιμοποιήσουμε αυτή την διεπιστημονικότητα... αποτελεί βασικό στοιχείο ώστε να μπορέσουν και οι εκπαιδευτικοί να απελευθερωθούν και στα αλλά γνωστικά αντικείμενα ... άρα ... θεωρώ ότι ο απελευθερωτικός χαρακτήρας που έχει αυτό το γνωστικό αντικείμενο μπορεί να δώσει το έναυσμα και στα υπόλοιπα μαθήματα .. και να φύγουμε από την στείρα γνώση .. από τον στείρο μαυροπίνακα κλπ κλπ

Ερ: Ωραία .. πάμε τώρα να δούμε πιο εξειδικευμένες ερωτήσεις..η πρώτη μας ερώτηση είναι η εξής ...Πόσο καλά διατυπωμένα θεωρείτε ότι είναι τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα στο νέο Π.Σ; Σε ποιο βαθμό πόσο θεωρείτε ότι βοηθούν εσάς προσωπικά στην οργάνωση της διδασκαλίας του μαθήματος;

Συνεν ...εε... αντικειμενικά δεν τα έχω δει τόσο αναλυτικά ... αλλά θεωρώ από αυτά τα λίγα ότι είναι παρά πολύ σαφή .. εεε.... σου δίνει την δυνατότητα να δεις τις εναλλακτικές ...να πας βήμα βήμα και νομίζω ότι δεν σε δυσκολεύουν .. έχεις την δυνατότητα να πας βήμα και μετά να το αλλάξεις ... υπάρχει και σχετικός πίνακας άλλωστε που τα αναφέρει με σαφήνεια...

Ερ: Πως κρίνετε το περιεχόμενο (ύλη) που έχει συμπεριληφθεί στο νέο Πρόγραμμα Σπουδών;

Συνεν Θα σου πω την αλήθεια... αν δεν δοκιμαστεί δεν μπορώ να σου πω τι γίνεται με την υλη... αυτό θα μπορούσε να απαντήσει κάποιος που το έχει δοκιμάσει... κάποιος στην τάξη να δει πως βγαίνει η υλη τώρα να μιλήσω εγώ για την υλη ... νομίζω ότι πρέπει να είμαι ειλικρινής .. δεν μπορώ να σου δώσω μια σαφή απάντηση...

Ερ: Δεκτό ... Νομίζω ότι πρέπει να μιλάμε ειλικρινά ... σίγουρα είναι μεγάλο και το αντικείμενο βέβαια...

Συνεν . Το αντικείμενο είναι όντως πολύ μεγάλο αλλά θεωρώ ότι ο εκπαιδευτικός μπορεί να επιλέξει ... μπορεί να αφαιρέσει ... αυτό ισχύει και στα υπόλοιπα μαθήματα ... επειδή έχω κάνει και συντονιστής εκπαιδευτικού έργου, πάντα ξέραμε ... ας πούμε τα μαθηματικά ... ο εκπαιδευτικός μπορεί να αφαιρέσει ... δεν πρέπει να τα κάνεις όλα ... πρέπει εσύ να κρίνεις ποσά είναι αυτά που σου χρειάζονταν στην δεδομένη στιγμή .. τι υλικό έχεις απέναντι από μαθητές ώστε να βάλεις και προτεραιότητες .. στα μαθηματικά είχε ας πούμε 10 ασκήσεις .. δεν χρειαζόταν να κάνεις και τις 10 ασκήσεις .. διαλέγεις τις 3 πιο βασικές ... δίνεις και 2 εναλλακτικές σε πιο αδύναμους μαθητές ... μην τις δίνεις όλες ... αυτή είναι η δυνατότητα που έχει ο κάθε εκπαιδευτικός ... πρέπει να την αξιοποιήσει ο ίδιος αυτή την δυνατότητα εφόσον γνωρίζει βεβαία το αντικείμενο ... και είναι και επαγγελματίας ... αν δεν το γνωρίζει... χάνεται...

Ερ: Ωραία..Ποια είναι η γνώμη σας για την οργάνωση του περιεχομένου του Π.Σ. σε ευρύτερα θεματικά πεδία τα οποία εξελίσσονται από τάξη σε τάξη; Πως πιστεύετε πως θα λειτουργήσει αυτή η καινοτομία;

Συνεν . Αυτό ήταν ζητούμενο εδώ και πολλά χρόνια να πω την αλήθεια ... χανόμαστε ... άλλο κάναμε στην μια τάξη ... άλλο στην άλλη ... αυτό είναι το θετικό του πράγματος ... θετικό σε όλο το αντικείμενο αυτό ... ότι υπάρχει μια αλληλουχία ... μια σειρά .. που ξεκινά από το νηπιαγωγείο και φτάνει ως το γυμνάσιο ... εξετάζοντας τα θέματα αυτά ... και κάθε φορά προσθέταμε και και ...είναι αυτό που ζητούσαμε ως εκπαιδευτικοί .. γιατί υπήρχε μια αποσπασματικότητα ... το βλέπω πολύ θετικό ξεκάθαρα...

Ερ: Επομένη ερώτηση ... Κατά πόσο το περιεχόμενο του νέου Π.Σ. απαντά στις σύγχρονες κοινωνικές προκλήσεις και συνθήκες: π.χ. περιβαλλοντικές προκλήσεις, πολυπολιτισμικότητα, παγκοσμιοποίηση, συμπερίληψη κ.λπ.); Δώστε παραδείγματα;

Συνεν . Ναι..βασικό ζητούμενο ήταν να αλλάξουν τα προγράμματα .. βεβαία πάντα οι εξελίξεις τρέχουν αλλά θεωρώ σε σχέση με τις προηγούμενες απόπειρες που έγιναν είμαστε πολύ μπροστά..σε πολύ καλό βαθμό ... και εκεί οι εκπαιδευτικοί εύχομαι να έχουν την όρεξη

και το μεράκι να αξιοποιήσουν αυτά τα αντικείμενα στο μέγιστο βαθμό που μπορεί ο καθένας ... όπως είπες την πολυπολιτισμικότητα, τις περιβαλλοντικές προκλήσεις, την παγκοσμιοποίηση κλπ ... θεωρώ ότι ανταποκρίνονται πλήρως στα νέα δεδομένα..είναι στα βασικά αντικείμενα του ΠΣ

Ερ: Πως κρίνετε το περιεχόμενο του νέου Π.Σ. σε σχέση με τον χρόνο που διατίθεται για τη διδασκαλία του μαθήματος; Τι θα προτείνατε να αλλάξει ως προς την ύλη (συγκεκριμένες προτάσεις), ώστε να είναι επαρκέστερος ο διαθέσιμος διδακτικός χρόνος;

Συνεν . Ναι..ακόμα δεν έχουμε μια σαφή εικόνα στο σχολείο και πως θα γίνει... δεν έχει αλλάξει ακόμα κάτι .. δεν ξέρω αν σου έχει πει κάτι κάποιος άλλος αλλά από την γνώση που έχουμε για το δημοτικό δεν έχουμε λάβει κάποιο feedback τι θα γίνει πως θα γίνει κλπ .. όποτε δεν μπορώ να σου πω ... και δεν μας έχουν ενημερώσει και εμάς ... ως τώρα όπως είναι δομημένο μπορεί να εφαρμοστεί κυρίως στα εργαστήρια δεξιοτήτων που υπάρχουν .. στις μικρές τάξεις πολύ .. στις μεγάλες λιγότερο .. αλλά δεν νομίζω ότι αρκεί αυτό .. πρέπει να γίνει μια συνολική αλλαγή σε όλο το σχολείο ... με τα εργαστήρια δεξιοτήτων και συγκεκριμένες θεματικές δεν επαρκείΔεν ξέρω και εσύ τι θεωρείς...

Ερ: Κατανοητό ... όπως είπα και πριν είναι μεγάλο το αντικείμενο ... και ερευνητικά βλέπω ότι προτείνουν το ολόημερο που υπάρχει περισσότερος χρόνος, περισσότερες βιωματικές δράσεις κλπ

ΣυνενΝαι πρέπει να αλλάξει όλη η δομή του σχολείου για να ξέρουμε τι θέλουμε ... να υπάρχουν δίωρα..το πρώτο δίωρο θα κάνουμε αυτό ... το δεύτερο αυτό ... σου λείπει την μια ώρα μαθηματικά, την άλλη θρησκευτικά .. ακανόνιστα .. πρέπει να αλλάξει όλη η δομή του σχολείου για να πούμε με ακρίβεια τι γίνεται και τι δεν γίνεται ...

Ερ: Ωραία..επομένη ερώτηση ... Ποιες αλλαγές θα προτείνατε για το ΠΣ; Τι κρίνετε ότι πρέπει να αλλάξει; π.χ. ως προς τη διάταξη ή την προσθήκη/αφαίρεση επιμέρους εννοιών;

Συνεν . Με πιάνεις αδιάβαστο .. δεν μπορώ να προτείνω κάτι γιατί δεν έχει δοκιμαστεί και δεν ... πρώτα πρέπει να δοκιμαστεί και μετά να είμαι σαφής...

Ερ: Κατανοητό .. επόμενη ερώτηση / τοποθέτηση ...Οι κατασκευαστές του νέου Π.Σ. διακηρύσσουν μια προοδευτική - μαθητοκεντρική παιδαγωγική φιλοσοφία/λογική ισχυριζόμενοι ότι: «Τα ΠΣ προωθούν την ενεργό συμμετοχή και συνεργασία όλων των μαθητών/τριών, μέσω της δημιουργίας περιβαλλόντων καθοδηγούμενης μάθησης,

αυτενέργειας, συνεργατικής δράσης σε ομάδες, διερευνητικής μάθησης, βιωματικής προσέγγισης, συνεργατικής επίλυσης προβλήματος, επικοινωνιακής προσέγγισης, και μετασχηματιστικής λογικής».

Θα τα ξαναδιαβάσω βεβαία...

Συνεν . Όχι, όχι καταλαβαίνω...

Ερ: Ωραία... Κατά πόσο θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ πράγματι διαπνέεται από αυτή την παιδαγωγική φιλοσοφία; Δώστε ενδεικτικά παραδείγματα

Συνεν Η φιλοσοφία του είναι όντως αυτή και θεωρώ ότι όλοι πρέπει να προσπαθήσουμε να περάσουμε αυτά στην εκπαίδευση ... και τα διερευνητικά περιβάλλοντα μάθησης και την συνεργατική μάθηση και όντως τους δίνεται η δυνατότητα ... το θέμα είναι πως ο καθένας από εμάς έχει την δυνατότητα ή και όρεξη να το πω να τα υλοποιήσει αυτά ... ξέρεις ότι είναι πολύ δύσκολο σε ένα εκπαιδευτικό μετά από 20-25 χρόνια στο ίδιο μοτίβο διδασκαλίας να τον πείσεις να αλλάξει και να χρησιμοποιήσει αυτά .. αυτά τα νέα μετρά να το πω γενικότερα ... κυρίως μπορούμε να απευθυνθούμε στην νέα γένια που έρχεται στην εκπαίδευση..στη νέα γένια που έρχεται για να αναλάβει αυτό το ρολό ... ώστε να μπορέσει να εφαρμόσει στους μαθητές όλα αυτά η συνεργατική μάθηση έχει να κάνει πολλά χρόνια στην χώρα μας αλλά δυστυχώς με τον κορονοϊό ήρθαμε παρά πολύ πίσω ... όταν μας υποχρέωσε να είμαστε στα θρανία σε διάταξη και ο καθένας μόνος του .. να μην γυρίζει να μιλεί με τον διπλανό ... και δυστυχώς αυτά τα 2-3 χρόνια μας έχουν φέρει παρά πολύ πίσω..αν δεν γίνει μια πολύ δυναμική αρχή τώρα θα πάει στράφι όλη αυτή η δουλειά ... από όλα τα ΠΣ που θέλουν να το φέρουν αυτό στην εκπαίδευση. το λέω και αυτό γιατί πριν πολλά χρόνια πριν έπαθα αυτό .. τώρα πλατειάζω βεβαία..

Ερ: Όχι, μπορεί να μιλήσετε ελευθέρα....

Συνεν . Άκουσε με .. δίδασκα στην 6^η δημοτικού ... σε ένα σχολείο εδώ .. και ένας σύμβουλος μου έλεγε.. καλό είναι να δουλεύεις σε ομαδούλες ... και τα παιδιά πρέπει να αρχίσουν να καταλαβαίνουν ότι πρέπει να δουλεύουν σε ομάδεςεφάρμοσα κανονικά εγώ αλλά αυτό που με απογοήτευσε είναι ότι με το που τα παιδιά πήγαν στο γυμνάσιο τα έβαλαν να κάθονται ένα ένα .. κάθε θρανίο και ένα παιδί ... και λέω τι να κάνω εγώ ... και στην δευτέρα δημοτικού ... όταν αλλάζουν τα παιδιά αυτό το πράγμα είναι αποσπασματικό .. δεν γίνεται καν αυτό με φοβίζει ...όντως τα νέα προγράμματα θέλουν να προωθήσουν αυτό ... αλλά θεωρώ ότι πρέπει να υπάρχει και κάποια υποχρεωτικότητα ... δηλαδή αν δεν γίνουν σε όλους μας τους εκπαιδευτικούς όχι μόνο βίωμα αλλά και υποχρέωση να το κάνουμε .. δεν θα γίνει ... δηλαδή θα υπάρχει πάντα αυτό .. εσύ .. εσύ .. εσύ ..η κατά μετωπών διδασκαλία... δυστυχώς δεν προχωράμε έτσι ...

Ερ: Επομένη ερώτηση ... Κατά πόσο συμφωνείτε ότι η παραπάνω προοδευτική-μαθητοκεντρική λογική είναι κατάλληλη για τη διδασκαλία του μαθήματός σας;

Συνεν. Συμφωνώ ότι προωθεί και είναι κατάλληλη χωρίς να σημαίνει βεβαία ότι πρέπει να την έχουμε πάντα κορωνίδα .. υπάρχουν και περιπτώσεις όπου μπορεί να χρησιμοποιηθεί και η παραδοσιακή μέθοδος. δεν είμαστε πάντα απόλυτοι .. αλλά θεωρώ ότι στο 90% της διδασκαλίας πρέπει να χρησιμοποιούμε αυτές τις νέες μεθόδους και όντως ανταποκρίνεται το νέο πρόγραμμα σε αυτό το πράγμα ...

Ερ: Παραδοσιακή εννοείται την δασκαλοκεντρική να φανταστώ..

Συνεν. Ναι..ναι..την εισήγηση

Ερ: Ωραία ... δεν έχουμε παρά πολλές ερωτήσεις ακόμα ... Πώς δέχτηκαν γενικά οι εκπαιδευτικοί της ειδικότητάς σας το νέο ΠΣ;

Συνεν. Να πω την αλήθεια δεν έχω έρθει σε επαφή με άλλους εκπαιδευτικούς ... θα έρθω εφόσον κληθώ να επιμορφώσουμε εμείς τα άτομα που θα δηλώσουν το ενδιαφέρον τους όποτε δεν μπορώ να σου πω συγκεκριμένα πράγματα..

Ερ: Καταλαβαίνω ... επομένη ερώτηση.. Λαμβάνοντας υπόψη α) την επαγγελματική ετοιμότητα των διδασκόντων, β) τις υλικές συνθήκες-υποδομές και γ) την κουλτούρα των ελληνικών σχολείων θεωρείτε πως θα μπορούσαν να ανακύψουν δυσκολίες στην εφαρμογή του νέου Π.Σ. και ποιες;

Συνεν. Χάχα .. αν θα προκύψουν? Πάντα προκύπτουν δυσκολίες σε ότι καινούριο έρχεται .. πρώτα το γεγονός ότι είναι κάτι καινούριο .. πάντα η αλλαγή φέρνει μια απροσδόκητη αναμπουμπούλα .. ένα κούμπωμα που θα υπάρχει στους εκπαιδευτικούς ... θεωρώ ότι ας ξεκινήσουμε με την νοοτροπία των εκπαιδευτικών που πρέπει να αλλάξουν .. που το είπα και πριν αυτό ... υλικοτεχνικά τα σχολεία δεν είναι στην καλύτερη κατάσταση που χρειάζεται να είναι ... και από υποδομές , υπολογιστές .. το γνωρίζουμε όλοι αυτό.. αλλά και από χώρους που χρειάζονται να έχουν τα σχολεία ... μπορούν να ξεπεραστούν όλα αυτά γιατί πάντα θεωρώ ότι το μεράκι του εκπαιδευτικού είναι πάντα αυτό που ξεπερνά όλες αυτές τις δυσκολίες ... αρκεί να μην υπάρχει μια πιεστική κατάσταση .. να πάει σταδιακά θα σου πω ένα παράδειγμα .. είδες που κάνεις την συνέντευξη για κάτι που ακόμα ... βιάζονται στο ΙΕΠ ... κάτσε να δούμε πως θα πάει και μετά θα το αξιολογήσουμε ...

Ερ: Έχει γίνει βεβαία μια πιλοτική εφαρμογήτο ξέρετε φαντάζομαι..

Συνεν. Ναι στα πειραματικά.....

Ερ: Καταλαβαίνω ... η επομένη ερώτηση βεβαία είναι θεωρητική εδώ μάλλον .. Με βάση την εμπειρία σας από την πιλοτική εφαρμογή του νέου Π.Σ. ποιες ήταν οι σημαντικότερες δυσκολίες/αδυναμίες του ΠΣ που εντοπίσατε εσείς προσωπικά; Ποια ήταν τα σημαντικότερα θετικά στοιχεία του που διαπιστώσατε στην πράξη;

Συνεν. Δεν μπορώ να σου πω κάτι .. ξεκάθαρα .. γιατί δεν το έχω κάνει ... με συγχωρείς ε..

Ερ: Όχι όχι...εδώ ήρθαμε να μιλήσουμε με ειλικρίνεια ... στόχος δεν είναι να γράψουμε μια διπλωματική αλλά να κάνουμε κάτι ουσιαστικές ... που να βοηθήσει την κατάσταση...

Συνεν. Ναι να ξέρουν που απευθύνονται και τι κάνουν ..ναι

Ερ: Η επιμόρφωση κατά την πιλοτική φάση ήταν αποτελεσματική ώστε να γίνουν σαφή και να προωθηθούν τα νέα στοιχεία του ΠΣ στους εκπαιδευτικούς; Τι θα θέλατε να γίνει περισσότερο;

Συνεν. Δεν έχω κάνει πιλοτική εφαρμογή αλλά πάντα μια επιμόρφωση δεν είναι αρκετή .. και θεωρώ τα τελευταία χρόνια υπάρχει ένα ασφυκτικό χρονικό πλαίσιο .. πάρτε τα .. διαβάστε και ότι καταλάβατεαυτή είναι η αλήθεια .. εεε ... επειδή έχω παρακολουθήσει και άλλες επιμορφώσεις τα τελευταία χρόνια αυτή είναι η αλήθεια ... είναι παρά πολύ πιεστική και σε αφήνει μόνο σου να κολυμπήσεις ... και ότι κατάλαβες κατάλαβες...

Ερ: Τελευταία ερώτηση για να σας αποδεσμεύσω κιόλας ... ίσως και δύσκολη θα έλεγα... Κλείνοντας τη συζήτησή μας ποιες συγκεκριμένες προτάσεις θα είχατε να κάνετε για πιθανή βελτίωση του νέου Π.Σ.;

Συνεν. Είναι αυτό που είπα και πριν.. το πρόγραμμα πρέπει να εφαρμόζεται δίωρο .. δεν μπορεί να είναι ξεκομμένο ... δεν μπορεί να είναι σε μονόωρα ... πρέπει να είναι σε δίωρο ώστε να αξιοποιήσουμε όλες τις παραμέτρους ... αυτή την μια και συγκεκριμένη πρόταση θα κάνω δεν χρειάζεται κάτι άλλο ... το πρόγραμμα είναι σύγχρονο, δίνει παρά πολλές δυνατότητες αλλά για μένα να έχουμε την δυνατότητα να εφαρμόζεται σε ένα χρονικό πλαίσιο ώστε να απελευθερωθούμε και να το εφαρμόσουμε ... αυτό το συγκεκριμένο κατέγραψε το...

Ερ: Κατανοητό ... λέγοντας 2ωρο.. αναφέρεστε και σε περισσότερες ώρες ή αυτές οι ώρες που προβλέπονται να γίνουν σε δίωρα;

Συνεν. Ανεξάρτητα αυτού, θα πρέπει να γίνονται σε δίωρα ... ένα, δυο δίωρα την εβδομάδα ... ώστε να μπορέσεις να έχει αρχή, μέση και τέλος να έχεις ένα πεδίο και να μπορέσεις να το επεξεργαστείς ... και μέσα από την τάξη και έξω από την τάξη...

Ερ: Δηλαδή ως σύνολο ωρών να παραμείνουν ίδιες;

Συνεν. Και να αυξηθούν και να γίνουν δώρα ... ας ξεκινήσουμε από κάτι απλό και οι πιο μεγάλοι ας κάνουν τα μεγαλύτερα... εσείς τι λέτε?

Ερ: Και εγώ είμαι αυτής της άποψης ας ξεκινήσουμε από τα απλά, από χαμηλά και μετά προς τα πάνω... αυτοί που διδάσκουν το μάθημα και έχουν το feedback από τους μαθητές και μετά προς τα πάνω αν θέλετε την δική μου άποψη....

Συνεν. Κατάλαβα...

Ερ: Σας ευχαριστώ πολύ ! Εύχομαι καλή επιτυχία και σε σας! Τα καλύτερα!

Συνεν. Καλή επιτυχία και σε σένα! Καλά αποτελέσματα!

(E3)

Καλησπέρα σας, αρχικά θα ήθελα να σας ευχαριστήσω για την αποδοχή της πρόσκλησης μου να συμμετάσχετε στην παρούσα έρευνα, η οποία διεξάγεται στα πλαίσια της διπλωματικής μου εργασίας στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών του Τμήματος Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου με θέμα: «Απόψεις επιμορφωτών εκπαιδευτικών για το νέο Πρόγραμμα Σπουδών σχετικά με το Περιβάλλον και την Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη».

Η παρούσα συνέντευξη έχει ως στόχο την καταγραφή των απόψεών σας για το νέο πρόγραμμα σπουδών όπως το μελετήσατε και το εφαρμόσατε κατά τη φάση της πιλοτικής εφαρμογής του στο σχολείο σας.

Οι απόψεις σας θα αξιοποιηθούν για τη βελτίωση των νέου προγράμματος σε συνδυασμό με όλα τα άλλα συμπεράσματα της πιλοτικής φάσης εφαρμογής του.

Είμαι στην διάθεση σας να απαντήσω σε οποιαδήποτε απορία έχετε και αν επιθυμείτε μπορείτε να διακόψετε την διαδικασία της συνέντευξης όποτε εσείς το θέλετε εφόσον δεν νιώθετε καλά. Η συνομιλία μας θα καταγραφεί με ψηφιακά μέσα και εν συνεχεία θα μεταγραφεί για να μελετηθεί. Εφόσον θελήσετε μπορώ να σας αποστείλω το μεταγραμμένο αρχείο. Επίσης διασαφηνίζω ότι θα διατηρηθεί η ανωνυμία σας μιας και μόνο εγώ γνωρίζω την ταυτότητά σας. Συμφωνείτε; Να ξεκινήσουμε;

Συνεν. Ναι...

Ερ: Ευχαριστώ πολύ! Ξεκινάμε με κάποια τυπικά δημογραφικά. Φύλο

Συνεν. Γυναίκα

Ερ:..Ειδικότητα?

Συνεν. Δασκάλα..ΠΕ70 αλλά έχω και δεύτερη ειδικότητα ...

Ερ: Σπουδές

Συνεν. 2 μεταπτυχιακά..

Ερ: Χρόνια υπηρεσίας?

Συνεν. Φέτος 31...

Ερ: Μια ερώτηση ... διδάσκετε σε σχολείο?

Συνεν. Όχι, είμαι σε κέντρο Περιβαλλοντικής εκπαίδευσης...

Ερ: Τα χρόνια υπηρεσίας στο Σχολείο Εφαρμογής του πιλοτικού προγράμματος? Από ότι καταλαβαίνω δεν έχετε κάνει πιλοτική αλλά έχετε κληθεί ως επιμορφωτής?

Συνεν Ναι ναι σωστά ... Δεν έχω κάνει κάποια πιλοτική εφαρμογή .. αυτό έγινε στα πειραματικά σχολεία...

Ερ: Σωστά.. επόμενη ερώτηση ..πως οργανώνεις ένα τυπικό, καθημερινό σου μάθημα? Σε ποια υλικά και στοιχεία στηρίζεσαι σε αυτό? Που παίρνεις τις πηγές σου?

Συνεν : Θα σας πω όταν ήμουν στο Σχολείο και δίδασκα το συγκεκριμένο.. Με βάση τις ανάγκες των παιδιών ...στην αρχή κάθε χρόνου βλέπω τι αρέσει πιο πολύ στα παιδιά..τι τους τραβά το ενδιαφέρον..και εκεί μάζεψα τους αρχικούς στόχους ... πάντα ενημέρωνα τους γονείς για αυτό και δεν είχα ποτέ προβλήματα με τους γονείς στο τι πρόκειται να κάνω..τις περισσότερες φορές είναι εκεί που με πάνε τα παιδιά .. δηλαδή... τι τους ενδιαφέρει περισσότερο ... με τι ήθελαν να ασχοληθούν ... από κει και περά επειδή είχα εμπειρία με την Αγγλία έψαχνα στο διαδίκτυο και κυρίως σε αγγλοσαξονικές σελίδες ... ειδικότερα μέχρι το 2015 θα πω στα ελληνικά έβρισκες παρά πολύ λίγα πράγματα .. ενώ στα αγγλικά έβρισκες παρά πολλά ειδικά σε ΜΚΟ, action aid, Greenpeace κλπ .. έβρισκες πολύ υλικό και μετά το έπαιρνες και το προσάρμοζες σε αυτό που αντιλαμβανόμουν ότι ζητάγαν τα παιδιά ...

Ερ: Είχατε και κάποιο έντυπο υλικό ή μέσω διαδικτύου μόνο?

Συνεν : Όχι ... έφτιαχνα το δικό μου ... έχω μαζέψει παρά πολύ υλικό αλλά το έχω ξεχασμένο .. ξέρω ότι υπάρχει... δηλαδή βρίσκεται στην βιβλιοθήκη μου αλλά είναι πολύ πιο εύκολο να ψάχνεις μέσα από το διαδίκτυο ... και έτσι όλα μέσα από το διαδίκτυο ...

Ερ: Ωραία ... Ξεκινάμε με μια πρώτη σας εντύπωση από το Νέο ΠΣ. Μια γενική εκτίμηση..κάποια τοποθέτηση.

Συνεν : Από την επιμόρφωση που λάβαμε νομίζω ότι εκπαίδευση για την αειφορία νομίζω ότι το πιάνει σωστά ... καταρχάς πιάνει τους 17 στόχους της αειφόρου ανάπτυξης έτσι όπως έχουν παρουσιάστε από τα ηνωμένα έθνη ... έχει μελετήσει τα συγκεκριμένα θέματα και ταυτόχρονα τα βάζει ως θέματα τα οποία πρέπει να ενσωματωθούν σε όλα τα αντικείμενα και να αντιμετωπιστούν από την σχολική μονάδα ως ολότητα ... οπότε αυτά τα στοιχεία τα θεωρώ πολύ σωστά .. πολύ καλά για ένα ΑΠ που έχει βάση την αειφορία ... οπότε νομίζω να ... είναι καλό....

Ερ: Ωραία..θα δούμε και πιο συγκεκριμένα πράγματα στην συνέχεια ... Ως προς ποια στοιχεία θεωρείτε ότι διαφοροποιείται το νέο ΠΣ σε σχέση με το προηγούμενο και πως τα κρίνετε αυτά τα στοιχεία?

Συνεν : Μέχρι τώρα μιλάγαμε για project...για προγραμματάκια που γίνονταν χώρια .. στην ευέλικτη ζώνη ... αποσπασματικά πράγματα ... κάτι που έχει φανεί και ερευνητικά ότι δεν έχουν αποτελέσματα ... μπορεί να ευαισθητοποιούν αλλά αλλαγές στην στάση των ανθρώπων .. στις πρακτικές τους δεν φέρνουν... οπότε προσεγγίσουμε την αειφορία μέσα από το σχολείο σαν μια ολιστική προσέγγιση ... δηλαδή δεν είναι μόνο το μάθημα αλλά και ο τρόπος που συμπεριφερόμαστε στο σχολείο ... είναι και πως συνεργαζόμαστε .. και πως ανοίγουμε και το σχολείο μας προς την κοινότητα ... είναι και πως μπλέκεται η πρώτη δημοτικού με την έκτη ... αλληλεπιδρούν μεταξύ τους .. όλα αυτά δίνουν μια άλλη μορφή ... μια άλλη διάσταση θα έλεγα στο αντικείμενο ... βοηθούν το σχολείο να γίνει ένα παράδειγμα κοινωνίας την οποία θα θέλαμε ... έτσι προετοιμάζει τα παιδιά για μια κοινωνία την οποία θα θέλαμε ... αν εφαρμοστεί σωστά βέβαια ... οπότε ναι ... θεωρώ ότι ξεπεράσαμε αυτό το project που εγώ κάνω μια φορά φέτος ... και του χρόνου θα έχουν ένα άλλο δάσκαλο ο οποίος μπορεί να μην κάνει τίποτα ... το ότι οι έννοιες αυτές θα ενσωματωθούν σε όλα τα μαθήματα .. θα ακουστούν .. το ότι έχει μπει το σχέδιο δράσης στην σχολική μονάδα ... πολύ σημαντικό .. και ότι όλοι εμείς προσπαθούμε να κάνουμε κάτι .. να βελτιωθούμε έχοντας ως άξονα τους 17 στόχους της αειφορίας .. όλα αυτά είναι πολύ θετικά για μένα... νομίζω ότι πάνε τα πράγματα μπροστά...

Ερ: Ωραία... Εάν σας ζητούσαν να αναφέρετε ορισμένα στοιχεία που καθορίζουν τη φυσιογνωμία του μαθήματος όπως αυτή καθορίζεται από το νέο Πρόγραμμα Σπουδών ποια θα λέγατε ότι είναι αυτά; Και που τα εντοπίζετε.

Συνεν : Έχει περάσει και πολύς καιρός από την επιμόρφωση ... νομίζω η έμφαση που δίνεται στα παιδιά να αναλάβουν δράση ... αυτό ... αυτό νομίζω ότι είναι το πιο σημαντικό... ότι

κάνουμε ότι κάνουμε αλλά σκοπός μας είναι να ευαισθητοποιηθούν και να δραστηριοποιηθούν ... να κάνουν πράγματα... νομίζω ότι αυτό είναι το πιο σημαντικό ... στο σχολείο προετοιμάζουμε τους ενεργούς πολίτες ... και πως τους θέλουμε αυτούς .. ενεργούς ... κριτικά σκεπτόμενους ..να αντιλαμβάνονται την συστηματικότητα των πραγμάτων ...εεε.. και αυτό νομίζω προσπαθεί να το κάνει ... δόθηκε έμφαση... στο ότι τα παιδιά πρέπει να δράσουν και να ξεφύγουμε κιόλας από το είναι ζήτημα πολίτη και επιλογές του πολίτη .. ο πολίτης πρέπει να πιέσει τις επιχειρήσεις .. πρέπει να πιέσει και το κράτος ... πρέπει να πιέσει και τους πολιτικούς να βάλουν και αυτοί το λιθαράκι τους ... δεν είναι μονό ευθύνη του πολίτη ... πρέπει να προχωρήσουμε και πιο πέρα ... ναι αυτά τα στοιχεία ... το ζητούμενο είναι η δράση...

Ερ: Ωραία...προχωράμε στην επόμενη..θα σας διαβάσω 2 θέσεις ... Ποια θέση ανάμεσα στις εξής δύο περιγράφει καλύτερα κατά τη γνώμη σας για το νέο Π.Σ.

- *Θέση Α: «Το νέο Π.Σ. προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές να αποκτήσουν γερές βάσεις για να ακολουθήσουν μετέπειτα εξειδικευμένες ακαδημαϊκές σπουδές»*
- *Θέση Β: «Το νέο Π.Σ. προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές ώστε να μπορούν να αξιοποιήσουν τις γνώσεις που απέκτησαν από το μάθημα στην καθημερινή τους ζωή ως αριανοί ενήλικοι Πολίτες»*

Συνεν. Ε εντάξει .. το δεύτερο ναι... αυτό πιστεύω ... εντάξει βέβαια και εγώ ανήκω στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση ... οι γνώσεις που παίρνουν είναι πολύ νωρίς για να καθορίσουν την ακαδημαϊκή τους καριέρα ... αυτό που θα πάρουν από εμάς είναι τρόπος σκέψης .. τρόπο δράσης ... πως θα λύνουν προβλήματα ... πως θα συνεργάζομαι με τους άλλους .. πως θα αναπτύξω τις δεξιότητες.. αυτά τα πράγματα... και νομίζω ότι αναπτύσσονται ... εδώ όμως θα ήθελα να πω ότι δεν είναι όλα θέμα αναλυτικού προγράμματος .. διότι μπορεί να έχουμε ένα τέλειο αναλυτικό πρόγραμμα ... το ζήτημα είναι πως θα εφαρμοστεί... και αν οι άνθρωποι που θα το πάρουν είναι έτοιμοι να το εφαρμόσουν .. και εδώ συνήθως χωλαίνουμε... και δεν εξηγούμε την φιλοσοφία που βρίσκεται πίσω από το αναλυτικό πρόγραμμα έτσι ώστε ο εκπαιδευτικός να βρει ένα πάτημα πάνω σε αυτό ... ένα όραμα πάνω στο ΑΠ .. δεν του το εξηγούμε και ταυτόχρονα δεν τους επιμορφώνουμε ανάλογα... δηλαδή μονό με το να τους δείξουμε πως είναι το ΑΠ .. ε δεν έγινε και κάτι ... έτσι ... χρειάζεται περισσότερη δουλειά ... το ΑΠ είναι η εύκολη δουλειά ... μετά είναι τα δύσκολα.. για αυτό και το αποφεύγουμε .. φτιάχνουμε ένα ΑΠ και το δίνουμε.. α πολύ ωραίο μπράβο ... ε και; Μετά; Αφού στο μετά χρειάζεται στήριξη...

Ερ: Ωραία... Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ. έχει οργανικά ενσωματώσει τη χρήση των ΤΠΕ; Δώστε παραδείγματα

Συνεν : Δεν έχω καμία άποψη για αυτό .. δεν ασχοληθήκαμε πολύ στην επιμόρφωση... αλλά φαντάζομαι μια έρευνα στο διαδίκτυο.. ή κάποιο διαδραστικό παιχνίδι ... ή ένα βίντεο να προβληθεί μέσα από ένα υπολογιστή .. εντάξει αυτά είναι απλά πράγματα, θα έχουν ενσωματωθεί ... ωστόσο όταν επιμορφωνόμουν δεν αισθάνθηκα πολύ την χρήση ΤΠΕ ... βέβαια τώρα όλοι οι εκπαιδευτικοί με την εξ αποστάσεως θεωρώ ότι έχουμε εκπαιδευτεί στις νέες τεχνολογίες ... ακόμη και να μην αναφέρει το ΑΠ εργαλεία οι εκπαιδευτικοί ψάχνουν ... φτιάχνουν εργαλεία .. νομίζω ότι δεν είναι τόσο σημαντικό ... Εξάλλου να πω και αυτό... πολλά από τα πράγματα που κάνουμε τώρα με τα ΤΠΕ παλιά τα κάναμε με χαρτί και μολύβι... σίγουρα τα ΤΠΕ είναι πιο glamorous ... τραβάνε την προσοχή του παιδιού ... εικόνα, ήχος... αλλά αν ο εκπαιδευτικός θέλει να κάνει δουλειά κάνει ... ακόμα και με χαρτί.. μαρκαδόρους και ότι άλλο...

Ερ: Οι κατασκευαστές του Π.Σ. ισχυρίζονται πως έχουν επιχειρήσει το νέο αυτό Π.Σ. να έχει τα εξής χαρακτηριστικά:

α) είναι ανοικτό σε σημαντικό βαθμό (ώστε να επιτρέψει τη μεγαλύτερη αυτενέργεια του εκπαιδευτικού να το προσαρμόζει στις συνθήκες της τάξης του)

β) προσαρμόσιμο (στις ιδιαίτερες ανάγκες μαθητών με διαφορετικές ικανότητες)

γ) συμπεριληπτικό (να εντάσσει ικανοποιητικά στη μάθηση μαθητές με διαφορετικά ενδιαφέροντα, επίπεδα γνώσης ή πολιτισμικό υπόβαθρο).

Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι έχει επιτευχθεί καθένας από τους παραπάνω τρεις στόχους;
Δώστε παραδείγματα

Ας τα δούμε πάλι άλλη μια φορά και θα σχολιάσουμε καθένα ξεχωριστά...

Ανοικτότητα...

Συνεν : Ναι... νομίζω ότι είναι ανοικτό ... δίνει αρκετές πληροφορίες και δίνει και παραδείγματα ... για το πώς μπορείς να ανεφέρθης στην κλιματική αλλαγή ... στην φτώχεια ... ωστόσο ο εκπαιδευτικός έχει την δυνατότητα να το πάρει .. να το αλλάξει ... να το φέρει στα μέτρα του ... σε αυτόν όπως του ταιριάζει ... στα παιδιά... ναι έχει ανοικτότητα..

Ερ: Προσαρμοστικότητα

Συνεν. Ναι... εντάξει.. αλλά αυτό εξαρτάται από το πόσο καλά είναι εκπαιδευμένος ο εκπαιδευτικός ... αν έχει εκπαιδευτεί σε θέματα διαφοροποιημένης διδασκαλίας ... γιατί κακά τα ψέματα οι εκπαιδευτικοί της δικής μου γενιάς δεν ... όχι τόσο οι νέοι ... είχαμε μάθει να κάνουμε ένα μάθημα one size fits all .. έτσι .. στον μέσο όρο .. τα πράγματα πλέον δεν είναι έτσι ... έχουν αλλάξει ... πρέπει όλοι να εξοικειωθούμε με τεχνικές και μεθόδους

της διαφοροποιημένης διδασκαλίας και δεν έχει γίνει αυτό ... οπότε εντάξει... το ΑΠ μπορεί να σου δίνει την δυνατότητα αλλά το ζήτημα είναι εσύ ... πως μπορείς να προσδώσεις την πληροφορία σε ένα παιδί με αυτισμό ... σε ένα παιδί με υψηλό δείκτη νοημοσύνης ... και σε άλλο ένα που είναι υπερκινητικό και δεν μπορεί να κάτσει ... χρειάζεται επιμόρφωση πάνω σε αυτό το ζήτημα...

Ερ: Συμπερίληψη...

Συνεν. Εδώ ισχύουν ότι είπα και πριν... το ΑΠ μπορεί να είναι.. ωστόσο εμείς κατά ποσό είμαστε έτοιμοι να κάνουμε κάτι τέτοιο...

Ερ: Ωραία..πάμε τώρα για κάποια πιο συγκεκριμένα χαρακτηριστικά που ισχυρίζονται Οι κατασκευαστές του ΠΣ ότι αποκτά το νέο Π.Σ :

A. Να είναι αυτόνομο αλλά και ενιαίο για όλους τους βηματισμούς και για όλες τις τάξεις, με ιδιαίτερη έμφαση σε κοινές αρχές διδασκαλίας και μάθησης που συνδέονται με τη διεπιστημονικότητα και τη αισθηματικότητα.

B. Να διαχέεται στα ΠΣ των άλλων μαθησιακών-διδασκτικών πεδίων μέσω των αρχών και των αξιών της αειφόρου ανάπτυξης, με ανάλογη θεματολογία (Θεματικά Πεδία, Θεματικές Ενότητες), προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα (θεμελιώδεις γνώσεις, εντοπισμός και διερεύνηση του ζητήματος/προβλήματος και δράσεις), μεθοδολογικές προσεγγίσεις / δραστηριότητες και εκπαιδευτικό υλικό από συγκεκριμένο γνωστικό ή γνωστικά αντικείμενα και επιλεγμένες ηλεκτρονικές πηγές.

Γ. Να εφαρμόζεται η επίλυση προβλήματος ως βασική διδακτική στρατηγική για τη διαχείριση των περίπλοκων περιβαλλοντικών ζητημάτων και προβλημάτων

Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι είναι ορατά αυτά τα χαρακτηριστικά στο νέο Π.Σ.

Δώστε παραδείγματα. Κατά πόσο συμφωνείτε εσείς προσωπικά με τις συγκεκριμένες επιλογές;

Επαναλαμβάνω για να τα δούμε πάλι ένα ένα..

Αυτονομία. . Να είναι αυτόνομο αλλά και ενιαίο για όλους τους βηματισμούς και για όλες τις τάξεις, με ιδιαίτερη έμφαση σε κοινές αρχές διδασκαλίας και μάθησης που συνδέονται με τη διεπιστημονικότητα και τη αισθηματικότητα.

Συνεν. ε.. επειδή είναι ο στόχος να ενσωματώσουμε την εκπαίδευση για την αειφορία σε όλα τα γνωστικά αντικείμενα .. νομίζω ότι ναι... μπορεί να το κάνει αυτό... γιατί κατά την επιμόρφωση μας εστίασαμε στο πως θα μπορέσουμε να εντάξουμε τις έννοιες .. τους 17 στόχους μέσα σε όλα τα γνωστικά αντικείμενα και πως μπορείς να μελετήσεις ως πούμε την

κλιματική αλλαγή μέσα από τα μαθηματικά, την φυσική και την μελέτη περιβάλλοντος .. γλώσσα ... αισθητική αγωγή ..κλπ...

Ερ: Διάχυση..

Συνεν. Ναι ισχύει... ότι και παραπάνω...

Ερ: Ωραία..και το τρίτο ...η επίλυση προβλήματος...

Συνών. ναι..ναι .. χρησιμοποιείται... η επίλυση προβλήματος ήταν μια από τις βασικές μεθόδους που εξετάσαμε ... όπως και άλλοι μέθοδοι... παιχνίδια ρόλων κλπ... αλλά δόθηκε έμφαση στην επίλυση προβλήματος ... είναι βασική τεχνική στο συγκεκριμένο ΠΣ ... και για το 21^ο αιώνα ουσιαστική ικανότητα για τους πολίτες ... τα παιδιά πρέπει να εξοικειώνονται με τέτοιες τεχνικές... και να τις χρησιμοποιούν αργότερα στην ζωή τους...

Ερ: Θεωρείτε λοιπόν ότι όλα αυτά είναι ορατά?

Συνεν. Ναι.. ναι... τα έχω εντοπίσει...

Ερ: Κατά πόσο θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ. θα σας βοηθήσει να οργανώσετε καλύτερα τη διδασκαλία σας; Πως σκοπεύετε να το αξιοποιήσετε για το σκοπό αυτό;

Συνεν. βασικά θα έβλεπα τους στόχους ... σε καθένα από τους 17 στόχους της αειφορίας .. θα έβλεπα που θα πρέπει να επικεντρωθώ ... και αυτούς θα προσπαθούσα να ενσωματώσω στην διδασκαλία σε όλα τα μαθήματα ... γιατί σαν δασκάλα κάνω μαθήματα... όλα τα γνωστικά αντικείμενα.. αυτό θα έκανα... θα έβλεπα την τοποθεσία και θα έπαιρνα και τα παραδείγματα που υπάρχουν μέσα... αυτό...

Ερ: Ωραία .. πάμε τώρα να δούμε πιο εξειδικευμένες ερωτήσεις..η πρώτη μας ερώτηση είναι η εξής ...Πόσο καλά διατυπωμένα θεωρείτε ότι είναι τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα στο νέο Π.Σ; Σε ποιο βαθμό πόσο θεωρείτε ότι βοηθούν εσάς προσωπικά στην οργάνωση της διδασκαλίας του μαθήματος;

Συνεν: Τώρα ότι και να πω δεν θα είναι ακριβές γιατί δεν θυμάμαι ακριβώς πως είναι διατυπωμένα ... έτσι ... δεν νομίζω ότι μπορώ να απαντήσω

Ερ: Πως κρίνετε το περιεχόμενο (ύλη) που έχει συμπεριληφθεί στο νέο Πρόγραμμα Σπουδών;

Συνεν: τι να πω ... θετικά το εκλαμβάνω... και μόνο που δίνει βάση στους 17 στόχους της αειφόρου ανάπτυξης .. αυτούς έχεις να καλύψεις από τα μαθήματα σου .. ε.. εντάξει..δεν ξέρω αν κατάλαβα καλά την ερώτηση..

Ερ: Ναι.. να επαναλάβω άλλη μια φορά... Πως κρίνετε το περιεχόμενο (ύλη) που έχει συμπεριληφθεί στο νέο Πρόγραμμα Σπουδών;

Συνεν: Ναι..από ότι κατάλαβα από την επιμόρφωση η εκπαίδευση για την αειφορία δεν θα είναι ένα ξεχωριστό γνωστικό αντικείμενο.. Σωστά?

Ερ: Σωστά..

Συνεν: Άρα ως ένα γνωστικό αντικείμενο που θα ενσωματωθεί μέσα στα υπόλοιπα είναι στην ευχέρεια του εκπαιδευτικού για το τι θα κάνει στα υπόλοιπα ... και πως θα το εντάξει στα μαθήματα του .. οπότε ... ναι υπάρχει εκεί το υλικό .. ας πούμε αν έχει πρώτη δημοτικού μπορείς σε όλα τα παιδιά να μιλήσεις οποιοδήποτε θέμα φτάνοντας να μπορείς να το προσαρμόσεις στα δικά τους δεδομένα ... στις δικές τους ικανότητες ... μπορείς να μιλήσεις ξέρω γω για την ισότητα των φύλων από την πρώτη δημοτικού μέχρι την έκτη δημοτικού αλλά κάθε φορά θα έχεις άλλους στόχους .. και άλλες δραστηριότητες .. ωστόσο θα επεξεργάζεσαι το ίδιο θέμα... μπορείς να το κάνεις από την στιγμή που είναι ένα αντικείμενο που δεν έχεις να βγάλεις ύλη ... δεν έχεις να στείλεις φυλλάδια στο σπίτι αλλά το χρησιμοποιείς σαν έννοια όλο αυτό ... το εντάσεις σε όλα αυτά τα μαθήματα...

Ερ: Ωραία..Ποια είναι η γνώμη σας για την οργάνωση του περιεχομένου του Π.Σ. σε ευρύτερα θεματικά πεδία τα οποία εξελίσσονται από τάξη σε τάξη; Πως πιστεύετε πως θα λειτουργήσει αυτή η καινοτομία;

Συνεν: Νομίζω ότι απάντησα με αυτά που είπα προηγουμένως ... δεν έχω κάτι άλλο να προσθέσω σε αυτό...

Ερ: Επομένη ερώτηση ... Κατά πόσο το περιεχόμενο του νέου Π.Σ. απαντά στις σύγχρονες κοινωνικές προκλήσεις και συνθήκες: π.χ. περιβαλλοντικές προκλήσεις, πολυπολιτισμικότητα, παγκοσμιοποίηση, συμπερίληψη κ.λπ.); Δώστε παραδείγματα;

Συνεν: Ε απαντά .. γιατί πάλι θα απαντήσω για τους 17 στόχους ... είναι τα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο πλανήτης σήμερα ... άρα από την στιγμή που ασχολείσαι με αυτά ... ναι απαντά ... ως εκπαιδευτικός στο συγκεκριμένο αντικείμενο επειδή μπορείς να επιλέξεις εσύ τι μπορείς να κάνεις .. μπορείς να επιλέξεις .. και ανάλογα την ηλικία παιδιών τα τρέχοντα ζητήματα για την τοπική κοινωνία ... το κράτος ... και σε πιο μεγάλη ηλικία για την παγκόσμια κοινότητα... έχεις αυτή τη δυνατότητα .. να εστιάσεις στα προβλήματα που αφορούν τα ίδια τα παιδιά...

Ερ: Πως κρίνετε το περιεχόμενο του νέου Π.Σ. σε σχέση με τον χρόνο που διατίθεται για τη διδασκαλία του μαθήματος; Τι θα προτείνατε να αλλάξει ως προς την ύλη

(συγκεκριμένες προτάσεις), ώστε να είναι επαρκέστερος ο διαθέσιμος διδακτικός χρόνος;

Συνεν: Είπαμε ότι ενσωματώνεται στα αλλά διδακτικά αντικείμενα άρα δεν έχει δικό του χρόνο .. ε .. τώρα αν εντάξεις το μάθημα στο εργαστήριο δεξιοτήτων ... εστιάζεις περισσότερο σε αυτά τα ζητήματα ... τώρα οι 7 ώρες για την Πέμπτη και έκτη δημοτικού δεσ είναι πολλές... είναι πολύ λίγες ... εεε .. για την πρώτη και δεύτερα νομίζω είναι κάπως καλύτερα τα πράγματα ... αλλά εξοικονομείς χρόνο με την ενσωμάτωση των αντικειμένων μέσα στα υπόλοιπα γνωστικά αντικείμενα .. πρέπει να αλλάξει και ο τρόπος που δουλεύει και σκέφτεται ο εκπαιδευτικός Έτσι νομίζω.. για να βρεις τον χρόνο που χρειάζεται για να ασχοληθείς όπως πρέπει με αυτά τα ζητήματα... θα πρέπει να βρεις πηγές και από αλλού.. ή να ενσωματώσεις τις έννοιες σε άλλα μαθήματα και με αυτό τον τρόπο να εξοικονομήσεις χρόνο..αυτό...

Εν τω μεταξύ έχουν μπει πολλές ειδικότητες στα δημοτικά σχολεία Έχει γίνει ένα δημοτικό σχολείο λίγο ως πολύ ένα γυμνάσιο .. που μπαίνουν οι ειδικότητες μέσα .. οι δάσκαλοι ενώ παλαιότερα είχαμε μια τάξη δική μας και είχαμε την ελευθερία του χρόνου και τις διδακτικές ώρες όπως εμείς θέλαμε .. τώρα δεν μπορούμε .. πρέπει να τελειώσουμε την ώρα για να μπει κάποιος άλλος ... και μετά να ξαναμπείς και να ξαναβγείς ... όλο αυτό δεν βοηθά την συνέχεια που ζητάνε αυτά τα ζητήματα .. έτσι.. και αν θέλεις να μελετήσεις τέτοια θέματα, δηλαδή να βοηθήσεις τα παιδιά να παίξουν παιχνίδια ρολών, να κάνουν προσομοιώσεις , να λύσουν προβλήματα.. να σκεφτούν για την λύση προβλημάτων .. να σκεφτούν συστημικά .. όλα αυτά δεν γίνονται σε 45 λεπτά... έτσι... κακά τα ψέματα... χρειάζεσαι ένα δίωρο ... για να έχεις μια άνεση.. για να γίνει μια κουβέντα σωστή ... να γίνουν δραστηριότητες έτσι όπως πρέπει ... όλα αυτά αλλά δεν υπάρχει χρόνος .. είναι ένα ζήτημα... για αυτό είπα και στην αρχή ότι θα πρέπει να αλλάξει ο τρόπος που σκεφτόμαστε ως εκπαιδευτικοί... πώς να το πω... να διδάξουμε ότι πρέπει να διδάξουμε με αφορμή το τι γίνεται γύρω μας .. ας πούμε στα μαθηματικά να μάθουμε την πρόσθεση όχι για να μάθουν πρόσθεση αλλά για να την χρησιμοποιήσουν σε ένα ζήτημα που αφορά την προσωπική τους ζωή ... πρέπει να μπούμε σε μια τέτοια διαδικασία και οι δάσκαλοι της δικιάς μου γενιάς να το κάνουμε έτσι ... οπότε θέλει πολύ δουλειά για να προχωρήσουμε σε αυτό το σημείο ... χρόνος δεν υπάρχει ... έτσι νομίζω... απλά θα το δεις με ευελιξία και πώς να το πούμε .. με αυτοσχεδιασμό.. ναι..

Ερ: Ωραία..επομένη ερώτηση ... Ποιες αλλαγές θα προτεινάτε για το ΠΣ; Τι κρίνετε ότι πρέπει να αλλάξει; π.χ. ως προς τη διάταξη ή την προσθήκη/αφαίρεση επιμέρους ενότητων;

Συνεν: Πάλι θα πω ότι δεν θυμάμαι ... έχω να το δω από τον Μάιο ... τι θα ήθελα να φύγει ... τι θα ήθελα να μείνει... οπότε δεν μπορώ να απαντήσω με ακρίβεια...

Ερ: Καταλαβαίνω ... είπατε βεβαία και πριν ότι το αντικείμενο είναι μεγάλο και θα πρέπει να αποφασίσει ο εκπαιδευτικός τι θα πρέπει να διδάξει και πώς να το διδάξει...

Συνεν: Ακριβώς ... και κάτι ακόμη... θα πρέπει να του μείνει ξεκάθαρο του εκπαιδευτικού ότι του επιτρέπεται να το κάνει αυτό .. γιατί αυτά δεν γίνονται πάντα ξεκάθαρα από το θεσμικό πλαίσιο .. και ο εκπαιδευτικός έχει μάθει ότι έχει να βγάλει μια υλη και αν δεν την βγάλει κήκε ας πούμε ... κάτι δεν έχει κάνει καλά και θα πρέπει να απολογηθεί για αυτό το πράγμα ... ωστόσο για να μελετήσεις και να ενσωματώσεις τέτοια ζητήματα στην καθημερινή διδασκαλία και σε όλα τα γνωστικά δεν πρέπει να έχεις την υλη να σε κυνηγάει .. έτσι ... θα πρέπει και αυτό να σου το έχουν κάνει ξεκάθαρο ... οι από πάνω .. αυτοί που δημιουργούν τα αναλυτικά προγράμματα και ενορχηστρώνουν την εκπαίδευση .. αλλιώς ο εκπαιδευτικός δεν θα τολμήσει να το κάνει ... μπορεί να το τολμήσουν κάποιοι που νιώθουν πολύ ικανοί , έχουν πολύ μεγάλη αυτοπεποίθηση ... έχουν τρελά με κάποια ζητήματα και παίρνουν το ρίσκο να αυτοσχεδιάσουν ... τώρα με την αξιολόγηση είναι πολύ πιθανό να δειλιάσουν να πάρουν τέτοιες πρωτοβουλίες .. για αυτό πρέπει να είναι ξεκάθαρο μέσα στο ίδιο το θεσμικό πλαίσιο .. να γίνεται ξεκάθαρο στον εκπαιδευτικό ότι έχει το δικαίωμα να επιλέξει .. να αλλάξει .. να μην το κάνει όλο .. και βεβαία να λογοδοτήσει γιατί το έκανε ... να υπάρχει μια αξιολόγηση του έργου του .. έκανα αυτά και αυτά για αυτό τον λόγο.. εντάξει ... να έχει όμως και την ελευθερία να επιλέξει... αυτό..

Ερ: Επόμενη ερώτηση/τοποθέτηση...Οι κατασκευαστές του νέου Π.Σ. διακηρύσσουν μια προοδευτική-μαθητοκεντρική παιδαγωγική φιλοσοφία/λογική ισχυριζόμενοι ότι: *«Τα ΠΣ προωθούν την ενεργό συμμετοχή και συνεργασία όλων των μαθητών/τριών, μέσω της δημιουργίας περιβαλλόντων καθοδηγούμενης μάθησης, αυτενέργειας, συνεργατικής δράσης σε ομάδες, διερευνητικής μάθησης, βιωματικής προσέγγισης, συνεργατικής επίλυσης προβλήματος, επικοινωνιακής προσέγγισης, και μετασχηματιστικής λογικής».* Κατά πόσο θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ πράγματι διαπνέεται από αυτή την παιδαγωγική φιλοσοφία; Δώστε ενδεικτικά παραδείγματα.. Θα τα ξαναδιαβάσω βεβαία...

Συνεν: Εντάξει.. Εδώ η απάντηση είναι καταφατικά ναι .. έτσι ... η εκπαίδευση για την αειφορία στηρίζεται σε αυτά τα εργαλεία .. άρα ένα ΑΠ για την αειφορία δεν θα μπορούσε να υπάρχει χωρίς να χρησιμοποιήσεις αυτά τα εργαλεία .. οπότε ναι... συμφωνώ..

Ερ: Θεωρείτε ότι είναι σαφές λοιπόν...

Συνεν: Ναι είναι ξεκάθαρο παντού..

Ερ: Κοντά είναι και το επόμενο ερώτημα..Κατά πόσο συμφωνείτε ότι η παραπάνω προοδευτική-μαθητοκεντρική λογική είναι κατάλληλη για τη διδασκαλία του μαθήματός σας;

Συνεν: Ναι.. ναι.. αν δεν έχεις τέτοιες μεθόδους.. δεν κάνεις εκπαίδευση για την αειφορία... αν κάνεις διάλεξη στην έδρα από πάνω... τα παιδιά από κάτω και τα παιδιά να ακούν το μάθημα, αυτό δεν είναι εκπαίδευση για την αειφορία ... όλες αυτές τις μεθόδους που αναφέρατε πριν .. δηλαδή την ομαδοσυνεργατικότητα ... επίλυση προβλήματος .. κριτική σκέψη .. όλα αυτά... αν δεν υπάρχουν όλα αυτά δεν είναι εκπαίδευση για την αειφορία .. μπορεί να είναι κάτι άλλο.. πχ φυσικές επιστήμες ... αλλά εκπαίδευση για την αειφορία δεν είναι..

Ερ: Ωραία.. 5 ερωτήσεις έχουμε ακόμα... Λαμβάνοντας υπόψη α) την επαγγελματική ετοιμότητα των διδασκόντων, β) τις υλικές συνθήκες-υποδομές και γ) την κουλτούρα των ελληνικών σχολείων θεωρείτε πως θα μπορούσαν να ανακύψουν δυσκολίες στην εφαρμογή του νέου Π.Σ. και ποιες;

Συνεν: Ναι ναι θα έχουμε προβλήματα ... όπως είπα και στην αρχή δεν φτάνει να έχουμε μονό ένα καλό ΑΠ .. χρειάζεται να έχεις εξοικειώσει τους εκπαιδευτικούς με τις συγκεκριμένες τεχνικές ... καταρχήν είναι πολύ σημαντικό να αντιλαμβάνονται για ποιο λόγο είναι αναγκαίο αυτό .. να πω ένα παράδειγμα ... βλέπω εδώ και 6 χρόνια στο ΚΠΕ που τώρα είναι και κέντρο εκπαίδευσης για την αειφορία .. έχουμε συγκεκριμένους εκπαιδευτικούς .. έρχονται στα σεμινάρια μας με τα σχολεία όχι γιατί είναι κλειστά τα σεμινάρια ... γιατί δεν γνωρίζουν ... πρόσφατα ακούσαμε ότι δεν ξέραμε καν ότι υπήρχε ο θεσμός .. κάτι έχει γίνει στραβά ... κάτι δεν πάει καλά ...

Ερ: Που αν δεν κάνω λάθος τα ΚΠΕ είναι από την δεκαετία του 90..

Συνεν: Ναι και μάλιστα το συγκεκριμένο κέντρο είναι εκεί 22 χρόνια.. και να σου το λέει αυτό ένας εκπαιδευτικός που μένει κοντά ... δεν ξέρουμε ότι υπήρχατε .. ε κάτι έχει πάει στραβά ... πρόσφατα συνεργαστήκαμε με συντονιστές εκπαίδευσης και μέχρι το 19 αν δεν κάνω λάθος έρχονταν εκπαιδευτικοί από τους υπευθύνους της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης .. επειδή έχω κάνει και εγώ υπεύθυνη περιβαλλοντολογικής εκπαίδευσης .. εεε .. έχει συγκεκριμένους ανθρώπους ... άλλοι δεν σου δίνουν σημασία .. δεν ενδιαφέρονται, δεν θέλουν ... οπότε επικοινωνείς και συνεργάζεσαι με συγκεκριμένους ανθρώπους ... αρά έρχονται συγκεκριμένοι άνθρωποι όταν κάνεις ένα σεμινάριο ή όταν καλείς με κάποια πρόσκληση .. έρχονται συγκεκριμένοι άνθρωποι .. οι έξης 50, 60, 70 ... οι υπόλοιποι τι γίνονται ; ... δηλαδή τι ξέρουν.. δεν ξέρουν .. και κάναμε πρόσφατα , συνεργαστήκαμε με συντονιστές εκπαιδευτικού έργου .. με αυτούς ανοίγει λίγο το πράγμα γιατί αυτοί μιλάνε σε

όλους και ήρθαν για πρώτη φορά άνθρωποι που δεν ήξεραν που βρισκόμαστε ... άνθρωποι από την περιοχή μας... εκπαιδευτικοί της περιοχής ... δεν μιλάω για εκπαιδευτικούς από την αλλού ας πούμε ... και δεν ήξεραν ... και εντυπωσιαστήκαν από την δουλειά που γίνεται εκεί ... τους άρεσε πολύ το σενάριο γιατί ότι κάνουμε είναι εργαστήρια .. δεν είναι σας μιλάω και ακούτε .. εεε... οπότε για να γίνει εφαρμογή το ΑΠ της εκπαίδευσης για την αειφορία δεν φτάνει ένα ΑΠ ... θέλει πολύ δουλειά ... και όπως είπα πριν θέλει οι εκπαιδευτικοί να αντιληφθούν την αξία του .. να αντιληφτούν γιατί είναι απαραίτητο .. να βρούμε ένα όραμα σε αυτό .. ένα όραμα ... γιατί το κάνω .. γιατί θέλω να βελτιώσω ... τι περιμένω μέσα από αυτή την προσπάθεια ... αν δεν βελτιώσουμε τους εκπαιδευτικούς για το τι είναι απαραίτητο .. πως ένα τέτοιο ΑΠ .. η εισαγωγή όλων αυτών των εννοιών .. θα πάει άπατο αλλιώς ... θα αναρωτιόμαστε μετά από 10 χρόνια τι πήγε λάθος ... έτσι ... θα παραμεληθεί στην άκρη .. και θα δώσουμε βάση στα μαθήματα που λέγαμε εμείς όταν είμαστε μαθητές κύρια μαθήματα ...

Ερ: Μια δική μου ερώτηση για τα ΚΠΕ... είπατε ότι δεν γνωρίζουν.. θεωρείτε ότι είναι έλλειψη ενημέρωσης ή επιλογή να μην έρθουν?

Συνεν: Επιλογή ... τα σεμινάρια που κάνουμε είναι Παρασκευή απόγευμα και Σάββατο πρωί .. για να ζητήσεις από κάποιον εργαζόμενο που είναι οικογενειάρχης ή έχει δεν ξέρω και εγώ πόσα άλλα προβλήματα στην ζωή του... εκτός σχολείου .. να του ζητάς να αφιερώσει Παρασκευή και παλαιότερα γίνονταν και Κυριακές ... τώρα τελευταία έχει εκλείψει η Κυριακή .. όταν τους ζητάς να έρθει Παρασκευή απόγευμα και Σάββατο χωρίς να έχει ένα κίνητρο για αυτό .. ε δεν θα έρθει ... αν δεν τον απασχολεί κιόλας το ζήτημα .. δεν τον ενδιαφέρει .. έτσι ... θα έρθει μόνο αυτός που είναι αφοσιωμένος στο περιβάλλον .. στην δικαιοσύνη .. στις μελλοντικές γενιές .. αυτός θα έρθει .. αυτός που βρίσκει ένα στόχο .. ένα νόημα σε αυτό που κάνει .. ο άλλος που του λες έλα να σε επιμορφώσω σου λείπει .. άσε μας ρε φιλέ ... εδώ δεν πάνε την εβδομάδα πριν αρχίσουν τα σχολεία και κάνει ο σχολικός σύμβουλος επιμορφώσεις σε άλλα θέματα και πάλι εκεί προσπαθούν να το αποφύγουν .. γιατί δεν βρίσκουν κίνητρο .. αυτοί που έρχονται σε εμάς έχουν εσωτερικό κίνητρο ... ή εξωτερικό .. για να έρθουν πρέπει να έχουν κίνητρο .. πρέπει να τους το δώσει η πολιτεία..

Ερ: Καταλαβαίνω ... η επομένη ερώτηση βεβαία είναι θεωρητική εδώ μάλλον γιατί δεν έχετε κάνει πιλοτική.. με βάση την εμπειρία σας από την πιλοτική εφαρμογή του νέου Π.Σ. εδώ μάλλον θα πούμε με βάση την επιμόρφωση.. ποιες ήταν οι σημαντικότερες δυσκολίες/αδυναμίες του ΠΣ που εντοπίσατε εσείς προσωπικά; Ποια ήταν τα σημαντικότερα θετικά στοιχεία του που διαπιστώσατε στην πράξη;

Συνεν: Κοιτάζετε .. εγώ επειδή ασχολούμαι με το συγκεκριμένο ζήτημα από το 1992, με την περιβαλλοντική βεβαία και το 2002 με την εκπαίδευση για την αειφορία .. εεε.. δεν είμαι

κατάλληλη να απαντήσω σε αυτή την ερώτηση .. γιατί είμαι πολύ εξοικειωμένη με το αντικείμενο .. αλλά και η θητεία μου στο ΚΠΕ με εξοικείωσε ακόμα περισσότερο .. και στις τεχνικές .. και στο πώς να μεταδίδεις πράγματα .. και πώς να προσπαθείς να περνά κάποια ζητήματα σε παιδιά διαφόρων ηλικιών ειδικά ... έχουμε προγράμματα διαφόρων ηλικιών .. από προνήπια μέχρι και σχολεία δεύτερης ευκαιρίας .. οπότε δεν είμαι η κατάλληλη να το απαντήσω το συγκεκριμένο θέμα .. και πριν δηλαδή ήμουν εξοικειωμένη .. δεν βρήκα κάποια δυσκολία.. αυτό ήθελα να πω...

Ερ: Κάποια θετικά στοιχεία που εντοπίσατε; Διαφοροποίηση σε σχέση με παλαιότερα;

Συνεν: Το μεγαλύτερο θετικό στοιχείο που εντόπισα είναι ότι έχουμε προσανατολιστεί πλέον στην δράση ... στην ολιστική προσέγγιση του ζητήματος .. στην αντιμετώπιση του σχολείου ως όλον για συγκεκριμένα ζητήματα που απασχολούν και την κοινωνία και το περιβάλλον ... την οικονομία ... τις σχέσεις μας ... αυτό θεωρώ ότι είναι το πιο σημαντικό από όλα ... το θέμα είναι προσανατολισμένο προς την δράση .. προς την ολιστική προσέγγιση .. νομίζω ότι αυτό ήταν το πιο σημαντικό ... η σημαντικότερη αλλαγή .. ότι τώρα δεν μιλάμε για απλά project που θα κάνω εγώ .. που θα κάνει και μετά άλλος ένας .. και μετά τίποτα .. αλλά κάτι που θα είναι σχεδιασμένο από όλο το σχολείο και όλοι θα έχουν ένα κοινό σκοπό.. ο καθένας μας θα το μελετά από διαφορετική οπτική αλλά όλοι θα προσπαθούμε για κάτι κοινό .. αυτό νομίζω ότι είναι το πιο σημαντικό...

Ωραία... 2 ερωτήσεις ακόμα... Η επιμόρφωση κατά την πιλοτική φάση ήταν αποτελεσματική ώστε να γίνουν σαφή και να προωθηθούν τα νέα στοιχεία του ΠΣ στους εκπαιδευτικούς; Τι θα θέλατε να γίνει περισσότερο;

Συνεν: Ε και πάλι επειδή εγώ ήμουν εξοικειωμένη εντάξει ήταν μια χαρά.. για αυτή την ερώτηση θα ήταν καταλληλότερο να απαντήσει κάποιος που έχει λιγότερη εξοικείωση με το ζήτημα... όχι ότι δεν ξέρει.. απλά εγώ έχω τριφτεί πάρα πολύ με το συγκεκριμένο θέμα.. λόγω δουλειάς... ναι...

Ερ: Τελευταία ερώτηση για να σας αποδεσμεύσω κιόλας. Κλείνοντας τη συζήτησή μας ποιες συγκεκριμένες προτάσεις θα είχατε να κάνετε για πιθανή βελτίωση του νέου Π.Σ.;

Συνεν: εεε.. το πρόγραμμα σπουδών να συνοδεύεται από ανάλογες δραστηριότητες για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών ... αυτό ... έτσι ώστε οι στόχοι του να γίνουν ξεκάθαροι στους εκπαιδευτικούς .. αυτό .. η βάση η οποία κτίστηκε... οι αξίες του ΑΠ... τι θέλουμε να πετύχουμε .. αυτά να είναι ξεκάθαρα προς τους εκπαιδευτικούς .. να το επαναλάβω.. ώστε οι εκπαιδευτικοί να βρίσκουν νόημα .. γιατί είναι ανάγκη να ασχοληθούν με το θέμα.. αυτό...

Ερ: Σας ευχαριστώ πολύ

Συνεν. Εγώ σας ευχαριστώ

(E4)

Καλησπέρα σας, αρχικά θα ήθελα να σας ευχαριστήσω για την αποδοχή της πρόσκλησης μου να συμμετάσχετε στην παρούσα έρευνα, η οποία διεξάγεται στα πλαίσια της διπλωματικής μου εργασίας στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών του Τμήματος Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου με θέμα: «Απόψεις επιμορφωτών εκπαιδευτικών για το νέο Πρόγραμμα Σπουδών σχετικά με το Περιβάλλον και την Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη».

Η παρούσα συνέντευξη έχει ως στόχο την καταγραφή των απόψεών σας για το νέο πρόγραμμα σπουδών όπως το μελετήσατε και το εφαρμόσατε κατά τη φάση της πιλοτικής εφαρμογής του στο σχολείο σας.

Οι απόψεις σας θα αξιοποιηθούν για τη βελτίωση των νέου προγράμματος σε συνδυασμό με όλα τα άλλα συμπεράσματα της πιλοτικής φάσης εφαρμογής του.

Είμαι στην διάθεση σας να απαντήσω σε οποιαδήποτε απορία έχετε και αν επιθυμείτε μπορείτε να διακόψετε την διαδικασία της συνέντευξης όποτε εσείς το θέλετε εφόσον δεν νιώθετε καλά. Η συνομιλία μας θα καταγραφεί με ψηφιακά μέσα και εν συνεχεία θα μεταγραφεί για να μελετηθεί. Εφόσον θελήσετε μπορώ να σας αποστείλω το μεταγραμμένο αρχείο. Επίσης διασαφηνίζω ότι θα διατηρηθεί η ανωνυμία σας μιας και μόνο εγώ γνωρίζω την ταυτότητά σας. Συμφωνείτε; Να ξεκινήσουμε;

Συνεν. Ναι...

Ερ: Ευχαριστώ πολύ! Ξεκινάμε με κάποια τυπικά δημογραφικά. Φύλο

Συνεν. Άνδρας

Ερ:..Ειδικότητα?

Συνεν. Δάσκαλος..ΠΕ 70

Ερ: Σπουδές

Συνεν. Τι από όλα..?

Ερ: Μεταπτυχιακά, κάποιο διδακτορικό κλπ

Συνεν. Μεταπτυχιακό και διδακτορικό

Ερ: Χρόνια υπηρεσίας?

Συνεν. : 22

Ερ: Τα χρόνια υπηρεσίας στο Σχολείο Εφαρμογής του πιλοτικού προγράμματος? Καταρχάς έχετε κάνει πιλοτική ή έχετε κληθεί μόνο ως επιμορφωτής?

Συνεν. : Πέρασα από αυτό το σεμινάριο αλλά δεν ξέρω αν με ορίσανε..προφανώς ναι

Ερ: Την επιμόρφωση από το ΙΕΠ την έχετε κάνει έτσι?

Συνεν. : Ναι.. έχω επιμορφωθεί αλλά δεν έχω κάνει πιλοτική

Ερ: Κατάλαβα..πως οργανώνεις ένα τυπικό, καθημερινό σου μάθημα?

Σε ποια υλικά και στοιχεία στηρίζεσαι σε αυτό? Που παίρνεις τις πηγές σου?

Συνεν. : Διδάσκω πρώτη δημοτικού και προετοιμάζομαι διαφορετικά για το κάθε μάθημα. Για το συγκεκριμένο μάθημα μιλάτε έ;

Ερ: Ναι

Συνεν. : Θα μιλήσω κυρίως για την μελέτη περιβάλλοντος στην πρώτη δημοτικού .. κατά βάση στηρίζομαι στο αναλυτικό πρόγραμμα σε όλα τα μαθήματα .. πχ στην γλώσσα στην πρώτη δημοτικού είσαι υποχρεωμένος να ακολουθήσεις το ΑΠ ... στα μαθηματικά στις βασικές πράξεις.. εκεί που έχω περισσότερο περιθώριο και ευελιξία είναι στο μάθημα της μελέτης περιβάλλοντος οπου εκεί θα αξιοποιήσω ως ένα βαθμό το βιβλίο αλλά εκεί μπορώ να χρησιμοποιήσω και πολλές άλλες πηγές .. και από προγράμματα που θα κάνω παντρεύοντας τα με το εργοστάσιο δεξιοτήτων .. πρώην ευέλικτη ζώνη ... δουλειές από το διαδίκτυο ή εκδόσεις που έχω από το θέμα προκειμένου να μαζέψω διαφορά υλικά που μπορώ να χρησιμοποιήσω μέσα στην τάξη..

Ερ: Χρησιμοποιείτε και έντυπο υλικό?

Συνεν. : Όχι.. όχι.. έντυπο υλικό δεν χρησιμοποιώ ποτέ.. δεν ξέρω και εγώ τα τελευταία ποσά χρόνια..

Ερ: ... Ξεκινάμε με μια πρώτη σας εντύπωση από το Νέο ΠΣ. Μια γενική εκτίμηση..κάποια τοποθέτηση.

Συνεν. : Το διάβασα για να είμαι ειλικρινής στην αρχή.. δεν με εντυπωσίασε... να πω κάτι το φοβερό καινούργιο.. αυτό.. η πρώτη άποψη είναι αυτή... μια από τα ίδια

Ερ: Ωραία..θα δούμε και πιο συγκεκριμένα πράγματα στην συνέχεια...

Συνεν. η πρώτη άποψη είναι αυτή... μια από τα ίδια.. ούτε με την καλή ούτε με την κακή έννοια..τι να πω...

Ερ: Όχι μιλάμε ανοιχτά ..

Συνεν. Επειδή έχω κάνει και εγώ έρευνα για διδακτορικό νομίζω δεν υπάρχει λόγος να ωραιοποιούμε πράγματα..

Ερ: Ωραία .. ως προς ποια στοιχεία θεωρείτε ότι διαφοροποιείται το νέο ΠΣ σε σχέση με το προηγούμενο και πως τα κρίνετε αυτά τα στοιχεία?

Συνεν. Όχι, όχι.. δεν είδα κάτι που να μου κάνει ιδιαίτερο κλικ...

Ερ: Κατανοητό...

Συνεν. Ξανά πάλι από μια ανάγνωση που είχα κάνει πριν από 6 περίπου μήνες .. καλοκαίρι δεν ήταν?

Ερ: Ναι, τον Ιούνιο βγήκε το συγκεκριμένο ΦΕΚ

Συνεν. Ναι...

Ερ: Και η επιμόρφωση που είχατε λάβει ήταν πότε;

Συνεν. Το Πάσχα είχαμε ξεκινήσει με τον Καλαϊτζιδη και πήγε μέχρι το καλοκαίρι ...Υπήρχε μια κριτική για το νέο ΠΣ αλλά εγώ δεν είδα κάτι που να (μορφασμός)...

Ερ: Θεωρείτε ότι υπήρξε πίεση χρόνου;

Συνεν. Ωραία εντάξει.. αλλά εγώ.. Business as usual το είδα για να το πω απλά...

Ερ: Εάν σας ζητούσαν να αναφέρετε ορισμένα στοιχεία που καθορίζουν τη φυσιγνωμία του μαθήματος όπως αυτή καθορίζεται από το νέο Πρόγραμμα Σπουδών ποια θα λέγατε ότι είναι αυτά; Και που τα εντοπίζετε.

Συνεν. Δεν έχω τέτοια βαθειά γνώση για να μπορώ να το απαντήσω αυτό ... δεν το μελέτησα και πάρα πολύ.. για να κάνω μια τέτοια σύγκριση με το προηγούμενο ας πούμε πρέπει να το μελετήσω .. μια πρώτη εικόνα που έχω δεν με εντυπωσίασε ... τώρα ως γενικές αρχές μπορώ να πω δυο πράγματα, μέσα από την προσωπική μου άποψη..

Ερ: Βεβαίως.. πείτε μου...

Συνεν. Τα 2 λόγια είναι τα εξής ... η διεπιστημονικότητα που διαθέτει δηλαδή δεν πρέπει να είναι αποκομμένη από τα άλλα ΠΣ .. ότι πρέπει να είναι όσο πιο σύγχρονο γίνεται και να σου

παρέχει αρκετά μέσα προκειμένου να υλοποιήσεις όλα αυτά που μέσα από ένα μάθημα θα πρέπει να κάνεις .. ότι να υπάρχουν οι υποστηρικτικές αρχές και να θεσμοθετούνται και μέσα από το ΑΠ να προβλέπονται .. όπως για παράδειγμα τα ΚΠΕ .. τέτοια πράγματα σε γενικές Γράμμες.. και φυσικά να προσθέσουμε αυτά που λείπει η θεωρία .. να πάμε στον ενεργό πολίτη ... αυτά..

Ερ: Ωραία..προχωράμε στην επόμενη..θα σας διαβάσω 2 θέσεις ... Ποια θέση ανάμεσα στις εξής δύο περιγράφει καλύτερα κατά τη γνώμη σας για το νέο Π.Σ.

Συνεν. Συγγνώμη.. επειδή όλο το ερωτηματολόγιο βασίζεται στο νέο ΠΣ μπορώ να το έχω ανοικτό μπροστά μου?

Ερ: Φυσικά... με την ησυχία σας... (παύση ολίγων λεπτών)

Συνεν. Ξέρεις εμείς διδάσκουμε ακόμη με το παλιό ΠΣ.

Ερ: Ναι το γνωρίζω .. έχει γίνει δόκιμη μόνο στα πειραματικά...

Συνεν. Ναι.. ναι.. ρώτα με τώρα...

Ερ: Ωραία..επαναλαμβάνω.....θα σας διαβάσω 2 θέσεις ... Ποια θέση ανάμεσα στις εξής δύο περιγράφει καλύτερα κατά τη γνώμη σας για το νέο Π.Σ.

- *Θέση Α: «Το νέο Π.Σ. προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές να αποκτήσουν γερές βάσεις για να ακολουθήσουν μετέπειτα εξειδικευμένες ακαδημαϊκές σπουδές»*
- *Θέση Β: «Το νέο Π.Σ. προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές ώστε να μπορούν να αξιοποιήσουν τις γνώσεις που απέκτησαν από το μάθημα στην καθημερινή τους ζωή ως αυριανοί ενήλικοι Πολίτες»*

Συνεν. Οφείλουν να ταιριάζουν και τα 2...τι να πω.. διαβάστε τα άλλη μια φορά...

Ερ: Βεβαίως...

Θέση Α: «Το νέο Π.Σ. προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές να αποκτήσουν γερές βάσεις για να ακολουθήσουν μετέπειτα εξειδικευμένες ακαδημαϊκές σπουδές»

Θέση Β: «Το νέο Π.Σ. προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές ώστε να μπορούν να αξιοποιήσουν τις γνώσεις που απέκτησαν από το μάθημα στην καθημερινή τους ζωή ως αυριανοί ενήλικοι Πολίτες»

Συνεν. Ναι .. οφείλει περισσότερο βεβαία το Β, ειδικά και όταν μιλάμε για δημοτικό σχολείο .. τώρα αν το κάνει αυτό το ΠΣ ... οφείλουμε να το δούμε όταν μελετήσουμε καλά και τα διδακτικά εγχειρίδια κλπ τι να πω...

Ερ: Ωραία... Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ. έχει οργανικά ενσωματώσει τη χρήση των ΤΠΕ; Δώστε παραδείγματα

Συνεν. Για να μπορέσουμε να τα πούμε αυτά θα πρέπει να δούμε το πρόγραμμα σπουδών στην υλοποίηση .. δηλαδή το πρόγραμμα σπουδών μπορεί να προβλέπει .. από κει και περά αν δεν έχει ας πούμε λογισμικό το οποίο μπορώ να το δω στην πράξη τι νόημα έχει αν το ΑΠ λέει κάθε δεύτερη φράση ΤΠΕ μέσα.. η εμπειρία μου είναι 0 να το πω έτσι απλά ... μέχρι τώρα ... όλα ΤΠΕ λένε και αν δούμε και το προηγούμενο ΑΠ καθώς και τα διδακτικά εγχειρίδια, αν εξαιρέσουμε την Γεωγραφία της 5^{ης} και 6^{ης} που πραγματικά έχει κάτι το αξιόλογο.. όλα τα άλλα ήταν τίποτα για μένα... εν πάσει περίπτωση πρέπει να το δούμε στην πράξη..

Ερ: Οι κατασκευαστές του Π.Σ. ισχυρίζονται πως έχουν επιχειρήσει το νέο αυτό Π.Σ. να έχει τα εξής χαρακτηριστικά:

α) είναι ανοικτό σε σημαντικό βαθμό (ώστε να επιτρέψει τη μεγαλύτερη αυτενέργεια του εκπαιδευτικού να το προσαρμόζει στις συνθήκες της τάξης του)

β) προσαρμόσιμο (στις ιδιαίτερες ανάγκες μαθητών με διαφορετικές ικανότητες)

γ) συμπεριληπτικό (να εντάσσει ικανοποιητικά στη μάθηση μαθητές με διαφορετικά ενδιαφέροντα, επίπεδα γνώσης ή πολιτισμικό υπόβαθρο).

Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι έχει επιτευχθεί καθένας από τους παραπάνω τρεις στόχους; Δώστε παραδείγματα

Ας τα δούμε πάλι άλλη μια φορά και θα σχολιάσουμε καθένα ξεχωριστά...

Ανοικτότητα...

Συνεν. Δεν έχει υπάρξει ποτέ κάτι τέτοιο για την ελληνική περίπτωση.. ποτέ ... έχουμε ένα πολύ χρήσιμο αναλυτικό πρόγραμμα που όμως σου λέει ακριβώς τι να κάνεις και να μην κάνεις ... τώρα το νέο ΠΣ μπορεί να λέει ότι είναι ανοικτό αλλά αν δεν το δω στην πράξη ... τι να πω

Ερ: Εσείς είπαμε κάνετε μονό 1^η δημοτικού, έτσι;

Συνεν. Ναι κάνουμε αυτό που προβλέπεται για την 1^η δημοτικού το οποίο προφανώς δεν είναι αυτό .. αλλά ξανά οι διαφορές που βλέπω δεν είναι τόσο συνταρακτικές.. δηλαδή από ωραία λόγια έχουν και τα δυο μέσα ... όμως αυτά πως μετουσιώνονται σε εργαλεία που μου δίνουν ... και στην συνέχεια οι οδηγίες που μου έρχονται από το Υπουργείο πάλι είναι ...

αυτή την άσκηση θα κάνεις.. αύριο θα κάνεις ανθολόγιο ... σε αυτό το μάθημα θα πρέπει να πετύχεις αυτούς τους στόχους έως το τέλος ... κάθε άλλο παρά ανοικτό είναι

Ερ: Κατανοητό... Ας δούμε για την Προσαρμοστικότητα....

Συνεν. Ναι.. θα σου πω ένα παράδειγμα .. πέρυσι τέτοια εποχή είχαμε σεισμούς .. εμείς παρά τους σεισμούς έπρεπε να κάνουμε το ΑΠ που έλεγε το σχολείο ... συν τα εργαστήρια δεξιοτήτων που είχε αποφασίσει ο σύλλογος πριν από μερικές μέρες ... εγώ τα γνώριζα όλα αυτά και έκανα project σε σχέση με τον σεισμό ..., όμως εγώ εκεί παραβίαζα τις οδηγίες που είχα πάρει από την διεύθυνση του σχολείου καθώς η διεύθυνση του Σχολείου είχε πάρει τις αντίστοιχες οδηγίες από την διεύθυνση του Υπουργείου .. τι να συζητήσουμε ... έχουμε τα πιο κλειστά ΑΠ όλου του κόσμου .. τώρα γιατί να αλλάξει κάτι ... τώρα αν είναι εκεί τα εγχειρίδια ευέλικτα... κάνεις δεν διαβάζει τα ΑΠ .. κάνεις ... ελάχιστοι .. και οι περισσότεροι παίρνουν στο τέλος το εγχειρίδιο το οποίο υποτίθεται ότι μεταφράζει το ΑΠ και από κει και πέρα έτσι πορεύεται ο εκπαιδευτικός .. τώρα αν προσαρμόζεται στις ιδιαίτερες ανάγκες του μαθητή θα εξαρτηθεί από τα εργαλεία που θα μας δώσει ... και από τον βαθμό ευελιξίας που θα μας περιέχει ... ο οποίος μέχρι στιγμής είναι ανύπαρκτος ... ελάχιστος τέλος πάντων...

Ερ: Συμπερίληψη...

Συνεν. Η απάντησή μου είναι ίδια με το προηγούμενο.. προφανέστατη έτσι.. η συμπερίληψη αυτή την στιγμή στην Ελλάδα είναι αρκετά προβληματική νοείται ως παράλληλη στήριξη που υποστηρίζουν κάποια παιδιά με κάποιες ιδιαιτερότητες όμως και πάλι το ΑΠ δεν δίνει την δυνατότητα στον εκπαιδευτικό να διαφοροποιηθεί σε τέτοιο βαθμό ώστε να συμπεριλάβει από διαφορετικό πολιτισμικό περιβάλλον ή έχουν κάποια άλλη ιδιαιτερότητα.. δεν μας δίνει κάποια εργαλεία..

Ερ: Μπορεί να μου πείτε κάποια τέτοια εργαλεία?

Συνεν. Ναι.. θα μπορούσαν να είναι κάποια τέτοια εργαλεία, ειδικά ψηφιακά τα οποία είναι εύκολο να φτιαχτούν .. τα οποία κάποιος να μπορεί να τα προσαρμόσει όπως προσαρμόζεις την θέση του καθίσματος στο αυτοκίνητο.. δηλαδή να μπορεί ο μαθητής να επιλέγει... να υπάρχουν φυλλάδια διαφορετικού βαθμού δυσκολίας ... δηλαδή υπάρχουν διαφορετικές ιδέες ... όλα αυτά τα ωραία που γράφουν τα ΑΠ να μετουσιωθούν σε πράξη προκειμένου να βοηθηθεί ο εκπαιδευτικός ... αυτό που κάνω εγώ προκειμένου να λύσω το πρόβλημα μου είναι να φτιάξω ο ίδιος το υλικό ... από όσο γνωρίζω το κάνουν και άλλοι εκπαιδευτικοί... στο ίδιο το υλικό που έχουμε να παράγουμε ένα νέο υλικό, συν του γεγονότος ότι δεν είναι δουλειά μας αυτή .. είναι ήδη αρκετά δύσκολο το έργο μας ... το να κατασκευάζουμε και υλικό αν υποθέσουμε ότι έχουμε αυτή την δεξιότητα απαιτεί παρά πολύ κόπο και χρόνο... δεν τον έχουν όλοι διαθέσιμο.. αυτά...

Ερ: Ωραία..πάμε τώρα για κάποια πιο συγκεκριμένα χαρακτηριστικά που ισχυρίζονται οι κατασκευαστές του ΠΣ ότι αποκτά το νέο Π.Σ :

Α. Να είναι αυτόνομο αλλά και ενιαίο για όλους τους βηματισμούς και για όλες τις τάξεις, με ιδιαίτερη έμφαση σε κοινές αρχές διδασκαλίας και μάθησης που συνδέονται με τη διεπιστημονικότητα και τη αισθηματικότητα.

Συνεν. Ναι μπορώ να το δω στο ΦΕΚ αυτό... είμαι οπτικός τύπος..

Ερ: Βεβαίως ... περιμένω (παύση)... το βρήκατε;

Συνεν. Ναι..

Ερ: ωραία.. επαναλαμβάνω... το διαβάζετε και εσείς από μέσα...

Α. Να είναι αυτόνομο αλλά και ενιαίο για όλους τους βηματισμούς και για όλες τις τάξεις, με ιδιαίτερη έμφαση σε κοινές αρχές διδασκαλίας και μάθησης που συνδέονται με τη διεπιστημονικότητα και τη αισθηματικότητα.

Β. Να διαχέεται στα ΠΣ των άλλων μαθησιακών-διδασκτικών πεδίων μέσω των αρχών και των αξιών της αειφόρου ανάπτυξης, με ανάλογη θεματολογία (Θεματικά Πεδία, Θεματικές Ενότητες), προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα (θεμελιώδεις γνώσεις, εντοπισμός και διερεύνηση του ζητήματος/προβλήματος και δράσεις), μεθοδολογικές προσεγγίσεις / δραστηριότητες και εκπαιδευτικό υλικό από συγκεκριμένο γνωστικό ή γνωστικά αντικείμενα και επιλεγμένες ηλεκτρονικές πηγές.

Γ. Να εφαρμόζεται η επίλυση προβλήματος ως βασική διδακτική στρατηγική για τη διαχείριση των περίπλοκων περιβαλλοντικών ζητημάτων και προβλημάτων

Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι είναι ορατά αυτά τα χαρακτηριστικά στο νέο Π.Σ.

Δώστε παραδείγματα. Κατά πόσο συμφωνείτε εσείς προσωπικά με τις συγκεκριμένες επιλογές;

Επαναλαμβάνω για να τα δούμε πάλι ένα ένα..

Αυτονομία

Συνεν. Λοιπόν αυτό είναι μια κακή μετάφραση από κείμενο της UNESCO.. τι να σχολιάσω εδώ... Καταρχήν να δούμε τι σημαίνει βηματισμός...

Ερ: Το αναφέρει νομίζω.. έχει και ένα πινάκα με τους βηματισμούς..

Συνεν. Από ότι καταβαίνω εδώ που το αναφέρει το ορίζει ως κύκλο..οκ.. από το λίγο σκανάρισμα που του έκανα επιχειρεί να υπάρχει μια σύνδεση ανάμεσα στις επιστήμες και

από την μια τάξη στην άλλη ... το προσπαθεί ... για αυτό και είπα ότι σε θεωρητικό επίπεδο καλά τα πάμε... αυτό πως μεταφράζεται πάλι πρέπει να το δούμε .. θα γίνω κουραστικός αλλά θέλω να δω τα εργαλεία που μου παρέχει...

Ερ: Διάχυση.. δείτε το και αυτό αφού θέλετε να το διαβάσετε..

Συνεν. Θεωρώ ότι και τα προηγούμενα ΠΣ ως ένα βαθμό υπήρχε αυτή η προσπάθεια της διάχυσης των άρχων της αειφόρου ανάπτυξης .. οπου εμβόλιμα προσπαθούσαν να βάλουν κάποια θέματα .. θέλω να πιστεύω ότι και αυτά σε θεωρητικό επίπεδο το κάνουν ένα βήμα παραπάνω..

Ερ: Ωραία..και το τρίτο ...η επίλυση προβλήματος...

Συνεν. Όχι θεωρώ ότι αυτό δεν εφαρμόζεται ... θέλω να δω τα εργαλεία αλλά θα με εξέπληττε αν εφαρμόζεται ..με την έννοια της επίλυσης προβλημάτων και μάλιστα περίπλοκων στο δημοτικό δεν το βλέπω να γίνεται...

Ερ: Στην επιμόρφωση σας έκαναν κάποια τέτοια παραδείγματα; ... την επίλυση προβλήματος?

Συνεν. Όχι ... υπήρχε να κάνουμε ένα σενάριο αλλά το συγκεκριμένο, την επίλυση το θεωρώ πολύ δύσκολο να το πετύχεις..

Ερ: Κατά πόσο θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ. θα σας βοηθήσει να οργανώσετε καλύτερα τη διδασκαλία σας; Πως σκοπεύετε να το αξιοποιείτε για το σκοπό αυτό;

Συνεν. Ξανά.. περιμένω να δω τα εργαλεία ... δεν περιμένω τις θεωρίες ... αν μου δώσει κάποια εργαλεία ώστε να γλυτώσω κάποιο χρόνο και κόπο και να μην τα φτιάχνω όλα μόνος μου θα με βοηθήσει.. η θεωρία που βλέπω εδώ δεν με βοηθού πουθενά..

Ερ: Δεν σας έχουν δώσει κάποια πράγματα δηλαδή να σας βοηθήσουν...

Συνεν. Το θέμα δεν είναι να βρεις κάποια πράγματα στο διαδίκτυο .. το μονό εύκολο ... και με ένα γκουγκλάρισμα θα πέσεις σε πολλά πράγματα ... το θέμα είναι να έχουν κάτσει επαγγελματίες για την ελληνική περίπτωση και να έχουν φτιάξει αξιόλογο υλικό ... για κάθε ενότητα ... όχι μονό ένα ... για να μπορώ εγώ ανάλογα με την τάξη μου να επιλέγω αυτό που εγώ θέλω να χρησιμοποιήσω και μπορώ ... αυτή την στιγμή επαναλαμβάνω ο κάθε δάσκαλος φτιάχνει πάνω στο εγχειρίδιο το δικό του διδακτικό υλικό .. κλέβοντας σε εισαγωγικά αυτά που βρίσκει στο διαδίκτυο από άλλους συναδέλφους είτε δημιουργώντας από το μηδέν ένα δικό του...

Ερ: Εννοείτε και κάποια εκπαιδευτικά σενάρια;

Συνεν. Σενάρια στο ΙΕΠ έχουν ανεβάσει ... τα σενάρια αυτά είναι για οποιοδήποτε προσβάσιμα ... η άποψη μου για αυτά δεν είναι η καλύτερη .. θεωρώ ότι φτιάχτηκαν πολύ πρόχειρα .. και δεν με ενθουσίασαν .. και το κυριότερο χωρίς να παρέχουν συγκεκριμένο υλικό που να μπορεί να το αξιολογήσει ... τώρα μιλώ γιατί είμαι εκπαιδευτικός της δράσης ... διδάσκω .. είμαι μέσα σε τάξη και το βιώνω καθημερινά ... και εγώ προσωπικά αλλά και από συζητήσεις που κάνω με άλλους συναδέλφους ... αν ήμουν σε κάποιο άλλο πόστο... ίσως να τα έλεγα και εγώ τι ωραία... τι καλά... αλλά σε επίπεδο τάξης δεν με ικανοποιεί...

Ερ: Ωραία .. πάμε τώρα να δούμε πιο εξειδικευμένες ερωτήσεις..η πρώτη μας ερώτηση είναι η εξής ...Πόσο καλά διατυπωμένα θεωρείτε ότι είναι τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα στο νέο Π.Σ; Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι βοηθούν εσάς προσωπικά στην οργάνωση της διδασκαλίας του μαθήματος;

Συνεν. Τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα υπήρχαν σε όλα τα ΑΠ.. οπότε υπάρχουν και σε αυτά..

Ερ: Σας βοηθούν στην οργάνωση της διδασκαλίας σας?

Συνεν. Κακό δεν κάνουν.. αλλά δεν αρκούν.. αν δεν τα δω σε εργαλεία δεν μου λένε πολλά... κοιτά, έχουν πολλά μέσα... είναι πολλά για να πούμε ότι μπορούμε να τα πετυχούμε με βιωματική μάθηση ... άρα περιμένουμε τα εργαλεία...

Ερ: Πως κρίνετε το περιεχόμενο (ύλη) που έχει συμπεριληφθεί στο νέο Πρόγραμμα Σπουδών;

Συνεν : αφού το έφτιαζαν ο ειδικοί είναι καλό .. είναι ρεαλιστικό ... αυτό .. σε επίπεδο θεωρίας .. δεν είδα κάτι που να πω ότι δεν γίνεται .. όλα γίνονται ... με το κατάλληλο υλικό το όποιο περιμένω...

Ερ: Ωραία..Ποια είναι η γνώμη σας για την οργάνωση του περιεχομένου του Π.Σ. σε ευρύτερα θεματικά πεδία τα οποία εξελίσσονται από τάξη σε τάξη; Πως πιστεύετε πως θα λειτουργήσει αυτή η καινοτομία;

Συνεν : Υπήρχε πάντα το θεματικό πεδίο .. δεν είναι καμιά καινοτομία.. οπότε καλά θα κάνει να συνεχίσει να υπάρχει ... συγνώμη αλλά πάντα υπήρχαν ...

Ερ: Επομένη ερώτηση ... Κατά πόσο το περιεχόμενο του νέου Π.Σ. απαντά στις σύγχρονες κοινωνικές προκλήσεις και συνθήκες: π.χ. περιβαλλοντικές προκλήσεις, πολυπολιτισμικότητα, παγκοσμιοποίηση, συμπερίληψη κ.λπ.); Δώστε παραδείγματα;

Συνεν : Πάλι βλέποντας το έτσι, σίγουρα χρειάζονται μελέτη για να δω αν απαντά σε όλα που εγώ θεωρώ ότι είναι κρίσιμα για τον σημερινό κόσμο ... αλλά από μια ματιά θεωρώ ότι

πιάνει αρκετά θέματα ... βεβαία τώρα που το βλέπω καλύτερα θεωρώ ότι δεν αγγίζει όσο πρέπει τον πυλώνα της κοινωνίας. Και δεν αγγίζει τελείως τον οικονομικό πυλώνα .. δηλαδή την οικονομία δεν την πιάνει καθόλου ... που είναι βασικός πυλώνας της βιώσιμης αειφόρου ανάπτυξης ... αυτό μονό έχω να πω σαν σχολείο .. περιβάλλον .. περιβάλλον και πάλι περιβάλλον .. φυσικό περιβάλλον ... παρά πολύ φυσικό περιβάλλον .. ελάχιστα κοινωνικά προβλήματα βλέπω .. και καθόλου οικονομία ... αλλά αυτό έχει να κάνει και με τα πανεπιστήμια .. και στο διδακτορικό μου έκανα μελέτη οδηγών σπουδών για να καταλήξω στο τέλος ότι ελάχιστα πανεπιστήμια ... πέραν των παιδαγωγικών ... ελάχιστα πανεπιστήμια πρόσφεραν ένα μάθημα που να σχετίζεται με την οικονομία ... εγώ βεβαία και τον όρο αειφορία δεν το χρησιμοποιώ γιατί έχει να κάνει με τα δάση ... τουλάχιστον έτσι ξεκίνησε σαν ορολογία.. ε εγώ χρησιμοποιώ τον όρο βιωσιμότητα.. αγγλικά είναι sustainable .. μια λέξη ...εμείς στην Ελλάδα τσακωνόμαστε ακόμα για την ορολογία.. αλλά άλλο θέμα αυτό...

Ερ: Πως κρίνετε το περιεχόμενο του νέου Π.Σ. σε σχέση με τον χρόνο που διατίθεται για τη διδασκαλία του μαθήματος; Τι θα προτείνατε να αλλάξει ως προς την ύλη (συγκεκριμένες προτάσεις), ώστε να είναι επαρκέστερος ο διαθέσιμος διδακτικός χρόνος;

Συνεν : Το μάθημα είναι τρίωρο.. τα εργαστήρια δεξιοτήτων είναι τρίωρα.. αρά τρία και τρία είναι έξι... θεωρώ ότι είναι υπεραρκετός ο χρόνος και μπορείς να κάνεις παρά πολλά πράγματα αρκεί να τα αξιοποιείς σωστά και να τα παντρέψεις αυτά τα δυο ... κάπως έτσι το βλέπω και εγώ ... και σε συνδυασμό και με τα άλλα μαθήματα μπορείς και εκεί στο πλαίσιο της διαθεματικότητας και της διεπιστημονικότητας να αξιοποιήσεις κάποια πράγματα που σου δίνεται η ευκαιρία ... θεωρώ ότι ο χρόνος είναι μια χαρά ... ούτε λίγος ούτε πολύς..

Ερ: Ωραία..επομένη ερώτηση ... Ποιες αλλαγές θα προτείνατε για το ΠΣ; Τι κρίνετε ότι πρέπει να αλλάξει; π.χ. ως προς τη διάταξη ή την προσθήκη/αφαίρεση επιμέρους εννοιών;

Συνεν : Ωραία .. από αυτό που είδα ήδη από μια πρόχειρη μελέτη να δίνεται περισσότερη έμφαση σε κοινωνικά και οικονομικά ζητήματα... στο πλαίσιο της διάστασης της αειφορίας ... ίσως να συμπύκνωνα κάποια πράγματα.. δηλαδή το φυσικό περιβάλλον μπορεί να συμπυκνωθεί .. εν πάσει περιπτώσει θα συμπύκνωνα κάποια πράγματα στο περιβάλλον και θα έδινα μια περισσότερη κοινωνική διάσταση που θεωρώ ότι λείπει.... Η οικονομία φαίνεται ότι απουσιάζει τελείως.. σαν να μην έχει καμιά σχέση με αυτά ... παρότι πτωχεύσαμε σαν κράτος.. είναι τρεις πυλώνες... περιβάλλον, κοινωνία και οικονομία...

Ερ: Και ο πολιτισμός;

Συνεν : Τον πολιτισμό τον έβαλαν σαν τέταρτο πυλώνα αργότερα αλλά κάποιος μπορεί να το συμπεριλάβει στο θέμα της κοινωνίας ... οι αρχικοί πυλώνες ήταν τρεις .. μετά προστέθηκε ο τέταρτος ... αν δεν κάνω λάθος το 2010...

Ερ: Ωραία... επόμενη ερώτηση / τοποθέτηση ...Οι κατασκευαστές του νέου Π.Σ. διακηρύσσουν μια προοδευτική-μαθητοκεντρική παιδαγωγική φιλοσοφία/λογική ισχυριζόμενοι ότι: *«Τα ΠΣ προωθούν την ενεργό συμμετοχή και συνεργασία όλων των μαθητών/τριών, μέσω της δημιουργίας περιβαλλόντων καθοδηγούμενης μάθησης, αυτενέργειας, συνεργατικής δράσης σε ομάδες, διερευνητικής μάθησης, βιωματικής προσέγγισης, συνεργατικής επίλυσης προβλήματος, επικοινωνιακής προσέγγισης, και μετασχηματιστικής λογικής»*. Κατά πόσο θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ πράγματι διαπνέεται από αυτή την παιδαγωγική φιλοσοφία; Δώστε ενδεικτικά παραδείγματα.. Θα τα ξαναδιαβάσω βεβαία...

Συνεν : Ναι παρακαλώ....

Ερ: *ενεργό συμμετοχή και συνεργασία όλων των μαθητών/τριών, μέσω της δημιουργίας περιβαλλόντων καθοδηγούμενης μάθησης, αυτενέργειας, συνεργατικής δράσης σε ομάδες, διερευνητικής μάθησης, βιωματικής προσέγγισης, συνεργατικής επίλυσης προβλήματος, επικοινωνιακής προσέγγισης, και μετασχηματιστικής λογικής»*.

Συνεν : Ναι.. το αναλυτικό πρόγραμμα έχει κάποιες αρχές ... αυτές είναι οι αρχές .. αυτές οι αρχές πρέπει να μεταφραστούν σε εργαλεία και στην συνέχεια τα εργαλεία θα πρέπει ο δάσκαλος να τα μεταφράσει σε πράξη μέσα στην τάξη ... αυτές λοιπόν τις αρχές τις πρεσβεύει αυτό το πρόγραμμα όπως τις πρεσβεύουν όλα τα ΑΠ όλα αυτά τα χρόνια ... αλλά είναι αρχές...

Ερ: Σχετικό είναι και το επόμενο ερώτημα.. Κατά πόσο συμφωνείτε ότι η παραπάνω προοδευτική-μαθητοκεντρική λογική είναι κατάλληλη για τη διδασκαλία του μαθήματός σας;

Συνεν : Στο πλαίσιο της βιωσιμότητας δεν υπάρχει η κατάλληλη προσέγγιση .. είμαστε σε μια συνεχή αναζήτηση να πάμε από το καλό στο καλύτερο ... και αν μπορεί να πει κάποιος ότι αυτή είναι η σωστή προσέγγιση όχι μόνο για το συγκεκριμένο μάθημα .. για το οποιοδήποτε .. θεωρώ ότι κάπου δεν έχει καταλάβει τι συμβαίνει .. εεε .. αρά.... θεωρώ πως είναι προς την σωστή κατεύθυνση ... επί των αρχών ... με την ένσταση μου για τα θέματα της οικονομίας και της κοινωνίας που είπαμε ... αυτό.. είναι προς την σωστή κατεύθυνση ... τώρα αν είναι η κατάλληλη ... πάλι θα φανεί στην πράξη και αφού δούμε τα εργαλεία που μας προσφέρουν ... τα ψηφιακά και τα έντυπα...

Ερ: Ωραία.. 5 ερωτήσεις έχουμε ακόμα... Πώς δέχτηκαν γενικά οι εκπαιδευτικοί της ειδικότητας σας το νέο ΠΣ; Είχατε κάποια ανατροφοδότηση;

Συνεν : Συγγνώμη, είμαστε όλοι δάσκαλοι .. οι απόψεις των δασκάλων επί νέων ΑΠ είναι ανύπαρκτες .. δεν γνωρίζω κανένα .. θεωρώ ότι οι περισσότεροι δεν ξέρουν καν ότι έχουν αλλάξει τα ΑΠ.

Λαμβάνοντας υπόψη α) την επαγγελματική ετοιμότητα των διδασκόντων, β) τις υλικές συνθήκες-υποδομές και γ) την κουλτούρα των ελληνικών σχολείων θεωρείτε πως θα μπορούσαν να ανακύψουν δυσκολίες στην εφαρμογή του νέου Π.Σ. και ποιες;

Συνεν : Καμιά δυσκολία δεν θα υπάρξει γιατί κανένας δεν θα κάτσει να το διαβάσει... όλοι περιμένουν τα διδακτικά εγχειρίδια ... εγώ τα διαβάζω λόγω επαγγελματικής ... διαστροφής ας το πούμε ... στο τέλος κοιτάς το διδακτικό εγχειρίδιο μαζί με το βιβλίο του δασκάλου ... αρά λοιπόν η ερώτηση ... θα τα αγνοήσω δυστυχώς ... περιμένω τα εργαλεία ... με βάση αυτά θα δουλέψουν οι εκπαιδευτικοί .. ούτε που ξέρουν στο ΑΠ ποια είναι η στοχοθεσία ... τι έχει γραφτεί.. αυτό δείχνει η δική μου εμπειρία.. στα μαθηματικά θυμάμαι που δείχναμε πως γίνεται η πρόσθεση με διάφορους τρόπους... πολλοί δάσκαλοι δεν καταλάβαιναν γιατί γίνεται αυτό .. σου λέει αφού είδα αυτές τις διδακτικές αυτό θα κάνω και εγώ ...

Ερ: Καταλαβαίνω ... η επομένη ερώτηση βεβαία είναι θεωρητική εδώ μάλλον γιατί δεν έχετε κάνει πιλοτική.. με βάση την εμπειρία σας από την πιλοτική εφαρμογή του νέου Π.Σ. εδώ μάλλον θα πούμε με βάση την επιμόρφωση.. ποιες ήταν οι σημαντικότερες δυσκολίες/αδυναμίες του ΠΣ που εντοπίσατε εσείς προσωπικά; Ποια ήταν τα σημαντικότερα θετικά στοιχεία του που διαπιστώσατε στην πράξη;

Κάποια θετικά στοιχεία που εντοπίσατε; Διαφοροποίηση σε σχέση με παλαιότερα;

Συνεν : Θέλω να πιστεύω ότι αυτή που κάνουν πιλοτική εφαρμογή έχουν και κάποια εγχειρίδια .. κάποια καθοδήγηση...

Ερ: Καταλαβαίνω..υπάρχει και ιδιαιτερότητα του συγκεκριμένου γνωστικού αντικείμενου που δεν είναι αυτόνομο αλλά διαπλέκεται και με άλλα γνωστικά πεδία οπότε θα πρέπει να το δείτε στην πράξη...

Συνεν : Ναι θα ήθελα να δω και τα άλλα γνωστικά...

Ερ: Φυσικά μπορείτε να δείτε και τα άλλα γνωστικά στο iep.edu.gr...

Συνεν : Να το δούμε τώρα λίγο...

Ερ: Βεβαίως ... Μισό λεπτό ... σας αποστέλλω το link ...

Συνεν : Ευχαριστώ... [παύση ολίγων λεπτών]

Χμμ .. μελέτη περιβάλλοντος ... πρώτη έκδοση... το 2021...βλεπω πολιτειότητα .. κυκλοφοριακή αγωγή ... διαπροσωπικές σχέσεις... λαϊκός πολιτισμός... γουάου ... συναλλαγές ... έσοδα ... έξοδα... γουάου... έχει οικονομία μέσα... επαγγέλματα ... οκ... ναι αυτοί είναι γενικοί άξονες που βλέπω...

Μου ξανακάνετε την ερώτηση?

Ερ: Ναι.. με βάση την εμπειρία σας από την πιλοτική εφαρμογή του νέου Π.Σ. εδώ μάλλον θα πούμε με βάση την επιμόρφωση.. ποιες ήταν οι σημαντικότερες δυσκολίες/αδυναμίες του ΠΣ που εντοπίσατε εσείς προσωπικά; Ποια ήταν τα σημαντικότερα θετικά στοιχεία του που διαπιστώσατε στην πράξη;

Συνεν : Ναι δεν το έχω εφαρμόσει ... έχει μέσα πολλά θέματα ... και είναι προς την σωστή κατεύθυνση όπως είπα και στην αρχική ... είναι προς την κατεύθυνση της βιωσιμότητας ... και της αειφορίας... είναι βεβαία ένα μάθημα που είδα ... αν έβλεπα και τα υπόλοιπα ... κάνοντας και εγώ την αυτοκριτική μου θα κληθώ να επιμορφώσω δεν ξέρω πότε... αυτό είναι ένα ζήτημα.. χωρίς να έχουμε επαρκή γνώση των νέων ΠΣ.

Ερ: Ωραία... 2 ερωτήσεις ακόμα... Η επιμόρφωση κατά την πιλοτική φάση .. ε σεις βεβαία δεν κάνατε πιλοτική αλλά κάνατε επιμόρφωση ... ήταν αποτελεσματική ώστε να γίνουν σαφή και να προωθηθούν τα νέα στοιχεία του ΠΣ στους εκπαιδευτικούς; Τι θα θέλατε να γίνει περισσότερο;

Συνεν : Ναι μπορεί να ήμουν εγώ κακός μαθητής (γέλια).. πάντως εκ του αποτελέσματος .. όχι δεν είμαι ικανοποιητικά προετοιμασμένος αλλά μπορεί να φταίω και εγώ

Ερ: Σε γενικές γραμμές σας φάνηκε αποτελεσματική?

Συνεν : Όχι στην δική μου περίπτωση ήταν αναποτελεσματική ... αλλά μπορεί να φταίω και εγώ για αυτό...

Ερ: Πέστε μου κάτι παραπάνω για το ότι ήταν αναποτελεσματική ... θέλατε περισσότερες επιμορφώσεις... ήταν προς λάθος κατεύθυνση?

Συνεν : Θεωρώ ότι ήταν πολύ θεωρητική .. στις γενικές αρχές ... ήταν μια συζήτηση επί θεμάτων γενικά του περιβάλλοντος ... είχε πολύ έντονο το στοιχείο του να μας αφηγηθεί κάποιος μερικά πράγματα γενικά περί των απόψεων για περιβαλλοντικά ζητήματα .. όμως επί του πρακτέου ελάτε εδώ να δούμε τα νέα ΑΠ... με αυτόν τον τρόπο μπορούμε να τα προσεγγίσουμε ... αυτά είναι τα πράγματα που μπορούμε να κάνουμε μέσα στην τάξη ... και αυτά περιμένουμε σαν εργαλεία να μας φέρουνε.. αυτό τουλάχιστον εγώ δεν το αντιλήφτηκα

... εκτός μια παρότρυνση να μελετήσουμε αυτά τα προγράμματα ... αυτά που είναι δημοσιευμένα και έχουν πάρει ΦΕΚ ... βεβαία δεν υπήρχαν ακόμη .. όλα αυτά παραήταν θεωρητικά ... το κακό είναι ότι αυτό το θεωρητικό μπορείς να το πουλήσεις σε ορισμένα άτομα που είναι στελέχη της εκπαίδευσης ... εγώ τυγχάνει να μην είμαι αλλά οι περισσότεροι ήταν στελέχη εκπαίδευσης ... που συμμετείχαν σε αυτό ... στους απλούς δάσκαλους που καλούμαστε μεθαύριο να τους επιμορφώσουμε δεν μπορούμε να τους πουλήσουμε αυτή την θεωρία .. θα πρέπει να φάμε τα μούτρα μας να βρούμε μετά πρακτικά πράγματα για να τους πούμε να δουλέψουν...

Ερ: Το ότι ήταν εξ αποστάσεως σας επηρέασε?

Συνεν : Ναι το ότι ήταν εξ αποστάσεων δεν είναι κάτι καλό ... αλλά οκ ... θεωρώ ότι υπάρχουν και αντικειμενικές δυσκολίες για να το κάνεις όλα αυτά διά ζώσης..

Ερ: Τελευταία ερώτηση για να σας αποδεσμεύσω κιόλας. Κλείνοντας τη συζήτησή μας ποιες συγκεκριμένες προτάσεις θα είχατε να κάνετε για πιθανή βελτίωση του νέου Π.Σ.; όσο έχετε δει βέβαια...

Συνεν : Να είναι πιο ευέλικτα... να σου δίνουν πολλαπλά εργαλεία.. να μπορείς να επιλέξεις... να ευνοούν την συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών προκειμένου να ανταλλάσσουν καλές πρακτικές.. να δίνει την δυνατότητα στον ίδιο εκπαιδευτικό να φτιάχνει εργαλεία και στην συνέχεια .. να φτιάχνουν κάποιες κοινότητες μάθησης... γενικότερα έτσι... θεωρώ ότι όλο αυτό το υπερσυγκεντρωτικό που έχουμε κάπου δεν ευνοεί την αλλαγή.. δεν ευνοεί την συνεργασία.. δεν ευνοεί πολλά πράγματα... πάλι μιλώντας γενικά...

Ερ: Σας ευχαριστώ πολύ

Συνεν Εγώ σας ευχαριστώ

(Ε5)

Καλησπέρα σας, αρχικά θα ήθελα να σας ευχαριστήσω για την αποδοχή της πρόσκλησης μου να συμμετάσχετε στην παρούσα έρευνα, η οποία διεξάγεται στα πλαίσια της διπλωματικής μου εργασίας στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών του Τμήματος Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου με θέμα: «Απόψεις επιμορφωτών εκπαιδευτικών για το νέο Πρόγραμμα Σπουδών σχετικά με το Περιβάλλον και την Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη».

Η παρούσα συνέντευξη έχει ως στόχο την καταγραφή των απόψεών σας για το νέο πρόγραμμα σπουδών όπως το μελετήσατε και το εφαρμόσατε κατά τη φάση της πιλοτικής εφαρμογής του στο σχολείο σας.

Οι απόψεις σας θα αξιοποιηθούν για τη βελτίωση των νέου προγράμματος σε συνδυασμό με όλα τα άλλα συμπεράσματα της πιλοτικής φάσης εφαρμογής του.

Είμαι στην διάθεση σας να απαντήσω σε οποιαδήποτε απορία έχετε και αν επιθυμείτε μπορείτε να διακόψετε την διαδικασία της συνέντευξης όποτε εσείς το θέλετε εφόσον δεν νιώθετε καλά. Η συνομιλία μας θα καταγραφεί με ψηφιακά μέσα και εν συνεχεία θα μεταγραφεί για να μελετηθεί. Εφόσον θελήσετε μπορώ να σας αποστείλω το μεταγραμμένο αρχείο. Επίσης διασαφηνίζω ότι θα διατηρηθεί η ανωνυμία σας μιας και μόνο εγώ γνωρίζω την ταυτότητά σας. Συμφωνείτε; Να ξεκινήσουμε;

Συνεν. Ναι...

Ερ: Ευχαριστώ πολύ! Ξεκινάμε με κάποια τυπικά δημογραφικά. Φύλο

Συνεν. Γυναίκα

Ερ:..Ειδικότητα?

Συνεν. Είμαι ΠΕ 70

Ερ: Σπουδές

Συνεν. Βασικό πτυχίο παιδαγωγική ακαδημία..διδασκαλείο.. εξομοίωση και δυο μεταπτυχιακά

Ερ: Πολύ ωραία... Τώρα διδάσκετε σε κάποιο σχολείο?

Συνεν. ...όχι... αυτή την στιγμή είμαι συντονίστρια εκπαιδευτικού έργου

Ερ: Χρόνια υπηρεσίας?

Συνεν. : 25

Ερ: Από ότι καταλαβαίνω δεν έχετε κάνει πιλοτική εφαρμογή αλλά έχετε κάνει την επιμόρφωση του ΙΕΠ και καλείστε να επιμορφώσετε τους εκπαιδευτικούς στον τομέα σας? Σωστά?

Συνεν. : Έτσι.. ναι .. ναι... την επιμόρφωση για να γίνουμε πολλαπλασιαστές έτσι..αυτό... δεν έχουμε ξεκινήσει ακόμη δηλαδή να κάνουμε επιμόρφωση εμείς σε συναδέλφους εκπαιδευτικούς απλά έχουμε επιμορφωθεί για να γίνουμε πολλαπλασιαστές...

Ερ: Είναι η επιμόρφωση με τον κύριο Καλαϊτζίδη, σωστά?

Συνεν. : Ναι.. ναι, ακριβώς

Ερ: Κατάλαβα..πως οργανώνεις ένα τυπικό, καθημερινό σου μάθημα? Δεν κάνετε βέβαια τώρα αλλά πως το κάνατε ή και πως προτείνετε ως επιμορφωτής...

Σε ποια υλικά και στοιχεία στηρίζεστε σε αυτό? Που αντλείτε τις πηγές σας?

Συνεν. : Οποσδήποτε αξιοποιώ το ΑΠΣ ...για τους σκοπούς και τους στόχους χρησιμοποιώ τα βιβλία του δασκάλου και πέρα από το τυπικό του πράγματος ανάλογα με την ενότητα και το μάθημα μπορώ να αντλήσω και πληροφορίες είτε από το διαδίκτυο είτε από κάποια λογισμικά .. χρησιμοποιώ αρκετά το Φωτόδεντρο, το ηλεκτρονικό βιβλίο ..εεε... Βασικά στηρίζομαι περισσότερο σε σενάρια διδασκαλίας ...

Ερ: Είναι σενάρια που τα παίρνετε έτοιμα? Κάνετε κάποια δικά σας , συνεργάζεστε με κάποιους άλλους εκπαιδευτικούς και ανταλλάσσετε?

Συνεν. : Κοιτάζτε είναι κυρίως σενάρια που τα κάνω εγώ και στην παρούσα φάση του ΠΕΚΕΣ κατά την διάρκεια της τηλεκπαίδευσης συνεργαστήκαμε με τους συναδέλφους ΠΕ70 και κάναμε κάποια σενάρια τα οποία θα μπορούν να εφαρμοστούν και σύγχρονα και ασύγχρονα αλλά και μέσα στην τάξη, στο δια ζώσης, έτσι ώστε να βοηθήσουν τους εκπαιδευτικούς να μπορούν να ανταπεξέλθουν σε αυτό που λέγεται τηλεκπαίδευση. Υπάρχουν βέβαια και σενάρια που έχω κάνει εγώ και τα δουλεύω στην τάξη και σενάρια που έχουμε μοιραστεί την δουλειά μας με συναδέλφους εκπαιδευτικούς.

Ερ: Πολύ ωραία .. Ξεκινάμε με μια πρώτη σας εντύπωση από το Νέο ΠΣ. Μια γενική εκτίμηση..κάποια τοποθέτηση. Θα πάμε βέβαια και σε επιμέρους κομμάτια αργότερα... μια γενική άποψη...

Συνεν. : Επειδή στο συγκεκριμένο πρόγραμμα, την συγκεκριμένη επιμόρφωση, είμαστε άτομα που έχουμε ασχοληθεί χρόνια με την ΠΕ.. εγώ έχω θητεύσει και ως μέλος περιβαλλοντικής ομάδας.. η γενική μας έτσι εικόνα ήταν οπωσδήποτε πολύ θετική... εεε... το περιμέναμε.. το θέλαμε χρόνια.. να μπει δηλαδή και στο ΑΠ και η επιμόρφωση αλλά και γενικότερα η έννοια της αειφορίας .. εγώ γενικά έχω πολύ θετική εικόνα και για το νέο ΠΣ και για τον τρόπο που έχει οργανωθεί .. δεν ξέρω αν θέλετε να πούμε και επιμέρους..

Ερ: Θα τα δούμε και πιο συγκεκριμένα στην συνέχεια...

Συνεν. Ωραία

Ερ: Ωραία .. ως προς ποια στοιχεία θεωρείτε ότι διαφοροποιείται το νέο ΠΣ σε σχέση με το προηγούμενο και πως τα κρίνετε αυτά τα στοιχεία?

Συνεν. Διαφοροποιείται ...πριν ας πούμε δεν υπήρχε κάποιο πρόγραμμα σπουδών τόσο εξειδικευμένο όπως αυτό.. το περιβάλλον και την αειφορία ... παλαιότερα στηριζόταν κάποιες φορές στα πλαίσια της ευέλικτης ζώνης.. μπήκε λίγο με τα εργαστήρια δεξιοτήτων τώρα τελευταία με τις 4 θεματικές με το «επ ζην» και με το «φροντίζω το περιβάλλον» αλλά δεν ήταν διακριτό ... αυτό που είναι πολύ θετικό είναι ότι για πρώτη φορά μπαίνει ένα ΠΣ που βάζει την αειφορία και το αειφόρο σχολείο αυτό καθεαυτό στο ΑΠ των σχολειών μας είναι η πρώτη φορά που γίνεται αυτό και θεωρώ ότι θα έχει τέτοια μεγάλη επιτυχία αν αγκαλιαστεί από τους συναδέλφους εκπαιδευτικούς γιατί .. σε οποιαδήποτε θέματα και να ακούμε.. στην εισαγωγική επιμόρφωση.. στα πολλαπλά βιβλία... ακόμα και στο σχέδιο δράσης αν θέλετε που κάνουμε για την αξιολόγηση, το θέμα της αειφορίας είναι παντού.. θα είναι δηλαδή ευχής έργο να αγκαλιαστεί από την εκπαιδευτική κοινότητα και να μπορεί να συνδυαστεί με όλα τα γνωστικά αντικείμενα στα ΠΣ...

Ερ: Εάν σας ζητούσαν να αναφέρετε ορισμένα στοιχεία που καθορίζουν τη φυσιογνωμία του μαθήματος όπως αυτή καθορίζεται από το νέο Πρόγραμμα Σπουδών ποια θα λέγατε ότι είναι αυτά; Και που τα εντοπίζετε.

Συνεν. Ξεχωρίζω το αειφόρο σχολείο , το σχέδιο που γίνεται από το αειφόρο σχολείο, το συνολικό που αφορά την σχολική μονάδα και πως θα κινηθούμε κατά την διάρκεια της σχολικής χρονιάς.. ξεχωρίζω τους δείκτες που είναι πάρα πολύ βασικοί... μια έννοια που είναι καθημερινή.. την ακούμε παντού.. όχι μόνο στο σχολείο μας.. και σε μια ενημέρωση και στις ειδήσεις και στις κουβέντες μας .. εεε.. φυσικά τα σενάρια της διδασκαλίας στα οποία θα πρέπει να στηριζόμαστε για να συνδυάσουμε την διδασκαλία μας και να την υλοποιήσουμε ... αυτά θα έλεγα σε γενικές γραμμές...

Ερ: Βεβαίως.. δείκτες εννοείτε του 17 στόχους της αειφόρου ανάπτυξης? τους SDGs?

Συνεν. Ναι..ναι..τους 17 στόχους που συνδυάζονται με την κάθε ενότητα και οι οποίοι αν τους δούμε και στα νέα ΑΠ, ανά γνωστικό αντικείμενο, βρίσκονται μέσα.

Ερ: Ωραία..προχωράμε στην επόμενη..θα σας διαβάσω 2 θέσεις ... Ποια θέση ανάμεσα στις εξής δύο περιγράφει καλύτερα κατά τη γνώμη σας για το νέο Π.Σ.

- **Θέση Α:** «Το νέο Π.Σ. προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές να αποκτήσουν γερές βάσεις για να ακολουθήσουν μετέπειτα εξειδικευμένες ακαδημαϊκές σπουδές»

- **Θέση Β:** «Το νέο Π.Σ. προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές ώστε να μπορούν να αξιοποιήσουν τις γνώσεις που απέκτησαν από το μάθημα στην καθημερινή τους ζωή ως αυριανοί ενήλικοι Πολίτες»

Αν θέλετε τα ξαναδιαβάζω...

Συνεν. Όχι τα κατάλαβα.. θα πρέπει να επιλέξω οπωσδήποτε κάποια από τις 2?

Ερ: όχι... μπορείτε να πείτε ότι θέλετε...

Συνεν. Είναι συνδυασμός ... δηλαδή η εκπαίδευση για την αειφορία τι κάνει... καλλιεργεί εκτός από εξειδικευμένες γνώσεις .. εκτός από ακαδημαϊκές γνώσεις... καλλιεργεί βασικές δεξιότητες στους μαθητές τους σημερινούς που μπορούν να χρησιμοποιήσουν στο μέλλον και για την κοινωνική ενσωμάτωση τους.. και ως ενεργοί αυριανοί πολίτες.. αλλά παράλληλα και στο επάγγελμα τους.. δηλαδή θεωρώ ένας συνδυασμός των δύο αυτών προτάσεων είναι αυτό το όποιο αντιπροσωπεύει την εκπαίδευση για το περιβάλλον και την αειφορία... δεν είναι δηλαδή ξεκομμένο.. δεν είναι ένα πρόγραμμα που δίνει μόνο δεξιότητες ή ένα ΠΣ που δίνει μόνο ακαδημαϊκή μόρφωση.. νομίζω ότι είναι παράλληλα.. πάνε παράλληλα αυτά.. ας πούμε ένα σχολείο που υιοθετεί το ΠΣ για την αειφορία δεν δίνει ακαδημαϊκές γνώσεις στους μαθητές του.. σαφώς και δίνει.. αλλά με ένα πολύ διαφορετικό τρόπο... βιωματικό... ομαδοσυνεργατικό... αλληλεπιδραστικό ... που παράλληλα καλλιεργεί και ακαδημαϊκές δεξιότητες..όχι μόνο κοινωνικές.. αλλά και ψηφιακές ... ενσυναίσθηση .. και και...

Ερ: Ωραία... Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ. έχει οργανικά ενσωματώσει τη χρήση των ΤΠΕ; Δώστε παραδείγματα

Συνεν. Θεωρώ ότι είναι σε πολύ μεγάλο ποσοστό... σε πάρα πολύ μεγάλο ποσοστό... γιατί δεν είναι μόνο η βιωματική μάθηση .. είναι σύμφωνα με αυτό που είπα και πριν.. καλλιεργεί και δεξιότητες .. και ψηφιακές δεξιότητες... χρησιμοποιούμε πολύ το διαδίκτυο... χρησιμοποιούμε πολύ .. όχι μόνο το διαδίκτυο.. αλλά και άλλα εργαλεία ψηφιακά.. θεωρώ ότι σε ένα μεγάλο βαθμό έχει ενσωματώσει τις νέες τεχνολογίες στην καθημερινή πράξη..

Ερ: Ωραία ...έχετε ίσως κάποια παραδείγματα να αναφέρετε?

Συνεν. Ναι.. ναι.. έχει περάσει βέβαια και καιρός οπότε δεν τα θυμάμαι όλα..βέβαια.. κάναμε δραστηριότητες και σενάριο που κληθήκαμε στο τέλος να κάνουμε πάνω στο ΠΣ και εγώ συγκεκριμένα με την συνάδελφο που κάναμε ένα σενάριο χρησιμοποιήσαμε αρκετά ψηφιακά εργαλεία ... και ερωτηματολόγια τα οποία συντάζανε τα παιδιά..και προγράμματα για την αποδελτίωση των ερωτηματολογίων.. και βασικές δεξιότητες όπως η χρήση του excel, powerpoint, βιντεακια ας πουμε... οπότε θεωρώ ότι οι νέες τεχνολογίες .. και διαδραστικό πίνακα... μπαίνουν σε μεγάλο βαθμό...

Ερ: Οι κατασκευαστές του Π.Σ. ισχυρίζονται πως έχουν επιχειρήσει το νέο αυτό Π.Σ. να έχει τα εξής χαρακτηριστικά:

α) είναι ανοικτό σε σημαντικό βαθμό (ώστε να επιτρέψει τη μεγαλύτερη αυτενέργεια του εκπαιδευτικού να το προσαρμόζει στις συνθήκες της τάξης του)

β) προσαρμόσιμο (στις ιδιαίτερες ανάγκες μαθητών με διαφορετικές ικανότητες)

γ) συμπεριληπτικό (να εντάσσει ικανοποιητικά στη μάθηση μαθητές με διαφορετικά ενδιαφέροντα, επίπεδα γνώσης ή πολιτισμικό υπόβαθρο).

Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι έχει επιτευχθεί καθένας από τους παραπάνω τρεις στόχους;
Δώστε παραδείγματα

Ας τα δούμε πάλι άλλη μια φορά και θα σχολιάσουμε καθένα ξεχωριστά...

Ανοικτότητα...

Συνεν. Ναι.. θεωρώ ότι υπάρχει σε μεγάλο βαθμό η ανοικτότητα διότι με το νέο πρόγραμμα σπουδών γίνεται ένας καταμερισμός των στόχων σε 3 επίπεδα.. ας πούμε γνωστικοί στόχοι.. συναισθηματικοί στόχοι.. καλλιέργειας δεξιοτήτων κλπ... αλλά από κει και περά αν το κάνουμε μια σύγκριση με τα τωρινά ΑΠΣ σου αφήνει πολλά περιθώρια ώστε εσύ να διαλέξεις το υλικό που θες να πραγματευτείς .. εσύ να σχεδιάσεις και να πραγματοποιήσεις τις δραστηριότητες οπότε σε αυτό το σημείο πιστεύω ότι αυτό έχει επιτευχθεί αρκετά..

Ερ: Κατανοητό... Ας δούμε για την Προσαρμοστικότητα....

Συνεν. Είναι.. και σε αυτό συμφωνώ απόλυτα ... επειδή ακριβώς δεν σου έχει στεγανά και δεν έχεις ένα «μπούσουλα» να πατάς πάνω όπως τα τωρινά προγράμματα και να πηγαίνεις τυφλοσουρτι, σου δίνει την δυνατότητα για διαφοροποιημένη διδασκαλία..και βιωματική.. και ομαδοσυνεργατική ..διάφορες τεχνικές και να προσαρμόσεις το ΠΣ ανάλογα στο επίπεδο των μαθητών σου και στις ικανότητες τους.. σου δίνει αυτή την δυνατότητα σε μεγάλο βαθμό... ακριβώς επειδή σε αυτό δεν υπάρχουν στεγανά και κάποια συγκεκριμένα ... πλαίσια στα οποία θα πρέπει να κινηθούμε...

Ερ: Συμπερίληψη...

Συνεν. Πάντα... ας το πάρουμε από πολύ παλιά, η ΠΕ και οποιαδήποτε καινοτόμα δράση μπήκε στο σχολείο, για τους εκπαιδευτικούς που το αγαπήσανε και το κάνουν πραγματικά ήταν κάτι μαγικό ο τρόπος που δένουν τους μαθητές σε ομάδα... όταν οι μαθητές δεθούν σε ομάδα .. μιλάω για ένα συμπεριληπτικό σχολείο όπου έχει επιτευχθεί ο σεβασμός... οπότε σίγουρα ...σε μεγάλο βαθμό .. την συμπερίληψης και την ένταξη όχι μόνο ευάλωτων

κοινωνικών ομάδων, όπως οι Ρομά αλλά και μαθητών που προέρχονται από διαφορετικό πολιτισμικό περιβάλλον αλλά με ανάγκες και ιδιαίτερες ικανότητες κλπ

Ερ: Ωραία...πάμε τώρα για κάποια πιο συγκεκριμένα χαρακτηριστικά που ισχυρίζονται οι κατασκευαστές του ΠΣ ότι αποκτά το νέο Π.Σ :

A. Να είναι αυτόνομο αλλά και ενιαίο για όλους τους βηματισμούς και για όλες τις τάξεις, με ιδιαίτερη έμφαση σε κοινές αρχές διδασκαλίας και μάθησης που συνδέονται με τη διεπιστημονικότητα και τη αισθηματικότητα.

B. Να διαχέεται στα ΠΣ των άλλων μαθησιακών-διδασκτικών πεδίων μέσω των αρχών και των αξιών της αειφόρου ανάπτυξης, με ανάλογη θεματολογία (Θεματικά Πεδία, Θεματικές Ενότητες), προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα (θεμελιώδεις γνώσεις, εντοπισμός και διερεύνηση του ζητήματος/προβλήματος και δράσεις), μεθοδολογικές προσεγγίσεις / δραστηριότητες και εκπαιδευτικό υλικό από συγκεκριμένο γνωστικό ή γνωστικά αντικείμενα και επιλεγμένες ηλεκτρονικές πηγές.

Γ. Να εφαρμόζεται η επίλυση προβλήματος ως βασική διδακτική στρατηγική για τη διαχείριση των περίπλοκων περιβαλλοντικών ζητημάτων και προβλημάτων

Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι είναι ορατά αυτά τα χαρακτηριστικά στο νέο Π.Σ.

Δώστε παραδείγματα. Κατά πόσο συμφωνείτε εσείς προσωπικά με τις συγκεκριμένες επιλογές;

Επαναλαμβάνω για να τα δούμε πάλι ένα ένα..

Αυτονομία

Συνεν. Θεωρώ ότι διαφαίνεται...ναι..δηλαδή συμφωνώ με αυτή την θέση...

Ερ: Διάχυση.

Συνεν. Σίγουρα διαχέεται αλλά εδώ είναι μια ένσταση δική μου.. (γέλια)... δηλαδή δεν μπορεί να αυτόνομο και ταυτόχρονα να διαχέεται στα υπόλοιπα γνωστικά αντικείμενα.. καταλάβατε... υπάρχει διάχυση μέσω των άλλων μαθημάτων.. η πρώτη θέση, να είναι αυτόνομο, βασίζεται στην διαθεματικότητα και διεπιστημονικότητα σίγουρα διαφαίνεται.. ίσως είναι και ο ευσεβής μου πόθος ότι δεν θα ισχύσει ... καταλάβατε...

Ερ: Ωραία...και το τρίτο ...η επίλυση προβλήματος...

Συνεν. Ναι... αυτό όντως στο ΠΣ , η επίλυση προβλήματος είχε εξέχουσα θέση.. είναι μια τεχνική που την είδαμε και μαζί με άλλες αλλά περισσότερο εστίασαμε σε αυτή και κάναμε και δραστηριότητες που εστιάζονται με την επίλυση προβλήματος... ναι συμφωνώ με αυτό...

Ερ: Κατά πόσο θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ. θα σας βοηθήσει να οργανώσετε καλύτερα τη διδασκαλία σας; Πως σκοπεύετε να το αξιοποιείτε για το σκοπό αυτό;

Συνεν. Εγώ πιστεύω θα με βοηθήσει πάρα πολύ γιατί ίσως επειδή είναι ο τρόπος που έχω δουλέψει .. το background που έχω .. έχω κάνει πάρα πολλά περιβαλλοντικά προγράμματα ... έχω ασχοληθεί .. έχω εστιάσει με βάση το 2^ο μεταπτυχιακό μου.. έχω ένα background.. πιστεύω ότι θα με βοηθήσει πάρα πολύ γιατί μου δίνει καινούργιες έννοιες ... μου δίνει καινούργιες τεχνικές ... μου δίνει και επιπλέον την δυνατότητα να εφαρμόσω περισσότερα πράγματα.. και διαφοροποιημένη όπως σας είπα πριν μέσα στην καθημερινή μου πρακτική...

Ερ: Ωραία .. πάμε τώρα να δούμε πιο εξειδικευμένες ερωτήσεις..η πρώτη μας ερώτηση είναι η εξής ...Πόσο καλά διατυπωμένα θεωρείτε ότι είναι τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα στο νέο Π.Σ; Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι βοηθούν εσάς προσωπικά στην οργάνωση της διδασκαλίας του μαθήματος;

Συνεν. Πιστεύω ότι είναι αρκετά καλά διατυπωμένα.. είναι με σαφήνεια και ακρίβεια ... και βοήθα πάρα πολύ αυτό γιατί έχεις τον σκοπό .. έχεις τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα οπότε ξέρεις να σχεδιάσεις.. δηλαδή τι πρέπει... είναι ο σκοπός αυτός... περιμένω από αυτό που θα κάνω να πάρω αυτά τα αποτελέσματα.. έχω την αρχή και το τέλος οπότε έχοντας την αρχή και το τέλος έχεις την δυνατότητα να τροποποιήσεις ότι χρειαστεί... σου δίνεται αυτή η δυνατότητα... οπότε θεωρώ ότι είναι πολύ σημαντικό .. και πολύ βοηθητικό

Ερ: Πως κρίνετε το περιεχόμενο (ύλη) που έχει συμπεριληφθεί στο νέο Πρόγραμμα Σπουδών; Βέβαια εδώ μιλάμε περισσότερο για αρχές παρά για ύλη...

Συνεν : το περιεχόμενο δεν είναι ακριβώς περιεχόμενο.. εμείς είχαμε να μελετήσουμε κάποια σενάρια.. έτσι κάποια σχέδια για το αειφόρο σχολείο.. κάποιες δραστηριότητες .. εντάξει θεωρώ ότι είναι αρκετό το εύρος και σου δίνει την δυνατότητα να κάνεις εσύ τις επιλογές... με το δεδομένο ότι εδώ δεν υπάρχει συγκεκριμένη ύλη όπως στα άλλα γνωστικά αντικείμενα ... εντάξει ... είναι πλούσια .. πιστεύω ότι είναι αρκετή .. θα μπορούσε να είναι και περισσότερη χωρίς ωστόσο να πούμε έτσι ώστε να επιβαρύνονται οι συνάδελφοι ή να χάνονται.. είχε μια καλή ταξινόμηση όλο αυτό ... δεν ήταν χαοτικό.. ήταν ταξινομημένο σωστά και μπορούσες να πατήσεις και να ψάξεις.. δεν χανόσουν...

Ερ: Ωραία..Ποια είναι η γνώμη σας για την οργάνωση του περιεχομένου του Π.Σ. σε ευρύτερα θεματικά πεδία τα οποία εξελίσσονται από τάξη σε τάξη; Πως πιστεύετε πως θα λειτουργήσει αυτή η καινοτομία;

Συνεν : τώρα βέβαια έχει περάσει και καιρός και δεν τα θυμάμαι καλά ... είχαμε τους βηματισμούς... την εναλλαγή των τάξεων... θεωρώ για μένα.. τώρα βέβαια δεν είμαι και τόσο αντικειμενική... θεωρώ ότι είναι εξαιρετικός ο τρόπος που έχει επιτευχτεί αυτό.. και η μετάβαση από την μια βαθμίδα στην άλλη.. από νηπιαγωγείο, δημοτικό, γυμνάσιο.. αλλά και μεταξύ των τάξεων... μπορείς να ξεκινήσεις από την πρώτη .. στην Δευτέρα και μετά να το συνεχίσεις.. να το διευρύνεις.. να το τροποποιήσεις... σαν λογική και φιλοσοφία, εγώ συμφωνώ απόλυτα σε αυτό..

Ερ: Επομένη ερώτηση ... Κατά πόσο το περιεχόμενο του νέου Π.Σ. απαντά στις σύγχρονες κοινωνικές προκλήσεις και συνθήκες: π.χ. περιβαλλοντικές προκλήσεις, πολυπολιτισμικότητα, παγκοσμιοποίηση, συμπερίληψη κ.λπ.); Δώστε παραδείγματα;

Συνεν : σε πάρα πολύ μεγάλο βαθμό... διότι ας πάρουμε ένα παράδειγμα.. την κλιματική αλλαγή .. ας ξεκινήσουμε από την κλιματική αλλαγή ... σαν έννοια εμπλέκει πάρα πολλά γνωστικά πεδία.. άρα διεπιστημονικότητα... και διαθεματικότητα, διάχυση σε όλα τα άλλα τα μαθήματα... από κει και πέρα από ποια πλευρά να την πάρουμε ... από την περιβαλλοντική μετανάστευση ... άρα δεν ακουμπά ένα πάρα πολύ σημαντικό κοινωνικό ζήτημα για μαθητές που έρχονται στα σχολεία μας, μαθητές με διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο .. μετανάστες ... οικονομία.. αλληλοσεβασμός... ενσυναίσθηση... αποδοχή της διαφορετικότητας.. πόσα πράγματα αυτή την στιγμή δεν ακουμπάνε πάν στις κοινωνικές δεξιότητες που θέλουμε εμείς να αποκτήσουν οι μαθητές μας.. πέρα από τις γνώσεις τις ακαδημαϊκές

Ερ: Πως κρίνετε το περιεχόμενο του νέου Π.Σ. σε σχέση με τον χρόνο που διατίθεται για τη διδασκαλία του μαθήματος; Τι θα προτείνατε να αλλάξει ως προς την ύλη (συγκεκριμένες προτάσεις), ώστε να είναι επαρκέστερος ο διαθέσιμος διδακτικός χρόνος;

Συνεν : ωραία.. αυτό δεν το έχω κατανοήσει πλήρως..δηλαδή πόσες ώρες θα μπει η αειφορία στο ωρολόγιο πρόγραμμα ... δεν το έχω κατανοήσει ακριβώς... μήπως εσείς γνωρίζετε κάποια πράγματα περισσότερο?

Ερ: ναι.. εξ όσων ξέρω δεν είναι αυτόνομο μάθημα αλλά διατρέχει τα υπόλοιπα μαθήματα.. ας πούμε οι δάσκαλοι το εντάσσουν στην μελέτη περιβάλλοντος.. το συνδέουν με τα εργαστήρια δεξιοτήτων ... φυσικά είναι και θέμα του εκπαιδευτικού πως θα το εντάξει... πχ άλλοι το συνδέουν με την Γεωλογία .. στις θετικές επιστήμες κλπ.. η λογική είναι να διατρέχει τα υπόλοιπα μαθήματα...

Συνεν : ναι.. αν θεωρήσουμε ότι ένας εκπαιδευτικός ενστερνίζεται αυτές τις απόψεις και αγκαλιαστεί από τους εκπαιδευτικούς μπορεί να το εντάξει και σε όλα τα μαθήματα... για να το κάνει βεβαία αυτό προϋποθέτει να έχει κάνει ένα πολύ καλό σχεδιασμό στην διδασκαλία

του... τώρα αν πάμε ξεκομμένα και να πούμε ότι το βάζουμε στα εργαστήρια δεξιοτήτων αποκλειστικά .. εεε... θεωρώ ότι υπάρχει ένα θέμα.. στις μεγάλες τάξεις... στην Πέμπτη και στην Έκτη που είναι μια ώρα την εβδομάδα εκεί δεν νομίζω ότι ο εκπαιδευτικός έχει πολλά περιθώρια να κάνει κάτι.. άρα ή θα πρέπει να αυξηθεί και για τις μεγάλες τάξεις ή θα πρέπει να υπάρχει η δυνατότητα να πηγαίνει με την Γεωλογία, την φυσική, τις θετικές επιστήμες... την πληροφορική ώστε να εξοικονομήσουν έτσι περισσότερο χρόνο...

Ερ: Ωραία...επομένη ερώτηση ... Ποιες αλλαγές θα προτείνατε για το ΠΣ; Τι κρίνετε ότι πρέπει να αλλάξει; π.χ. ως προς τη διάταξη ή την προσθήκη/αφαίρεση επιμέρους ενοτήτων;

Συνεν : όχι δεν θα έλεγα να αφαιρεθεί.. σε καμία περίπτωση... να προστεθεί ίσως.. λίγο περισσότερο κάποιες πρακτικές.. εμείς ξεκινήσαμε να φτιάχνουμε το σενάριο πατώντας σε κάποια παραδείγματα που είχαμε για το αειφόρο σχολείο, ίσως εκεί να επιμείνουμε περισσότερο και να υπάρχουν κάποια περισσότερα παραδείγματα που να δουν μαζί οι επιμορφούμενοι με τους επιμορφωτές... να κατανοήσουν όλοι την φιλοσοφία του... γιατί σε αυτό διατέθηκε λιγότερος χρόνος.. λίγο θα έπρεπε να επιμείνουμε αυτό μόνο.. όχι να προστεθεί κάτι περισσότερο.. λίγο η δομή να διαφοροποιηθεί...

Ερ: Ωραία... επόμενη ερώτηση / τοποθέτηση ...Οι κατασκευαστές του νέου Π.Σ. διακηρύσσουν μια προοδευτική-μαθητοκεντρική παιδαγωγική φιλοσοφία/λογική ισχυριζόμενοι ότι: *«Τα ΠΣ προωθούν την ενεργό συμμετοχή και συνεργασία όλων των μαθητών/τριών, μέσω της δημιουργίας περιβαλλόντων καθοδηγούμενης μάθησης, αυτενέργειας, συνεργατικής δράσης σε ομάδες, διερευνητικής μάθησης, βιωματικής προσέγγισης, συνεργατικής επίλυσης προβλήματος, επικοινωνιακής προσέγγισης, και μετασχηματιστικής λογικής»*. Κατά πόσο θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ πράγματι διαπνέεται από αυτή την παιδαγωγική φιλοσοφία; Δώστε ενδεικτικά παραδείγματα.. Θα τα ξαναδιαβάσω βεβαία...

Συνεν : όχι όχι... τα άκουσα... βεβαίως προωθούν μαθητοκεντρικές, συνεργατικές μεθόδους.. είναι καθοδηγούμενη διότι δεν μπορούμε να αφήσουμε την ομάδα μόνη της .. ο εκπαιδευτικός έχει ένα συντονιστικό και καθοδηγητικό ρόλο χωρίς όμως να είναι αυτός αρχηγός.. να κατευθύνει .. νομίζω ότι τα περιέχει όλα αυτά...

Ερ: Θυμάστε και κάποια παραδείγματα?

Συνεν : όχι δυστυχώς..όμως αυτές είναι οι αρχές του μαθήματος

Ερ: Σχετικό είναι και το επόμενο ερώτημα.. Κατά πόσο συμφωνείτε ότι η παραπάνω προοδευτική-μαθητοκεντρική λογική είναι κατάλληλη για τη διδασκαλία του μαθήματός σας;

Συνεν : 100%. Πάνω σε αυτή τη λογική στηρίζεται.. δεν το διαπραγματεύομαι...

Ερ: Ωραία.. 5 ερωτήσεις έχουμε ακόμα... Πώς δέχτηκαν γενικά οι εκπαιδευτικοί της ειδικότητας σας το νέο ΠΣ; Είχατε κάποια ανατροφοδότηση;

Συνεν : εννοείται από συναδέλφους που παρακολούθησαν την επιμόρφωση?

Ερ: :όχι απαραίτητα.. και από άλλους εκπαιδευτικούς που το είδαν ή ακόμα καλύτερα το εφάρμοσαν.. πχ έχει γίνει πιλοτική εφαρμογή του σε πειραματικά σχολεία...

Συνεν : όχι.. δυστυχώς δεν έχω ακούσει.. δεν έχω κάποια ακούσματα γιατί δεν έχω ας πούμε κάποια σχολεία πειραματικά στην παιδαγωγική μου ευθύνη... ας πούμε στην Λαμία που έχουμε ένα πειραματικό δεν έχω μιλήσει με τους συναδέλφους.. εδώ έχουμε και το εξής πρόβλημα... έφυγαν όλοι οι εκπαιδευτικοί και μείναμε μόνο με τους αναπληρωτές... τώρα όμως με συναδέλφους που παρακολούθησαμε μαζί την επιμόρφωση .. εεε... θεωρώ ότι τα ακούσματα και η υποδοχή ήταν πάρα πολύ καλή... και περιμένουμε όλοι τώρα να δούμε το ενδιαφέρον των εκπαιδευτικών όταν εκκινήσει πλέον η επιμόρφωση τους και η εφαρμογή στο σχολείο..

Ερ: Λαμβάνοντας υπόψη α) την επαγγελματική ετοιμότητα των διδασκόντων, β) τις υλικές συνθήκες-υποδομές και γ) την κουλτούρα των ελληνικών σχολείων θεωρείτε πως θα μπορούσαν να ανακύψουν δυσκολίες στην εφαρμογή του νέου Π.Σ. και ποιες;

Συνεν : ναι.. θεωρώ.. καταρχήν ας τα αναφέρουμε ένα ένα.. η έλλειψη της υλικοτεχνικής υποδομής μέσα στα σχολεία μας... το δεύτερο είναι η ετοιμότητα των εκπαιδευτικών ... δεν είναι έτοιμοι οι εκπαιδευτικοί.. είναι ένα μικρό ποσοστό των εκπαιδευτικών έτοιμοι να μπουν σε αυτή την διαδικασία .. έχουμε εκπαιδευτικούς που θέλουν μπουν στην τάξη και να έχουν μπροστά τους το βιβλίο του εκπαιδευτικού και να είναι σίγουροι σε αυτό που κάνουν... να πατάνε πάνω στην πεπατημένη.. δύσκολα πειραματίζονται... νιώθουν ανασφάλεια... καινούργιο... όπως έγινε μια με τα εργαστήρια δεξιοτήτων... φέτος άνοιξε λίγο να διαφαίνεται... και να εμπλέκονται λίγο πιο ενεργά και να το βλέπουν πιο θετικά... σίγουρα... θυμίστε μου και το 3°..

Ερ: και την κουλτούρα των ελληνικών σχολείων

Συνεν : ναι οπωσδήποτε είναι και ζήτημα κουλτούρας διότι τα συγκεκριμένα προγράμματα για να εφαρμοστούν και γενικά όλες αυτές οι νέες μέθοδοι απαιτεί μια πάρα πολύ καλή συνεργασία μέσα στον σύλλογο διδασκόντων ... δυστυχώς οι δικοί μας δεν έχουν μάθει να συνεργάζονται .. μπορεί να συνεργάζονται σε απλά πράγματα αλλά σε θέματα πάνω στα γνωστικά τους αντικείμενα , στους μαθητές τους δυστυχώς δεν είναι έτοιμοι να το αποδεχτούν αυτό. Είναι κρυμμένοι πίσω από αυτήν την αυτονομία που λένε του

εκπαιδευτικού .. κλείνω την πόρτα της τάξης μου και το τι κάνω μέσα δεν θέλω να το ξέρει κανένας άλλος.. δύσκολα λοιπόν ανοίγουν τις τάξεις τους για να μοιραστούν πράγματα με συναδέλφους... εκεί θεωρώ ότι θέλουμε δουλειά πολύ ακόμη...

Ερ: Καταλαβαίνω ... η επομένη ερώτηση βεβαία είναι θεωρητική εδώ μάλλον γιατί δεν έχετε κάνει πιλοτική.. εδώ μάλλον θα πούμε με βάση την επιμόρφωση.. ποιες ήταν οι σημαντικότερες δυσκολίες/αδυναμίες του ΠΣ που εντοπίσατε εσείς προσωπικά; Ποια ήταν τα σημαντικότερα θετικά στοιχεία του που διαπιστώσατε στην πράξη;

Κάποια θετικά στοιχεία που εντοπίσατε; Διαφοροποίηση σε σχέση με παλαιότερα;

Συνεν : με βάση την επιμόρφωση μου θα πω ότι αντιμετωπίσαμε κάποιες δυσκολίες ας πούμε στα σχέδια ... στην πρώτη δραστηριότητα που ήταν να κάνουμε κάποιο σχέδιο για την σχολική χρονιά πάνω στο αειφόρο σχολείο .. εκεί ζοριστήκαμε.. γιατί έπρεπε να το δούμε περισσότερο .. με παραδείγματα .. πήγαμε λίγο τυφλά εκεί, στο ψάξιμο.... Και επίσης στο τέλος να φτιάξουμε ένα σενάριο.. και να το δούμε.. εκεί ήθελε λίγο περισσότερο χρόνο σαν ομάδα να ασχοληθούμε και να το ψάξουμε περισσότερο... άρα λοιπόν θα θέλαμε λίγο περισσότερο καθοδήγηση στον σχεδιασμό...

Ερ: Κάποια θετικά στοιχεία που εντοπίσατε; Διαφοροποίηση σε σχέση με παλαιότερα;

Συνεν : ναι... σας λέω και πάλι, για μένα, από την εμπειρία μου, από το βρίσκομαι μέσα στην περιβαλλοντική, το λατρεύω αυτό το κομμάτι.. έχω δει πολλά αποτελέσματα μέσα στην τάξη μου ως μάχιμη εκπαιδευτικός ... θα έπρεπε το βασικό μας ΠΣ να είναι αυτό για την αειφορία και από εκεί και πέρα να συνδυάζεται με τα υπόλοιπα των γνωστικών αντικειμένων.. όχι να μπαίνει η αειφορία στα άλλα γνωστικά αντικείμενα.. να είναι η αειφορία βασική και να μπαίνουν εκεί τα υπόλοιπα γνωστικά αντικείμενα...

Ερ: Ωραία... 2 ερωτήσεις ακόμα... Η επιμόρφωση κατά την πιλοτική φάση .. ε σεις βεβαία δεν κάνατε πιλοτική αλλά κάνατε επιμόρφωση ... ήταν αποτελεσματική ώστε να γίνουν σαφή και να προωθηθούν τα νέα στοιχεία του ΠΣ στους εκπαιδευτικούς; Τι θα θέλατε να γίνει περισσότερο;

Συνεν : όχι.. για μένα ήταν πολύ καλή η οργάνωση... ήταν ξεκάθαρο το υλικό που μας δόθηκε.. απλά για μένα δύο τρία πραγματάκια που σας ανέφερα παραπάνω..ας πούμε λίγο να εστιάσουμε στον σχεδιασμό.. περισσότερα παραδείγματα κλπ.. πράγματα απαραίτητα για την επομένη φάση... για να είναι ξεκάθαρο στους εκπαιδευτικούς...

Ερ: Τελευταία ερώτηση για να σας αποδεσμεύσω κιόλας. Κλείνοντας τη συζήτησή μας ποιες συγκεκριμένες προτάσεις θα είχατε να κάνετε για πιθανή βελτίωση του νέου Π.Σ.;

Συνεν : θεωρώ ότι θα έπρεπε να υπάρχουν με βάση όλη αυτή την συζήτηση που κάνουμε λίγο περισσότερα παραδείγματα ... υλικό... για να μπορούν να βοηθηθούν οι εκπαιδευτικοί στον σχεδιασμό τους.. εε... περισσότερα παραδείγματα στον σχεδιασμό .. ίσως περισσότερα σενάρια... θα μπορούν να τα μελετήσουν και να προχωρήσουν ... να βασιστούν ... να έχουν μια αρχή και να σχεδιάζουν...

Ερ: Σας ευχαριστώ πολύ

Συνεν Εγώ σας ευχαριστώ

(Ε6)

Καλησπέρα σας, αρχικά θα ήθελα να σας ευχαριστήσω για την αποδοχή της πρόσκλησης μου να συμμετάσχετε στην παρούσα έρευνα, η οποία διεξάγεται στα πλαίσια της διπλωματικής μου εργασίας στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών του Τμήματος Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου με θέμα: «Απόψεις επιμορφωτών εκπαιδευτικών για το νέο Πρόγραμμα Σπουδών σχετικά με το Περιβάλλον και την Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη».

Η παρούσα συνέντευξη έχει ως στόχο την καταγραφή των απόψεών σας για το νέο πρόγραμμα σπουδών όπως το μελετήσατε και το εφαρμόσατε κατά τη φάση της πιλοτικής εφαρμογής του στο σχολείο σας.

Οι απόψεις σας θα αξιοποιηθούν για τη βελτίωση των νέου προγράμματος σε συνδυασμό με όλα τα άλλα συμπεράσματα της πιλοτικής φάσης εφαρμογής του.

Είμαι στην διάθεση σας να απαντήσω σε οποιαδήποτε απορία έχετε και αν επιθυμείτε μπορείτε να διακόψετε την διαδικασία της συνέντευξης όποτε εσείς το θέλετε εφόσον δεν νιώθετε καλά. Η συνομιλία μας θα καταγραφεί με ψηφιακά μέσα και εν συνέχεια θα μεταγραφεί για να μελετηθεί. Εφόσον θελήσετε μπορώ να σας αποστείλω το μεταγραμμένο αρχείο. Επίσης διασαφηνίζω ότι θα διατηρηθεί η ανωνυμία σας μιας και μόνο εγώ γνωρίζω την ταυτότητά σας. Συμφωνείτε; Να ξεκινήσουμε;

Συνεν. Ναι...

Ερ: Ευχαριστώ πολύ! Ξεκινάμε με κάποια τυπικά δημογραφικά. Φύλο

Συνεν. Γυναίκα

Ερ:..Ειδικότητα?

Συνεν. Είμαι μηχανολόγος .. εκπαιδευτικός τεχνολόγος μηχανολόγος μηχανικός από την ΑΣΕΤΕΜ-ΣΕΛΕΤΕ...η πρώτη και γεωλόγος η δεύτερη..

Ερ:..ΠΕ?

Συνεν. ΠΕ82 το πρώτο ΠΕ 04.05 το δεύτερο...

Ερ: Σπουδές

Συνεν. 2 σχολές και μεταπτυχιακό

Ερ: Χρόνια υπηρεσίας?

Συνεν. : 32

Ερ: Πολύ ωραία... Τώρα διδάσκετε σε κάποιο σχολείο?

Συνεν. ...τα τελευταία δέκα χρόνια όχι ... ασχολούμαι με την μη τυπική εκπαίδευση...

Ερ: Αλλά έχετε κάνει την επιμόρφωση για να δράσετε ως επιμορφωτής των εκπαιδευτικών.. σωστά?

Συνεν. Στο ΙΕΠ ήμουν επιμορφώτρια πολλαπλασιαστρια στα εργαστήρια δεξιοτήτων.. στο πιλοτικό στάδιο και τώρα έχω περάσει άλλα δύο προγράμματα που δεν μας κάλεσαν ενώ έχουμε περάσει την εκπαίδευση περιμένουμε.. το ένα είναι για την αειφορία .. και περιμένω τώρα να μας καλέσουν για να επιμορφώσουν..

Ερ: Αναφέρεστε στο σεμινάριο που έγινε πέρυσι άνοιξη καλοκαίρι..

Συνεν. Ναι... το κάναμε Μάιο Ιούνιο, θεωρητικά πιστοποιηθήκαμε αλλά δεν έχουμε λάβει κάτι από το ΙΕΠ.. και περιμένουμε γιατί μας έχουν πει ότι θα εκπαιδεύουμε εκπαιδευτικούς τώρα..

Ερ: Από ότι καταλαβαίνω δεν έχετε κάνει πιλοτική εφαρμογή αλλά έχετε κάνει επιμόρφωση.. Είναι η επιμόρφωση με τον κύριο Καλαϊτζίδη, σωστά?

Συνεν. : Ναι.. ναι, ακριβώς

Ερ: Κατάλαβα..πως οργανώνετε ένα τυπικό, καθημερινό σου μάθημα? Δεν κάνετε βέβαια τώρα αλλά πως το κάνατε ή και πως προτείνετε ως επιμορφωτής...Σε ποια υλικά και στοιχεία στηρίζεστε σε αυτό? Που αντλείτε τις πηγές σας?

Συνεν. : γενικότερα για να κάνω μια διδασκαλία έπρεπε να βασιστώ στην θεματική.. σε τι μαθητές έχω από κάτω.. στο ποσό μπορώ να χρησιμοποιήσω τα οπτικά μέσα.. αυτό είναι

πολύ σημαντικό.. γιατί αλλιώς δεν μπορείς να τραβήξεις τον μαθητή.. αλλά τα τελευταία χρόνια που δίδασκα τεχνολογία στο γυμνάσιο.. αυτό έχει μια δομημένη εργασία ας πούμε σε πανεπιστημιακό στυλ.. με θεματικές ενότητες .. συγκεκριμένα πράγματα κλπ.. εκεί εκπαίδευα τους μαθητές πάνω σε αυτό και πώς να συγγράψουν μια εργασία... οι μαθητές κατασκεύαζαν.. είχα φτιάξει ένα εργαστήριο και οι μαθητές κατασκεύαζαν.. αλλά και στο ΕΠΑΛ... έκανα διάφορα θέματα της ειδικότητας μου ... αρκετή προετοιμασία .. μερικά μαθήματα ήθελαν περισσότερη προετοιμασία ... ας πούμε αυτά για τις Πανελλήνιες...

Ερ: *όσον αφορά το μάθημα που εξετάζουμε... το Περιβάλλον και Εκπαίδευση για την αειφόρο ανάπτυξη ...μιας και θα εκπαιδεύσετε άλλους εκπαιδευτικούς , τι θα τους προτείνετε...*

Συνεν. : κοιτάζετε το συγκεκριμένο δεν είναι μάθημα

Ερ: *σωστά.. δεν είναι μάθημα ...σε εισαγωγικά ίσως*

Συνεν. : δεν θα το έλεγα μάθημα ... είναι μια τεραστία θεματική... δεν θα τους προτρέψω.. επί της ουσίας θα του προέτρεπα για εξάσκηση να επιλέξουν την θεματική που τους ενδιαφέρει .. να στηριχτούν πάνω στις αρχές.. να δουν συγκεκριμένα πως δουλεύεται ένα τέτοιο πρόγραμμα μη τυπικής εκπαίδευσης.. και από εκεί και περά να το σχεδιάσουν μονοί τους... βιβλιογραφία υπάρχει άπειρη.. του Καλαϊτζίδη έχω κάνει και παλιότερα σεμινάρια..από το 2014.. ένα παρά πολύ ωραία δομημένο πρόγραμμα.. το οποίο ακόμα το έχω στο μυαλό μου.. και το δουλεύω μέσα από όλα αυτά... πάντα έχοντας αρχές δημοκρατίας .. πάντα έχοντας στο μυαλό μου ότι πρέπει να φροντίσουμε μείωση σε οποιοδήποτε επίπεδο.. και στην παράγωγη .. ΕΕΕ.. έτσι ώστε να μην έχουμε απορρίμματα .. ενεργεία.. τα έχω όλα στα μυαλό μου.. και φυσικά όνειρο μου ήταν πάντα .. θα ήθελα το σχολείο των ονείρων μου... το έχω σχεδιάσει στο κεφάλι μου... και φυσικά θα είναι αειφορικό ... (γέλια) .. θέλω να έχει τις αρχές των μεγάλων παιδαγωγών του 19^{ου} και 20^{ου} αιώνα.. αυτό θα μου άρεσε παρά πολύ..

Ερ: *Σας το εύχομαι .. αν κάποιος εκπαιδευτικός ξεκινούσε τώρα να διδάξει το μάθημα του, ποιες πηγές θα του προτείνετε? Έντυπο υλικό, διαδίκτυο, σενάρια ας πούμε...*

Συνεν. : σενάρια έχω στο μυαλό μου ας πούμε στο φωτόδεντρο ... δεν είναι πολλά ... έτσι ..και δεν είναι για όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης αρκετά ικανά ... είναι κάποια για να σου δώσουν ένα hint.. οπωσδήποτε θα του έλεγα.. θα δεις τα 3 αειφόρα προγράμματα σχολείων που κυκλοφορούν ως τώρα .. μετά της ΣΕΛΕΤ το ελληνικό αειφόρο σχολείο.. και το πρότυπο της αειφόρου που έχει ο Καλαϊτζίδης.. να διαβάσει τις αρχές της UNESCO.. της UNECE..

και άλλες ευρωπαϊκές σελίδες που ασχολούνται με την κλιματική αλλαγή.. έχω κρατήσει κάποια πράγματα που θα τα ήθελα ως βιβλιογραφία..

Ερ: Ξεκινάμε με μια πρώτη σας εντύπωση από το Νέο ΠΣ. Μια γενική εκτίμηση..κάποια τοποθέτηση. Θα πάμε βέβαια και σε επιμέρους κομμάτια αργότερα,, μια γενική άποψη...

Συνεν. : ως μάθημα μου αρέσει .. μου αρέσει πάρα πολύ... δεν θυμάμαι πολλές λεπτομέρειες γιατί πέρασε ο καιρός και έχω ασχοληθεί με πολλά... θυμάμαι βεβαία ότι ακλουθούσε τις γενικές αρχές της αειφόρου.. του Καλαϊτζίδη.. γενικά μου αρέσει πολύ... είναι πολύπλοκο... δεν εφαρμόζεται παντού και πάντα. Δεν μπορείς να δεις όλους τους δείκτες σε όλο το βάθος τους .. αλλά μου αρέσει.. με ικανοποιεί πάρα πολύ.. έχω πολλούς δείκτες σε πολλά πεδία και μου αρέσει... δεν ξέρω κατά ποσό θα είναι εύκολα εφαρμόσιμο για όλους..

Ερ: ναι.. θέλω να το συζητήσουμε αυτό στην συνέχεια...

Συνεν. Ωραία

Ερ: Ωραία .. ως προς ποια στοιχεία θεωρείτε ότι διαφοροποιείται το νέο ΠΣ σε σχέση με το προηγούμενο και πως τα κρίνετε αυτά τα στοιχεία?

Συνεν. Δεν μπορώ να απαντήσω καθόλου σε αυτή την απάντηση δυστυχώς.. δεν το έχω καθόλου

Ερ: Εάν σας ζητούσαν να αναφέρετε ορισμένα στοιχεία που καθορίζουν τη φυσιογνωμία του μαθήματος όπως αυτή καθορίζεται από το νέο Πρόγραμμα Σπουδών ποια θα λέγατε ότι είναι αυτά; Και που τα εντοπίζετε.

Συνεν. Όπως είπα δεν θυμάμαι λεπτομέρειες... όμως έχω στο μυαλό μου από την επιμόρφωση με τον Καλαϊτζίδη.. το θέμα της δημοκρατίας ... της ελεύθερης έκφρασης .. το θέμα της συμπεριφοράς των μαθητών... αλλά και των εκπαιδευτικών.. αυτό με ενδιαφέρει πολύ.. αυτό που λέμε ότι το σχολείο είναι αειφόρο .. δεν καταναλώνει ενέργεια.. εκμεταλλεύεται την ενεργεία .. πχ θα μπόρεσε να είχε φωτοβολταικά πάνω.. μια μικρή μονάδα ανεμογεννήτριας ... δύσκολο σε ένα αστικό σχολείο βέβαια.. αλλά θέλω να πω ότι αυτά με ενδιαφέρουν...

Ερ: Από ότι κατάλαβα το αειφόρο σχολείο σας έχει μείνει ιδιαιτέρως ως έννοια...

Συνεν. Πάρα πολύ. Αν ήταν δυνατόν να προχωρούσαμε σε όλα τα σχολεία.. σιγά σιγά .. δεν ξέρω.. είναι κάτι που με ενδιαφέρει πολύ..

Ερ: Ωραία..προχωράμε στην επόμενη..θα σας διαβάσω 2 θέσεις ... Ποια θέση ανάμεσα στις εξής δύο περιγράφει καλύτερα κατά τη γνώμη σας για το νέο Π.Σ.

- *Θέση Α: «Το νέο Π.Σ. προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές να αποκτήσουν γερές βάσεις για να ακολουθήσουν μετέπειτα εξειδικευμένες ακαδημαϊκές σπουδές»*
- *Θέση Β: «Το νέο Π.Σ. προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές ώστε να μπορούν να αξιοποιήσουν τις γνώσεις που απέκτησαν από το μάθημα στην καθημερινή τους ζωή ως αυριανοί ενήλικοι Πολίτες»*
Αν θέλετε τα ξαναδιαβάζω...

Συνεν. Η δεύτερη.. Η πρώτη δεν με εκφράζει ούτως ή άλλως (γέλια).

Ερ: Ωραία... Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ. έχει οργανικά ενσωματώσει τη χρήση των ΤΠΕ; Δώστε παραδείγματα

Συνεν. Νομίζω ότι την έχει ενσωματώσει.. δεν θυμάμαι παραδείγματα.. Πρώτον είναι απαραίτητο αλλά αν δεν την είχε ενσωματώσει θα το είχα στο νου μου... ότι κάτι πάει στραβά.. αυτό...

Ερ: Οι κατασκευαστές του Π.Σ. ισχυρίζονται πως έχουν επιχειρήσει το νέο αυτό Π.Σ. να έχει τα εξής χαρακτηριστικά:

- α) είναι ανοικτό σε σημαντικό βαθμό (ώστε να επιτρέψει τη μεγαλύτερη αυτενέργεια του εκπαιδευτικού να το προσαρμόζει στις συνθήκες της τάξης του)
- β) προσαρμόσιμο (στις ιδιαίτερες ανάγκες μαθητών με διαφορετικές ικανότητες)
- γ) συμπεριληπτικό (να εντάσσει ικανοποιητικά στη μάθηση μαθητές με διαφορετικά ενδιαφέροντα, επίπεδα γνώσης ή πολιτισμικό υπόβαθρο).

Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι έχει επιτευχθεί καθένας από τους παραπάνω τρεις στόχους;
Δώστε παραδείγματα

Ας τα δούμε πάλι άλλη μια φορά και θα σχολιάσουμε καθένα ξεχωριστά...

Ανοικτότητα...

Συνεν. Ναι, είναι σαφές....

Ερ: Προσαρμοστικότητα....

Συνεν. Ναι το ίδιο

Ερ: Συμπερίληψη...

Συνεν. Ναι και εδώ..

Ερ: Ωραία..πάμε τώρα για κάποια πιο συγκεκριμένα χαρακτηριστικά που ισχυρίζονται οι κατασκευαστές του ΠΣ ότι αποκτά το νέο Π.Σ :

A. Να είναι αυτόνομο αλλά και ενιαίο για όλους τους βηματισμούς και για όλες τις τάξεις, με ιδιαίτερη έμφαση σε κοινές αρχές διδασκαλίας και μάθησης που συνδέονται με τη διεπιστημονικότητα και τη αισθηματικότητα.

B. Να διαχέεται στα ΠΣ των άλλων μαθησιακών-διδασκτικών πεδίων μέσω των αρχών και των αξιών της αειφόρου ανάπτυξης, με ανάλογη θεματολογία (Θεματικά Πεδία, Θεματικές Ενότητες), προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα (θεμελιώδεις γνώσεις, εντοπισμός και διερεύνηση του ζητήματος/προβλήματος και δράσεις), μεθοδολογικές προσεγγίσεις / δραστηριότητες και εκπαιδευτικό υλικό από συγκεκριμένο γνωστικό ή γνωστικά αντικείμενα και επιλεγμένες ηλεκτρονικές πηγές.

Γ. Να εφαρμόζεται η επίλυση προβλήματος ως βασική διδακτική στρατηγική για τη διαχείριση των περίπλοκων περιβαλλοντικών ζητημάτων και προβλημάτων

Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι είναι ορατά αυτά τα χαρακτηριστικά στο νέο Π.Σ.

Δώστε παραδείγματα. Κατά πόσο συμφωνείτε εσείς προσωπικά με τις συγκεκριμένες επιλογές;

Επαναλαμβάνω για να τα δούμε πάλι ένα ένα..

Αυτονομία

Συνεν. Ναι... εξελίσσεται ανάλογα με το επίπεδο των μαθητών... πάει από το νηπιαγωγείο ως το γυμνάσιο ανάλογα με το επίπεδο των μαθητών.. κοιτάζτε τώρα η λέξη αυτονομία δεν μου ταιριάζει. Στα υπόλοιπα εντάζει αν βγάλουμε την αυτονομία..

Ερ: Διάχυση.

Συνεν. Διαχέεται.. από μόνο του αποκλείεται.. κάποιος πρέπει να κάνει την διάχυση.. δηλαδή αν δεν υπάρξει εκπαιδευτικός που είναι διατεθειμένος για να κάνει την διάχυση δεν μπορεί μόνο του... έχει την δυνατότητα να γίνει η διάχυση.. εξαιρετικά όμως.. με συνεργασίες εκπαιδευτικών διαφορετικών ειδικοτήτων.. μεταξύ τους..

Ερ: Ωραία..και το τρίτο ...η επίλυση προβλήματος...

Συνεν. Ναι το έχω δει και μου αρέσει η επίλυση προβλήματος ιδιαίτερα γιατί ξεκινάς από το πραγματικό.. δεν ξεκινάς από το θεωρητικό... έχεις ένα πρόβλημα όποιο και να είναι αυτό ...

και βλέπεις πως θα το λύσεις.. δεδομένα.. ζητούμενα... επιλογές λύσεων.. κριτική σκέψη.. έχει πάρα πολλά.. και μου αρέσει πολύ ως μέθοδος η επίλυση προβλήματος..

Ερ: Ωραία.. άρα συνολικά θεωρείτε ότι είναι ορατά όλα αυτά?

Συνεν. Ναι.. ναι...

Ερ: Κατά πόσο θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ. θα σας βοηθήσει να οργανώσετε καλύτερα τη διδασκαλία σας; Πως σκοπεύετε να το αξιοποιείτε για το σκοπό αυτό;

Συνεν. Είναι μια χαρά... αλλά εγώ βεβαία δεν είμαι αντικειμενική γιατί το ψιλότερα.. έχω μια γνώση αλλά είναι πάρα πολύ ωραία δοσμένο..

Ερ: Ωραία .. πάμε τώρα να δούμε πιο εξειδικευμένες ερωτήσεις..η πρώτη μας ερώτηση είναι η εξής ...Πόσο καλά διατυπωμένα θεωρείτε ότι είναι τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα στο νέο Π.Σ; Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι βοηθούν εσάς προσωπικά στην οργάνωση της διδασκαλίας του μαθήματος;

Συνεν. Θυμάμαι ότι υπάρχουν αλλά δεν θυμάμαι ανά τάξη.. νομίζω όμως ότι ήταν καλά διατυπωμένα.. σε κάποιο άλλο πρόγραμμα (όχι του ΙΕΠ) ήταν τόσο χάλια...

Ερ: Ωραία.. θεωρείτε ότι αυτό σας βοηθά στην διδασκαλία?

Συνεν. Ναι.. γιατί αποτελούν τους στόχους μου.. που μπορεί να επιλέγω ανάλογα την τάξη.. το προφίλ των μαθητών.. να προσέξω που να εστιάσω.. που να δώσω πιο πολύ έμφαση.. βοηθάμε εξαιρετικά.. είναι απαραίτητα...

Ερ: Λίγο γενική βεβαία, διότι εδώ δεν έχουμε ύλη με την κλασσική έννοια.. πως κρίνετε το περιεχόμενο (ύλη) που έχει συμπεριληφθεί στο νέο Πρόγραμμα Σπουδών;

Συνεν : ναι.. ναι... είναι μια χαρά... αυτό δίχως δεύτερη σκέψη..

Ερ: Ωραία..Ποια είναι η γνώμη σας για την οργάνωση του περιεχομένου του Π.Σ. σε ευρύτερα θεματικά πεδία τα οποία εξελίσσονται από τάξη σε τάξη; Πως πιστεύετε πως θα λειτουργήσει αυτή η καινοτομία;

Συνεν : δεν θυμάμαι τα θεματικά πεδία καθόλου.. έπρεπε να τα είχα ξαναδιαβάσει..

Ερ: Από αυτά που θυμάστε, ποια είναι η αίσθηση σας...

Συνεν . Η αίσθηση σου είναι πολύ καλή από την επιμόρφωση ...και τονίζω αν η αίσθηση μου είναι κακή δεν θέλω να συνεχίζω ούτε ένα πρόγραμμα.. την στιγμή που το τέλειωσα ήταν καλό..

Ερ: Επομένη ερώτηση ... Κατά πόσο το περιεχόμενο του νέου Π.Σ. απαντά στις σύγχρονες κοινωνικές προκλήσεις και συνθήκες: π.χ. περιβαλλοντικές προκλήσεις, πολυπολιτισμικότητα, παγκοσμιοποίηση, συμπερίληψη κ.λπ.); Δώστε παραδείγματα;

Συνεν : για μένα στο 100%

Ερ: Πως κρίνετε το περιεχόμενο του νέου Π.Σ. σε σχέση με τον χρόνο που διατίθεται για τη διδασκαλία του μαθήματος; Τι θα προτείνατε να αλλάξει ως προς την ύλη (συγκεκριμένες προτάσεις), ώστε να είναι επαρκέστερος ο διαθέσιμος διδακτικός χρόνος;

Συνεν : γενικά ο χρόνος με τον οποίο ασχολείσαι με την κάθε θεματική έχει να κάνει με το πώς..θα το πω... όχι μονό με τις γνωστικό επίπεδο.. αλλά και την διάθεση των μαθητών.. αλλά ακόμα και με την συναισθηματική φόρτιση... πως ήρθαν στο σχολείο..που σημαίνει ότι μπορεί αυτοί να σε καθυστερήσουν.. έχω μεγάλη εμπειρία.. διδάσκω πολλά χρόνια ... δεν μπορώ να πω με σιγουριά ότι είναι αρκετό.. λίγο ή πολύ.. έχει να κάνει και με αυτό τον παράγοντα που είναι ένας παράγοντας που δεν μπορείς να προσδιορίσεις .. γενικά είναι καλό.. δεν ξέρω πως θα είναι αν υπάρχει κάποια άλλη ιδιαιτερότητα.. κάποια κατάσταση που θα πρέπει να αντιμετωπιστεί..

Ερ: φαντάζομαι και εδώ είναι και ο εκπαιδευτικός που θα επέμβει... όπως είπατε και πριν..

Συνεν : Ακριβώς.. είναι πολύ σημαντικό.. και να έχει εμπειρία και ο εκπαιδευτικός.. η εμπειρία παίζει πάρα πολύ σημαντικό ρόλο.. μπορείς να χαθείς σε κατάσταση και να χάσεις τον έλεγχο... να χάσεις την τάξη..

Ερ: Ωραία..επομένη ερώτηση ... Ποιες αλλαγές θα προτείνατε για το ΠΣ; Τι κρίνετε ότι πρέπει να αλλάξει; π.χ. ως προς τη διάταξη ή την προσθήκη/αφαίρεση επιμέρους ενοτήτων;

Συνεν : με καλύπτουν αυτά.... Και το καθετί παραπάνω ο κάθε εκπαιδευτικός θα μπορεί να το δει.. από τις ανάγκες των μαθητών... από τις ερωτήσεις που θα του κάνουν.. για εμένα αυτό είναι αρκετό..

Ερ: Ωραία... επόμενη ερώτηση / τοποθέτηση ...Οι κατασκευαστές του νέου Π.Σ. διακηρύσσουν μια προοδευτική-μαθητοκεντρική παιδαγωγική φιλοσοφία/λογική ισχυριζόμενοι ότι: «Τα ΠΣ προωθούν την ενεργό συμμετοχή και συνεργασία όλων των μαθητών/τριών, μέσω της δημιουργίας περιβαλλόντων καθοδηγούμενης μάθησης, αυτενέργειας, συνεργατικής δράσης σε ομάδες, διερευνητικής μάθησης, βιωματικής προσέγγισης, συνεργατικής επίλυσης προβλήματος, επικοινωνιακής προσέγγισης, και

μετασχηματιστικής λογικής». Κατά πόσο θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ πράγματι διαπνέεται από αυτή την παιδαγωγική φιλοσοφία; Δώστε ενδεικτικά παραδείγματα.. Θα τα ξαναδιαβάσω βεβαία...

Συνεν : .. ναι.. είναι δεδομένο.. τα έχει όλα.. και συμφέρει (γέλια)

Ερ: Σχετικό είναι και το επόμενο ερώτημα.. Κατά πόσο συμφωνείτε ότι η παραπάνω προοδευτική-μαθητοκεντρική λογική είναι κατάλληλη για τη διδασκαλία του μαθήματός σας;

Συνεν : η καταλληλότερη..

Ερ: Ωραία.. Πώς δέχτηκαν γενικά οι εκπαιδευτικοί της ειδικότητάς σας το νέο ΠΣ; Είχατε κάποια ανατροφοδότηση;

Συνεν : τι να σας πω τώρα... από την επιμόρφωση τώρα.. έπεσα σε μια ομάδα γνωστών και μη εξαιρετέων.. της περιβαλλοντικής.. της αειφόρας... όλες οι απόψεις που εκφράστηκαν ήταν θετικές .. εκτός από μια/ένας εκπαιδευτικός τάξης που εξέφρασε το προβληματισμό που το βρήκε πολύ πολύπλοκο για να εφαρμοστεί .. δεν θυμάμαι λεπτομέρειες.. εκεί επενέβην εγώ γιατί εγώ το είχα εφαρμόσει... και είπα ωραία.. δεν χρειάζεται να εφαρμοστεί κατά γράμμα .. και στο τελευταίο κόμμα... θα επιλέξεις ...εγώ είπα ότι εφαρμόζεται .. το έχω κάνει.. αυτό ... αλλά εκφράστηκε προβληματισμός .. ότι είναι πολύπλοκο .. και δεν μπορούν να το εφαρμόσουν..

Ερ: Λαμβάνοντας υπόψη α) την επαγγελματική ετοιμότητα των διδασκόντων, β) τις υλικές συνθήκες-υποδομές και γ) την κουλτούρα των ελληνικών σχολείων θεωρείτε πως θα μπορούσαν να ανακύψουν δυσκολίες στην εφαρμογή του νέου Π.Σ. και ποιες;

Συνεν : λοιπόν ποιος θα κάνει αυτό το μάθημα.. αυτή είναι η ερώτηση μου.. είναι πολύ σημαντική... αυτός που θα το κάνει είναι αυτός που θα του το πετάξουν? Είναι αυτός που δεν θα το θέλει.. εκεί μπορώ να σας πω ότι δεν θα μπορούσε να εγγυηθεί κανείς την επιτυχία του... εάν όμως εμπίπτει στα ενδιαφέροντα του όπως και σε καθένα από εμάς, όταν πας να διδάξεις αυτό που γνωρίζεις το κάνεις καλά . άρα ο προβληματισμός μου είναι ποιος θα το κάνει.. θα προχωρήσει με τα σημερινά δεδομένα το ελληνικό σχολείο που βάζει τον καθηγητή που του περισσεύουν ώρες για να αναλάβει συμφώνα με το ωράριο του.. μόνο αυτόν θα βάλει να κάνει αυτό το πρόγραμμα? Αυτό για μένα είναι λάθος.. αυτό.. μπορώ να πω εξ ορισμού ότι έχει πιθανότητες να μην πάει καλά αν το αναλάβει κάποιος που θέλει ώρες για να συμπληρώσει... αν μπορούμε να ελέγξουμε αυτό τον παράγοντα τότε νομίζω ότι θα πάει πάρα πολύ καλά..

Ερ: Καταλαβαίνω ... η επομένη ερώτηση βεβαία είναι θεωρητική εδώ μάλλον γιατί δεν έχετε κάνει πιλοτική.. εδώ μάλλον θα πούμε με βάση την επιμόρφωση.. ποιες ήταν οι σημαντικότερες δυσκολίες/αδυναμίες του ΠΣ που εντοπίσατε εσείς προσωπικά; Ποια ήταν τα σημαντικότερα θετικά στοιχεία του που διαπιστώσατε στην πράξη;

Κάποια θετικά στοιχεία που εντοπίσατε; Διαφοροποίηση σε σχέση με παλαιότερα;

Συνεν : υπάρχουν σχολεία με κουλτούρα αειφορίας από μόνα τους γιατί υπάρχει ένα πυρήνας εκπαιδευτικών που ασχολείται με αυτά.. που είναι ανοιχτό μυαλά .. που έχουν ευήκοα ωτα.. έχω περιγράψει δηλαδή ένα εκπαιδευτικό μη τυπικής εκπαίδευσης.. που έχει ασχοληθεί.. και υπάρχουν σχολεία που είναι πολύ κλειστά, και για παράδειγμα .. ας το πω αυτό και ας θεωρηθεί πολυλογία.. έλαβα σήμερα τηλεφώνημα από κάποιον και μου λέει αν κάνουν κάποιο περιβαλλοντικό πρόγραμμα σε ποιο κριτήριο αξιολόγησης μπορούμε να το εντάξουμε... γιατί αν δεν μπαίνει σε κανένα κριτήριο αξιολόγησης γιατί να το κάνουμε.. τέλειωσα ... εκεί τέλειωσα.. σας λέω την πραγματικότητα τώρα... δεν μπορώ να πω τίποτα.. η πραγματικότητα είναι αυτή.. ότι υπάρχουν σχολεία με κουλτούρα αειφορίας και υπάρχουν σχολεία τα οποία σου τηλεφωνούν και σου λένε... σε ποιο κριτήριο αξιολόγησης εκπέμπει το περιβαλλοντικό πρόγραμμα.. γιατί αν δεν μπαίνει γιατί να το κάνουμε.. εντάξει εκεί σηκώνεις τα χέρια ψηλά... δεν θα πάνε πουθενά όταν δεν υπάρχει ένας φωτισμένος εκπαιδευτικός.. αυτά...

Ερ: Και όσον αφορά τις υποδομές..

Συνεν : Υποδομές έχουμε στα σχολεία ...έχουμε

Ερ: Ωραία... 2 ερωτήσεις ακόμα... Η επιμόρφωση κατά την πιλοτική φάση .. ε σεις βεβαία δεν κάνατε πιλοτική αλλά κάνατε επιμόρφωση ... ήταν αποτελεσματική ώστε να γίνουν σαφή και να προωθηθούν τα νέα στοιχεία του ΠΣ στους εκπαιδευτικούς; Τι θα θέλατε να γίνει περισσότερο;

Συνεν. για μας ήταν... για μας ήταν σαφής.. αλλά πάλι δεν αποτελώ τον μέσο όρο γιατί έχω ασχοληθεί με αυτά δέκα χρόνια.. για μένα ήταν .. και πολύ εύκολα,.. και πολύ άπλα.. μου την είπαν κιόλας... εσύ τα ξέρεις.. γενικά ήμασταν όλοι ... πάντως γενικά πιστεύω ότι κάποιος που έχει κάποια προσόντα.. και είναι σπουδαγμένος.. μια χαρά θα τα βγάλει...

Ερ: Ωραία..τόρα σε κάποιον που δεν έχει αυτό το background θα προτείνατε κάποια επιπλέον επιμόρφωση?

Συνεν. Σαν αίσθηση θα του πρότεινα να κάνει παρέα με μας.. να έρθει σε κανένα σεμινάριο... αυτό το λέω σε όλους.. Έλατε και θα βοηθηθείτε και στα μαθήματα σας.. Έλατε και θα βοηθηθείτε και στις σχέσεις με τους μαθητές... αυτό μας το λέω σε όλους τους

εκπαιδευτικούς.. και όσοι έχουν έρθει αυτό το πράγμα λένε.. ότι αλλάξαμε οπτική.., άλλαξαν οι σχέσεις με τους μαθητές μας.. κλπ..δηλαδή αυτοί πάνε προς την αειφορία τρεχάτοι.. αυτό είναι... δεν θέλουν άλλη θεωρία.. κανένα δια ζώσης θέλουν..

Ερ: Τελευταία ερώτηση. Κλείνοντας τη συζήτησή μας ποιες συγκεκριμένες προτάσεις θα είχατε να κάνετε για πιθανή βελτίωση του νέου Π.Σ.;

Συνεν τώρα αυτό είναι που δεν καλοθυμάμαι.. αλλά αν μπορούσε να γίνει.. εάν μπορούσε .. όταν εμείς θα εκπαιδευόμαστε.. αν μπορούσαμε να εκπαιδευόμαστε ομάδα της περιοχής μας .. έτσι ώστε να μπορεί να γίνει έστω και μια συνάντηση δια ζώσης.. έστω και μια.. αυτό να έχει μια θεματική.. και να είμαστε ως ομάδα πραγματική.. η οποία ομάδα εργασίας θα γνωρίζεται... θα έχει μια προσωπικότητα.. όχι ας πούμε να κάνουμε ένα WebEx.. ίσως κάτι περισσότερο.. ανταλλαγή κάλων πρακτικών στην πραγματικότητα..

Ερ: Άρα ουσιαστικά λέτε ότι δεν είναι τόσο το ΠΣ αλλά να συσφίξουν οι εκπαιδευτικοί την σχέση τους με την τοπική κοινωνία..με ανθρώπους που γνωρίζουν και να εκπαιδευτούν με αυτόν το τρόπο

Συνεν Ναι..να αποκτήσουν πραγματικές ομάδες εργασίας... πραγματικές ομάδες στις όποιες μπορούν να ανταλλάσουν καθημερινά.. εβδομαδιαία καλύτερα.. απόψεις .. τις πρακτικές τους.. να μοιράζονται τα αποτελέσματα ..όλα αυτά.. είμαι πάντα τις προσωπικής επαφής.. το υλικό μου αρέσει.. μια χαρά είναι.. όταν το κάναμε εμείς με τον Δημήτρη Καλαϊτζίδη σε εκπαιδευτικούς, σε σχολείο και καθίσαμε κάτω βγάλαμε σπουδαία πράγματα... και όταν λέω σπουδαία.. σποδιά.. εκεί είναι... αυτή είναι η δική μου άποψη.. δια ζώσης και ομάδες...

Ερ: Σας ευχαριστώ πολύ

Συνεν Εγώ σας ευχαριστώ

(Ε7)

Καλησπέρα σας, αρχικά θα ήθελα να σας ευχαριστήσω για την αποδοχή της πρόσκλησης μου να συμμετάσχετε στην παρούσα έρευνα, η οποία διεξάγεται στα πλαίσια της διπλωματικής μου εργασίας στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών του Τμήματος Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου με θέμα: «Απόψεις επιμορφωτών εκπαιδευτικών για το νέο Πρόγραμμα Σπουδών σχετικά με το Περιβάλλον και την Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη».

Η παρούσα συνέντευξη έχει ως στόχο την καταγραφή των απόψεών σας για το νέο πρόγραμμα σπουδών όπως το μελετήσατε και το εφαρμόσατε κατά τη φάση της πιλοτικής εφαρμογής του στο σχολείο σας.

Οι απόψεις σας θα αξιοποιηθούν για τη βελτίωση των νέου προγράμματος σε συνδυασμό με όλα τα άλλα συμπεράσματα της πιλοτικής φάσης εφαρμογής του.

Είμαι στην διάθεση σας να απαντήσω σε οποιαδήποτε απορία έχετε και αν επιθυμείτε μπορείτε να διακόψετε την διαδικασία της συνέντευξης όποτε εσείς το θέλετε εφόσον δεν νιώθετε καλά. Η συνομιλία μας θα καταγραφεί με ψηφιακά μέσα και εν συνεχεία θα μεταγραφεί για να μελετηθεί. Εφόσον θελήσετε μπορώ να σας αποστείλω το μεταγραμμένο αρχείο. Επίσης διασαφηνίζω ότι θα διατηρηθεί η ανωνυμία σας μιας και μόνο εγώ γνωρίζω την ταυτότητά σας. Συμφωνείτε; Να ξεκινήσουμε;

Συνεν. Ναι...

Ερ: Ευχαριστώ πολύ! Ξεκινάμε με κάποια τυπικά δημογραφικά. Φύλο

Συνεν. Γυναίκα

Ερ:..Ειδικότητα?

Συνεν. ΠΕ 60

Ερ: Σπουδές

Συνεν. Πέρα από το παιδαγωγικό έχω τελειώσει το μεταπτυχιακό μου με ειδίκευση στο περιβάλλον... στην περιβαλλοντική εκπαίδευση

Ερ: Χρόνια υπηρεσίας?

Συνεν. : 21 με 22

Ερ: έχετε κάνει επιμόρφωση προφανώς... Τώρα διδάσκετε σε κάποιο σχολείο?

Συνεν. ...ναι... διδάσκω κανονικά σε νηπιαγωγείο ... ήμουν στα πειραματικά νηπιαγωγεία για 8 χρόνια ...από το 2013... και πέρυσι έφυγα... 2^η χρονιά σε αυτό το σχολείο..

Ερ: Από ότι καταλαβαίνω δεν έχετε κάνει πιλοτική εφαρμογή αλλά μόνο την επιμόρφωση, σωστά?

Συνεν. : Ναι.. ναι .. έχω κάνει μονό την επιμόρφωση... με ενδιαφέρει το περιβάλλον .. ήμουν στους επιλαχόντες και με κάλεσαν τελευταία ώρα .. με κάλεσαν και την επομένη είχαμε ξεκινήσει .. κάπως έτσι έγινε.. δεν περίμενα να με καλέσουν.. γιατί δεν... φαντάστηκα με τα μόρια και έτσι... ότι θα καλούσαν από τα ΚΠΕ... τους πιο ειδικούς να το πω έτσι... παρόλα αυτά ήταν μεγάλη μου η χαρά και τέλειωσα και την επιμόρφωση και το σενάριο.. υπέροχα..

είχα και γνωστούς μέσα πολλούς.. γιατί ασχολούμαι με την περιβαλλοντική εκπαίδευση... οπότε συνεργαστήκαμε παρά πολύ όμορφα με τους υπόλοιπους..

Ερ: πότε έγινε η επιμόρφωση;

Συνεν. : Ιανουάριο , Φεβρουάριο.. παράλληλα είχα και την διαφοροποιημένη.. ήταν πολλές οι πληροφορίες...

Ερ: Κατάλαβα..πως οργανώνεις ένα τυπικό, καθημερινό σου μάθημα? Σε ποια υλικά και στοιχεία στηρίζεστε σε αυτό? Που αντλείτε τις πηγές σας?

Συνεν. : στο νηπιαγωγείο δουλεύει η εμπειρία να το πω σε αυτό το κομμάτι.. και θεωρώ ότι είναι πολύ σημαντική η φιλοσοφία του εκπαιδευτικού σε αυτό.. εγώ σε οποιαδήποτε στιγμή κάνω μια θεματική πάντα προσπαθώ έτσι να επεκτείνω το θέμα της συζήτησης.. μιλάμε για παιδάκια μικρά.. του νηπιαγωγείου έτσι ώστε δούμε συνέπειες σε όλους τους τομείς της κοινωνίας μας.. πως επιδρά στην οικονομία.. προσπαθώ να ανοίξω την κουβέντα και να δω τι αλληλεπιδράσεις υπάρχουν στα συστήματα της κοινωνίας ας πούμε.. από κει και περά οργανώνω το περιβάλλον από την αρχή της χρονιάς μας έτσι..έχουμε κάδους ανακύκλωσης... όταν τρώνε τα παιδιά μου ... τώρα που μιλάμε για την ανακύκλωση.. έφαγε το γιαουρτάκι.. ωπ ... πάμε να το πλύνουμε .. να δούμε τώρα που θα το πετάξουμε .. μέσα στην καθημερινότητα της εκπαιδευτικής διαδικασίας πιο πολύ ... τώρα όταν θα θέλουμε να κάνουμε μια θεματική αυτού καθεαυτού για το περιβάλλον.. και την αειφορία γιατί υπάρχει και αυτό το κομμάτι στο Νηπιαγωγείο.. ε τότε θα οργανωθώ καλύτερα μέσα από τα ερεθίσματα που μου δίνουν τα παιδιά.. προσπαθούμε πάρα πολύ να ακλουθούμε τα παιδιά και τις επιθυμίες τους .. τις ανάγκες τους .. εεε .. τότε πατά πάνω στο αναλυτικό πρόγραμμα και δουλεύω ανάλογα..

Ερ: Χρησιμοποιείτε το διαδίκτυο.. κάποια βιβλία.. κάποιες βιβλιοθήκες?

Συνεν. : Παραμύθια πολλά .. παρά πολλά.. τώρα στο διαδίκτυο κάποια βιντεάκια επιλεγμένα που θα χρησιμοποιήσω .. από ντοκιμαντέρ.. ανάλογα με το τι έχω να κάνω.. πάντως προσπαθώ να χρησιμοποιώ υλικό διαφορετικό γιατί έχω και παιδάκι με θέμα ακοής οπότε έχουμε τέτοιες περιπτώσεις στο διαδίκτυο.. πρέπει να έχουμε τέτοια ερεθίσματα.. οπότε και καρτελίτσες.. πίνακες αναφοράς .. προσπαθούμε να έχουμε πολυμεσικά μέσα...

Ερ: Ξεκινάμε με μια πρώτη σας εντύπωση από το Νέο ΠΣ. Μια γενική εκτίμηση..κάποια τοποθέτηση. Θα πάμε βέβαια και σε επιμέρους κομμάτια αργότερα,, μια γενική άποψη ... προφανώς δεν έχετε κάνει πιλοτική.. από την επιμόρφωση ή από την ανάγνωση του ΠΣ

Συνεν. : ναι.. το ΦΕΚ το εντάσσει λίγο στις φυσικές επιστήμες από ότι είδα.. δηλαδή το παρουσιάζει σαν κομμάτι των φυσικών επιστημών.. εκεί.. όχι μόνο εγώ.. πολλοί προβληματιστήκαμε γιατί δεν είναι κομμάτι των θετικών επιστημών.. από κει και περά η διαφορά η μεγάλη είναι αυτοί οι 17 στόχοι οι όποιοι πρέπει όλο αυτό το πρόγραμμα που κάνουμε να εμπεριέχει όλους αυτούς τους στόχους.. η βασική αλλαγή κατά την γνώμη μου.. έχουμε φτιάξει βεβαία κάτι τέτοια μικρά προγραμματικά .. αλλά πλέον είναι επίσημα μέσα στο αναλυτικό πρόγραμμα...

Ερ: Γενικά έχετε μια θετική άποψη λοιπόν?

Συνεν. Ναι.. ναι... έπρεπε να γίνει αυτή η διασύνδεση .. πολλές φορές κάνουμε πράγματα και δεν κάνουμε αυτές τις αντιστοιχίσεις .. σκαφτόμαστε το βασικό μας στόχο και δεν βλέπουμε... τώρα με τους 17 στόχους αναγκαστικά θα κάνουμε την σύνδεση..με όσους περισσότερους μπορούμε.. το έχουμε μπροστά μας και μπορούμε να οργανώσουμε καλύτερα το πρόγραμμα μας.. ή και των υστερών να δούμε τι από αυτά καλύψαμε.. γιατί είναι και αντίστροφη διαδικασία θεωρώ.. από εκεί και περά οι τεχνικές υπάρχουν.. το project.. όλα αυτά που δουλεύαμε ισχύουν και πάλι...

Ερ: Ωραία .. ως προς ποια στοιχεία θεωρείτε ότι διαφοροποιείται το νέο ΠΣ σε σχέση με το προηγούμενο και πως τα κρίνετε αυτά τα στοιχεία ? εσείς βεβαία τώρα κάνετε το προηγούμενο..

Συνεν. Εμείς δεν δουλεύουμε έτσι.. μέσα από το ΔΕΠΣ ουσιαστικά είχαμε το περιβάλλον .. και εκεί περά είχαμε διάφορα.. τα φυσικά φαινόμενα .. πάλι εκεί εντάσσονταν.. είχαμε την ανακύκλωση.. όλα αυτά... και μέσα εκεί έμπαινε το κομμάτι του περιβάλλοντος .. της αειφόρας .. πάλι μέσα εκεί εντασσόταν.. το νηπιαγωγείο.. πάλι θεωρώ ότι η φιλοσοφία είναι το ίδιο φαντάζομαι.. αλλά εντάζει.. και τα δυο ήταν ανοικτά .. και εκείνο ήταν ανοικτό.. με τον τρόπο που δουλεύουμε εμείς στο σχολείο μας... ναι νομίζω ότι υπάρχουν παρόμοιες στοιχειά.. όμως το έκανα όπως παλιά.. με τα προγράμματα περιβαλλοντικής.. αγωγής υγείας.. τα project που δουλεύαμε.. φαντάζομαι ότι είναι κάτι αντίστοιχο...

Ερ: Εντάζει βεβαία.. είναι και νηπιαγωγείο που από μόνο του είναι ιδιαίτερη περίπτωση.. υπάρχει μεγαλύτερη ανοικτότητα και άνεση χρόνου

Συνεν. Ναι.. για αυτό λέω ας πούμε ότι στο εργαστήριο δεξιοτήτων έχει περισσότερο αυτό που κάναμε παλιά.. και αυτό αφορά την γενικότερη φιλοσοφία που πρέπει να διέπει το πρόγραμμα του Νηπιαγωγείου.. μονό εκεί μπορώ να εντοπίσω κάποιες διαφορές.. εμείς στο Νηπιαγωγείο έχουμε μεγάλη πολυτέλεια.. γιατί το δικό μας ΑΠ είναι πολύ ανοικτό ..

,μπορούμε να πάρουμε από δω και από εκεί πολλά πράγματα και να συνδυάσουμε .. μας δίνεται αυτή η δυνατότητα....

Ερ: Εάν σας ζητούσαν να αναφέρετε ορισμένα στοιχεία που καθορίζουν τη φυσιογνωμία του μαθήματος όπως αυτή καθορίζεται από το νέο Πρόγραμμα Σπουδών ποια θα λέγατε ότι είναι αυτά; Και πού τα εντοπίζετε.

Συνεν. Ναι..ναι.. οι στόχοι τους είναι αυτοί... και η σύνδεση τους με τους 17 δείκτες της αειφορίας... και η επιμορφώτρια μας επέμεινε παρά πολύ σε αυτό .. δεν βάζαμε ότι στόχο θέλαμε.. έπρεπε να ήταν μέσα από εκεί... αυτό φαντάζομαι.. γιατί μετά ήμασταν πολύ ελεύθεροι στο πώς να δουλέψουμε.. αυτό μου έχει μείνει εμένα..

Ερ: Ωραία..προχωράμε στην επόμενη..θα σας διαβάσω 2 θέσεις ... Ποια θέση ανάμεσα στις εξής δύο περιγράφει καλύτερα κατά τη γνώμη σας για το νέο Π.Σ.

- *Θέση Α: «Το νέο Π.Σ. προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές να αποκτήσουν γερές βάσεις για να ακολουθήσουν μετέπειτα εξειδικευμένες ακαδημαϊκές σπουδές»*
- *Θέση Β: «Το νέο Π.Σ. προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές ώστε να μπορούν να αξιοποιήσουν τις γνώσεις που απέκτησαν από το μάθημα στην καθημερινή τους ζωή ως αυριανοί ενήλικοι Πολίτες»*

Αν θέλετε τα ξαναδιαβάζω...

Συνεν. Εε.. το δεύτερο πιστεύω.. ισχύει αυτό..και σαν φιλοσοφία της αειφορίας.. αυτός είναι ο στόχος μας βασικά.. να το εντάξουμε στην καθημερινότητα μας... και αυτός είναι ο στόχος μας τελικά.. το ακαδημαϊκό δεν λείπει τίποτα για μένα .. άμα δεν γίνει πράξη..

Ερ: Ωραία... Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ. έχει οργανικά ενσωματώσει τη χρήση των ΤΠΕ; Δώστε παραδείγματα

Συνεν. Τα ΤΠΕ έχουν μπει για τα καλά στην ζωή μας... δεν το συζητάω αυτό το πράγμα.. και όλοι τα χρησιμοποιούμε στην εκπαιδευτική μας διαδικασία.. ΕΕΕ... κυρίως στα σενάρια που μελετήσαμε φαίνεται.. γιατί χρησιμοποιεί άρθρα από το διαδίκτυο ... βίντεο .. κυρίως στα σενάρια το είδα αυτό ... βεβαία είναι και στην ευχέρεια του εκπαιδευτικού πως θα το κάνει... αν ένας εκπαιδευτικός που δεν θέλει να χρησιμοποιήσει τις ΤΠΕ και να πάρει το πρόγραμμα αυτό δεν θα το κάνει.. άσχετα αν του το προτείνουν... εκεί περά νομίζω παίζει κατά ποσό ο καθένας χρησιμοποιεί την τεχνολογία και να πω πιο πολύ στα σενάρια φάνηκε αυτό και το υλικό που μας δίνεται για να δουλέψουμε προέρχεται από το διαδίκτυο .. οπότε θεωρώ πως ναι... το έχει εντάξει...

Ερ: Ωραία ...επειδή μιλήσαμε για σενάρια.. χρησιμοποιείτε κάποια έτοιμα.. από το ΙΕΠ .. φτιάχνετε κάποια δικά σας... συζητάτε με άλλους συναδέλφους και ανταλλάσσετε..

Συνεν. Κοιτάζτε έχουμε κάνει και ένα δικό μας.. παρά πολύ ωραία.. πολύ μου άρεσε... χρησιμοποιήσαμε ουσιαστικά από μια παιδική ταινία.. το τραγούδι της Ποκαχόντας... δηλαδή οι δραστηριότητες που βγήκαν από αυτό το παιχνίδι ήταν απίστευτα πολλές.. δηλαδή θα μπορούσε να γίνει όλη την χρονιά ένα τεράστιο project.. ΕΕΕ.. εγώ κυρίως πάω με τα επιθυμίες των παιδιών .. τα παιδάκια θέλουν πχ για τα χάμστερ? Θα κάνουμε για τα χάμστερ.. και εγώ μπορώ να κάνω από εκεί και τα μαθηματικά και την γλωσσά μου.. και είναι κάτι που τους αρέσει.. και ιστορία.. και ότι θέλω μπορώ να κάνω... πάνω σε ένα θέμα που αρέσει στα παιδιά.. εγώ το έχω αυτό σαν φιλοσοφία και τους κεντρίζω το ενδιαφέρον.. εγώ από εκεί και πέρα ξέρω τι πρέπει να κάνω για να περάσω αυτούς τους εκπαιδευτικούς στόχους που έχω στο μυαλό μου και έχω σχεδιάσει.. ΕΕΕ.. αυτό... κάπως έτσι δουλεύω.. εξαρτάται και από την φάση που είμαι... έχω δουλέψει και έτοιμα project ας πούμε.. δεν γίνεται βεβαία να τα κάνω όλα .. μπορεί να χρησιμοποιήσω από κάποια projects κάποια βίντεο που προτείνονται.. ή κάποια εργαλεία ΤΠΕ για να δουλέψουμε συνεργατικά.. τέτοια πράγματα..

Ερ: έχετε και συνεργασίες με άλλους νηπιαγωγούς της περιοχής.. με τοπικές ομάδες?

Συνεν. Ναι ..ναι... με τα υπόλοιπα σχολεία της περιοχής έχουμε άμεση συνεργασία.. οι ενδοσχολικές βοήθησαν σε αυτό .. γιατί κάναμε ένα δίκτυο νηπιαγωγών και η μια στέλνει ιδέες στις άλλες.. τα κοινωνικά δίκτυα βοηθάμε πάρα πολύ.. δηλαδή που είμαστε ομάδες και ανταλλάσσουμε πρακτικές.. και το εργαστήριο δεξιοτήτων.. γιατί στην αρχή ήμουν πολύ κατά γιατί μας δέσμευαν αρκετά.. πχ γιατί στο νηπιαγωγείο να κάνω την διατροφή ..δεν θέλω να κάνω τον Οκτώβριο την διατροφή.. θέλω να κάνω αυτό που βγαίνει.. εκεί ήταν η αντίδραση μου εμένα προσωπικά.. όμως έχει τόσο ωραία σενάρια.. παρά πολύ ωραία σενάρια που μπορούν να αξιοποιηθούν και έχει παρά πολύ ωραίες ιδέες ομολογώ..

Ερ: Οι κατασκευαστές του Π.Σ. ισχυρίζονται πως έχουν επιχειρήσει το νέο αυτό Π.Σ. να έχει τα εξής χαρακτηριστικά:

α) είναι ανοικτό σε σημαντικό βαθμό (ώστε να επιτρέψει τη μεγαλύτερη αυτενέργεια του εκπαιδευτικού να το προσαρμόζει στις συνθήκες της τάξης του)

β) προσαρμόσιμο (στις ιδιαίτερες ανάγκες μαθητών με διαφορετικές ικανότητες)

γ) συμπεριληπτικό (να εντάσσει ικανοποιητικά στη μάθηση μαθητές με διαφορετικά ενδιαφέροντα, επίπεδα γνώσης ή πολιτισμικό υπόβαθρο).

Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι έχει επιτευχθεί καθένας από τους παραπάνω τρεις στόχους;

Δώστε παραδείγματα

Ας τα δούμε πάλι άλλη μια φορά και θα σχολιάσουμε καθένα ξεχωριστά...

Ανοικτότητα...

Συνεν. Εγώ το νιώθω.. νομίζω ότι είναι ανοικτό και μπορεί να γίνει... άνετα..

Ερ: Προσαρμοστικότητα....

Συνεν. Αυτό ... τέτοιες ελευθερίες δίνει.. οφείλω να το ομολογήσω.. αλλά είναι στο χέρι του εκπαιδευτικού πως θα το χρησιμοποιήσει.. δηλαδή ένας εκπαιδευτικός δεν ξέρει πώς να το χρησιμοποιήσει για αυτό η επιμόρφωση είναι σημαντική.. βεβαία και στην επιμόρφωση διαβάσαμε ένα υλικό και κάναμε ένα σενάριο.. αυτή ήταν η επιμόρφωση.. μελετούσαμε σενάρια.. στην τάξη την δική μας όμως είναι εντελώς διαφορετικά..

Ερ: Συμπερίληψη...

Συνεν. Ναι... ναι.. θα μπορούσε... είναι τέτοιο το περιεχόμενο.. μπορείς να βγεις και στο πεδίο.. ας το πούμε.. δίνει της δυνατότητες ο καθένας να βρει τον εαυτό του εκεί... αλλά πάλι επιμένω στο σχεδιασμό τον εκπαιδευτικό... επιμένω εκεί..θεωρώ ότι πολλά πράγματα εξαρτώνται από τον εκπαιδευτικό.. αν όχι όλα...

Ερ: Πεδίο εννοείται το φυσικό περιβάλλον.. εργασίες πεδίου;

Συνεν. Ναι... ναι.. και όχι μονό.. να δει τις σχέσεις .. να δει τον κάδο πχ που αδειάζει.. να δει ότι το συγκεκριμένο σκουπιδιάρικο παίρνει το κάδο ανακύκλωσης και όχι οποιοδήποτε.. που γραφεί και την λέξη ανακύκλωση απέξω.. το παιδάκι και μονό αυτό να δει θα κάνει την σύνδεση τουρνέ αν το πω εγώ άπλα να μην του μείνει.. το βίωμα είναι πιο ισχυρό ειδικά για τις μικρές ηλικίες..

Ερ: Ωραία..πάμε τώρα για κάποια πιο συγκεκριμένα χαρακτηριστικά που ισχυρίζονται οι κατασκευαστές του ΠΣ ότι αποκτά το νέο Π.Σ :

A. Να είναι αυτόνομο αλλά και ενιαίο για όλους τους βηματισμούς και για όλες τις τάξεις, με ιδιαίτερη έμφαση σε κοινές αρχές διδασκαλίας και μάθησης που συνδέονται με τη διεπιστημονικότητα και τη αισθηματικότητα.

B. Να διαχέεται στα ΠΣ των άλλων μαθησιακών-διδασκτικών πεδίων μέσω των αρχών και των αξιών της αειφόρου ανάπτυξης, με ανάλογη θεματολογία (Θεματικά Πεδία, Θεματικές Ενότητες), προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα (θεμελιώδεις γνώσεις, εντοπισμός και διερεύνηση του ζητήματος/προβλήματος και δράσεις), μεθοδολογικές προσεγγίσεις / δραστηριότητες και εκπαιδευτικό υλικό από συγκεκριμένο γνωστικό ή γνωστικά αντικείμενα και επιλεγμένες ηλεκτρονικές πηγές.

Γ. Να εφαρμόζεται η επίλυση προβλήματος ως βασική διδακτική στρατηγική για τη διαχείριση των περίπλοκων περιβαλλοντικών ζητημάτων και προβλημάτων

Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι είναι ορατά αυτά τα χαρακτηριστικά στο νέο Π.Σ.

Δώστε παραδείγματα. Κατά πόσο συμφωνείτε εσείς προσωπικά με τις συγκεκριμένες επιλογές;

Επαναλαμβάνω για να τα δούμε πάλι ένα ένα..

Αυτονομία

Συνεν. Ναι .. άπλα στον νηπιαγωγείο μας έχουν αυτά τα άπλα... ας πούμε το νερό.. είναι όντως μικρή η τάξη αλλά τα παιδιά μπορούν να ασχοληθούν με πράγματα πιο σύνθετα.. όχι βεβαία στον βαθμό που γίνεται στο γυμνάσιο.. αλλά τις έννοιες μπορούν να τις αντιληφθούν.. εκεί είναι η ένσταση μου.. ας πούμε αυτό το νερό.. είναι καλό να μάθουμε για την αξία του και την εξοικονόμηση.. αλλά γιατί να μην κάνω για την ενεργεία που μας καίει κιόλας... την ενεργεία ας πούμε την έχουν σε μεγαλύτερη τάξη.. εμείς αυτό δουλεύουμε αυτή την στιγμή.. είναι οι ενεργειακοί πόροι αυτή την στιγμή.. κάνω πολλές φορές το ταξίδι της τροφής.. από το κακάο στην σοκολάτα.. ότι κοστίζει αυτό... τι διαδικασίες γίνονται... αυτά τα νήπια μπορούν να τα καταλάβουν παρά πολύ καλά.. και πιστεύω ότι αυτό λίγο μας περιορίζει.. αυτά είναι προτάσεις.. έτσι? Δεν είναι βεβαία υποχρεωτικά όπως τα εργαστήρια δεξιοτήτων όπως σας είπα.. να είναι ανοικτό.. ωραία όλα αυτά.. αλλά αν προκύψει κάτι άλλο άσε με να δουλέψω αυτό ... πάντως πιστεύω ότι όλα τα θέματα μπορούν να δουλευτούν από όλες τις τάξεις αλλά σε άλλο βαθμό ανάλυσης σε κάθε εκπαιδευτική βαθμίδα..

Ερ: σαφές.. Διάχυση.

Συνεν. Αυτό πρέπει να γίνει.. θεωρώ ότι είναι βασικό ... πρέπει να είναι παντού... ότι και να κάνεις να δίνεις και την σύνδεση αυτή.. και φυσικά είναι και θέμα εκπαιδευτικού.. εγώ ας πούμε το έχω.. τα παιδιά μου κατεβαίνουν κάτω και καθαρίζουν μονά τους την αυλή αν έχει φυσήξει αέρας.. από μόνα τους... είναι θέμα φιλοσοφίας και πρέπει και οι γονείς να εκπαιδευτούν..και τα παιδιά..

Ερ: Ωραία..και το τρίτο ...η επίλυση προβλήματος...

Συνεν. Ναι.. ναι .. η σύνδεση με πραγματικές καταστάσεις και προβλήματα ΕΕ.. κινητοποιεί..και γίνεσαι και εσύ μέρος μια κατάστασης που την βιώνεις..έτσι.. σε μεγαλύτερες ηλικίες μπορεί να είναι και υποθετικά τα προβλήματα.. στα μικρά βάζουμε προβλήματα υπαρκτά.. να τα δούμε και ελάτε να βρούμε την λύση..

Ερ: Ωραία.. αρά συνολικά θεωρείτε ότι είναι ορατά όλα αυτά?

Συνεν. Ναι.. ναι ..είναι ορατά.. οπότε αυτό που δεν ξέρω είναι για τις θεματικές... αν είναι επιβεβλημένα ή αν είναι πρόταση... εγώ επιλέγω να μην τα κάνω..

Ερ: Κατά πόσο θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ. θα σας βοηθήσει να οργανώσετε καλύτερα τη διδασκαλία σας; Πως σκοπεύετε να το αξιοποιείτε για το σκοπό αυτό;

Συνεν. Ναι ναι θεωρώ ότι βοηθάει.. όμως και πάλι ξαναλέω ότι είναι σημαντικό πως θα το αξιοποιήσει ο κάθε εκπαιδευτικός... Θέλω να θέσω και κάτι άλλο απ αυτού.. είναι σημαντικό και το θέμα ότι δεν έχουμε μόνιμο προσωπικό... ο συνάδελφος πρέπει να πειστεί.. έχει αυτή την στάση και την φιλοσοφία.. πρέπει να το πείσεις με κάποιο τρόπο.. και τον πείθεις εκ του αποτελέσματος..και το βλέπει και πείθεται .. όταν την άλλη χρόνια έρχονται άλλοι εκπαιδευτικοί πρέπει να τους ξαναπεισεις (γέλια).. και να κάνεις την ίδια προσπάθεια.. και πολλές φορές κουράζεσαι και εσύ ακόμα.. γιατί πραγματικά πρέπει όλο το σχολείο να το υποστηρίξει αυτό το πράγμα για να δουλέψει... για να πάει μπροστά.. ένας κούκος φέρνει την άνοιξη.. αλλά πολύ δύσκολα πραγματικά.. εγώ είμαι πάντα αισιόδοξη αλλά αυτό είναι μια μεγάλη δυσκολία πραγματικά .. δεν ξέρουμε και πιο συνάδελφο θα έχουμε.. αυτό είναι παρά πολύ δύσκολο.. εμείς θέλουμε ένα μήνα να γνωριστούμε το ελάχιστο.. ποσό μάλλον να δέσει η ομάδα..

Ερ: Ωραία .. πάμε τώρα να δούμε πιο εξειδικευμένες ερωτήσεις..η πρώτη μας ερώτηση είναι η εξής ...Πόσο καλά διατυπωμένα θεωρείτε ότι είναι τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα στο νέο Π.Σ; Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι βοηθούν εσάς προσωπικά στην οργάνωση της διδασκαλίας του μαθήματος;

Συνεν. Δεν θυμάμαι ακριβώς

Ερ: να σας βοηθήσω υπάρχουν σε ένα πίνακα, ανά βηματισμό...

Συνεν. ...πιστεύω είναι κατανοητό... το θυμάμαι όταν το δούλευα... δεν το είδα και ξανά.. δεν προετοιμάστηκα είναι η αλήθεια...

Ερ: ας πάμε λίγο πιο γενικά.. γενικά το ότι είναι εμφανή σας βοηθάνε εσάς προσωπικά στην οργάνωση της διδασκαλίας...

Ερ: ναι.. ξέρω τι πρέπει να παρατηρήσω.. ΕΕ... ναι.. με βοηθήσει σε αυτό.. να δω ..το έτυχα αυτό που προτείνει.. ή όχι.. βοηθού.. ειδικά στους απείρους θα βοηθήσει ακόμα περισσότερο..

Ερ: Λίγο γενική βέβαια, διότι εδώ δεν έχουμε ύλη με την κλασσική έννοια ...Πως κρίνετε το περιεχόμενο (ύλη) που έχει συμπεριληφθεί στο νέο Πρόγραμμα Σπουδών;

Συνεν : είναι κατάλληλο άπλα θα μπόρεσε να ήταν λίγο πιο ανοικτό.. στο να μην χωρίζει τις βαθμίδες.. ναι, έχει τα θεματάκια παρά πολύ ωραία .. τις θεματικές.. και να πείτε στο νηπιαγωγείο μπορείτε να φτάσετε μέχρι εκεί.. στο δημοτικό μπορείτε να επεκταθείτε και να πάτε και σε εκείνα.. στο γυμνάσιο εκεί.. αυτό θα μου άρεσε περισσότερο.. σαν παρουσίαση του μαθήματος.. αλλά οι θεματικές είναι σαφείς..

Ερ: Ωραία.. Ποια είναι η γνώμη σας για την οργάνωση του περιεχομένου του Π.Σ. σε ευρύτερα θεματικά πεδία τα οποία εξελίσσονται από τάξη σε τάξη; Πως πιστεύετε πως θα λειτουργήσει αυτή η καινοτομία;

Συνεν : ναι.. έχει κοινές θεματικές από το νηπιαγωγείο στο δημοτικό.. υπάρχει αυτό.. νομίζω ότι υπάρχει μια εξέλιξη.. βοηθάει... βοηθάει.. μια διαφορετική προσέγγιση στο ίδιο θέμα.. είναι κατάλληλο για τις συγκεκριμένες ηλικίες.. είναι πιο κοντά..

Ερ: Επομένη ερώτηση ... Κατά πόσο το περιεχόμενο του νέου Π.Σ. απαντά στις σύγχρονες κοινωνικές προκλήσεις και συνθήκες: π.χ. περιβαλλοντικές προκλήσεις, πολυπολιτισμικότητα, παγκοσμιοποίηση, συμπερίληψη κ.λπ.); Δώστε παραδείγματα;

Συνεν : ε... το κάνει... ειδικά οι στόχοι που αναφέρονται τα καλύπτει όλα αυτά .. και μάλιστα βάζει και θεματικές.. η σύνδεση με την πεινά για παράδειγμα.. την εξάλειψη της πεινάς.. βάζει και τέτοιους στόχους.. τώρα που τους βλέπω και μπροστά μου.. ίσως να μην έψαχνα τα συγκεκριμένα.. να μην αναφερόμουν σε αυτά αν δεν τα έβλεπα γραμμένα.. αυτή η κατηγοριοποίηση των στόχων.. θα έφτανα μέχρι άλλο ένα σημείο.. αλλά τώρα που βλέπω ότι υπάρχουν αυτά... η φτώχεια.. οι πόροι.. σε βάζει σε άλλη διαδικασία.. να το σκεφτείς αλλιώς.. και νομίζω ότι το καταφέρνει...

Ερ: Ωραία..επομένη ερώτηση ... Πως κρίνετε το περιεχόμενο του νέου Π.Σ. σε σχέση με τον χρόνο που διατίθεται για τη διδασκαλία του μαθήματος; Τι θα προτεινάτε να αλλάξει ως προς την ύλη (συγκεκριμένες προτάσεις), ώστε να είναι επαρκέστερος ο διαθέσιμος διδακτικός χρόνος;

Συνεν : στο νηπιαγωγείο δεν έχουμε τέτοιο πρόβλημα.. στο νηπιαγωγείο αν μας παίρνει μια εβδομάδα θα το κάνουμε μια εβδομάδα... ΕΕΕ.. όσο ανεβαίνουν οι βαθμίδες αλλάζει το πράγμα... τώρα δεν ξέρω στα εργαστήρια δεξιοτήτων.. επειδή δίνεται χρόνος .. τώρα υπάρχει αυτός ο χρόνος που παλαιότερα δεν υπήρχε... εκεί θα μπορούσε βεβαία και κάτι παραπάνω ανάλογα τις βαθμίδες... αλλά αυτό εξαρτάται από την διαχείριση των καθηγητών ... επειδή δεν δουλεύω σε γυμνάσιο, λύκειο.. δεν ξέρω και τα προγράμματα τους...

Ερ: όχι.. για την δική σας βαθμίδα θα μιλήσετε...

Συνεν : ναι γενικά μιλάω... τώρα που εντάσσονται αυτά στο πρόγραμμα θα δοθεί και απαραίτητος χρόνος...

Ερ: Ωραία... επόμενη ερώτηση / τοποθέτηση ... Οι κατασκευαστές του νέου Π.Σ. διακηρύσσουν μια προοδευτική-μαθητοκεντρική παιδαγωγική φιλοσοφία/λογική ισχυριζόμενοι ότι: «Τα ΠΣ προωθούν την ενεργό συμμετοχή και συνεργασία όλων των μαθητών/τριών, μέσω της δημιουργίας περιβαλλόντων καθοδηγούμενης μάθησης,

αυτενέργειας, συνεργατικής δράσης σε ομάδες, διερευνητικής μάθησης, βιωματικής προσέγγισης, συνεργατικής επίλυσης προβλήματος, επικοινωνιακής προσέγγισης, και μετασχηματιστικής λογικής». Κατά πόσο θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ πράγματι διαπνέεται από αυτή την παιδαγωγική φιλοσοφία; Δώστε ενδεικτικά παραδείγματα.. Θα τα ξαναδιαβάσω βεβαία...

Συνεν : .. όχι όχι.. το έχω.. από την φιλοσοφία διαπνέεται.. το θέμα είναι πως θα εφαρμοστεί στην τάξη... εμένα αυτό με ανησυχεί.. ΕΕ.. γιατί πολλές φορές βλέπουμε ...ας πούμε λέω στο δημοτικό.. μελέτη περιβάλλοντος που κάνουμε.. παρά πολλές φορές κάνουν μαθηματικά εις βάρος της μελέτης περιβάλλοντος οι δάσκαλοι.. πρέπει να βγει η υλη μας λένε οι άνθρωποι.. μα στο λένε και το ξαναλένε.. εντάξει... είναι στο χέρι του διδάσκοντα να το κάνει αυτό.. άμα θέλει, θα το δουλέψει παρά πολύ ωραία..

Ερ: είπατε μια λέξη.. θέλει.. είναι καθαρά θέμα θέλησης ή χρειάζονται στήριξη κυρίως οι νέοι εκπαιδευτικοί...

Ναι ναι θέλουν στήριξη.. δεν ξέρω τι γίνεται και στο γυμνάσιο.. υπάρχει χρόνος εκεί..

Ερ: ας περιοριστούμε στην δική σας βαθμίδα..

Ναι, το πάω λίγο γενικά... όταν μιλάμε για αειφόρα είναι φιλοσοφία.. δεν είναι για μένα μάθημα.. οπότε άμα το έχουμε αυτό στο μυαλό μας.. ότι μάθημα και να κάνω εγώ θα δώσω και την κομμάτι αυτό.. και την διάσταση της αειφορίας.. και τις τεχνικές που προτείνει... τις ομάδες.. την συνεργατική... την βιωματική μάθηση.. ΕΕΕ.. μπορεί να γίνει.. στο νηπιαγωγείο γίνεται σίγουρα.. ειδικά οι νέοι εκπαιδευτικοί.. και οι παλαιότεροι... έχουν αυτή την φιλοσοφία... τα projects.. όλα αυτά που προτείνονται τα δουλεύουμε χρόνια τώρα.. οπότε είναι μέσα στην φιλοσοφία μας και τα κάνουμε ... πάντα μιλάω για το νηπιαγωγείο..

Ερ: Κατά πόσο συμφωνείτε ότι η παραπάνω προοδευτική-μαθητοκεντρική λογική είναι κατάλληλη για τη διδασκαλία του μαθήματός σας;

Συνεν : είναι το Α και το Ω. αυτή είναι η βασική φιλοσοφία.. ΕΕΕ.. είπαμε πως λέει αυτή η παροιμία... αν ακούσω αυτό το μαθαίνω τόσο %... αν το βιώσω το μαθαίνω ακόμα περισσότερο..

Ερ: αν δεν κάνω λάθος είναι του Κομφούκιου...

Συνεν : μπορεί.. δεν θυμάμαι.. εεε .. ναι είναι η βάση μας... έτσι δουλεύουμε... δεν δουλεύει τίποτα άλλο... όσο και αν μιλάω εγώ δεν πρόκειται να περάσει κάτι στα παιδιά αν δεν τον κάνουμε.. αν δεν το παλέψουμε... να συνεργαστούν Να συζητήσουν.. βεβαία και αυτό είναι ένα πολύ μεγάλο κομμάτι... πως μαθαίνουν τα απιδιά να το κώνου αυτό... εντάξει.. πολλές φορές λεμέ πάμε να κάνουμε ομάδες... πρώτα πρέπει να δείξουμε πως κάνουμε

ομάδες... και μετά μπορούμε να δουλέψουμε μέσα... νομίζω πως το ένα είναι μέσα στο άλλο...

**Ερ: Ωραία.. Πώς δέχτηκαν γενικά οι εκπαιδευτικοί της ειδικότητας σας το νέο ΠΣ;
Είχατε κάποια ανατροφοδότηση;**

Συνεν : δεν το ξέρουν.. δεν ξέρω κατά ποσό του έδωσαν σημασία.. ειλικρινά το λέω.. ίσως επειδή δεν το εφαρμόσαμε πιλοτικά εμείς.. του χρόνου όμως που θα έρθουν τότε θα ξεκινήσουν να διαβάζουν και να το μελετήσουν καλύτερα ακόμα και εγώ που είμαι στην διαφοροποιημένη επιμορφωτρία.. είναι τέτοιο το τρέξιμο.. πραγματικά δεν υπάρχει χρόνος... τρέχουμε από πρωί μέχρι το βραδύ για την προετοιμασία... όταν θα έρθει η ώρα να το εφαρμόσουμε τότε θα έρθει η ώρα να το διαβάσουμε... και εγώ αυτό έπαθα τώρα... ντρέπομαι που το λέω.. αλλά δεν προλαβαίνω..εγώ είμαι και προϊσταμένη... η χαρτούρα που έχουμε... δεν ξέρω αν ξέρετε την διαδικασία του νηπιαγωγείου.. είμαστε 10 άτομα προσωπικό... ευτυχώς που έχουμε και άλλο ολοήμερο... οπότε τα παίρνω στο σπίτι και τα κάνω... μέχρι τις 2 που είναι το εργασιακό μας δεν προλαβαίνω να τα κάνω... ειδικά σε κάποιες περιόδους... πάλι κάνω αναθέσεις αλλά και τα κορίτσια δεν προλαβαίνουν ... συν όλα τα υπόλοιπα που βγαίνουν.. συν την οικογένεια.. πραγματικά δεν υπάρχει χρόνος και κάνουμε αυτά που πρέπει να κάνουμε εκείνη την ώρα.. όσο καλή διάθεση και να έχουμε..

Ερ: Λαμβάνοντας υπόψη α) την επαγγελματική ετοιμότητα των διδασκόντων, β) τις υλικές συνθήκες-υποδομές και γ) την κουλτούρα των ελληνικών σχολείων θεωρείτε πως θα μπορούσαν να ανακύψουν δυσκολίες στην εφαρμογή του νέου Π.Σ. και ποιες;

Συνεν : ωραία.. το πρώτο πιο ήταν...

Ερ: α) την επαγγελματική ετοιμότητα των διδασκόντων, β) τις υλικές συνθήκες-υποδομές και γ) την κουλτούρα των ελληνικών σχολείων

Συνεν : όσον αφορά την ετοιμότητα αν διαβάσουν και θέλουν μπορεί να λυθεί.. το υλικοτεχνικό είναι ένα θέμα.. δεν υπάρχουν κονδύλια για τίποτα.. εμείς είμαστε σε ένα πρόγραμμα το follow green και μας φέρνουν τους κάδους και κάνουμε αυτή την διαδικασία με τα απορρίμματα στο σχολειό μας.. εεε. Η κουλτούρα του σχολείου είναι εξίσου σημαντική.. από τους εκπαιδευτικούς... το 1^ο και το 3^ο... για το 2^ο δεν μπορούμε να κάνουμε και πολλά πράγματα... δουλεύουμε με ότι έχουμε... το 1^ο θα διαμορφώσει το 3^ο.. αν τα καταφέρουμε αυτά... υπάρχει ελπίδα...

Ερ: Καταλαβαίνω ... η επομένη ερώτηση βεβαία είναι θεωρητική εδώ μάλλον γιατί δεν έχετε κάνει πιλοτική.. εδώ μάλλον θα πούμε με βάση την επιμόρφωση.. ποιες ήταν οι σημαντικότερες δυσκολίες/αδυναμίες του ΠΣ που εντοπίσατε εσείς προσωπικά; Ποια ήταν τα σημαντικότερα θετικά στοιχεία του που διαπιστώσατε στην πράξη;

Κάποια θετικά στοιχεία που εντοπίσατε; Διαφοροποίηση σε σχέση με παλαιότερα;

Συνεν : τα είπα και πριν εγώ... ΕΕΕ.. πιο πολύ με απασχολεί ο τρόπος εφαρμογής στα πλαίσια του σχολείου.. αυτό... σαν πρόγραμμα είπα... οι στόχοι με βοηθάμε έμένα προσωπικά... στην πράξη θέλω να δω πως εντάσσεται και σε σχέση με τους υπόλοιπους συναδέλφους.. στην πράξη θα το δε..

Ερ: Ωραία... 2 ερωτήσεις ακόμα... Η επιμόρφωση κατά την πιλοτική φάση .. ε σεις βεβαία δεν κάνατε πιλοτική αλλά κάνατε επιμόρφωση ... ήταν αποτελεσματική ώστε να γίνουν σαφή και να προωθηθούν τα νέα στοιχεία του ΠΣ στους εκπαιδευτικούς; Τι θα θέλατε να γίνει περισσότερο;

Συνεν. Εντάξει... σε εμάς ήταν λίγο πιεσμένο γιατί ήταν λίγο ας το πούμε.. και η επιμόρφωση που θα κάνουμε εμείς είναι μικρή στους υπόλοιπους.. ΕΕΕ.. νομίζω ότι πρέπει να είναι πιο μακροχρόνια... ας πούμε το ότι δούλεψα ένα σενάριο και η συνεργασία που είχα με τους συναδέλφους.. εεε ... βοηθά.. η διαδικασία βοηθά πάρα πολύ... αυτό πρέπει να γένει και με τους συναδέλφους τους υπόλοιπους που θα επιμορφώσουμε εμείς... ΕΕ.. θέλει λίγο παραπάνω χρόνο θεωρώ γιατί είναι η φύση του τέτοια.. δεν είναι ας πούμε μαθηματικά.. Έλατε αυτά είναι... αυτή είναι πραγματικά φιλοσοφία και στάση ζωής... κατά την γνώμη μου... η αειφορία είναι εκεί.. δεν θεωρώ ότι μπορείς να διδάξεις χωρίς να βιώσεις αυτό... πρέπει να μπει λίγο πιο βαθιά μέσα σου.. για να μπορείς να την κάνεις πράξη... αλλιώς δεν μπορείς να διδάξεις..

Ερ: Ωραία.. θα προτείνατε λοιπόν περισσότερη επιμόρφωση?

Συνεν. Να δούμε περισσότερες πρακτικές... να το δούμε στην πράξη πως θα γίνει.. τα σενάρια τα μελετάμε και είναι πολύ βοηθητικό γιατί ο σχεδιασμός είναι το Α και το Ω. από κει και περά να γένει σύνδεση με την πραγματικότητα... ακούω από συναδέλφους να.. μέχρι να καθίσουμε στην παρεούλα έχει περάσει κανένα τέταρτο.. πόσος χρόνος μας μένει για να το υλοποιήσουμε... όλα αυτά τα πρακτικά προβλήματα που υπάρχουν... πρέπει να δούμε λίγο τις πραγματικές διαστάσεις του ελληνικού σχολείου και εκεί να δουλέψουμε... πως αυτό θα εφαρμοστεί στην τάξη... έχουμε αυτό το μάθημα... να μαζευτούμε και να πούμε τι θα κάνουμε... να ειπωθούν ιδέες.. να το κάνουμε πιο πρακτικό και πιο ουσιαστικό..

Ερ: Θεωρείτε ότι αυτό πρέπει να γένει μέσω ΙΕΠ ή μέσω άλλων συνεργασιών, κάποιων τοπικών κοινοτήτων...

Συνεν. Και μέσω ΙΕΠ θα μπορούσε να γίνει... που είναι η αρχή... εδώ θα κάνω μια αντιπαραβολή με την διαφοροποιημένη... που είχε το υλικό... τα power point ...την θεωρία... τους λέω διαβάστε τα.. είναι λίγο της αντιστραμμένης τάξης φιλοσοφία... διαβάστε τα και πάμε... τεχνικές... τεχνικές.. και έχει πολύ ωραίες τεχνικές... εεε... αυτό.. αυτό... οι

ενδοσκοπικές θα βοηθήσουν... χρειάζεται συνεχής επιμόρφωση... δεν πρέπει να σταματήσει... όμως αυτό το απόγευμα είναι παρά πολύ δύσκολο ... εγώ πέρυσι .. οι κόρες μου ήταν μωτρωμένες... πάλι στο computer... πάλι στο computer είναι δύσκολο για τον κόσμο να το κάνει συνέχεια ... θέλει ο κόσμος όμως... από αυτό που ακούω είναι ότι θέλει να βελτιωθεί.. εεε.. και επίσης δια ζώσης συναντήσεις για την αειφορία... δεν θέλει διαδικτυακό... είναι ομάδα... και να δουλέψουν ομάδα ... οπότε θα πω ότι εκεί θα βοηθήσουν οι ομάδες ανά νομό.. οι τοπικές ομάδες...

Ερ: Τελευταία ερώτηση. Κλείνοντας τη συζήτησή μας ποιες συγκεκριμένες προτάσεις θα είχατε να κάνετε για πιθανή βελτίωση του νέου Π.Σ.;

Συνεν εεε... αυτό την επιμόρφωση θα το πω αλλά να γένει με τον τρόπο που προανέφερα.. όχι με θεωρίες.. πραγματικά τα περισσότερα σεμινάρια που ακούμε είναι θεωρίες.. θεωρία ...θεωρία ... θεωρία... να το κάνουμε πράξη... δεν μπορώ να σκεφτώ κάτι άλλο σαν πρόταση συγκεκριμένη αλλά κυρίως αυτό... να είναι πιο ουσιώδες και πιο πρακτικά.. δηλαδή να προτείνουν οι εκπαιδευόμενοι εκείνη την ώρα τι θέλουν.. τι τους απασχολεί... Και να βρίσκουμε τις λύσεις και πως θα δουλέψουμε.. δηλαδή είμαι λίγο σε αυτό... πώς να το πω.. επιμένω σε αυτό το κομμάτι.. το βρίσκουμε πρακτικές λύσεις σε θέματα που υπάρχουν... ελεήσουν αφορά τώρα το ΠΣ... εντάξει.. δεν είμαι και ειδική να προτείνω.. δεν είμαι και πολύ καλή σε αυτό ίσως... στο να προτείνω πώς να γραφτούν.. πάντα παίρνω αυτό που μου δίνουν και το προσαρμόζω σε αυτό που μου ταιριάζει.. νομίζω έτσι μπορεί να γένει η δουλειά...

Ερ: Εγώ κράτησα και κάτι άλλο που είπατε ...δεν ξέρω αν θέλετε να πούμε κάτι σε αυτό... ότι θέλετε να γίνονται και οι επιμορφώσεις όντος ωραρίου...

Συνεν Πολύ σημαντικό... υπάρχει κούραση... δεν ήθελα να δω μπροστά μου το απόγευμα... δεν μπορούσα να λειτουργήσω... με όλες τις επιμορφώσεις που έκανα... και εν τέλει δεν μου έμειναν και πράγματα.. αλλιώς είναι ..είναι άλλη η διαδικασία...

Ερ: Σας ευχαριστώ πολύ

Συνεν Εγώ σας ευχαριστώ

(E8)

Καλησπέρα σας, αρχικά θα ήθελα να σας ευχαριστήσω για την αποδοχή της πρόσκλησης μου να συμμετάσχετε στην παρούσα έρευνα, η οποία διεξάγεται στα πλαίσια της διπλωματικής μου εργασίας στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών του Τμήματος Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου με θέμα: «Απόψεις

επιμορφωτών εκπαιδευτικών για το νέο Πρόγραμμα Σπουδών σχετικά με το Περιβάλλον και την Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη».

Η παρούσα συνέντευξη έχει ως στόχο την καταγραφή των απόψεών σας για το νέο πρόγραμμα σπουδών όπως το μελετήσατε και το εφαρμόσατε κατά τη φάση της πιλοτικής εφαρμογής του στο σχολείο σας.

Οι απόψεις σας θα αξιοποιηθούν για τη βελτίωση των νέου προγράμματος σε συνδυασμό με όλα τα άλλα συμπεράσματα της πιλοτικής φάσης εφαρμογής του.

Είμαι στην διάθεση σας να απαντήσω σε οποιαδήποτε απορία έχετε και αν επιθυμείτε μπορείτε να διακόψετε την διαδικασία της συνέντευξης όποτε εσείς το θέλετε εφόσον δεν νιώθετε καλά. Η συνομιλία μας θα καταγραφεί με ψηφιακά μέσα και εν συνεχεία θα μεταγραφεί για να μελετηθεί. Εφόσον θελήσετε μπορώ να σας αποστείλω το μεταγραμμένο αρχείο. Επίσης διασαφηνίζω ότι θα διατηρηθεί η ανωνυμία σας μιας και μόνο εγώ γνωρίζω την ταυτότητά σας. Συμφωνείτε; Να ξεκινήσουμε;

Συνεν. Ναι...

Ερ: Μπορείτε να μου μιλάτε και στον ενικό αν θέλετε...

Συνεν. Ναι βεβαία...

Ερ: Ξεκινάμε με κάποια τυπικά δημογραφικά..

Ερ: Φύλο:

Συνεν. Άνδρας

Ερ: Ειδικότητα?

Συνεν. Μηχανολόγος Μηχανικός, ΤΕΙ

Ερ: Βαθμίδα

Συνεν. Διδάσκω σε Τεχνικό Λύκειο

Ερ: Σπουδες

Συνεν. 2 σχολές και μεταπτυχιακό.

Ερ: Χρόνια υπηρεσίας

Συνεν. 27

Ερ : Δεν έχετε κάνει πιλοτική από ότι κατάλαβα αλλά είστε επιμορφωτής?

Συνεν. : εγώ είμαι επιμορφωτής Β να το πω έτσι. μας επιμόρφωσαν εμάς και εμείς θα επιμορφώσουμε τους υπόλοιπους.

Ερ : Θα επιμορφώσετε σε ΕΠΑΛ ή θα πάτε και σε επόμενες βαθμίδες?

Συνεν. : Αυτό δεν το γνωρίζω. επειδή η αειφόρος ανάπτυξη είναι για όλες τις βαθμίδες μπορεί να πάω και σε άλλες βαθμίδες.. αυτό είναι θέμα του ΙΕΠ

Ερ : Πως οργανώνεις ένα τυπικό, καθημερινό σου μάθημα? Σε ποια υλικά και στοιχεία στηρίζεσαι σε αυτό?

Συνεν. : internet, βιβλία και οτιδήποτε υπάρχει διαθέσιμο

Ερ : Χρησιμοποιείτε και κάποια έτοιμα σενάρια, το Φωτόδεντρο κλπ...;

Συνεν. : έτοιμα για να πάρω κάποιες ιδέες ναι ... γενικά είναι ενδιαφέροντα αλλά πρέπει να τα προσαρμόσεις στο επίπεδο κάθε βαθμίδας ... εγώ κάνω μάθημα στη δευτεροβάθμια σε τεχνικό λύκειο ... και τα 27 χρόνια είμαι σε τεχνικό λύκειο ... δεν υπάρχει σε μας σενάριο να κάνω καθαρά για την αειφορία ... είναι εμβόλιμα μέσα σε μαθήματα μηχανολογικά που κάνω εγώ ... είναι κάποια κομμάτια που κυρίως πάνε προς το περιβάλλον ... γιατί ξέρεις η αειφορία είναι γενικότερο αντικείμενο ... έχει πολλά πράγματα αλλά εμείς περιοριζόμαστε κυρίως στο περιβάλλον ... διδάσκω πιο πολύ μαθήματα για Πανελλαδικές της τρίτης τάξης ... εμείς που είμαστε στη τάξη πρέπει να καλύψουμε την ύλη ... οπότε δεν έχουμε έξτρα διαθέσιμο χρόνο για να κάνουμε πολλά πράγματα ... παλιά κάναμε προγράμματα ... κάναμε αίτηση και κάναμε περιβαλλοντικά προγράμματα ... αγωγής, υγείας και λοιπά ... έκανα πολλά προγράμματα τέτοια ... είχα οργανώσει Ημερίδα ηλεκτροκίνησης πριν 20 χρόνια ... είμαστε από τους πρώτους τότε ... φέραμε τη ΔΕΗ ... φέραμε ηλεκτροκίνητα οχήματα ... το ΚΑΠΕ ... φέραμε πολλούς και κάναμε παρουσίαση για την ηλεκτροκίνηση ... α ...θυμήθηκα πως τα έλεγαν... τα προγράμματα Δαίδαλος ... πριν μία δεκαετία μας έδιναν ποσά ... κατασκευάσαμε ηλεκτροκίνητο δίκυκλο ... κατασκευάσαμε με το πρόγραμμα Νόησις στην Θεσσαλονίκη ... έδινε μέχρι 10.000 ευρώ για κατασκευές ... κατασκευάσαμε ηλεκτροκίνητο αυτοκίνητο ... σωληνωτό πλαίσιο... σαν καρτ να φανταστείς ... αρκετά μεγάλο ... ηλεκτροκίνητηρα και λοιπά ... και το παρουσιάσαμε Θεσσαλονίκη ... κάναμε πολλά τέτοια που έχουν σχέση με την ενέργεια το περιβάλλον και λοιπά ... βέβαια εδώ και μία δεκαετία έχει ατονήσει το πράγμα ... λόγω covid ... λόγω πίεσης και λοιπά ... Δεν γίνονται αυτά που γινόντουσαν παλιά ... παλιά γινόντουσαν πολλά ... πάρα πολλά ...

Ερ : Είναι και λόγω πόρων...

Συνεν. : όχι τόσο πολύ .. αν θέλεις να κάνεις και ένα περιβαλλοντικό μπορεί να το κάνεις και θεωρητικά ... για μία κατασκευή σαφώς και χρειάζονται πόροι ... απλώς έχει ατονήσει όλη η κατάσταση και δεν υποστηρίζεται από το υπουργείο όπως παλιά ... γενικά όταν δεν υπάρχει υποστήριξη ατονεί λίγο η διαδικασία ... δεν έχουμε όλοι διάθεση να κάνουμε τέτοια προγράμματα γιατί θέλει πάρα πολύ δουλειά..

Ερ : **έχετε και μη μόνιμους καθηγητές?**

Συνεν. : παλιά υπήρχαν .. από το 2001 που διορίστηκα οριστικά μόνιμος μέχρι το 2010 υπήρχαν ... από το 2010 και μετά είναι ελάχιστοι ... της ειδικότητας μιλάω ε ... μηχανολόγοι ... υπάρχουν αναπληρωτές των γενικών μαθημάτων ... στα προγράμματα αυτά που σου μιλάω ασχολούμαστε εμείς ... δεν κάνουν της γενικής ... έχουν να γίνουν διορισμοί πάρα πολλά χρόνια ... η ηλικία στο σχολείο μας είναι πάνω από 55 ... εγώ είμαι από τους πιο νεότερους να φανταστείς ... ο άλλος όταν βαραίνει δεν έχει τη δυνατότητα ούτε τη διάθεση ... έχουμε μείνει μερικοί πλέον ... δεν έχουμε και συμπαράσταση ... να κάνεις ένα πρόγραμμα 10.000 ευρώ ... ολόκληρη κατασκευή ... θέλει συμπαράσταση ... να είναι κάποιος να σε βοηθήσει ... είχα κάνει και Formula 1 school ... Δεν ξέρω αν το ξέρεις

Ερ : **ναι το γνωρίζω γιατί ασχολούμαι με τον μηχανοκίνητο...**

Συνεν. : έχω κάνει πριν 6 χρόνια το πρόγραμμα αυτό ... μάζεψα 10.000 ευρώ από χορηγίες ... αν το γνωρίζεις το πρόγραμμα καταλαβαίνεις ... Θεσσαλονίκη-Αθήνα μία ομάδα με 15 μαθητές ... θέλει συμπαράσταση ... συναδέλφους και λοιπά ...

Ερ : **Ξεκινάμε με μια πρώτη σας εντύπωση από το Νέο ΠΣ. Μια γενική εκτίμηση..κάποια τοποθέτηση.**

Συνεν. : κοίτα δεν είναι πρόγραμμα σπουδών ... με ποια έννοια ... με την κλασική έννοια ότι θα αρχίσεις από κει και θα πας μέχρι εκεί ... αυτό είναι ένα υλικό ... ένα πάρα πολύ μεγάλο υλικό ... το οποίο ανάλογα με τις περιπτώσεις το χρησιμοποιείς τμηματικά .. γιατί είναι πάρα πολύ μεγάλο ... η αειφορία πιάνει τα πάντα ... εντάξει ... κοινωνία, πολιτισμός, νόμοι ... υγεία, οικονομία ... τα πάντα ... ανάλογα με το κομμάτι που θες να χρησιμοποιήσεις ... και πού να το χρησιμοποιήσεις ... δεν υπάρχει για να πεις αναλυτικό ... απλά χρησιμοποιείς μερικά κομμάτια από αυτό το υλικό ... και ανάλογο κομμάτι σε ανάλογη βαθμίδα ... δηλαδή να το πω αναλυτικό πρόγραμμα με την κλασική έννοια δεν θα το πω ... ένα περιεχόμενο που είναι πάρα πολύ καλό ... μεγάλο ... το οποίο το χρησιμοποιείς άνετα ... ας πούμε τους δείκτες αειφορίας δεν θα τους διδάξεις στο νηπιαγωγείο .. να πεις στα παιδιά τους δείκτες εφορίας ... θα κρεμαστούν ... δεν θα καταλάβουν ... το προσαρμόζεις ανάλογα ...

Ερ : **Πάντως έχετε μια θετική άποψη?**

Συνεν. : κοίτα ... το υλικό είναι πολύ καλά γραμμένο ... πιάνει πολλές θεματικές ... είναι ένα υλικό που είναι καλό ... τώρα πως αυτό το υλικό διδάσκεται σε ένα μάθημα ... κατανοητό .. εντάξει ... με αυτή την έννοια δεν υπάρχει θέμα ... η δυσκολία στο συγκεκριμένο μάθημα ... μάθημα ... ας το πούμε ... η δυσκολία είναι ας το πούμε ότι δεν έχεις μία σειρά ... ο καθηγητής ακόμα και των γενικών μαθημάτων ... ένας μαθηματικός ένας φυσικός ... πρέπει να το βάλεις εμπόλημα ... εκτός και αν κάνεις κάποια προγράμματα ... όπως αυτά που κάνουν στα δημοτικά .. και να κάνεις ένα μάθημα αειφορίας ... μπορείς το εντάξεις πιο ... αλλά δεν είναι τόσες ώρες είσαι εδώ ... τόσες ώρες εκεί ... το υλικό όμως είναι πολύ ωραία γραμμένο...

Ερ : **Ωραία, τα δούμε και πιο συγκεκριμένα αργότερα κάθε περίπτωση ... Ως προς στοιχεία θεωρείτε ότι διαφοροποιείται το νέο ΠΣ σε σχέση με το προηγούμενο και πως τα κρίνετε αυτά τα στοιχεία?**

Συνεν. : Δεν έχω ασχοληθεί καθόλου ... γιατί είμαι σε τεχνικό λύκειο ... Εμείς κάναμε από μόνοι μας περιβαλλοντικά προγράμματα ... γιατί μου αρέσει το αντικείμενο ... είμαι ευαισθητοποιημένος με το αντικείμενο ... αλλά και ασχολούμαι με τεχνικά .. με πρόγραμμα για την ανακύκλωση αυτοκινήτων ... έχω πάει τα παιδιά σε επισκέψεις σε εργοστάσια ανακύκλωσης μπαταριών ... ένα τέτοιο εργοστάσιο στην Θήβα .. σε εργοστάσιο ανακύκλωσης ορυκτελαίων .. στον Ασπρόπυργο συμμετέχουμε στην ανακύκλωση ... έχουμε βάλει και δεξαμενή για τα ορυκτέλαια ... τα λάδια τα μαζεύουμε και έρχεται ο χειριστικός φορέας και τα παίρνει ... δηλαδή έχουμε ενεργά μπει ... γιατί είναι το αντικείμενο τέτοιο ... είναι πιο πολύ στο περιβάλλον ... δύσκολα στο τεχνικό λύκειο θα τους κάνω για την οικονομία και την κοινωνία ... πιο πολύ μου ταιριάζει το κομμάτι της περιβαλλοντικής ... με τους τεχνικούς οχημάτων έχουμε κάνει πολλά τέτοια πράγματα ...

Ερ : **Ωραία... Εάν σας ζητούσαν να αναφέρετε ορισμένα στοιχεία που καθορίζουν τη φυσιογνωμία του μαθήματος όπως αυτή καθορίζεται από το νέο Πρόγραμμα Σπουδών ποια θα λέγατε ότι είναι αυτά; Και που τα εντοπίζετε..Τώρα βέβαια από την επιμόρφωση.. ας πούμε είπατε πριν τους δείκτες αειφορίας... κάτι άλλο?**

Συνεν. : Όχι κάποια ιδιαίτερη εντύπωση ... απλά με εντυπωσίασε ο σχεδιασμός των προγραμμάτων ... Πώς γίνονται οι ομάδες όταν θες να κάνεις κάποιο πρόγραμμα αειφορίας ... στο Δημοτικό βασικά ... ή στο Νηπιαγωγείο ... Εκεί είδα βασικά ότι είναι .. εκεί θέλει πολλή οργάνωση ... θέλει δουλειά δηλαδή ... να βάλεις στόχους ... να σχεδιάσεις ... εντυπωσιάζομαι πολύ γιατί για συναδέλφους σε τέτοια σχολεία θέλει πολύ προετοιμασία ... έχει πολλές δραστηριότητες .. τις παρουσιάσεις και λοιπά ... οργάνωση ... συμμετοχή στο συμβούλιο των καθηγητών ... είναι μία δουλειά που θέλει αρκετό χρόνο από το συνάδελφο ... βέβαια από ότι είδα γιατί δεν έχω εμπειρία από δημοτικά κλπ ... μπορεί να είμαι και ο μοναδικός από τεχνικό λύκειο στο σεμινάριο ... οι πιο πολλοί ήταν σε δημοτικά και νηπιαγωγεία .. οι οποίοι κάνουν

τέτοια προγράμματα ... και δεν το ήξερα να σου πω την αλήθεια ... είδα και μετά μέσα από το ίντερνετ .. που μας παρουσίασαν οι συνάδελφοι δουλειές τους ... είδα ότι είναι πάρα πολύ οργανωμένα .. Εγώ δεν θα μπορούσα να δω τον εαυτό μου να διδάσκει σε παιδιά δημοτικού ... Δεν ξέρω ίσως επειδή έχω συνηθίσει τη δευτεροβάθμια .. τα μεγάλα παιδιά ...

Ερ : Οπότε κρατάω τους δείκτες αειφορίας και τα σχέδια εργασίας που μου είπατε..

Συνεν. : Ναι..

Ερ : Ωραία..προχωράμε στην επόμενη..θα σας διαβάσω 2 θέσεις ... Ποια θέση ανάμεσα στις εξής δύο περιγράφει καλύτερα κατά τη γνώμη σας για το νέο Π.Σ.

- **Θέση Α:** «Το νέο Π.Σ. προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές να αποκτήσουν γερές βάσεις για να ακολουθήσουν μετέπειτα εξειδικευμένες ακαδημαϊκές σπουδές»
- **Θέση Β:** «Το νέο Π.Σ. προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές ώστε να μπορούν να αξιοποιήσουν τις γνώσεις που απέκτησαν από το μάθημα στην καθημερινή τους ζωή ως αυριανοί ενήλικοι Πολίτες»

Συνεν. : από τις δύο αυτές που ανέφερες ... όχι ότι δεν είναι και κάτι άλλο ... από τις δύο που μου είπες για μένα η θέση μου είναι πιο πολύ στη δεύτερη ... όχι ότι και η πρώτη ... η αειφορία είναι κάτι που πάει να σε ευαισθητοποιήσει ... μπορείς να ευαισθητοποιηθείς σε θέματα υγείας, κοινωνίας, πολιτισμού ... Όλα είναι μέσα .. εντάξει ... για μένα πιο πολύ αντιπροσωπεύει η δεύτερη από τις δύο .. Κοίτα επειδή έτσι κι αλλιώς το πρόγραμμα σπουδών έχει σκοπούς .. έχει στόχους ... αλλά επειδή δεν είναι συγκεκριμένο μάθημα ... θέλουμε να πετύχουμε κάποια πράγματα κάθε φορά ... αυτό

Ερ : Ωραία ... Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ. έχει οργανικά ενσωματώσει τη χρήση των ΤΠΕ; Δώστε παραδείγματα

Συνεν. : δεν το γνωρίζω πώς το χρησιμοποιούν .. εγώ χρησιμοποιώ νέες τεχνολογίες όταν κάνω προγράμματα περιβαλλοντικής ... αειφορίας πλέον ... το διαδίκτυο σαφώς σου παρέχει πολλά εργαλεία ... για να δείξει πώς γίνεται η ανακύκλωση ενός αυτοκινήτου ... ή κάποια άλλα πράγματα που δεν έχεις κοντά σου ... σαφώς χρησιμοποιείς το διαδίκτυο ... ειδικά εμείς που είμαστε στο λύκειο και θέλουμε πιο εξειδικευμένα πράγματα ... χρειάζεσαι εργαλεία ... εγώ χρησιμοποιώ τον υπολογιστή και σαν εργαλείο αλλά και για να κάνω το μάθημά μου ... γιατί είναι με παρουσιάσεις .. Powerpoint ... εικόνα, ήχο, ταινίες ... αναγκαστικά ... δεν μπορείς να δεις ένα κομμάτι, ένα μηχανισμό αλλιώς ... για να καταλάβει ένας μαθητής πώς λειτουργεί, πρέπει να το διαλύσεις να το δει πώς κινείται ... από τότε που ασχολούμαι με την εκπαίδευση χρησιμοποιώ υπολογιστή ... είμαι από τους πρώτους που πήγα στο σχολείο υπολογιστή και ζήτησα προβολικό ... το 2001 ... βέβαια το είχα αυτό επειδή ασχολήθηκα με

την πληροφορική από το 1995 ... ψέματα, από το 1993 που απολύθηκα από φαντάρος γράφτηκα σε ένα ΙΕΚ πληροφορικής ... ήξερα από υπολογιστές και είχα δυνατότητα να τους χρησιμοποιήσω ... το 2001 δεν το χρησιμοποιούσε κανείς ως μέσο για να κάνει το μάθημα ... δεν είχε και προβολικό .. αναγκαστήκαμε και πήγαμε και αγοράσαμε ... Τώρα πια υπάρχουν δύο με τρεις υπολογιστές ανά εργαστήριο ... και ένα προβολικό σίγουρα ... οπότε σαφώς χρησιμοποιούμε ΤΠΕ αναγκαστικά ...

Ερ : Θα σας διαβάσω κάποιες θέσεις για τις οποίες ισχυρίζονται οι κατασκευαστές των ΠΣ ότι έχουν επιχειρήσει να έχει και θα σχολιάζουμε σε καθένα από αυτά...

Συνεν. : Ποιοι τα λένε αυτά?

Ερ : Οι κατασκευαστές των προγραμμάτων.. από τις παρουσιάσεις και το ΦΕΚ..

Συνεν. : Πάει σε κάποιο κομμάτι η συνέντευξη που δεν μου αρέσει... εντάξει? Γνωρίζω από κάποιους συναδέλφους ότι υπήρχαν αντιδράσεις για το πρόγραμμα σπουδών του ΙΕΠ ... εγώ δεν θέλω να μπω σε τέτοια διαδικασία ... ξέρω ότι υπήρχαν αντιδράσεις και μάλιστα συναδέλφοί μας έστειλαν e-mail ... και επειδή παρακολουθώ τις καταστάσεις .. μετά το σεμινάριο ... μετά το νέο πρόγραμμα σπουδών ... και να ξέρεις ότι το νέο πρόγραμμα σπουδών βγήκε το τελευταίο από τα νέα προγράμματα σπουδών ... είδα ότι υπήρχαν αντιδράσεις για το νέο πρόγραμμα σπουδών ... εγώ δεν θέλω να μπω σε αυτή τη διαδικασία

Ερ : όχι .. δεν θα μπειτε σε τέτοια διαδικασία ... θα το δείτε και από τις ερωτήσεις .. σε κάθε περίπτωση αν δεν θέλετε δεν απαντάτε σε κάποια ερώτηση...

Συνεν. : δεν θέλω να κρίνω το ΠΣ του ΙΕΠ

Ερ : θα το δείτε και μόνος... όπου δεν θέλετε δεν θα απαντάτε ... λοιπόν... είναι κάποιες γενικές αρχές. Θα το καταλάβετε και από τις ερωτήσεις...

Οι κατασκευαστές του Π.Σ. ισχυρίζονται πως έχουν επιχειρήσει το νέο αυτό Π.Σ. να έχει τα εξής χαρακτηριστικά:

α) είναι ανοικτό σε σημαντικό βαθμό (ώστε να επιτρέψει τη μεγαλύτερη αυτενέργεια του εκπαιδευτικού να το προσαρμόζει στις συνθήκες της τάξης του)

β) προσαρμόσιμο (στις ιδιαίτερες ανάγκες μαθητών με διαφορετικές ικανότητες)

γ) συμπεριληπτικό (να εντάσσει ικανοποιητικά στη μάθηση μαθητές με διαφορετικά ενδιαφέροντα, επίπεδα γνώσης ή πολιτισμικό υπόβαθρο).

**Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι έχει επιτευχθεί καθένας από τους παραπάνω τρεις στόχους;
Δώστε παραδείγματα**

Ας τα δούμε πάλι άλλη μια φορά και θα σχολιάσουμε καθένα ξεχωριστά...

Ανοικτότητα...

Συνεν. : Κοίτα να δεις ... τα προγράμματα σπουδών σχεδόν όλα σου δίνουν τη δυνατότητα να προσαρμόσεις τη διδασκαλία σου ... πιστεύω ότι σου δίνει τη δυνατότητα να διαμορφώσεις τον τρόπο που θα το παρουσιάσεις ... βέβαια ο σκοπός είναι πάντα σκοπός ... πρέπει να το πετύχεις ...

Ερ : Όσον αφορά την Προσαρμοστικότητα?

Συνεν. : αυτό το κάνει ο καθηγητής ... όχι το πρόγραμμα σπουδών ... θέλει προσαρμογή του τρόπου διδασκαλίας ... γιατί εγώ είμαι και επιμορφωτής στη διαφοροποιημένη διδασκαλία ... είναι βασικό κριτήριο του τρόπου διδασκαλίας ενός καθηγητή ... το να προσαρμόζει τη διδασκαλία του στις συνθήκες και το επίπεδο της τάξης .. όταν λες το προσαρμόζω είναι συγκεκριμένο πράγμα ... ελπίζω να καταλαβαίνεις τι εννοώ ... Οπότε αυτό είναι θέμα του εκπαιδευτικού, όχι του προγράμματος σπουδών .. βέβαια υπάρχουν και επιμόρφωσεις ... αυτά που κάνουμε στη διαφοροποιημένη ... με παιδιά με προβλήματα και λοιπά .. μαθησιακές δυσκολίες και λοιπά

Καταλαβαίνω..και το τρίτο είναι το συμπεριληπτικό..

Συνεν. : είναι στο θέμα του εκπαιδευτικού ... που θα χρησιμοποιεί τις διάφορες τεχνικές ... μπορείς να διδάξεις και σε παιδιά της μειονότητας ... υπάρχουν διαφορετικές ανάγκες ... αυτή είναι η έννοια της διαφοροποιημένης διδασκαλίας που σας είπα ... είναι άλλο αντικείμενο φυσικά ... δεν είναι στο θέμα του προγράμματος σπουδών είναι πως θα το χρησιμοποιήσει ο συνάδελφος ...

Ερ : Ωραία..πάμε τώρα για κάποια πιο συγκεκριμένα χαρακτηριστικά που ισχυρίζονται Οι κατασκευαστές του ΠΣ ότι αποκτά το νέο Π.Σ. Θα τα διαβάσω και θα σχολιάσουμε ένα ένα... Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι είναι ορατά αυτά τα χαρακτηριστικά στο νέο Π.Σ. και να δώσετε κάποια παραδείγματα. Κατά πόσο συμφωνείτε εσείς προσωπικά με τις συγκεκριμένες επιλογές;

Α. Να είναι αυτόνομο αλλά και ενιαίο για όλους τους βηματισμούς και για όλες τις τάξεις, με ιδιαίτερη έμφαση σε κοινές αρχές διδασκαλίας και μάθησης που συνδέονται με τη διεπιστημονικότητα και τη διαθεματικότητα.

Συνεν. : πιστεύω πως ναι... σου είπα δεν το δίνεις στο μαθητή αυτό το υλικό ... το υλικό αυτό ... τι να σου πω ... μπορείς ας πούμε να πεις και το φαινόμενο του θερμοκηπίου ... και στα παιδιά του Δημοτικού και στα παιδιά του Γυμνασίου και στα παιδιά του Λυκείου ... να τους το πεις με διαφορετικό τρόπο ... αλλιώς το Γυμνάσιο ... αλλιώς το Λύκειο ... στο Δημοτικό να το πεις με άλλο τρόπο ... Σαφώς μπορείς να το προσαρμόσεις ανάλογα είναι

ένα υλικό που το έχει ο καθηγητής και το προσαρμόζει ανάλογα ... στο επίπεδο και την κλίμακα της εκπαίδευσης

Ερ : Β. Να διαχέεται στα ΠΣ των άλλων μαθησιακών-διδακτικών πεδίων μέσω των αρχών και των αξιών της αειφόρου ανάπτυξης, με ανάλογη θεματολογία (Θεματικά Πεδία, Θεματικές Ενότητες), προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα (θεμελιώδεις γνώσεις, εντοπισμός και διερεύνηση του ζητήματος/προβλήματος και δράσεις), μεθοδολογικές προσεγγίσεις / δραστηριότητες και εκπαιδευτικό υλικό από συγκεκριμένο γνωστικό ή γνωστικά αντικείμενα και επιλεγμένες ηλεκτρονικές πηγές.

Συνεν. : Ναι μπορεί το υλικό μπορεί απευθύνεται σε διάφορους τομείς ... καλύπτει πολλά αντικείμενα Ανάλογα τι θέλουμε να κάνουμε το χρησιμοποιούμε και το παρουσιάζουμε στους μαθητές .. κοίτα να δεις ... πιστεύω να το πω λαϊκά είναι ένας μπούσουλας ... γενικά νομίζω ότι το αντικείμενο είναι πιο οικείο σε μας τους τεχνικούς ... το αντικείμενο της αειφορίας ... γενικά στην περιβαλλοντική ... οι δείκτες οι κοινωνικοί που λέμε έχουν σχέση με το περιβάλλον ... μιλάμε για βελτίωση της υγείας, μιλάμε για το περιβάλλον ... μιλάμε για οικονομία ... έχει πάλι επαφή με το περιβάλλον όλα έχουν να κάνουν με το περιβάλλον ... οι δείκτες της αειφορίας όλοι αυτοί ... οπότε νομίζω ότι είναι πιο κοντά σε μας ... στα τεχνικά επαγγέλματα ... παρά σε φιλόλογους ... οικονομολόγους και λοιπά ... μπορείς να το προσαρμόσεις ανάλογα πως το θες εσύ ... με ένα μπούσουλα που σου δίνει μέσα το βιβλίο αυτό ... ο φιλόλογος ας πούμε δεν ξέρει το φαινόμενο θερμοκηπίου ... δεν ξέρει όπως το ξέρω εγώ ... υπάρχει όμως δυνατότητα και να το λέει το βιβλίο αυτό ... ξέρω τέτοια παραδείγματα

Ερ : Ωραία... Στο να εφαρμόζεται η επίλυση προβλήματος ως βασική διδακτική στρατηγική για τη διαχείριση των περίπλοκων περιβαλλοντικών ζητημάτων και προβλημάτων?

Συνεν. : Ναι ξέρω ... οι διάφορες τεχνικές που χρησιμοποιούμε .. μία από τις καλύτερες .. είναι πάρα πολλές οι τεχνικές βέβαια ... προσομοιώσεις ... ομάδες εργασίας ... υπάρχει το project ... υπάρχουν 100 τεχνικές που μπορείς να εφαρμόσεις ... σαφώς μία από τις καλύτερες τεχνικές είναι η επίλυση προβλήματος ... και πάλι πιστεύω εξαρτάται από εσένα σαν εκπαιδευτικό ποια τεχνική είναι η πιο προσιτή ... εξαρτάται από τη διαμόρφωση της τάξης ... τι είδος τάξης έχεις ... έχεις πρόσφυγες ... από το επίπεδο του σχολείου ... εγώ ας πούμε δεν θα κάνω μία τεχνική που χρησιμοποιούν στο δημοτικό .. το project ... αλλά είναι πάρα πολλές οι τεχνικές που μπορεί να χρησιμοποιήσει ένας εκπαιδευτικός ... εξαρτάται από πόσο τις γνωρίζει να τις χρησιμοποιήσει ... να τις εφαρμόσει ... και ποια του ταιριάζει πιο πολύ ... ανάλογα το επίπεδο της τάξης και τη βαθμίδα ... δημοτικό γυμνάσιο και λοιπά ...

Ερ : Άρα να υποθέσω ότι τα έχετε εντοπίσει...

Συνεν. : το πρόγραμμα σπουδών δεν σου λέει τεχνικές ... το πρόγραμμα σπουδών έχει το υλικό εντάξει ... βέβαια σε σεμινάριο που κάναμε μιλήσαμε για τεχνικές .. κάναμε και σχέδια μαθήματος ... ανάλογα τα αντικείμενα ήταν και τα παραδοτέα .. ως επιμορφούμενοι να κάνουμε σχέδια μαθήματος ανάλογα με το αντικείμενο ... υπήρχε μία καλή οργάνωση και στρατηγική ως προς αυτό ... μέσα στο υλικό που μας δώσανε δεν υπάρχει αυτό ... αλλά για αυτό είναι η επιμόρφωση ... και εμείς ως πολλαπλασιαστές θα το κάνουμε στους συναδέλφους μας .. γιατί είναι ακριβώς το ίδιο το αντικείμενο ...

Ερ : **Κατά πόσο θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ. θα σας βοηθήσει να οργανώσετε καλύτερα τη διδασκαλία σας; Πως σκοπεύετε να το αξιοποιείτε για το σκοπό αυτό;**

Συνεν. : εεε ... σαφώς .. επειδή μέσα υπάρχει υλικό που μπορούν να εντάξουν ακόμα και οι φιλόλογοι στη διδασκαλία τους .. ας πούμε στην ιστορία ... η αειφορία μπορεί να διδαχτεί στην ιστορία ... ενώ ας πούμε ότι ο καθηγητής κάνει μάθημα Ιστορίας μπορεί να παρουσιάσει εμβόλιμα αειφορία ... σαφώς λοιπόν μπορεί να χρησιμοποιήσει το υλικό αυτό για να το εντάξει στο μάθημά του ... από εκεί και πέρα πώς θα το παρουσιάσει είναι θέμα της ικανότητας του εκπαιδευτικού ... και τις γνώσεις σε διάφορες τεχνικές δυσκολίες που θα έχει ... δηλαδή μέσα το υλικό δεν σου δίνει πώς να το χρησιμοποιήσεις ... εκπαιδευτικός είσαι... έχεις παιδαγωγική κατάρτιση ... όσοι έχουν ... Αν και πάλι είδα ότι όλοι έχουν

Ερ : **Σαφές ... πάμε τώρα για λίγο πιο ειδικές ερωτήσεις ... Πόσο καλά διατυπωμένα θεωρείτε ότι είναι τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα στο νέο Π.Σ; Σε ποιο βαθμό πόσο θεωρείτε ότι βοηθούν εσάς προσωπικά στην οργάνωση της διδασκαλίας του μαθήματος;**

Συνεν. : δεν το θυμάμαι να σου πω την αλήθεια .. αλλά επειδή είμαι και επιμορφωτής στην Μαθητεία αν ξέρεις ... εκεί έγινε η πρώτη αλλαγή των προγραμμάτων .. παλιά είχαν στόχους... πλέον έχουμε μαθησιακά αποτελέσματα και πως θα τα καταφέρουμε ... δεν έχω κοιτάξει μαθησιακούς στόχους και τις δραστηριότητες στο πρόγραμμα σπουδών ... εγώ πιο πολύ ασχολούμαι με συγκεκριμένα πράγματα που γνωρίζω ποιοι είναι οι στόχοι που θέλω να πετύχω ... είναι ένα συμπληρωματικό υλικό που θα το κοιτάξω όταν έρθει η στιγμή ... επειδή δεν το έχω διδάξει δεν έχω πάει να δω τι αναφέρει ... για να σου δώσω μία άποψη ολοκληρωμένη... αν είναι σωστά διατυπωμένοι οι στόχοι και λοιπά ... σας είπα και η μεγάλη διαφοροποίηση σε σχέση με τα άλλα μαθήματα είναι ότι δεν διδάσκεται σαν αυτούσιο μάθημα ... δεν ασχολείσαι αν το διαβάσεις όλο ... να το δεις όλο και λοιπά ... εγώ το έκανα μόνος μου εδώ και 25 χρόνια πριν χωρίς να υπάρχει αντίστοιχο υλικό ... σαφώς και υπάρχουν κάποιοι στόχοι μέσα που αν χρειαστεί να το κοιτάξω το κοιτάξω ...

Ερ : **εσείς έχετε και την εμπειρία... ίσως ένας νεότερος συνάδελφος ...**

Συνεν. : σαφώς... ένας νέος συνάδελφος που δεν έχει την εμπειρία και δεν γνωρίζει ... σαφώς ... δεν τους είδα για να σου πω αν είναι σωστά διατυπωμένοι και λοιπά ... για την ακρίβεια αυτό το μάθημα που λέγεται η αειφορία ... φέτος έκανα την πρώτη φορά επαφή ... εγώ ασχολούμαι με την περιβαλλοντική και την αειφορία σε μαθήματα της μηχανολογίας εμβόλιμα ... επειδή είναι πολύ μεγάλο το κομμάτι της περιβαλλοντικής... και επειδή είχα αυτή την ιδιαιτερότητα ασχολήθηκα με αυτό ... έχω κάνει και το μεταπτυχιακό στις ΑΠΕ ... δεν υπάρχει κάποιος μπούσουλας που θα σου λέει κάνε αυτό ή το άλλο κατάλαβες τι σου λέω ... σε μερικά μαθήματα και σε κάποιο κεφάλαιο υπάρχει η περιβαλλοντική ... στην αρχή της μηχανολογίας λέει σε κάποιο σημείο για τα φωτοβολταϊκά ... δηλαδή κομμάτια αντίστοιχα σε αυτά που διδάσκουμε εμείς στο τεχνικό .. σαν αειφορία πρώτη φορά ... οικονομία κοινωνία και λοιπά ... ασχολήθηκα πρώτη φορά το καλοκαίρι ...

Ερ : Ωραία... Πως κρίνετε το περιεχόμενο (ύλη) που έχει συμπεριληφθεί στο νέο Πρόγραμμα Σπουδών;

Συνεν. : να σου πω την αλήθεια ... επειδή δεν είχα εμπειρία από δημοτικό ή μικρότερες τάξεις νόμιζα ότι πήγαινα να κάνω για το περιβάλλον ... διαπίστωσα ότι η αειφορία αναφέρεται σε ένα τεράστιο φάσμα ... η πρώτη μου εντύπωση ήταν ότι το υλικό ήταν μεγάλο και δύσκολο ... αλλά το ξαναλέω ... αυτό το υλικό δεν διδάσκεται στα παιδιά ... το έχουμε εμείς και διδάσκουμε εμβόλιμα κάποια πράγματα ... είτε σε προγράμματα .. είσαι σε κάποια μαθήματα ... αλλά το υλικό είναι τεράστιο ... είναι και μεγάλο το αντικείμενο ... δηλαδή δεν περιορίζεται στο περιβάλλον ... το πας στους δείκτες ... έχει χίλια δυο πράγματα ... είναι και μεγάλο το αντικείμενο ...

Ερ : Κατανοητό... Ποια είναι η γνώμη σας για την οργάνωση του περιεχομένου του Π.Σ. σε ευρύτερα θεματικά πεδία τα οποία εξελίσσονται από τάξη σε τάξη; Πως πιστεύετε πως θα λειτουργήσει αυτή η καινοτομία;

Συνεν. είναι σωστή ... το βρήκα λογική ... αλλά δεν μπορώ να σου πω ότι το είδα όλο και μπορώ να κρίνω τις ενότητες ας πούμε ... στην επιμόρφωση ας πούμε είπαμε διάφορα αντικείμενα αλλά εγώ δεν θα τα χρησιμοποιήσω στις τάξεις μου ... με την έννοια ότι θέλεις να κρατάς και το ενδιαφέρον των παιδιών μες στην τάξη ... ξέρεις το Τεχνικό Λύκειο είναι λίγο δύσκολο σαν σχολείο ... αν τους πεις θέματα που δεν έχει ενδιαφέρον δεν μπορείς να τους κρατήσεις ... πρέπει να βρούμε θέματα τα οποία να είναι περιβαλλοντική αλλά να έχουν σχέση με το αντικείμενο του σχολείου ... που είναι στο αντικείμενο της ειδικότητάς τους να το πω έτσι ... αναγκαστικά κάνεις επιλογή

Ερ : Κατά πόσο το περιεχόμενο του νέου Π.Σ. απαντά στις σύγχρονες κοινωνικές προκλήσεις και συνθήκες: π.χ. περιβαλλοντικές προκλήσεις, πολυπολιτισμικότητα, παγκοσμιοποίηση, συμπερίληψη κ.λπ.;

Συνεν. : πιστεύω ναι ... ως προς ένα επίπεδο ναι ... βέβαια πιστεύω ότι είναι και θέμα προσωπικού ... κάποιος ας πούμε θέλει να αναφέρεται πιο πολύ σε θέματα μεταναστών ... φτώχειας ... και λοιπά ... παραδείγματος χάριν είχαμε και μία διαφωνία με μία συναδέλφισσα πάνω στην περιβαλλοντική ... η οποία είχε και διδακτορικό στις τεχνολογίες κιάλας... η οποία έχει μία άποψη για μένα ακραία .. δηλαδή ότι η τεχνολογία είναι αυτή που προκαλεί το πρόβλημα στο περιβάλλον ... δηλαδή η βιομηχανία ... της είπα ναι, έχετε δίκιο ... αλλά αν δεν έχεις τεχνολογία δεν θα έχεις ούτε το ένα ούτε το άλλο ... επόμενα στην αειφόρο τεχνολογία δηλαδή ... ήταν κάθετη όμως ... να σταματήσουν τα εργοστάσια ... εντάξει είναι θέμα απόψεων αντιλήψεων ... οπότε για αυτό σου λέω ότι είναι θέμα του καθηγητή που κάνει το μάθημα ...

Ερ : Ωραία ... Πως κρίνετε το περιεχόμενο του νέου Π.Σ. σε σχέση με τον χρόνο που διατίθεται για τη διδασκαλία του μαθήματος; Τι θα προτείνατε να αλλάξει ως προς την ύλη (συγκεκριμένες προτάσεις), ώστε να είναι επαρκέστερος ο διαθέσιμος διδακτικός χρόνος;

Συνεν. : δεν υπάρχει ωράριο ... δεν υπάρχει μάθημα που θα λέει ότι είναι πέντε ώρες την εβδομάδα ... άρα δεν μπορείς να πεις ... ή θα κάνεις ένα πρόγραμμα με συγκεκριμένο τίτλο ... παραδείγματος χάρη κάνεις θέμα τον κήπο του σχολείου ... που έχει σχέση με το περιβάλλον ... μία εργασία ... πολύ ωραία εργασία ... όλη τη χρονιά με 15 μαθητές ας πούμε ... τι να πεις .. ότι είναι πολύ το υλικό για ένα μάθημα που δεν έχει ωράριο; ... δεν σου είπαν να διδάξεις από κει μέχρι εκεί όπως τα μαθήματα των Πανελλαδικών για παράδειγμα ... κι αν κάτι δεν το προλάβεις να βρεις χρόνο να το διδάξεις ...

Ερ : Καταλαβαίνω... Ποιες αλλαγές θα προτείνατε για το ΠΣ; Τι κρίνετε ότι πρέπει να αλλάξει; π.χ. ως προς τη διάταξη ή την προσθήκη/αφαίρεση επιμέρους ενοτήτων;

Συνεν. : όπως είπα είναι ένα υλικό από το χρησιμοποιεί κατά βούληση ο εκπαιδευτικός ... ανάλογα με τις δυνατότητες και τις συνθήκες που έχει .. είτε στην ευέλικτη ζώνη ... είτε σε διάφορα μαθήματα δικά του ... είτε σε προγράμματα ...

Ερ : Καταλαβαίνω... Οι κατασκευαστές του νέου Π.Σ. διακηρύσσουν μια προοδευτική-μαθητοκεντρική παιδαγωγική φιλοσοφία/λογική ισχυριζόμενοι ότι: «Τα ΠΣ προωθούν την ενεργό συμμετοχή και συνεργασία όλων των μαθητών/τριών, μέσω της δημιουργίας περιβαλλόντων καθοδηγούμενης μάθησης, αυτενέργειας, συνεργατικής δράσης σε ομάδες, διερευνητικής μάθησης, βιωματικής προσέγγισης, συνεργατικής επίλυσης προβλήματος, επικοινωνιακής προσέγγισης, και μετασχηματιστικής λογικής». Αν θέλετε το ξαναδιαβάσω...

Συνεν. : Όχι ...είναι κατανοητά..

Ερ : Κατά πόσο θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ πράγματι διαπνέεται από αυτή την παιδαγωγική φιλοσοφία; Δώστε ενδεικτικά παραδείγματα

Συνεν. : θεωρώ ότι είναι καθαρά η φιλοσοφία του καθηγητή για να το κάνει αυτό ... και να μην το έλεγε το μάθημα αυτό ... είναι υποχρέωση του καθηγητή να το κάνει έτσι το μάθημά του ... δηλαδή πλέον τα προγράμματα σπουδών είναι μαθητοκεντρικά ... δηλαδή έχουν το μαθητή και όχι το δάσκαλο μπροστά ... αυτή τουλάχιστον είναι η φιλοσοφία που θέλουν να περάσουν και προσπαθούν να περάσουν ... αλλά ότι και να λένε αν δεν καθίσει ο εκπαιδευτικός να το κάνει αυτό δεν πρόκειται να γίνει ... άρα είναι θέμα του εκπαιδευτικού πώς θα χρησιμοποιήσει διάφορες τεχνικές για να κάνει το μάθημα του ... μπορεί ο άλλος να λέει ότι κάνω αειφορία και να κάθεται στην έδρα και να παρουσιάζει ... δεν σημαίνει ότι φταίει το πρόγραμμα σπουδών που δεν κάνει σωστά το μάθημα του αυτός ... υπάρχει όμως εκπαιδευτικός που θα σχεδιάσει ... θα κάνει ομάδες ... θα κάνει ανεστραμμένη τάξη ... χρόνο να έχεις... διάθεση ... βασικά χρόνο ... εγώ σαν εκπαιδευτικός το κάνω αυτό ... τώρα ξαφνικά να έρθει ένας εκπαιδευτικός θέλει δουλειά αυτό ... εκτός βέβαια αν το υπουργείο μας δίνει έτοιμα σχέδια μαθήματος με υλικό για να μπορέσουμε να τα χρησιμοποιήσουμε ... ήδη γίνεται μία προσπάθεια στον Αίσωπο και λοιπά ... στο Φωτόδεντρο αλλά είναι σταγόνα στον ωκεανό ... και αυτά είναι από κάποιους συναδέλφους ... αποζημιώνονται κάποιοι βεβαία ... ειδικά στον Αίσωπο παίρνουν κάποια λεφτά ... εγώ έχω ένα υλικό που 27 χρόνια δεν σταμάτησα να δουλεύω ... 20 με 25 ώρες την εβδομάδα για να ετοιμάσω υλικό ... επειδή η ειδικότητά μου είναι αυτή που εξελίσσεται συνέχεια ... η μηχανολογία ειδικά στα αυτοκίνητα είναι κάτι το οποίο δεν είναι στάσιμο .. εξελίσσεται συνέχεια ... παρακολουθώ σεμινάρια ... αλλάζω συνέχεια το υλικό που έχω έχω πάνω από 100 GB αρχεία ... το ίντερνετ το έχω λιώσει δηλαδή ... αυτά ...

Ερ : Κατά πόσο συμφωνείτε ότι η παραπάνω προοδευτική-μαθητοκεντρική λογική είναι κατάλληλη για τη διδασκαλία του μαθήματός σας;

Συνεν. : Ναι πρέπει να υπάρχει ... αυτή είναι η νέα στρατηγική τουλάχιστον ... δεν έχω δει βέβαια τα άλλα αναλυτικά προγράμματα .. τώρα τα νέα προγράμματα πάνε να τα κάνουν μαθησιοκεντρικά ... με επίκεντρο το μαθητή ... στόχους και λοιπά .. γίνεται μία προσπάθεια δεν ξέρω τι γίνεται με τα άλλα μαθήματα .. δεν έχω δει τα άλλα αναλυτικά ... αλλά πιστεύω ότι είναι μία προσπάθεια ... τώρα αν θα το πετύχουμε εξαρτάται από πολλούς παράγοντες ... φαίνεται ότι είναι μία προσπάθεια να αλλάξει ... να γίνει το σχολείο με επίκεντρο το μαθητή ... όχι το δάσκαλο

Ερ : Πώς δέχτηκαν γενικά οι εκπαιδευτικοί της ειδικότητάς σας το νέο Π.Σ;

Συνεν. : εγώ από την επιμόρφωση που κάναμε ... είμαστε περίπου 15 με 20 ... εγώ ένιωσα και άσχημα στην αρχή ... ήταν όλοι μεταξύ τους γνωστοί ... οι περισσότεροι ήταν συντονιστές σε εκπαιδευτικά θέματα ... σαν να ήταν μία οικογένεια και είναι μία οικογένεια ... και από ΚΠΕ.... εγώ έχω πάει σε πολλά κέντρα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης ... σε 4-5 σε όλη μου τη θητεία ... πιο πολύ στο ενεργειακό δίκτυο ... στη Λίμνη Πλαστήρα ... στην Καστοριά και σε άλλα ... ήταν όλοι γνωστοί ... μία οικογένεια ... φίλοι ήταν όλοι ενθουσιασμένοι .. και έχουν αφιερώσει πολύ χρόνο στη ζωή τους για περιβαλλοντικά ... ήταν πάρα πολύ αξιόλογοι

Ερ : Από άλλους εκτός επιμόρφωσης....

Συνεν. : όχι δεν είμαι σε επαγγελματικό Λύκειο ... εγώ φέτος κατάλαβα τι είναι αυτή η αειφορία ήμουν στην περιβαλλοντική αλλά καθαρά στο κομμάτι της περιβαλλοντικής ... φέτος τα είδα ... φέτος τα συνειδητοποίησα ... εγώ ήμουν σαν ξένος στην ομάδα ... ήταν δημοτικό και νηπιαγωγείο κυρίως ... είχαν κάνει πράγματα σε αυτά που αναφέρεται στο υλικό τα οποία εγώ δεν είχα κάνει ... οπότε δεν είχα επαφές μαζί τους ... και το μάθημα ήταν και εξ αποστάσεως ...

Ερ : Μάλιστα...Λαμβάνοντας υπόψη α) την επαγγελματική ετοιμότητα των διδασκόντων, β) τις υλικές συνθήκες-υποδομές και γ) την κουλτούρα των ελληνικών σχολείων θεωρείτε πως θα μπορούσαν να ανακύψουν δυσκολίες στην εφαρμογή του νέου Π.Σ. και ποιες;

Συνεν. : βάζεις ένα θέμα που έχει πολλές παραμέτρους ... η ετοιμότητα των εκπαιδευτικών μπορεί να πεις ότι στο εγγύς μέλλον θα ενημερωθούν από εμάς ... αλλά ετοιμότητα των διδασκόντων δεν είναι μόνο η επιμόρφωση ... είναι η διάθεσή τους να ασχοληθούν με αυτό το αντικείμενο ... εντάξει... άρα είναι ένας παράγοντας αστάθμητος .. το να πεις ότι θα ευαισθητοποιήσω έναν εκπαιδευτικό είναι κάτι ... πέρα από το μάθημα του είναι και θέμα διάθεσης εκπαιδευτικού .. άρα να πεις θα κάνεις μία επιμόρφωση επιμόρφωση στην αειφορία σε ποιους θα κάνεις; ... δεν υπάρχει καθηγητές αειφορίας ... όλοι είναι ποιους θα επιμορφώσεις ... όποιος θέλει? Άρα υπάρχει θέμα το δεύτερο πώς το είπατε ;

Ερ : Όσον αφορά τις υποδομές...

Συνεν. : εντάξει δεν πιστεύω ότι χρειάζονται ειδικές υποδομές για να ασχοληθείς με την αειφόρο ανάπτυξη ... πιστεύω ότι είμαστε εξοπλισμένοι στα σχολεία ... όχι βέβαια όπως το εξωτερικό .. δεν είμαστε ... αλλά ειδικά σε νηπιαγωγείο και γυμνάσιο ... υπάρχουν και τα εργαστήρια φυσικής ... δεν χρειάζονται ιδιαίτερες υποδομές να διδάξεις ... σαφώς όσο περισσότερο τόσο καλύτερο ... έτσι όπως είναι το μάθημα και το ξέρω, δεν νομίζω ότι χρειάζεται κάτι εξειδικευμένο .. δεν μιλάμε για ένα μάθημα που έχει ειδικές απαιτήσεις σε εργαστηριακή υποδομή ... και το τρίτο που είπατε;

Ερ : η κουλτούρα...

Συνεν. : τώρα η κουλτούρα παίζουν οι νέοι συνάδελφοι ... γιατί το 80 με 90% των συναδέλφων μου είναι πάνω από 50 .. έχουν να γίνουν προσλήψεις εδώ και 20 χρόνια πιστεύω είναι οι συνάδελφοι που θα έρθουν να είναι πιο ευαισθητοποιημένοι σε θέματα αειφορίας ... και λογικά θα είναι γιατί το ζουν πιο πολύ στο πετσί τους σε σχέση με τους παλαιότερους ... εγώ είμαι 54 και θέλω 10 χρόνια να μπω στην σύνταξη εγώ μπορεί να ξέρω περισσότερα πράγματα γιατί είμαι τεχνικός .. ασχολήθηκα και με περιβαλλοντικά ... το θέμα του περιβάλλοντος εξαρτάται και από τον ίδιο τον εκπαιδευτικό ... πιστεύω ότι οι νέες γενιές είναι πιο ευαισθητοποιημένες σε θέματα περιβάλλοντος ... σαφώς και πιο ενεργοί σε σχέση με τους παλαιότερους ... και λογικό είναι ... παρόλα αυτά βλέπω πολλά άτομα αξιόλογα που ασχολούνται και ασχολούνται πολύ ...

Ερ : Καταλαβαίνω... Με βάση την εμπειρία σας από την πιλοτική εφαρμογή.. βασικά σε εσάς την επιμόρφωση ... του νέου Π.Σ. .. ποιες ήταν οι σημαντικότερες δυσκολίες/αδυναμίες του ΠΣ που εντοπίσατε εσείς προσωπικά; Ποια ήταν τα σημαντικότερα θετικά στοιχεία του που διαπιστώσατε στην πράξη;

Συνεν. : η επιμόρφωση ήταν σχετικά μικρή... και για το εύρος του μαθήματος... αλλά πιστεύω δεν χρειάζεται παραπάνω... με την έννοια ότι στην επιμόρφωση δεν θα σου μάθει όλο το υλικό του βιβλίου ... θα σου μάθει τι είναι αειφορία ... τι πρέπει να κάνεις ... πώς πρέπει να τη δουλέψεις ... και αυτός ήταν ο σκοπός της επιμόρφωσης ... κάτσε να διαβάσεις το υλικό όλο αν χρειαστεί ... η φιλοσοφία της , η μορφή ήταν αυτή. ... τι είναι αυτό ... πώς θα το διδάξουμε ... τι τεχνικές θα χρησιμοποιήσουμε ... διάφορα επίπεδα πού μπορούμε να την εντάξουμε τι προγράμματα θα κάνουμε .. την διαδικασία δηλαδή πρακτικά πράγματα ... όχι το υλικό ... και αυτό είναι τεράστιο να το διδάξεις πιστεύω για τη διάρκεια που είχε για το σκοπό που είχε ήταν ικανοποιητικό ... από εκεί και πέρα σαφώς θέλει δουλειά από τον εκπαιδευτικό ...

Ερ : τι θα θέλατε να γίνει περισσότερο κατά την επιμόρφωση;

Συνεν. : δεν θα έκανα κάτι περισσότερο ... τι να πω βασικά στην αρχή μου φάνηκε λίγο βαρύ αλλά ήταν για μας αυτό για να καταλάβουμε την αειφορία ... κάτι που θα ήθελα εγώ γιατί είμαι και πρακτικός, θα ήθελα περισσότερο υλικό ... αν και μας έδωσαν αρκετό υλικό ..κάποια σχέδια μαθήματος.. εμείς κάναμε και σχέδιο μαθήματος ... σαν παραδοτέο ... εμείς τα κάναμε και τα δώσαμε στην επιμορφώτρια ... θα χρησιμοποιηθούν ως μία βάση που μπορεί να αξιοποιηθεί ... για να καταλάβεις πέρασαν και από αυτόματο ελεγκτή ... για να δουν αν τα έχουμε πάρει έτοιμα ... αν ήσουν πάνω από κάποιο ποσοστό στην έκοβαν ... δηλαδή ήταν σε υψηλό επίπεδο .. το ΙΕΠ άρχισε να το ανεβάζει πολύ ... αν κάποιες εργασίες

είναι αξιόλογες θα μπουν σε μια πλατφόρμα ... αν σιγά-σιγά κάνουμε και εμείς το ίδιο με τους επιμορφούμενους θα γίνει μία βάση δεδομένων που μπορεί να καλύψει την έλλειψη ότι δεν υπάρχουν κάποια έτοιμα σχέδια που είπα προηγουμένως ... πρακτικές έτοιμες τις οποίες μπορεί να χρησιμοποιήσει ... ή να τις αλλάξει ... να έχει ένα οδηγό ... να κάνει ένα δικό του Σχέδιο μαθήματος ...

Ερ : Κλείνοντας τη συζήτησή μας ποιες συγκεκριμένες προτάσεις θα είχατε να κάνετε για πιθανή βελτίωση του νέου Π.Σ.;

Συνεν. : πιστεύω κάποια τα είπα ... όπως πριν, να υπάρχει κάποιο έτοιμο υλικό ... ίσως να γίνει και συγκεκριμένο μάθημα ... να δοθούν κάποιες ώρες και να διδάσκεται το μάθημα έτσι ... γιατί να το αφήνεις να το διδάξει κάποιος στο δικό του το μάθημα εμβόλιμα, πάει πια στη διάθεση του καθηγητή να το κάνει ... η και να κάνει κάποιο πρόγραμμα είναι πάλι στη διάθεσή του καθηγητή να το κάνει ... βέβαια υπάρχουν και κάποιοι διευθυντές που σε πιέζουν να κάνεις κάποια προγράμματα ... ας πούμε για την αξιολόγηση για να πουν ότι κάνουν προγράμματα ... εμείς κάναμε περισσότερα προγράμματα όταν δεν υπήρχε αξιολόγηση ... εγώ τα έκανα επειδή ήθελα να τα κάνω .. δεν θέλω να αξιολογηθώ ... για μένα το να κάνεις πρόγραμμα για να πεις ότι είσαι καλός καθηγητής είναι υποτιμητικό ... αλλά πιστεύω επειδή το μάθημα της αειφορίας είναι πολύ σημαντικό, πρέπει να διατεθεί συγκεκριμένος χρόνος ... ή να πει στο αναλυτικό πρόγραμμα του συγκεκριμένου μαθήματος ... ας πούμε μπορεί να μπει στην ιστορία ότι θα έχετε πέντε δέκα ώρες θέματα που σχετίζονται με την αειφορία ... να το εντάξετε σε εκείνο το κομμάτι ... αυτό βέβαια είναι δύσκολο να γίνει .. στο δημοτικό βέβαια μπορεί να γίνει συγκεκριμένο μάθημα ... αυτό μπορώ να πω ... γιατί για να μπορέσεις να βελτιώσεις την αειφορία θα πρέπει να πας σε αστάθμητους παράγοντες ... για ένα πενηντάρη καθηγητή να ευαισθητοποιηθεί σε θέματα περιβάλλοντος είναι κάπως ... πιστεύω δηλαδή πρέπει να γίνει με μάθημα ή με συγκεκριμένες κατευθυντήριες οδηγίες .. στο τεχνικό λύκειο γίνεται σε συγκεκριμένα κομμάτια ... όπως υπάρχει συγκεκριμένο κεφάλαιο για ανακύκλωση αυτοκινήτων ... αυτό εντάσσεται στην αειφορία, στην περιβαλλοντική ... αλλά διδάσκεις αυτά που είσαι αναγκασμένος με διδάξεις ... πολλές φορές το βάζεις σε δεύτερη θέση ... εγώ όμως επειδή το θεωρώ πολύ σημαντικό το διδάσκω ... πιστεύω μία πρόταση είναι αυτή πιστεύω να υπάρξουν κάποιες συγκεκριμένες ώρες ... αν όχι σε όλες τις βαθμίδες τουλάχιστον νηπιαγωγείο που είναι μία πολύ σημαντική ηλικία για το παιδί ...

Ερ : Δίκη μου ερώτηση, όσον αφορά τους νέους εκπαιδευτικούς , τι θα προτεινάτε ώστε να βοηθηθούν? Ίσως κάποια επιμόρφωση παραπάνω ... κάτι άλλο;

Συνεν. : Τι θα έλεγα να είναι σίγουροι ότι τους αρέσει ότι είναι εκπαιδευτικοί .. τι να πεις ... ότι χρειάζεται επιμόρφωση .. δεν χρειάζεται απόλυτα επιμόρφωση ... είναι απλά πράγματα ... ευαισθητοποίηση ως προς τα θέματα ισότητας .. περιβάλλον και λοιπά ... ο εκπαιδευτικός

είναι ένας ολοκληρωμένος άνθρωπος .. δεν θα του αλλάξεις εύκολα την άποψη ... διαμορφώνεται και δύσκολα αλλάζει σαφώς πιστεύω ότι οι νέοι εκπαιδευτικοί, οι νέοι επιστήμονες είναι ευαισθητοποιημένοι ... εντάξει, υπάρχουν και κάποιες ακραίες απόψεις .. όπως η συνάδελφος που σας είπα πριν ... για την τεχνολογία ... το θέμα είναι από κει και πέρα πόσο σου αρέσει να είσαι εκπαιδευτικός ... για να βρεις την διάθεση την όρεξη και τη χαρά και να διδάξεις αυτό το πράγμα ... γιατί αν δεν τα έχεις αυτά δεν μπορείς να κάνεις τίποτα ... γενικά πρέπει να σου αρέσει αυτό που κάνεις για να μπορείς να το κάνεις εγώ όταν κάνω μάθημα χαίρομαι ... και στεναχωριέμαι να βλέπω τους άλλους να κοιμούνται ... εγώ είμαι ο μόνος εκπαιδευτικός που κόβω παιδιά κάθε χρόνο ... απλώς θέλω να δώσω σημασία στο μάθημά μου ... θέλω να δώσω ενδιαφέρον ... δεν μπορώ να δεχτώ κάποιον που είναι τελείως αδιάφορος πρέπει να μάθουν τα παιδιά ότι κάποια πράγματα έχουν αρχή και κάποιο τέλος ... δεν μπορείς να τα ισοπεδώνεις όλα ... πρέπει να δώσεις αξία σε αυτό που αγωνίζεται ο άλλος ... πρέπει να ξέρουμε πως ότι κάνουμε έχει αντίκτυπο σε μας .. αν κάνω κάτι που δεν είναι σωστό, θα έχω κάποιες συνέπειες ... αν δεν μάθουν τα παιδιά από τώρα θα βγουν σε μία ζωή που θα τους ρίχνει χαστούκια από παντού ... εγώ το λέω με την καλή έννοια.. όχι της τιμωρίας ... δεν είναι όλα απλά και όλα εύκολα ... βγαίνουν έξω μαθητές και μου λένε μετά ότι είχατε δίκιο κύριε καθηγητά .. βγαίνουν έξω και νομίζουν ότι η ζωή είναι όπως το σχολείο ... άνετη και ελεύθερη ... και θα κάνω ότι θέλω ... και μετά δεν ξέρουν πώς θα το ξεπεράσουν ... δεν έχουν μάθει να αγωνίζονται .. να δουλεύουν ... μιλάω για συγκεκριμένους μαθητές, όχι για όλους έτσι ... θέλω να είμαι σωστός απέναντι τους ... αυτός που σας βάζει 20 σας κοροϊδεύει ... δεν είναι ο καλός καθηγητής αυτός ... σας έχει γραμμένους δεν ενδιαφέρεται για σας θέλω να είμαι σωστός απέναντι σου ... όπως και εσύ θέλω να είσαι σωστός απέναντί μου ... και αυτή είναι η φιλοσοφία μου .. έτσι διδάσκω 27 χρόνια

Ερ: Σας ευχαριστώ πολύ

Συνεν Εγώ σας ευχαριστώ

(Ε9)

Καλησπέρα σας, αρχικά θα ήθελα να σας ευχαριστήσω για την αποδοχή της πρόσκλησης μου να συμμετάσχετε στην παρούσα έρευνα, η οποία διεξάγεται στα πλαίσια της διπλωματικής μου εργασίας στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών του Τμήματος Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου με θέμα: «Απόψεις επιμορφωτών εκπαιδευτικών για το νέο Πρόγραμμα Σπουδών σχετικά με το Περιβάλλον και την Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη».

Η παρούσα συνέντευξη έχει ως στόχο την καταγραφή των απόψεών σας για το νέο πρόγραμμα σπουδών όπως το μελετήσατε και το εφαρμόσατε κατά τη φάση της πιλοτικής εφαρμογής του στο σχολείο σας.

Οι απόψεις σας θα αξιοποιηθούν για τη βελτίωση των νέου προγράμματος σε συνδυασμό με όλα τα άλλα συμπεράσματα της πιλοτικής φάσης εφαρμογής του.

Είμαι στην διάθεση σας να απαντήσω σε οποιαδήποτε απορία έχετε και αν επιθυμείτε μπορείτε να διακόψετε την διαδικασία της συνέντευξης όποτε εσείς το θέλετε εφόσον δεν νιώθετε καλά. Η συνομιλία μας θα καταγραφεί με ψηφιακά μέσα και εν συνεχεία θα μεταγραφεί για να μελετηθεί. Εφόσον θελήσετε μπορώ να σας αποστείλω το μεταγραμμένο αρχείο. Επίσης διασαφηνίζω ότι θα διατηρηθεί η ανωνυμία σας μιας και μόνο εγώ γνωρίζω την ταυτότητά σας. Συμφωνείτε; Να ξεκινήσουμε;

Συνεν. Ναι...

Ερ: Μπορείτε να μου μιλάτε και στον ενικό αν θέλετε...

Συνεν. Ναι .. βεβαία...

Ερ: Ξεκινάμε με κάποια τυπικά δημογραφικά..

Ερ: Φύλο:

Συνεν. Άνδρας

Ερ: Ειδικότητα?

Συνεν. ΠΕ 70

Ερ: Είστε ενεργός εκπαιδευτικός, σε κάποιο σχολείο?

Συνεν. Ναι, βρίσκομαι σε δημοτικό σχολείο...

Ερ: Σπουδές

Συνεν. Μεταπτυχιακό και Διδακτορικό

Ερ: Χρόνια υπηρεσίας

Συνεν. 28, αν θυμάμαι καλά.

Ερ : Δεν έχετε κάνει πιλοτική από ότι κατάλαβα αλλά είστε επιμορφωτής?

Συνεν. : έχω κάνει το εισαγωγικό με τον κ. Καλαιτζίδα και είμαι επιμορφωτής Α και αναμένουμε να ξεκινήσει το πρόγραμμα.

Ερ : Άρα πιλοτική δεν έχετε κάνει?

Συνεν. : Ναι έχουμε κάνει την επιμόρφωση. Πιλοτική δεν έχουμε κάνει ακόμα στην σχολική μονάδα.

Ερ : Πως οργανώνεις ένα τυπικό, καθημερινό σου μάθημα? Σε ποια υλικά και στοιχεία στηρίζεσαι σε αυτό?

Συνεν. : στα ρέοντα μαθήματα, γλώσσα, μαθηματικά κλπ σαφώς υπάρχει ο μπούσουλας του σχολικού εγχειριδίου. .. εεε ... το οποίο εναρμονίζεται με το πρόγραμμα σπουδών του υπουργείου ... ακολουθούνται τα τυπικά βήματα που ακολουθεί ένας εκπαιδευτικός για να υλοποιήσει το μάθημα.. και κατά αυτόν υλοποιείται...

Ερ : Για το εν λόγω ΠΣ...;

Συνεν. : το κομμάτι του περιβάλλοντος και της αειφορίας γενικότερα ενσωματώνεται σε κάθε πτυχή οποιουδήποτε μαθησιακού αντικειμένου οριζόντια.. όταν αναφερόμαστε στην γλωσσά μπορεί να γίνει γλωσσική επεξεργασία... στην ιστορία μπορούμε να αναζητήσουμε την εξωτερική διαδρομή κάποιων πραγμάτων.. στην γεωγραφία ας πούμε μπορούμε να έχουμε την γεωγραφική κατανομή ας πούμε ... πχ στα είδη ενέργειας που χρησιμοποιούσαν οι άνθρωποι κατά καιρούς .. εμπλέκεται και με την ιστορία και την γεωγραφία... κατά αυτό τον τρόπο έχουμε και οριζόντια διάχυση του περιβάλλοντος και της αειφορίας μέσα στα γνωστικά αντικείμενα..

Ερ : χρησιμοποιείται το διαδίκτυο, κάποια εκπαιδευτικά σενάρια?

Συνεν. : συνήθως χρησιμοποιούμε διαδίκτυο με αρκετές πηγές από διάφορους οργανισμούς , όταν υπάρχουν κάποια στοιχεία από βάσεις δεδομένων , κάποια σενάρια από το ψηφιακό αποθετήριο, και πολλές φορές αυτοσχεδιάζουμε και κάνουμε και δικά μας σενάρια, μικροσενάρια ή και έρευνες στο πεδίο.. προσωπικά έχω ασχοληθεί πολύ με την ενέργεια σε επίπεδο τάξης που προϋπέθεταν θεωρητικό εντός της τάξης που έμπαινε οριζόντια στην γλώσσα, στην γεωγραφία κλπ και στην συνέχεια γινόταν ένα project σε επίπεδο εκτός τάξης, με μελέτη στο πεδίο , πχ η διαχείριση των απορριμμάτων ... ένα project που αφορούσε το συγκεκριμένο αντικείμενο... υπήρχε άλλο project με την χρήση του ποδηλάτου ... αυτού του τύπου οι εργασίες έμπαιναν στα γνωστικά αντικείμενα οριζόντια και γόνατα σε ερευνητικό επίπεδο, στο πεδίο από τα ίδια τα πεδία, πάντα φυσικά με την δική μου καθοδήγηση, ομαδοσυνεργατικά

Ερ : *έχετε και κάποιες συνεργασίες με άλλους εκπαιδευτικούς, κάποια δίκτυα που παίρνετε ιδέες από εκεί ή κάποιες ανταλλαγές σεναρίων?*

Συνεν. : συνήθως από συνδιδάκτορες ή ανθρώπους που έχουν την ίδια ευαισθησία και την ίδια κατεύθυνση αναφορικά με το πεδίο στο οποίο ασχολούμαι εδώ... για παράδειγμα κοινωνικές έρευνες σε άλλα πεδία δεν μας ενδιαφέρουν και τόσο πολύ ... ασχολούμαι κυρίως με ανθρώπους που ασχολούνται κυρίως στο κομμάτι της ενέργειας ... οι σπουδές οι δικές μου έχουν κυρίως να κάνουν με τον εγγραματισμό ως προς την ενέργεια, τις ΑΠΕ , εξοικονόμηση, ορθολογική χρήση , απορρίμματα, νερό, όποιοι ασχολούνται με αυτούς τους άξονες που ενδιαφέρουν εμένα.. φυσικά και συνεργάζομαι..

Ερ : *Ξεκινάμε με μια πρώτη σας εντύπωση από το Νέο ΠΣ. Μια γενική εκτίμηση..*

Συνεν. : το νέο ΠΣ όπως το διάβασα από τον οδηγό νομίζω ότι καλύπτει πάρα πολλά κενά που υπήρχαν, και τα οποία για να υλοποιηθούν έπρεπε να ευρεσιτεχνήσει ένας εκπαιδευτικός για να φτιάξει άξονες, ομάδες , σενάρια και μάλιστα να τα εναρμονίσει με την ηλικιακή ομάδα των παιδιών.. για παράδειγμα έβλεπα σε συναδέλφους που προσπαθούσαν να κάνουν διαφορές τέτοιες προσεγγίσεις οι οποίες δεν ανταποκρινόταν στην ηλικιακή ομάδα των παιδιών... στο νέο ΠΣ είναι ταξινομημένα με άξονες , με θεματικές... και είναι αναλόγως τους θέματος και αναλόγως της τάξης .. αυτό είναι παρά πολύ θετικό για μένα καθώς ουσιαστικά σε όλο το πλαίσιο του νέου ΠΣ δεν μένει τάξη η οποία δεν καλύπτει αντίστοιχη θεματική .. το παιδάκι από της 1^η έως την έκτη τάξη θα περάσει όλους τους άξονες .. ο εκπαιδευτικός είναι φυσικά το κλειδί για όλα αυτά τα πράγματα .. εν ολίγοις είναι εξαιρετικό ... είναι παρά πολύ ωραίο .. κάποιες μικρές αστοχίες που ενδεχομένως ... θέμα χρόνου .. υλικότεχνικής υποδομής ... γιατί αυτές είναι αστοχίες και προβλήματα που είναι συνδυαζόμενα... δεν φταίει το ίδιο το ΠΣ αλλά μπορεί να φταίνε οι συνθήκες τις εκάστοτε σχολικής μονάδας ... ή η προσβασιμότητα που έχει η σχολική μονάδα ... ή αν είναι ενημερωμένος ο εκπαιδευτικός ... δεν έχουν όλοι οι εκπαιδευτικοί τα ίδια εργαλεία ... εννοώ επιστημονικά εργαλεία για να μπορέσουν να υλοποιήσουν το συγκεκριμένο πρόγραμμα σπουδών ... κατά την γνώμη μου είναι παρά πολύ άρτιο και πιάνει όλες τις θεματικές ...

Ερ : *Ωραία, τα δούμε και πιο συγκεκριμένα αργότερα κάθε περίπτωση ... Ως προς στοιχεία θεωρείτε ότι διαφοροποιείται το νέο ΠΣ σε σχέση με το προηγούμενο και πως τα κρίνετε αυτά τα στοιχεία?*

Συνεν. : το προηγούμενο ΠΣ ήταν γνωστικοκεντρικό ... ενδιαφερόταν για την γνώση ως στείρα .. ελάμβανε εν μέρει όλες τις άλλες παραμέτρους .. κοινωνικές.. οικονομικές .. περιβαλλοντικές ... υπήρχαν μέρη τους μέσα .. αποσαφηνιζόταν με πολύ περιεκτικό τρόπο ... δεν φωτογραφιζόταν.. δεν ήταν τόσο διακριτά .. έπρεπε ο εκπαιδευτικός να τα ανακαλύψει

επί της ουσίας και να τα εκμεταλλευτεί .. στο νέο ΠΣ αυτό το πράγμα δεν υπάρχει ... είναι εναρμονισμένο με τους 17 στόχους της βιώσιμης ανάπτυξης ... πιάνει τα πάντα μέσα ... η βασική διάφορα είναι ότι το προηγούμενο ήταν κυρίως γνωστικοκεντρικό ... ενώ το νέο ΠΣ στοχεύει στην καλλιέργεια , στην ενσυναίσθηση , στην ευαισθητοποίηση του πολίτη , στην κριτική σκέψη και όλα αυτά ... με μια συνθέτη διάθρωση του προγράμματος μέσα στα 6 χρόνια του παιδιού με ποικίλες προσεγγίσεις και μεθόδους ..

Ερ : Ωραία... βεβαία δεν είναι μονό 6 χρόνια που είπατε .. ξεκινάμε από το νηπιαγωγείο ως το γυμνάσιο .. εσείς προφανώς λέτε για το δημοτικό...

Συνεν. : σωστά... απλώς επειδή εγώ έχω ασχοληθεί με το δημοτικό ... αυτό υπάρχει και πριν ... υπάρχει το εισαγωγικό που είναι το νηπιαγωγείο... εκεί νομίζω πως υπήρχε ούτως ή άλλως ... νομίζω οι νηπιαγωγοί ήταν ούτως ή άλλως πολύ πιο μπροστά καθώς η φύση του νηπιαγωγείου είναι αυτή... καθώς το παιδί εμπλέκεται στην βιωματική μάθηση με ενεργητικό τρόπο ... κάτι που δεν συνέβαινε στο δημοτικό σχολείο ... ήταν η καθ έδρας διδασκαλία ... ήταν η μετωπική διδασκαλία .. ο δάσκαλος είναι ο εκπομπέας ... ο εξεταστής... το παιδί ήταν ο εξεταζόμενος.. κάπως έτσι ήταν δηλαδή ... αυτό βλέπουμε να αλλάζει .. και βλέπουμε ο δάσκαλος δεν είναι .. είναι βασικά καθοδηγητής και συνεργάτης ... κάπως έτσι θα τον ονομάτιζα .. το νέο ΠΣ με τις νέες μεθόδους .. οι όποιες είναι παλιές ... δεν είναι καινούργιες .. απλά δεν εφαρμόζονταν .. ουσιαστικά δίνεται στο παιδί η δυνατότητα να αποκτήσει μόνο την γνώση...

Ερ : Ωραία... Εάν σας ζητούσαν να αναφέρετε ορισμένα στοιχεία που καθορίζουν τη φυσιογνωμία του μαθήματος όπως αυτή καθορίζεται από το νέο Πρόγραμμα Σπουδών ποια θα λέγατε ότι είναι αυτά; Και που τα εντοπίζετε..Τώρα βέβαια είπατε πριν τους δείκτες αειφορίας... κάτι άλλο που σας έχει μείνει?

Συνεν. : είναι παρά πολλά τα στοιχεία που έχει το νέο ΠΣ .. ουσιαστικά είναι η βιωματική μέθοδος ... η επίλυση προβλήματος ... είναι η εφαρμογή όλων αυτών των διδακτικών μεθόδων πλέον στην πράξη και όχι στην θεωρητική προσέγγιση του εκπαιδευτικού.. σύμφωνα με το παλιότερο ΠΣ ... και η εναρμόνιση όλων αυτών με τους 17 στόχους της βιώσιμης ανάπτυξης . .. μιλάμε για την φτώχεια... μιλάμε για την διδασκαλία .. μιλάμε για την εκπαίδευση .. για το κλίμα ... για την ενεργεία .. μιλάμε για τις κοινωνικές διακρίσεις ... μιλάμε για την φτώχεια.. τους πρόσφυγες ... για παρά πολλά πράγματα...

Ερ : Ωραία..προχωράμε στην επόμενη..θα σας διαβάσω 2 θέσεις ... Ποια θέση ανάμεσα στις εξής δύο περιγράφει καλύτερα κατά τη γνώμη σας για το νέο Π.Σ.

- **Θέση Α:** «Το νέο Π.Σ. προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές να αποκτήσουν γερές βάσεις για να ακολουθήσουν μετέπειτα εξειδικευμένες ακαδημαϊκές σπουδές»

- **Θέση Β:** «Το νέο Π.Σ. προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές ώστε να μπορούν να αξιοποιήσουν τις γνώσεις που απέκτησαν από το μάθημα στην καθημερινή τους ζωή ως αυριανοί ενήλικοι Πολίτες»

Συνεν. : νομίζω ότι ταιριάζει η δεύτερη .. όχι η πρώτη ... κύρια στόχευση του νέου ΠΣ κατά την ταπεινή μου γνώμη είναι να καταστήσει το παιδί γνωστικά επαρκές αλλά όχι με στόχο ουσιαστικά να γίνει αύριο ο επιστήμονας .. γιατί δεν στοχεύει στο γνωστικοκεντρικό κομμάτι της εκπαίδευσης αλλά να καταστήσει το παιδί ικανό να αποκτήσει όλες αυτές τις δεξιότητες, την ευαισθησία, την ενσυναίσθηση , τις γνώσεις για να διαμορφώσει τον εαυτό του να γίνει κριτικά σκεπτόμενος ..να κάνει κτήμα του με βιωματικό τρόπο οποιοδήποτε πρόβλημα εμπειρέχεται και εντάσσεται στο νέο ΠΣ με στόχο αργότερα να γίνει ενεργός πολίτης ... να μην είναι ένας παθητικός άνθρωπος ... εσείς για παράδειγμα... λόγο των σπουδών σας.. είστε ένα άτομο που ενεργείτε... υπάρχουν αντίστοιχα συνάδελφοι σας όπως και συνάδελφοι μου οι όποιοι .. δεν είναι κατηγορία.. είναι μια πραγματικότητα ... έχουν το γνωστικό επίπεδο αλλά δεν υπάρχει η εξέλιξη .. να πάνε ένα βήμα παραπέρα.. να ευαισθητοποιήσουμε κάποιο γείτονα .. κάποιο διπλανό μας ... να προβούμε σε κάποιες πράξεις με συμμετοχή μας σε κάποιες οργανώσεις... σε κάποιες ομάδες .. υπό την έννοια να βοηθήσουμε .. είτε οικονομικά... είτε κοινωνικά ... είτε περιβαλλοντικά ... νομίζω ότι ταιριάζει η δεύτερη θέση..

Ερ : Ωραία ...Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ. έχει οργανικά ενσωματώσει τη χρήση των ΤΠΕ; Δώστε παραδείγματα

Συνεν. : σε πολύ μεγάλο βαθμό.. και ορθώς τα έχει ενσωματώσει σε πολύ μεγάλο βαθμό .. γιατί την εποχή της τεχνολογίας .. των ΤΠΕ ... η ταχύτητα στην πληροφορία είναι απαραίτητη .. είναι βασική προϋπόθεση ... και πρόσβασης σε βάσεις δεδομένων .. και πληροφόρησης .. και ανταλλαγής απόψεων .. και επικοινωνίας... είναι η σύγχρονη πραγματικότητα ..

Ερ : Θα σας διαβάσω κάποιες θέσεις για τις οποίες ισχυρίζονται οι κατασκευαστές των ΠΣ ότι έχουν επιχειρήσει να έχει και θα σχολιάζουμε σε καθένα από αυτά...

Οι κατασκευαστές του Π.Σ. ισχυρίζονται πως έχουν επιχειρήσει το νέο αυτό Π.Σ. να έχει τα εξής χαρακτηριστικά:

α) είναι ανοικτό σε σημαντικό βαθμό (ώστε να επιτρέψει τη μεγαλύτερη αυτενέργεια του εκπαιδευτικού να το προσαρμόζει στις συνθήκες της τάξης του)

β) προσαρμόσιμο (στις ιδιαίτερες ανάγκες μαθητών με διαφορετικές ικανότητες)

γ) συμπεριληπτικό (να εντάσσει ικανοποιητικά στη μάθηση μαθητές με διαφορετικά ενδιαφέροντα, επίπεδα γνώσης ή πολιτισμικό υπόβαθρο).

Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι έχει επιτευχθεί καθένας από τους παραπάνω τρεις στόχους;
Δώστε παραδείγματα

Ας τα δούμε πάλι άλλη μια φορά και θα σχολιάσουμε καθένα ξεχωριστά...

Ανοικτότητα...

Συνεν. : Ναι.. φυσικά...

Ερ : Όσον αφορά την Προσαρμοστικότητα?

Συνεν. : Επίσης... συμφωνώ..

Καταλαβαίνω..και το τρίτο είναι το συμπεριληπτικό..

Συνεν. : Ναι, συμφωνώ ..

Ερ : εδώ να πούμε και κάποια πράγματα παραπάνω.. θεωρείτε ότι είναι επαρκές το ΠΣ για να επιτευχθέν όλα αυτά?

Συνεν. : κοιτάξτε... όλα αυτά που συζητάμε.. σε θεωρητικό επίπεδο συμφωνώ απόλυτα .. σας είπα όμως ότι ακρογωνιαίος λίθος για την υλοποίηση των συγκεκριμένων είναι ο εκπαιδευτικός .. αν ο εκπαιδευτικός .. πολλές φορές λεμέ για το ΠΣ .. για τα γνωστικά αντικείμενα .. για τις μεθόδους ... τις προσεγγίσεις ... αλλά ο ίδιος ο εκπαιδευτικός είναι καθοριστικός παράγοντας υλοποίησης όλων αυτών των πραγμάτων που σχεδιάζονται από ανθρώπους που έχουν την δυνατότητα και την γνώση να τα σχεδιάσουν ... αν για παράδειγμα ο ίδιος ο εκπαιδευτικός είναι στερεοτυπικός ... είναι της παλιάς σχολής... της κλασσικής.. της μετωπικής διδασκαλίας.. σίγουρα δεν θα έχουν επιτυχία .. αν είναι ένας καινοτόμος εκπαιδευτικός που διαθέτει και ο ίδιος ευαισθησία .. όρεξη και διάθεση να ασχοληθεί με αυτά .. είναι σίγουρο ότι θα το απογειώσει.. θα επιφέρει ουσιαστικά τα μέγιστα δυνατά οφέλη που μπορεί να κερδίσει ο ίδιος ο μαθητής.. στόχος μας είναι να κερδίσει ο ίδιος ο μαθητής από όλα αυτά τα πράγματα ...

Ερ : Ωραία..πάμε τώρα για κάποια πιο συγκεκριμένα χαρακτηριστικά που ισχυρίζονται Οι κατασκευαστές του ΠΣ ότι αποκτά το νέο Π.Σ. Θα τα διαβάσω και θα σχολιάσουμε ένα ένα... Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι είναι ορατά αυτά τα χαρακτηριστικά στο νέο Π.Σ. και να δώσετε κάποια παραδείγματα. Κατά πόσο συμφωνείτε εσείς προσωπικά με τις συγκεκριμένες επιλογές;

A. Να είναι αυτόνομο αλλά και ενιαίο για όλους τους βηματισμούς και για όλες τις τάξεις, με ιδιαίτερη έμφαση σε κοινές αρχές διδασκαλίας και μάθησης που συνδέονται με τη διεπιστημονικότητα και τη διαθεματικότητα.

Συνεν. : φαίνεται.. βεβαίως .. και η διεπιστημονικότητα και η διαθεματικότητα ήδη υπάρχουν μέσα.. βεβαία το θέμα του είναι ότι είναι ενιαίο είναι ένα θέμα στα δημοτικά σχολεία διότι κατά καιρούς έχει φάσεις και αντιφάσεις μεταξύ των επιστημόνων .. αλλά αν κατακερματιστεί και γίνει σε τοπικό επίπεδο πλέον .. χάνει και την καθολικότητα του το ίδιο πρόγραμμα σπουδών.. οπότε ορθώς αναφέρεται ότι θα πρέπει να είναι σε ενιαία βάση σε όλη την χώρα και να έχει και τις αντίστοιχες τοπικές παραμέτρους... για παράδειγμα .. μπορεί να υπάρχει ένα ζήτημα στην Ρόδο σε σχέση με την ενεργεία.. και ένα αντίστοιχο στην Πτολεμαΐδα.. είναι διαφορετικό το περιβάλλον της Πτολεμαΐδας.. διαφορετικό της Ρόδου .. υπάρχει σε ενιαία μορφή το πρόβλημα... το πεδίο .. το ΠΣ... θα πρέπει να είναι προσαρμοσμένο και στο τοπικό ... υπό αυτή την έννοια θα πρέπει να είναι ενιαίο αλλά και ανοικτό ώστε ο εκπαιδευτικός να βάλει μέσα σε αυτό τοπικά ζητήματα... αν δεν μπορεί να βάλει τοπικά ζητήματα, υπάρχει πρόβλημα .. ο σχεδιασμός και η μορφή να μην ενιαία αλλά αναλόγως της περιοχής και των ζητημάτων που εξετάζονται .. θα πρέπει οι εκπαιδευτικοί στην διδασκαλία τους να εντάξουν τοπικά προβλήματα ...

Ερ : Β. Να διαχέεται στα ΠΣ των άλλων μαθησιακών-διδασκτικών πεδίων μέσω των αρχών και των αξιών της αειφόρου ανάπτυξης, με ανάλογη θεματολογία (Θεματικά Πεδία, Θεματικές Ενότητες), προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα (θεμελιώδεις γνώσεις, εντοπισμός και διερεύνηση του ζητήματος/προβλήματος και δράσεις), μεθοδολογικές προσεγγίσεις / δραστηριότητες και εκπαιδευτικό υλικό από συγκεκριμένο γνωστικό ή γνωστικά αντικείμενα και επιλεγμένες ηλεκτρονικές πηγές.

Συνεν. : ακριβώς αυτό είναι .. το είπα και πριν.. δυστυχώς όμως υπάρχει κατακερματισμός και δεν υπάρχουν αποτελέσματα ... θα πρέπει ένα ζήτημα που εξετάζεται με τις αρχές της αειφορίας, θα πρέπει, και με διεπιστημονικό και διαθεματικό τρόπο, να μπαίνει κάθετα σε όλα τα γνωστικά αντικείμενα.. θα μπορούσαμε ας πούμε να δούμε ένα ζήτημα ... πχ την κατανάλωση καύσιμων .. τις μετακινήσεις.. αυτό εμπλέκεται σε όλα τα αντικείμενα .. στις μεταφορές ... στην χωροχρονική τους μορφή.. τι έκαναν παλαιότερα οι άνθρωποι .. παίζουμε στο κομμάτι της ιστορίας της γεωγραφίας .. των μαθηματικών με υπολογισμούς .. ουσιαστικά αυτό συμβαίνει..

Ερ : Ωραία... Στο να εφαρμόζεται η επίλυση προβλήματος ως βασική διδακτική στρατηγική για τη διαχείριση των περίπλοκων περιβαλλοντικών ζητημάτων και προβλημάτων?

Συνεν. : συμφωνώ απόλυτα .. πρέπει να εφαρμόζεται .. η επίλυση προβλήματος εστιάζει σε ένα συγκεκριμένο ζήτημα, εν ειδή προβληματικής κατάστασης ... η διανεμητική και διεπιστημονική προσέγγιση είναι συνυφασμένες με την επίλυση προβλήματος .. είτε σε επίπεδο μικρό προσέγγισης ... είτε σε επίπεδο .. σε πιο ευρύτερο πεδίο .. μερικών ημερών ή και εβδομάδων ... ουσιαστικά εμπλέκει το παιδί με ενεργητικό τρόπο ... του δίνει το περιθώριο να δει από διαφορετικές σκοπιές και από διαφορετικές εκφάνσεις .. διαφορετικές όψεις του ίδιου ζητήματος ..

Ερ : ... Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι είναι ορατά αυτά τα χαρακτηριστικά στο νέο Π.Σ.

Συνεν. : Σε πολύ μεγάλο βαθμό ...έμενα η αλήθεια είναι ότι μου άρεσε παρά πολύ το νέο ΠΣ και μάλιστα στην επιμόρφωση είχα φτιάξει και ένα σχεδιάγραμμα αειφόρου σχολείου ... το έχω συζητήσει και σε πρώτη φάση με τους εκπαιδευτικούς του σχολείου μου ... και σκεφτόμαστε να μπούμε στο πρόγραμμα του αειφόρου σχολείου ..

Ερ : πολύ ωραία.. και από ότι ξέρω κάποια σενάρια που κάνατε ως επιμορφωτές θα «ανεβούν» σε μια βάση δεδομένων για να βοηθήσετε και άλλους εκπαιδευτικούς..

Συνεν. : ναι... βέβαια...

Ερ : Κατά πόσο θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ. θα σας βοηθήσει να οργανώσετε καλύτερα τη διδασκαλία σας; Πως σκοπεύετε να το αξιοποιείτε για το σκοπό αυτό;

Συνεν. : το νέο ΠΣ όντως θα με βοηθήσει στην διδασκαλία μου ... όχι μόνο έμενα ... καθότι τώρα είμαι διευθυντής σχολικής μονάδας και έχω το «μείον» ότι απέχω από την δια ζώσης διδασκαλία στους μαθητές μου .. αλλά σίγουρα αυτό που συνέβαινε πριν .. και αυτό που εγώ ως δάσκαλος τάξης προσπαθούσα ...έψαχνα ... προσπαθούσα να βρω συνεργασίες κλπ .. να βρω άξονες... τομείς .. να βρω τις νόρμες που πρέπει να διέπουν το πρόγραμμα που εγώ ήθελα να κάνω ... και ήταν αποσπασματικό γιατί ήταν ουσιαστικά στην δική μου ιδιοσυγκρασία .. στην δική μου ευαισθητοποίηση .. στις δικές μου γνώσεις κλπ ... το νέο ΠΣ μου τα προσφέρει έτοιμα ... τα διαρθρώνει ανά ηλικιακή ομάδα ... αυτό καθιστά ακόμα πιο εύκολο τον προγραμματισμό των δραστηριοτήτων που πρέπει να εμπλακεί το κάθε παιδί ανάλογα με την τάξη στην οποία πηγαίνει ... ώστε όταν ολοκληρώσει το δημοτικό σχολείο να έχει μια πλήρη ενασχόληση με ποικιλία ζητημάτων ...

Ερ : Σαφές ... πάμε τώρα για λίγο πιο ειδικές ερωτήσεις Πόσο καλά διατυπωμένα θεωρείτε ότι είναι τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα στο νέο Π.Σ; Σε ποιο βαθμό πόσο θεωρείτε ότι βοηθούν εσάς προσωπικά στην οργάνωση της διδασκαλίας του μαθήματος;

Συνεν. : εε... είναι πολύ καλά διατυπωμένα .. και σε προσωπικό επίπεδο .. βεβαία αυτό είναι λίγο επισφαλές διότι έχω ασχοληθεί .. έμενα με καλύπτουν πλήρως ..

Προσωπικά με καλύπτουν πλήρως ... δηλαδή δεν χρειάζομαι περισσότερες διασαφηνίσεις .. η επεξηγήσεις... δε χρειάζομαι περισσότερο χρόνο .. με το που τα βλέπω αντιλαμβάνομαι το περιεχόμενο και μπορώ να υλοποιήσω τα τεκταινόμενα... βεβαία κάποιος άλλος που δεν έχει την κατάλληλη υποδομή ή επιμόρφωση θα δυσκολεύεται λίγο .. γιατί θα πρέπει να ψάξει λίγο ... ίσως εκεί υπάρχει μια μικρή αδυναμία θα έλεγα .. για κάποιον ... σε κάποιον ο οποίος ασχολείται ήδη σε ζητήματα περιβάλλοντος και εκπαίδευσης για το περιβάλλον και την αειφορία αυτά είναι εύκολα...

Ερ : Ωραία... Πως κρίνετε το περιεχόμενο (ύλη) που έχει συμπεριληφθεί στο νέο Πρόγραμμα Σπουδών;

Συνεν. : νομίζω ότι η διάρθρωση του είναι εξαιρετική ... υπάρχει διαβάθμιση από την 1^η δημοτικού ως την 6^η.. ενώ ως προς το επιστημονικό κομμάτι διαθέτει όλα εκείνα τα ποιοτικά στοιχεία τα οποία πρέπει να πατήσει ο εκπαιδευτικός και να τα εκμεταλλεύεται στο έπακρο .. γιατί αν δεν τα εκμεταλλευτεί ... παύει να είναι επιστημονικά... πάλι δηλαδή αναφέρομαι σε αυτόν που διαμεσολαβεί σε αυτό το εγχείρημα ... που αν δουλέψει πάνω του και του φερθεί έντιμα ... είναι σίγουρο ότι θα έχει αποτελέσματα ... τώρα μπορεί να μην είναι 100%.. μπορεί να είναι 80.. ή 70% ... μπορεί να μην είναι εξαιρετικά... σίγουρα δεν θα είναι άσχημα τα αποτελέσματα ...

Ερ : Κατανοητό... Ποια είναι η γνώμη σας για την οργάνωση του περιεχομένου του Π.Σ. σε ευρύτερα θεματικά πεδία τα οποία εξελίσσονται από τάξη σε τάξη; Πως πιστεύετε πως θα λειτουργήσει αυτή η καινοτομία;

Συνεν. Οι άξονες αυτοί είναι προσαρμοσμένοι στην ηλικιακή ομάδα των μαθητών.. και ουσιαστικά είναι ένας προγραμματισμός ο οποίος στοχεύει να μην αφήσει από τα βασικά στοιχεία που πρεσβεύει η αειφορία και το περιβάλλον ... κανένα μαθητή ή μαθήτρια στην διάρκεια των σπουδών τους χωρίς την αντίστοιχη εκπαιδευτική προσέγγιση ... μάλιστα είναι προσαρμοσμένη και στο ηλικιακό επίπεδο των παιδιών... και στο κομμάτι των θεματικών .. είναι πιο απλό ... και οι θεματικές στις μικρές τάξεις... και πιο παιγνιώδεις.. και ίσως πιο εξειδικευμένες στις μεγάλες τάξεις.. και πιο επιστημονικοποιημένες θα έλεγα ..

Ερ : Κατά πόσο το περιεχόμενο του νέου Π.Σ. απαντά στις σύγχρονες κοινωνικές προκλήσεις και συνθήκες: π.χ. περιβαλλοντικές προκλήσεις, πολυπολιτισμικότητα, παγκοσμιοποίηση, συμπερίληψη κ.λπ.;

Συνεν. : ναι... συμφωνώ ότι είναι σύγχρονο .. επικαιροποιημένο ... και εναρμονισμένο με τους 17 στόχους της βιώσιμης ανάπτυξης ... δεν υπάρχει θεματική .. άξονας που να μην

εμπεριέχεται στο νέο ΠΣ ... αυτό είναι μια αναγκαιότητα σύγχρονη καθώς ζούμε σε ένα σύγχρονο και μεταβαλλόμενο κόσμο ..

Οποτέ ορθώς κατά την γνώμη μου εντάσσονται όλες αυτές οι θεματικές στο νέο ΠΣ και διαρθρώνονται προοδευτικά ...

Ερ : Ωραία ... Πως κρίνετε το περιεχόμενο του νέου Π.Σ. σε σχέση με τον χρόνο που διατίθεται για τη διδασκαλία του μαθήματος; Τι θα προτείνατε να αλλάξει ως προς την ύλη (συγκεκριμένες προτάσεις), ώστε να είναι επαρκέστερος ο διαθέσιμος διδακτικός χρόνος;

Συνεν. : αυτό είναι δύσκολο να απαντήσεις ... η αλήθεια είναι ότι για να μπορέσεις σε ένα πολύ ικανοποιητικό ρυθμό τα νέα ΠΣ θα πρέπει να έχει ένα παρά πολύ καλό προ οργανωτή ατομικό .. για παράδειγμα ... πρέπει να λάβουμε διακριτές συνθήκες ... περιβάλλοντα .. εεε ... τοποθεσίες ... διαφορετικό υπόβαθρο των παιδιών .. φυσική ικανότητα που έχουν κάποιοι εκπαιδευτικοί για να υλοποιήσουν το πρόγραμμα... όλα αυτά θα πρέπει να προσμετρηθούν .. και σίγουρα το θέμα του χρόνου είναι ένας πολύ κρίσιμος παράγοντας καθώς ενδεχομένως... δεν είναι μια συνταγή η οποία επαναλαμβάνεται και λειτουργεί σε όλα τα περιβάλλοντα και ενδεχομένως έχει τα ίδια αποτελέσματα.. σίγουρα όμως θα έχει θετικά αποτελέσματα ... σίγουρα θα έχει θετικότερα σε σχέση με το προηγούμενο πρόγραμμα σπουδών ... σαφώς παίζουν σημαντικό ρολό και άλλοι παράγοντες ... και φυσικά ο χρόνος Σε κάθε περίπτωση όμως είναι προτιμότερο το πρόγραμμα σπουδών σε σχέση με το προγενέστερο ...

Ερ : όσον αφορά την ύλη.. είναι μεγάλη... είναι μικρή? Εξαρτάται από τον εκπαιδευτικό πως θα την περάσει ...

Συνεν. : όχι.. δεν νομίζω ότι είναι ιδιαίτερα μεγάλη ... περισσότερο έχει να κάνει με τις ιδιαίτερες συνθήκες της περιοχής και του εκπαιδευτικού ... τις θεματικές που πρέπει να ασχοληθεί νομίζω ότι ουσιαστικά τις περιλαμβάνει όλες..αυτό ενδεχομένως σε ένα σχολείο που έχουμε αλλοδαπούς μαθητές... δεν έχουν κατακτήσει την γλωσσά.. δεν έχουν κατακτήσει την γραφή .. υπάρχει πρόβλημα επικοινωνίας ... κλπ .. αυτό θα δημιουργήσει κάποια αλλά προβλήματα τα οποία ενδεχομένως δεν φταίει το ΠΣ ... είναι οι υπόλοιπες παράμετροι οι οποίες ενδεχομένως του στερούν την μεγάλη εφαρμοστικότητα .. την υλοποίηση του στον μέγιστο βαθμό . σαφώς σε ένα σχολείο που υπάρχουν περισσότερες δυνατότητες .. και επικοινωνίας ... και κοινωνικοπολιτικές .. καθώς υπάρχουν σχολεία με μετανάστες, προσφυγές, Ρομά ... σε αυτά τα σχολεία υπάρχει πρόβλημα και όχι μόνο στο συγκεκριμένο ΠΣ ... αυτό δεν εξαρτάται από στο συγκεκριμένο ΠΣ .. αυτό συνέβαινε και στο προηγούμενο πρόγραμμα... οπότε τα προβλήματα μετατίθενται και σε αυτό... οπότε

ουσιαστικά δεν αλλάζει κάτι ... υπό κανονικές συνθήκες νομίζω ανταποκρίνεται πλήρως και δεν υπάρχει πρόβλημα ..

Ερ : **Καταλαβαίνω... Ποιες αλλαγές θα προτεινάτε για το ΠΣ; Τι κρίνετε ότι πρέπει να αλλάξει; π.χ. ως προς τη διάταξη ή την προσθήκη/αφαίρεση επιμέρους ενοτήτων;**

Συνεν. : όχι δεν νομίζω ότι χρειάζεται ... το ΠΣ είναι ανοικτό .. από την στιγμή που είναι ανοικτό .. αν κάτι δεν μπορεί να τρέξει .. στο τέλος της σχολικής χρονιάς ο εκπαιδευτικός στο ημερολόγιο του .. αν αλλάξει τμήμα... τάξη .. αν φύγει από το σχολείο ... ούτως η άλλως υπάρχει η υποχρέωση να αφήνει στον επόμενο εκπαιδευτικό το ιστορικό της τάξης .. πχ στα μαθηματικά δεν επετεύχθηκε το τάδε κεφάλαιο καθώς υπήρξε ζήτημα... αυτό εάν εφαρμόζονται οι νόρμες .. ακόμα και από το παλιό ΠΣ... αυτό δεν είναι ζήτημα.. για την υλοποίηση του υπάρχοντος.. αν πχ δεν έχει βγει η τάδε ενότητα της τρίτης τάξης .. και μπορεί ο εκπαιδευτικός να πάει σε μια άλλη τάξη γιατί πχ είναι αναπληρωτής Στο ημερολόγιο σχολικής ζωής της τάξης του .. στον επόμενο εκπαιδευτικό να γράψει ξέρεις συνάδελφε το τάδε θέμα δεν υλοποιήθηκε... οπότε στην επομένη χρονιά αν υπάρχει χρόνος αλλού να καλυφτεί εκεί... υπάρχει η δυνατότητα εκεί ..

Ερ : **Καταλαβαίνω... Οι κατασκευαστές του νέου Π.Σ. διακηρύσσουν μια προοδευτική-μαθητοκεντρική παιδαγωγική φιλοσοφία/λογική ισχυριζόμενοι ότι: «Τα ΠΣ προωθούν την ενεργό συμμετοχή και συνεργασία όλων των μαθητών/τριών, μέσω της δημιουργίας περιβαλλόντων καθοδηγούμενης μάθησης, αυτενέργειας, συνεργατικής δράσης σε ομάδες, διερευνητικής μάθησης, βιωματικής προσέγγισης, συνεργατικής επίλυσης προβλήματος, επικοινωνιακής προσέγγισης, και μετασχηματιστικής λογικής». Αν θέλετε το ξαναδιαβάσω...**

Συνεν. : όχι... το άκουσα..

Ερ : **Κατά πόσο θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ πράγματι διαπνέεται από αυτή την παιδαγωγική φιλοσοφία; Δώστε ενδεικτικά παραδείγματα**

Συνεν. : σε πολύ μεγάλο βαθμό.. αυτά εμπεριέχονται μέσα στο νέο ΠΣ .. και φαίνονται και από την διάρθρωση αλλά και από τον χρόνο που διατίθενται οι θεματικές για την υλοποίηση των τάξεων ... επίσης υπάρχουν αν δείτε και χαρακτηριστικά παραδείγματα τα οποία υπάρχουν προς το τέλος του οδηγού του εκπαιδευτικού αν θυμάμαι καλά.. ακόμα και χρονική διάρκεια των βημάτων σε κάθε προσέγγιση ... αυτά είναι όλα ενδεικτικά .. και μπορεί ο εκπαιδευτικός να προσαρμόσει στις συνθήκες τις τάξεις του... οπότε υπάρχει και η επίλυση προβλήματος .. η αναζήτηση λύσης .. η αξιολόγηση λύσεων.. το debate... υπάρχουν παρά πολλά πράγματα... τα οποία είναι σαφώς σε αυτή την κατεύθυνση.. αλλιώς πάμε στην

μετωπική διδασκαλία... το παιδί ουσιαστικά εμπλέκεται βιωματικά και ενεργητικά...
ομαδοσυνεργατική .. σε ομάδες εργασίας... κλασικά .. ναι... υπάρχουν αυτά..

Ερ : Κατά πόσο συμφωνείτε ότι η παραπάνω προοδευτική-μαθητοκεντρική λογική είναι κατάλληλη για τη διδασκαλία του μαθήματός σας;

Συνεν. Είναι σε παρά πολύ μεγάλο βαθμό.. το είχα πει και πρωτότερα.. είναι διαρθρωμένη με τέτοιο τρόπο να εξετάζει σε μικρότερες τάξεις με πιο απλοϊκό τρόπο .. προοδευτικά όσο μεγαλώνει η ηλικία των παιδιών και όσο πάμε σε μεγαλύτερες τάξεις... φυσικά μιλάμε για το δημοτικό ... δεν μπορώ να μιλήσω για το νηπιαγωγείο ... νομίζω ότι συμβαδίζει με την ηλικιακή εξέλιξη των μαθητών του δημοτικού σχολείου....

Ερ : Πώς δέχτηκαν γενικά οι εκπαιδευτικοί της ειδικότητας σας το νέο ΠΣ;

Συνεν. : ναι.. καθώς ο νέος νομός για τις σχολικές μονάδες υποχρεώνει τους διευθυντές να έχουν σχολική επιμόρφωση , στα πλαίσια της ενδοσκοπικής επιμόρφωσης, υλοποιήσαμε και επιμόρφωση για τα εργαστήρια δεξιοτήτων, και υλοποίηση επιμόρφωση για το νέο ΠΣ για το αειφόρο σχολείο, και πολλές άλλες ενταγμένες σε αυτό το πλαίσιο. Οι εντυπώσεις που δημιουργήθηκαν από τους συναδέλφους .. μιλώ τώρα με βάση την πείρα που έχω γιατί γνωρίζομαστε κάποια χρονιά .. γνωρίζω το ιστορικό τους ... την ενασχόληση τους .. τις ευαισθησίες τους κλπ .. οι εκπαιδευτικοί οι όποιοι είχαν την τάση να ασχολούνται ήδη με ζητήματα περιβάλλοντος και αειφορίας φυσικά και ήταν άκρως θετική ... έγινε μια λεπτομερέστατη παρουσίαση και του νέου ΠΣ και του αειφόρου σχολείου ... ενδοσχολικά .. οι εκπαιδευτικοί που ήταν παραδοσιακού τύπου, έβλεπαν την παρουσίαση και τις όλες προσεγγίσεις .. και την όλη ανάλυση ... σαν να ήταν κάτι ξένο.. σαν να ήταν κάτι που δεν τους άγγιζε .. σαν να ήταν κάτι που δε τους αφορά ... εεε ... είναι παρά πολύ δύσκολο στο να καταφέρεις σε ένα σύνολο 30, 40 εκπαιδευτικών σε μια μεγάλη σχολική μονάδα .. να έχουν ένα κοινό νου ... και μια κοινή προσέγγιση σε αυτά τα ζητήματα .. σε αυτό παίζει ένα πολύ σημαντικό ρόλο να κανείς ομάδες και να εντάξεις σε κάποια ομάδα κάποιους που λειτουργούν σαν εμψυχωτές ... σαν αυτούς που ξέρουν κάτι παραπάνω και αυτοί που αισθάνονται κάποια ανασφάλεια να πατήσουν πάνω τους ... αυτή είναι η παρατήρηση μου ... οι συνάδελφοι που ασχολούνταν με σύνθετα προβλήματα .. με την δεντροφυτεύση ... με την ανακύκλωση ... εεε .. κλπ ήταν παρά πολύ θετικοί .. και μάλιστα ήθελαν να συζητήσουμε και περαιτέρω .. αλλά οι υπόλοιποι εκπαιδευτικοί το εξέταζαν με μια μικρή επιφύλαξη ... ίσως είναι και θέμα άγνοιας ... ίσως είναι και κάτι καινούργιο .. είναι ένα καινοτόμο ΠΣ που ξεβλοεύει τον κλασικό δάσκαλο . ας μου επιτραπεί ...

Ερ : Μάλιστα...Λαμβάνοντας υπόψη α) την επαγγελματική ετοιμότητα των διδασκόντων, β) τις υλικές συνθήκες-υποδομές και γ) την κουλτούρα των ελληνικών

σχολίων θεωρείτε πως θα μπορούσαν να ανακύψουν δυσκολίες στην εφαρμογή του νέου Π.Σ. και ποιες;

Συνεν. : ναι .. η κουλτούρα του ελληνικού σχολείου έγκειται στο ότι ο ελληνικός εκπαιδευτικός ευρύτερα ... είναι ο εκπαιδευτικός δεν θέλει γενικότερα να ασχολείται με καινοτομίες .. δεν θέλει γενικότερα να ασχολείται με την εισροή νέων πραγμάτων στη σχολική εκπαίδευση .. και θεωρεί η ενασχόληση με περισσότερα πράγματα αποσπά ..αποπροσανατολίζει .. μάλλον μπερδεύει το ίδιο το σχολείο από τον σκοπό που νομίζει ότι έχει .. για παράδειγμα παρά πολλοί έχουν στο μυαλό τους το γνωστικοκεντρικό σύστημα και νομίζουν ότι αυτές οι προσεγγίσεις.. οι νέες μεθοδολογίες ... εεε. Το νέο ΠΣ δεν ανταποκρίνονται στο γνωστικό κομμάτι που το έχουν και σε υψηλό βαθμό ... οι εκπαιδευτικοί όπως είπα και πριν, που ασχολούνται με ποικιλία προγραμμάτων .. αυτοί θεωρούν ότι το νέο πρόγραμμα ... το θεωρούν σύγχρονο.. ενσωματώνει δηλαδή όλα αυτά που κάνουν ... εεε... οι δυσκολίες που μπορούν να ανακύψουν είναι η δυσκολία προσβασιμότητας μέσω ιντερνέτ .. η έλλειψη ψηφιακού υλικού ... το να είσαι σε απομακρυσμένη περιοχή και να κανείς κάποιες επισκέψεις ... καλό το ιντερνέτ. .. δεν λέω ... αν μιλάμε για τα ψαράκια της λίμνης Τανγκανίκα θα τα δεις από απόσταση ... αλλά αν μιλάμε για παράδειγμα για το βιολογικό καθαρισμό μιας πόλης .. θα πρέπει τα παιδάκια να μπορούν να πάνε στον βιολογικό της πόλης αυτής.. υπάρχουν τέτοια ζητήματα .. ζητήματα προσβασιμότητας ... και οικονομικά ... επίσης αρκετά σχολεία δεν έχουν υλικοτεχνική ... για παράδειγμα εργαστήριο ... υπολογιστές και προτζέκτορες .. και θεωρώ ότι αυτό εν έτι 2022 είναι ένα από τα χειρότερα.. θα πρέπει μια σχολική μονάδα να έχει τα πάντα μέσα .. πρέπει να ψάξουμε τον εκπαιδευτικό γιατί δεν εναρμονίζεται με τα δεδομένα .. θυμίστε μου και το 3°...

Ερ : ναι η επαγγελματική ετοιμότητα των εκπαιδευτικών...

Συνεν. : η επαγγελματική ετοιμότητα έγκειται στο ποσό ενημερωμένος είναι ο ίδιος ο εκπαιδευτικός .. και υπάρχουν αρκετοί συνάδελφοι που είναι εξαιρετικοί για τα παλιά ΠΣ αλλά δεν θεωρούνται καινοτόμοι γιατί δεν μπορούν να ασχοληθούν στον βαθμό που εμπειρέχεται η καινοτομία .. δεν μπορούν να υλοποιήσουν το νέο ΠΣ έτσι πως είναι διαρθρωμένο και θέλουν καθοδήγηση ... και εν μέσω σεμιναριακής καθοδήγησης με άλλους φορείς ... αυτό είναι από τα ζητήματα που αντιμετωπίζουν σήμερα πολλά σχολεία ... εγώ προσωπικά στο σχολείο στέλνω όλα τα μηνύματα.. τα mail ... προτρέπω όλους τους εκπαιδευτικούς ... ΕΕΕ ... προσπαθώ να τους φτιάξω σε ομάδες για να μετάσχουν σε διαφορές δράσεις .. ένας εκπαιδευτικός που είναι παραδοσιακού τύπου σε τέτοιες δραστηριότητες με τα παιδάκια του θα νιώσει ικανοποίηση .. θα μάθει .. και στην συνέχεια θα υλοποιήσει.. η θεωρητική προσέγγιση ... η παρουσίαση που έγινε για το νέο ΠΣ εντός

σχολείου.. ναι σε θέμα θεωρητικού επίπεδου ναι μεν οι εκπαιδευτικοί έμαθαν πολλά πράγματα .. υπήρχε σε κάποιους εκπαιδευτικούς η αμφιβολία .. μα μπορεί να εφαρμοστεί αυτό? Αυτό έγκειται είπαμε στο τι τύπος εκπαιδευτικού διαλέγεις να είσαι ...

Ερ : Καταλαβαίνω... Με βάση την εμπειρία σας από την πιλοτική εφαρμογή.. βασικά σε εσάς την επιμόρφωση ... του νέου Π.Σ. .. ποιες ήταν οι σημαντικότερες δυσκολίες/αδυναμίες του ΠΣ που εντοπίσατε εσείς προσωπικά; Ποια ήταν τα σημαντικότερα θετικά στοιχεία του που διαπιστώσατε στην πράξη;

Συνεν. : δυσκολίες δεν νομίζω ότι έχω συναντήσει .. άλλωστε και στην επιμόρφωση προσωπικά δεν βρήκα κάποια στοιχεία που να δυσχεραίνουν .. δηλαδή να είναι στοιχεία που για το ίδιο το ΠΣ να είναι βαρίδια .. μπορεί κάποια από τα στοιχεία του ΠΣ μπορεί να μην είναι πλήρως ανταποκρισιμα .. αλλά το ΠΣ δεν μπορεί να βάλει μέσα τις ιδιαιτερότητες σοβαρά υπόψη ώστε να γίνει εξακόντιση ώστε να γίνει εξατομίκευση του ΠΣ για να λάβει υπόψη της ιδιαιτερότητες των σχολικών μονάδων... το ΠΣ ορθώς είναι όπως είναι .. και νομίζω ότι είναι αρκετά σαφές ... διαθέτει σαφήνεια ... προοδευτικότητα ... είναι διεπιστημονικό ... ενσωματώνει ότι πιο σύγχρονο υπάρχει σε σχέση με το σχολικό περιβάλλον .. επίσης ενσωματώνει ποικίλες μορφές διδακτικών που είναι παρά πολύ σημαντικό ... γιατί αυτό δίνει στους εκπαιδευτικούς να ασχοληθούν με διαφορετικές προσεγγίσεις ... παράδειγμα... η βιωματική μάθηση είναι ακρογωνιαίος λίθος ... δεν αποδίδει πάντα ... οι προσεγγίσεις του νέου ΠΣ συντελούν στην υλοποίηση του στον καλύτερο δυνατό βαθμό ... εν κατακλείδι ... για μένα είναι εξαιρετικό το νέο ΠΣ ... ίσως ακούσετε από άλλους συναδέλφους ότι υπάρχουν κάποιες ενστάσεις .. ευλόγα ζητήματα κλπ.. εγώ όμως πάντα βλέπω το θετικό μέρος και βλέπω ότι όντως το νέο ΠΣ είναι διακριτά και σαφώς καλύτερο σε σχέση με το προηγούμενο ΠΣ ... το οποίο ουσιαστικά δεν προήγαγε την καινοτομία ... την βιωματική μάθηση ..

Ερ : τι θα θέλατε να γίνει περισσότερο κατά την επιμόρφωση;

Συνεν. : για μένα ήταν σαφέστατα όσα ειπώθηκαν .. η άρθρωση του προγράμματος ήταν τόση όση ... από εκεί και περά ένα πρόγραμμα επιμόρφωσης δεν μπορεί να πιάσει το πρόγραμμα σπουδών και να εξηγήει τα πάντα .. τι κατευθυντήριες γραμμές .. τους στόχους .. και από εκεί και περά ο επιστήμονας .. εκπαιδευτικός .. ο επιμορφωτής .. θα πρέπει να κάτσει να το μελετήσει στις ιδιαίτερες συνθήκες του σχολείου ... και να το προσαρμόσει στις ιδιαίτερες συνθήκες της τάξης ... δεν χρειαζόμουν κάτι παραπάνω ...

Ερ : Κλείνοντας τη συζήτησή μας ποιες συγκεκριμένες προτάσεις θα είχατε να κάνετε για πιθανή βελτίωση του νέου Π.Σ.;

Συνεν. : προτάσεις επί του ιδίου προγράμματος ... δεν νομίζω ότι έχω να κάνω ... γιατί αυτές αφορούν περισσότερο ίδιες απόψεις και όχι γενικευμένες που έχουν να κάνουν με ένα ΠΣ ..

Ερ : Δίκη μου ερώτηση, όσον αφορά τους νέους εκπαιδευτικούς , τι θα προτείνατε ώστε να βοηθηθούν?

Συνεν. : αναφορικά με τους νέους συναδέλφους. ... θα έλεγα ότι πρέπει να είναι υποχρεωτική η επιμόρφωση στα νέα ΠΣ .. και θα κάνω το εξής διαχωρισμό ... εσείς είστε χημικός.. σωστά?

Ερ : Σωστά

Συνεν. : αρά έχετε άμεση γνώση με το γνωστικό αντικείμενο .. μια μικρή επιμόρφωση στα νέα ΠΣ επικαιροποιεί τους τρόπους .. το φιλοσοφικό πλαίσιο ... τις μεθόδους.. τα διδακτικά εργαλεία ... κοκ .. υπάρχουν συνάδελφοι ... μιλάει ας πούμε το ΠΣ για την θεατρική αγωγή .. μιλαει για διάφορα εκτός ΠΕ 70 .. έχω την εντύπωση ότι οι συνάδελφοι ειδικοτήτων στο δημοτικό λόγω έλλειψης παιδαγωγικής επάρκειας .. αυτό είναι παρά πολύ μεγάλο ζήτημα... και δεν μπορεί ένα πρόγραμμα σπουδών να υλοποιηθεί με τον ίδιο ακριβώς τρόπο σε όλες τις ειδικότητες ... ένας δάσκαλος .. όχι επειδή είμαι δάσκαλος ευλογώ τα γενιά των δασκάλων ... αλλά επειδή και η μεθοδολογία ... και η διδακτική .. και η ψυχολογία είναι το 50% των μαθημάτων ... είναι πολύ πιο εύκολο σε ένα δάσκαλο , σε ένα χημικό, σε ένα φιλόλογο ... είναι πιο εύκολο να υλοποιήσει στην βαθμίδα του ένα ΠΣ σε σχέση με κάποιον που είναι κάποιας διακριτής ικανότητας ... διότι το πεδίο σπουδών είναι τελείως διαφορετικό ... ίσως αυτό είναι μια από τις αδυναμίες ... βλέπουμε τα πάντα κάθετα ίδια ... όμως επαναλαμβάνω αυτό δεν είναι ατέλεια του ΠΣ .. είναι η διάρθρωση του ελληνικού δημοτικού σχολείου ... η επιμόρφωση ... η εισαγωγική επιμόρφωση θα έλεγα θα έπρεπε να είναι υποχρεωτική στα νέα ΠΣ .. αλλιώς δεν μπορείς να διδάξεις στο δημοτικό σχολείο .. ας πούμε μια ΑΣΠΑΙΤΕ .. ή κάποια άλλη σχόλη .. δεν μπορεί να σου δώσει την παιδαγωγική επάρκεια να διδάξεις το νέο ΠΣ στην τάξη .. ταπεινή μου άποψη... και το βλέπω σε συναδέλφους .. εξαιρέτα άτομα .. εξαιρέτοι ως χαρακτήρες .. αλλά υπάρχουν κάποιες αδυναμίες οι οποίες οφείλονται σε αυτό το πλαίσιο ... ίσως η μόνη παρατήρηση που μπορώ να κάνω .. επίσης επειδή είναι νέο το ΠΣ , ας το τρέξουμε ... ας το υλοποιήσουμε .. σε θεωρητικό επίπεδο μου αρέσει παρά πολύ.. με εκφράζει παρά πολύ ... εεε .. έξαλλου έχω πει πολλά στις προγενέστερες ερωτήσεις .. και μάλιστα... δεν βλέπω αρνητικά.. σε σχέση με το προγενέστερο ... σε επίπεδο συναδέλφων θα έπρεπε να υπάρχει ... ακόμη και ΠΕ 70 .. ακόμα και ένας νέος δάσκαλος.. 27-28 ετών που εργάζεται ... μπορεί να έχει κάνει τις σπουδές του σε παιδαγωγικό κομμάτι ... πάλι δεν έχει την πειρατικός και σε αυτόν πρέπει να γίνει υποχρεωτική η επιμόρφωση στο νέο ΠΣ ...

Ερ: Σας ευχαριστώ πολύ

Συνεν. Εγώ σας ευχαριστώ

(E10)

Καλησπέρα σας, αρχικά θα ήθελα να σας ευχαριστήσω για την αποδοχή της πρόσκλησης μου να συμμετάσχετε στην παρούσα έρευνα, η οποία διεξάγεται στα πλαίσια της διπλωματικής μου εργασίας στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών του Τμήματος Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου με θέμα: «Απόψεις επιμορφωτών εκπαιδευτικών για το νέο Πρόγραμμα Σπουδών σχετικά με το Περιβάλλον και την Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη».

Η παρούσα συνέντευξη έχει ως στόχο την καταγραφή των απόψεών σας για το νέο πρόγραμμα σπουδών όπως το μελετήσατε και το εφαρμόσατε κατά τη φάση της πιλοτικής εφαρμογής του στο σχολείο σας.

Οι απόψεις σας θα αξιοποιηθούν για τη βελτίωση των νέου προγράμματος σε συνδυασμό με όλα τα άλλα συμπεράσματα της πιλοτικής φάσης εφαρμογής του.

Είμαι στην διάθεση σας να απαντήσω σε οποιαδήποτε απορία έχετε και αν επιθυμείτε μπορείτε να διακόψετε την διαδικασία της συνέντευξης όποτε εσείς το θέλετε εφόσον δεν νιώθετε καλά. Η συνομιλία μας θα καταγραφεί με ψηφιακά μέσα και εν συνέχεια θα μεταγραφεί για να μελετηθεί. Εφόσον θελήσετε μπορώ να σας αποστείλω το μεταγραμμένο αρχείο. Επίσης διασαφηνίζω ότι θα διατηρηθεί η ανωνυμία σας μιας και μόνο εγώ γνωρίζω την ταυτότητά σας. Συμφωνείτε; Να ξεκινήσουμε;

Συνεν. Ναι...

Ερ: Ξεκινάμε με κάποια τυπικά δημογραφικά..Φύλο:

Συνεν. Άνδρας

Ερ: Ειδικότητα? Είπατε ότι είστε σε Δημοτικό, έτσι?

Συνεν. Ναι, ΠΕ 70

Ερ: Σπουδές

Συνεν. Διδακτορικό και μεταπτυχιακό.

Ερ: Πολύ ενδιαφέρον... και το διδακτορικό σας;

Συνεν. όσον αφορά την αναμόρφωση του σχολικού περιβάλλοντος έτσι ώστε να γίνει το σχολείο πύλη εισόδου για την αειφορία. Βασικά οι τομείς ήταν να γίνει διάχυση σε όλα τα

βασικά αντικείμενα ... κατά ποσό μπορεί να γίνει η μάθηση βιωματική και ενεργητική ... ένας άλλος παράγοντας ήταν το άνοιγμα στην τοπική κοινωνία ... και ένας άλλος δεύτερος παράγοντας ήταν η διαγενεακή αλληλεπίδραση .. κατά πόσο μπορούμε με την οικογένεια.. και όχι μόνο ...πως μπορούμε να φέρουμε όλους στο σχολείο ... την κοινωνία

Ερ: Είπατε δεν έχετε κάνει πιλοτική. Είστε ενεργός εκπαιδευτικός, σε κάποιο σχολείο;

Συνεν. Ναι, βρίσκομαι σε δημοτικό σχολείο ... Υποδιευθυντής

Ερ: Χρόνια υπηρεσίας

Συνεν. 20... 19 στα 20.

Ερ : Πως οργανώνεις ένα τυπικό, καθημερινό σου μάθημα? Σε ποια υλικά και στοιχεία στηρίζεσαι σε αυτό?

Συνεν. : Σε ποιο μάθημα;

Ερ : Αν θέλετε πείτε μου γενικά... και για το δικό μας μάθημα..

Συνεν. : Το πιο βασικό για μένα είναι η αφορμή. Δηλαδή το πώς θα κεντρίσεις το ενδιαφέρον των παιδιών. Αυτό για μένα είναι το 50%. Για να κερδίσεις την προσοχή.. και να την συντηρήσεις την προσοχή .. επομένως διαλέγω θέματα από την επικαιρότητα και ειδικά για τα παιδιά ... και από το περιβάλλον του σχολείου ... ειδικά στην Γλώσσα και τα Μαθηματικά .. ειδικά για την περιβαλλοντική εκπαίδευση ... πάντα υπάρχει στο μυαλό μου κάποια βιωματική δράση.. για παράδειγμα τώρα στα παιδάκια της Α Δημοτικού που κάνουμε Μελέτη Περιβάλλοντος ... εεεε... με όλους τους συναδέλφους διαμορφώνουμε το αλφαβητάρι του κήπου .. το αειφορικό αλφαβητάρι του κήπου ... παίρνουμε δηλαδή φυτά και φυτεύουμε με το πρώτο γράμμα της λέξης να αντιστοιχεί στο γράμμα της ΑΒ ... έτσι ώστε τα παιδιά να μαθαίνουν να διαβάζουν διαισθητικά .. αυτό ... υπάρχει ένα δημοσιευμένο άρθρο δικό μου το οποίο είναι αρκετά ενδιαφέρον .. το εφαρμόζω στο σχολείο..

Ερ : χρησιμοποιείται κάποια έντυπα, το διαδίκτυο, κάποια εκπαιδευτικά σενάρια?

Συνεν. : συνδυασμός ..το βιβλίο αποτελεί μόνο την αφορμή .. και από εκεί γίνεται διάχυση σε όλους τους τομείς ... το βιβλίο σαν αφορμή .. κοιτάμε τι έχουμε .. για παράδειγμα τώρα έχουμε ένα μάθημα προσανατολισμό... κάνουμε τον προσανατολισμό με παιχνίδι με τον κρυμμένο θησαυρό ... αυτό το κάνουμε αυτή την εβδομάδα για αυτό το λέω ... κρύψαμε ένα παιχνίδι ... και για να το βρουν κρύψαμε λέξεις ... πήγαινε βόρεια .. πήγαινε νότια .. έτσι ώστε τα παιδιά να βρουν που είναι το αντικείμενο ... δηλαδή έτσι ώστε κάθε σελίδα του

σχολείου να γίνει βιωματική .. και όσο μπορούμε έξω από την τάξη ... τους 4 τοίχους... αυτό είναι το στοίχημα ..

Ερ : *έχετε και κάποιες συνεργασίες με άλλους εκπαιδευτικούς, που παίρνετε ιδέες από εκεί ή κάποιες ανταλλαγές σεναρίων?*

Συνεν. : στο σχολείο γίνεται συνέχεια αυτό. Ειδικά στην μελέτη περιβάλλοντος είναι συνδυασμός με τους δασκάλους των τάξεων ... ειδικά στα μαθήματα της Γλώσσα και των μαθηματικών ..

Ερ : *Ξεκινάμε με μια πρώτη σας εντύπωση από το Νέο ΠΣ. Μια γενική εκτίμηση..θα πούμε και πιο συγκεκριμένα πράγματα μετά .. μια πρώτη εντύπωση..*

Συνεν. : εε... αρκετά ενδιαφέρον.. πολύ ενδιαφέρον ... αλλά βρήκα μια ασυμφωνία στο ΠΣ και στον οδηγό του επιμορφωτή ... στον οδηγό του εκπαιδευτικού ... δεν συμβαδίζουν οι στόχοι... δεν είναι ακριβώς οι ίδιοι ...ενώ στον εκπαιδευτικό είναι πιο πολύ στην αειφορία ... ενώ στο ΦΕΚ.. ενώ έχει κάποια καλή εισαγωγή για την αειφορία μετά νομίζω ότι εστιάζει στους παλαιότερους στόχους... της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης ... αυτό ... ως μια γενική εκτίμηση...

Ερ : *Θεωρείτε λοιπόν ότι το ΦΕΚ είναι πιο «παλιό». Λιγότερο σύγχρονο από τον οδηγό?*

Συνεν. : Στην στοχοθεσία πιο πολύ .. σε σύγκριση με τον οδηγό του εκπαιδευτικού.. ο οδηγός του εκπαιδευτικού είναι πιο απελευθερωμένος .. πιο πολύ εστιάζει στην αειφορία.. στο κοινωνικόοικονομικό.. πηγαίνει πιο πολύ στα τρία πεδία του αειφόρου σχολείου ...το οποίο δεν το έχω δει να είναι ξεκάθαρο στο ΦΕΚ .. στο ΠΣ

Ερ : *ωστόσο γενικά έχετε θετική εντύπωση ... πως το βλέπετε?*

Συνεν. : θετικά... πολύ θετικά ...το βλέπω θετικά... τώρα δεν ξέρω κατά πόσο θα εφαρμοστεί ... από τους εκπαιδευτικούς που δεν έχουν την εμπειρία να το κάνουν.. είναι αυτό... επειδή τώρα ασχολούμαι με αυτό 2 δεκαετίες... μου φαίνεται εφαρμόσιμο.. και πλέον μου δίνει ένα πάτημα να το κάνω ... τώρα με τους εκπαιδευτικούς που δεν έχουν εμπειρία .. δεν ξέρω κατά πόσο θα το κάνουν... τώρα δεν ξέρω και κατά πόσο μπορεί ένας δάσκαλος της τάξης με όλα αυτά που γίνονται να αφιερώσει και χρόνο τόσο.. δεν ξέρω .. ειλικρινά .. να πετύχει τους στόχους ... γιατί πρέπει να γίνει και επιτροπή του αειφόρου σχολείου .. να γίνει σχολικό σχέδιο δράσης για την αειφορία ... όλα αυτά θέλουν ένα προγραμματισμό στο ήδη φορτωμένο πρόγραμμα του σχολείου.. είναι ήδη φορτωμένο.. και υπάρχουν .. προσπαθούμε τώρα να βγάλουμε άκρη με τα σχέδια δράσης .. σε όλα αυτά δεν ξέρω πως θα κουμπώσουν

όλα αυτά μαζί ... όχι ότι δεν γίνεται ... θέλει τον χρόνο του.. θέλει τον χρόνο του ... να ωριμάσει αρκετά ...

Ερ : Πολύ βασικά αυτά που λέτε, αλλά δεν επιμένω γιατί θα τα δούμε και πιο συγκεκριμένα αργότερα κάθε περίπτωση ... Ως προς στοιχεία θεωρείτε ότι διαφοροποιείται το νέο ΠΣ σε σχέση με το προηγούμενο και πως τα κρίνετε αυτά τα στοιχεία?

Συνεν. : εεε... έχω την εντύπωση ότι είναι πιο σαφές όσον αφορά .. την δημιουργία πλαισίων λειτουργίας ... ξεχωρίζει ας πούμε στην Α δημοτικού .. σε μια σπειροειδή διάταξη πάλι ... δημιουργεί πλαίσια για τα απορρίμματα... για την βιοποικιλότητα ... για τα προβλήματα της γεωποικιλότητας .. για την βλάστηση ... δημιουργεί και αυτό είναι καλό.. σε σύγκριση με τα προηγούμενα πλαίσια σε κάθε τάξη... και συνδέονται μεταξύ των τάξεων ..

Ερ : Ωραία... Εάν σας ζητούσαν να αναφέρετε ορισμένα στοιχεία που καθορίζουν τη φυσιογνωμία του μαθήματος όπως αυτή καθορίζεται από το νέο Πρόγραμμα Σπουδών ποια θα λέγατε ότι είναι αυτά; Και που τα εντοπίζετε.. κάτι άλλο που σας έχει μείνει?

Συνεν. : εγώ αυτό που επιμένω πάντα είναι ότι πρέπει να γίνει διαχωρισμός ... και πρέπει να γίνει.. και ο εστιασμός που γίνεται στις 3 διαφορετικές λειτουργίες του σχολείου ..από εκεί πρέπει να ξεκινήσουμε.. και στον οδηγό του εκπαιδευτικού που είναι ξεκάθαρα ... δηλαδή στο παιδαγωγικό πεδίο πρέπει να γίνει αυτό .. έχουμε ας πούμε την βιωματική μάθηση.. στο κοινωνικόοργανωσιακό είναι η δημοκρατική λειτουργία σε όλους τους τομείς του σχολείου .. είτε μεταξύ μαθητών .. είτε μεταξύ μαθητών και καθηγητών.. και στο τεχνικό οικονομικό που τα διαβάσαμε πριν αλλά τα βλέπω τώρα διαφοροποιημένα.. ειδικά στην βιβλιογραφία είναι τεχνικό οικονομικό... εδώ μπαίνει και το περιβαλλοντικό ...εδώ μπαίνουμε σε καθαρά οικολογικά στοιχεία.. αυτός ο διαχωρισμός για μένα είναι ουσιαστικός... γιατί με αυτό μπορούν να γίνουν τα σχέδια δράσης .. με συγκεκριμένες βελτιώσεις όσον αφορά την λειτουργία του σχολείου.. στα τρία αυτά ακριβώς πεδία... αν δεν τα εξειδικεύσουμε αυτά νομίζω δεν θα φτάσουμε κάπου ...

Ερ : Ωραία..προχωράμε στην επόμενη..θα σας διαβάσω 2 θέσεις ... Ποια θέση ανάμεσα στις εξής δύο περιγράφει καλύτερα κατά τη γνώμη σας για το νέο Π.Σ.

- **Θέση Α:** «Το νέο Π.Σ. προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές να αποκτήσουν γερές βάσεις για να ακολουθήσουν μετέπειτα εξειδικευμένες ακαδημαϊκές σπουδές»
- **Θέση Β:** «Το νέο Π.Σ. προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές ώστε να μπορούν να αξιοποιήσουν τις γνώσεις που απέκτησαν από το μάθημα στην καθημερινή τους ζωή ως αυριανοί ενήλικοι Πολίτες»

Συνεν. : το δεύτερο ... σίγουρα το δεύτερο...

Ερ : Ωραία ... Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ. έχει οργανικά ενσωματώσει τη χρήση των ΤΠΕ; Δώστε παραδείγματα

Συνεν. : εε...(παύση)

Ερ : Υπάρχει ας πούμε το διαδίκτυο που λαμβάνεις πηγές.. βεβαία η οργανική ενσωμάτωση είναι κάτι διαφορετικό βέβαια...

Συνεν. : από το διαδίκτυο δεν μπορείς να ξεφύγεις.. όχι απαραίτητα με την άσχημη έννοια... θες δεν θες... θα γίνει... θα πάρεις στοιχεία.. θα τα φτιάξεις... θα τα προβάλεις... είναι.. άλλα κάπου ξεχωριστά δεν το βλέπω... είναι μέσα στο γενικότερο πλαίσιο όμως... όπως και σε όλα τα μαθήματα..είναι υποχρεωτικό... δεν γίνεται αλλιώς...

Ερ : Δεν θυμάστε κάτι συγκεκριμένο, έστω στην επιμόρφωση που να έχει γίνει οργανική ενσωμάτωση των ΤΠΕ.

Συνεν. : δεν θυμάμαι ... όχι

Ερ : Θα σας διαβάσω κάποιες θέσεις για τις οποίες ισχυρίζονται οι κατασκευαστές των ΠΣ ότι έχουν επιχειρήσει να έχει και θα σχολιάζουμε σε καθένα από αυτά...

Οι κατασκευαστές του Π.Σ. ισχυρίζονται πως έχουν επιχειρήσει το νέο αυτό Π.Σ. να έχει τα εξής χαρακτηριστικά:

α) είναι ανοικτό σε σημαντικό βαθμό (ώστε να επιτρέψει τη μεγαλύτερη αυτενέργεια του εκπαιδευτικού να το προσαρμόζει στις συνθήκες της τάξης του)

Συνεν. : τώρα αυτό είναι ένα θέμα γενικότερα.. το αντιμετωπίσαμε στο εργαστήριο δεξιοτήτων τώρα... από την μια είναι ανοικτό αλλά από την άλλη αφού έχει συγκεκριμένους στόχους... στα εργαστήρια δεξιοτήτων είχαμε τις σχολικές δραστηριότητες όπου ο κάθε εκπαιδευτικός επέλεγε ένα μάθημα και το εφάρμοζε.. ήρθαν τα εργαστήρια δεξιοτήτων στα όποια αναφέρουν.. στην Α τάξη θα κάνεις αυτό... στην Β αυτό... στην Γ αυτό.. αποτέλεσμα τι ήταν.. από την μια μεριά ήταν θετικό ότι υποχρέωναν όλους τους εκπαιδευτικούς να μπουν σε αυτά τα σχέδια.. από την άλλη όμως σε περιόριζε σε συγκεκριμένα πεδία.. παρόμοια εδώ βλέπουμε στο ΦΕΚ, στην Α τάξη θα κάνει για τα απορρίμματα ... για το οικοσύστημα... για την χρησιμότητα του νερού... αν εγώ ήθελα να κάνω ένα σχέδιο δράσης... ένα σενάριο.. με την τρίτη δημοτικού που αφορά την αναμόρφωση του χώρου γιατί έχω δουλέψει στην διατριβή μου αυτό και το είδα κατά πόσο αυτό μπορώ να το ενσωματώσω στο ΑΠΣ ... δεν υπήρχε.. και αναγκάστηκα να το κάνω με άλλη τάξη... δηλαδή περιορίζει όσον αφορά το θεματικό πεδίο στην συγκεκριμένη τάξη. Αυτό...

β) προσαρμόσιμο (στις ιδιαίτερες ανάγκες μαθητών με διαφορετικές ικανότητες)

Συνεν. : Ναι.. αυτό γίνεται ... αυτό είναι θέμα διαχείρισης του κάθε εκπαιδευτικού ... το ΠΣ δεν περιορίζει .. είναι η ευελιξία του εκπαιδευτικού να το κάνει...

γ) συμπεριληπτικό (να εντάσσει ικανοποιητικά στη μάθηση μαθητές με διαφορετικά ενδιαφέροντα, επίπεδα γνώσης ή πολιτισμικό υπόβαθρο).

Συνεν. : Ναι.. αυτό γίνεται ... σε παρά πολύ μεγάλο βαθμό γιατί έχει θέματα που αφορούν την άμεση καθημερινότητα των παιδιών. Και ο εκπαιδευτικός μπορεί να εντάξει όλους...

Ερ : Ωραία..πάμε τώρα για κάποια πιο συγκεκριμένα χαρακτηριστικά που ισχυρίζονται Οι κατασκευαστές του ΠΣ ότι αποκτά το νέο Π.Σ. Θα τα διαβάσω και θα σχολιάσουμε ένα ένα... Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι είναι ορατά αυτά τα χαρακτηριστικά στο νέο Π.Σ. και να δώσετε κάποια παραδείγματα. Κατά πόσο συμφωνείτε εσείς προσωπικά με τις συγκεκριμένες επιλογές;

A. Να είναι αυτόνομο αλλά και ενιαίο για όλους τους βηματισμούς και για όλες τις τάξεις, με ιδιαίτερη έμφαση σε κοινές αρχές διδασκαλίας και μάθησης που συνδέονται με τη διεπιστημονικότητα και τη διαθεματικότητα.

Συνεν. : υπάρχει.. ναι... έχει μια σπειροειδή διάταξη... και διαθεματικότητα... μπορεί να γίνει διάχυση σε όλα τα μαθήματα ... θέλει εγρήγορση από τον εκπαιδευτικό ώστε να το αξιοποιήσει.. θέλει εμπειρία... θέλει εμπειρία από τον εκπαιδευτικό έτσι ώστε να το ενσωματώσει σε όλα τα μαθήματα... γίνεται όμως.. και διεπιστημονικά .. και διαθεματικά...

Ερ : Β. Να διαχέεται στα ΠΣ των άλλων μαθησιακών-διδασκτικών πεδίων μέσω των αρχών και των αξιών της αειφόρου ανάπτυξης, με ανάλογη θεματολογία (Θεματικά Πεδία, Θεματικές Ενότητες), προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα (θεμελιώδεις γνώσεις, εντοπισμός και διερεύνηση του ζητήματος/προβλήματος και δράσεις), μεθοδολογικές προσεγγίσεις / δραστηριότητες και εκπαιδευτικό υλικό από συγκεκριμένο γνωστικό ή γνωστικά αντικείμενα και επιλεγμένες ηλεκτρονικές πηγές.

Συνεν. : ναι.. ναι ... είναι εφικτή στο νέο ΠΣ...

Ερ : Ωραία... Στο να εφαρμόζεται η επίλυση προβλήματος ως βασική διδακτική στρατηγική για τη διαχείριση των περίπλοκων περιβαλλοντικών ζητημάτων και προβλημάτων?

Συνεν. : αυτό είναι η κυρία μέθοδος.. η όποια επιλέγεται.. η επίλυση προβλήματος... με τα στάδια που έχει.. και το σενάριο που έκανα... βγήκε πάρα πολύ καλό.. εφαρμόζεται και η επίλυση προβλήματος...

Ερ : ... θεωρείτε ότι είναι ορατά αυτά τα χαρακτηριστικά στο νέο Π.Σ.

Συνών. : ναι..ναι... όντως..

Ερ : Κατά πόσο θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ. θα σας βοηθήσει να οργανώσετε καλύτερα τη διδασκαλία σας; Πως σκοπεύετε να το αξιοποιείτε για το σκοπό αυτό;

Συνών. : εεε... να γίνει διάχυση σε όλα τα μαθήματα.. βασικά να γίνουν σχέδια δράσης .. τα όποια... εεε .. μέσα από την διάχυση να διδάσκονται και οι υπόλοιπες έννοιες...

Ερ : Πόσο καλά διατυπωμένα θεωρείτε ότι είναι τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα στο νέο Π.Σ; Σε ποιο βαθμό πόσο θεωρείτε ότι βοηθούν εσάς προσωπικά στην οργάνωση της διδασκαλίας του μαθήματος;

Συνεν. : το πρόβλημα είναι ότι δεν είναι ξεχωριστό μάθημα.. τώρα και τα μαθησιακά αποτελέσματα γίνονται από την διάχυση από τα άλλα μαθήματα.. από την αρχή ξεκινάμε με μια .. εεε ... συνδυαστική δράση την οποία πρέπει να δούμε κατά πόσο μπορεί να γίνει ... με διάχυση στα υπόλοιπα γνωστικά... και μετά τα μαθησιακά αποτελέσματα να είναι αυτά που θέλουμε.. αυτό είναι το πρόβλημα για μένα... άμα ήταν ξεχωριστό μάθημα θα ήταν διαφορετικά... τώρα έχουμε τον δευτερογενή παράγοντα της διάχυση στα υπόλοιπα μαθήματα... κατά πόσο θα επιτευχτεί αυτή η διάχυση για να έχουμε τα απαιτούμενα μαθησιακά αποτελέσματα..

Ερ : Ωραία... Πως κρίνετε το περιεχόμενο (ύλη) που έχει συμπεριληφθεί στο νέο Πρόγραμμα Σπουδών;

Συνεν. : εντάξει.. έχει γίνει μια κατανομή... τα παιδιά ανταποκρίνονται... ειλικρινά ... εγώ επειδή δούλεψα και μικρές ηλικίες είδα ότι μπορούν να ανταποκριθούν σε βάθος χρόνου.. μηνών δυάδα κατά την διάρκεια μια χρονιάς... μπορούν να ... διαχειριστούν και να επεξεργαστούν έννοιες αρκετά πολύπλοκες.. ακόμα και μεγαλύτερης ηλικίας... η κατανομή που γίνεται τώρα... δεν έχω πρόβλημα... ΕΕΕ.. εφαρμόζεται... είναι εφαρμόσιμη...

Ερ : Κατανοητό... Ποια είναι η γνώμη σας για την οργάνωση του περιεχομένου του Π.Σ. σε ευρύτερα θεματικά πεδία τα οποία εξελίσσονται από τάξη σε τάξη; Πως πιστεύετε πως θα λειτουργήσει αυτή η καινοτομία;

Συνεν. Δεν νομίζω ότι είναι καινοτομία.. γιατί αυτή η σπειροειδής διάταξη γίνεται παντού.. βλέπω τα μαθηματικά πως ξεκινάμε.. και κάθε χρόνο γίνεται μια εμπέδωση .. εδώ κάπως λειτουργεί και αυτό... και νομίζω πως κάπως θα λειτουργήσει...

Ερ : Κατά πόσο το περιεχόμενο του νέου Π.Σ. απαντά στις σύγχρονες κοινωνικές προκλήσεις και συνθήκες: π.χ. περιβαλλοντικές προκλήσεις, πολυπολιτισμικότητα, παγκοσμιοποίηση, συμπερίληψη κ.λπ.;

Συνεν. : ναι...ναι.. αγγίζει αρκετά θέματα... για παράδειγμα στην Γ δημοτικού μιλά για την ενεργεία.. είναι πολύ σημαντικό κομμάτι.. και αγγίζει πολλά θέματα που είναι τα θέματα που ενδιαφέρουν και την αειφορία... είτε αφορά το νερό... την ενεργεία.. τις σχέσεις των ανθρώπων..

Ερ : Ωραία ... Πως κρίνετε το περιεχόμενο του νέου Π.Σ. σε σχέση με τον χρόνο που διατίθεται για τη διδασκαλία του μαθήματος; Τι θα προτείνατε να αλλάξει ως προς την ύλη (συγκεκριμένες προτάσεις), ώστε να είναι επαρκέστερος ο διαθέσιμος διδακτικός χρόνος;

Συνεν. : ξεκινάμε με την προηγούμενη αγωνιά... ότι δεν είναι μάθημα να γίνει όπως τα αλλά μαθήματα.. για μένα πρέπει να είναι ξεχωριστό μάθημα..αυτή είναι η άποψη μου... θα πρέπει να είναι ξεχωριστό μάθημα και να διδάσκεται ξεχωριστά...

Ερ : το κρατάω αυτό... φαντάζομαι θα είναι και στις προτάσεις που θα πούμε στο τέλος....

Συνεν. : ναι... βέβαια ...αυτή είναι η άποψη μου...

Ερ : Καταλαβαίνω... Ποιες αλλαγές θα προτείνατε για το ΠΣ; Τι κρίνετε ότι πρέπει να αλλάξει; π.χ. ως προς τη διάταξη ή την προσθήκη/αφαίρεση επιμέρους ενοτήτων;

Συνεν. : εε.. νομίζω ότι χάνουμε λίγο στην τοπική κοινωνία... και θα έπρεπε να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση εκεί και στο δημοτικό.. νομίζω στο γυμνάσιο αγγίζεται η τοπική ανάπτυξη.. νομίζω ότι θα πρέπει να δοθεί εκεί λίγο παραπάνω έμφαση στην δραστηριοποίηση της τοπικής κοινωνίας, είτε αυτή αφορά την συνεργασία με τον σύλλογο γονέων κηδεμόνων, γιατί και αυτοί στην τοπική κοινωνία είναι... είτε μέσω των επαγγελματιών της τοπικής κοινωνίας... θα πρέπει να δώσει έμφαση στην ανάπτυξη σχέσεων με την τοπική κοινωνία..να υπάρχουν δηλαδή ξεκάθαροι στόχοι προς αυτό τον τομέα...

Ερ : Καταλαβαίνω... Οι κατασκευαστές του νέου Π.Σ. διακηρύσσουν μια προοδευτική-μαθητοκεντρική παιδαγωγική φιλοσοφία/λογική ισχυριζόμενοι ότι: «Τα ΠΣ προωθούν την ενεργό συμμετοχή και συνεργασία όλων των μαθητών/τριών, μέσω της δημιουργίας περιβαλλόντων καθοδηγούμενης μάθησης, αυτενέργειας, συνεργατικής δράσης σε ομάδες, διερευνητικής μάθησης, βιωματικής προσέγγισης, συνεργατικής επίλυσης προβλήματος, επικοινωνιακής προσέγγισης, και μετασχηματιστικής λογικής».

Κατά πόσο θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ πράγματι διαπνέεται από αυτή την παιδαγωγική φιλοσοφία; Δώστε ενδεικτικά παραδείγματα

Συνεν. : η φιλοσοφία υπάρχει.. αλλά από την φιλοσοφία για να υπάρξει πράξη είναι... δεν είναι εύκολο για κάποιον που δεν έχει την απαραίτητη εμπειρία.. δηλαδή νομίζω ότι πρέπει να υπάρχουν πιο συγκεκριμένες προτάσεις στο πως θα κάνω την φιλοσοφία πράξη ... εκεί νομίζω ότι σκοντάφτει..

Ερ :Κατά πόσο συμφωνείτε ότι η παραπάνω προοδευτική-μαθητοκεντρική λογική είναι κατάλληλη για τη διδασκαλία του μαθήματός σας;

Συνεν. Δεν υπάρχει καταλληλότερη... για μένα η ενεργητική μάθηση μέσα από την πρωτοβουλία των μαθητών είναι το πιο σημαντικό... Οι μαθητές θα πρέπει να ξεκινάνε.. η μαθητική συμμετοχή θα πρέπει να γίνεται όσο το δυνατό πιο νωρίς με τον εντοπισμό του προβλήματος... όχι μοναχά δράση...

Ερ :Πώς δέχτηκαν γενικά οι εκπαιδευτικοί της ειδικότητάς σας το νέο ΠΣ;

Συνεν. : ότι μαθαίνουν οι εκπαιδευτικοί το μαθαίνουν από έμμενα ως επιμορφωτής.. οι εκπαιδευτικοί στα σχολεία, όσον αφορά τον δικό μου κύκλο, δεν ξέρουν ακόμα ότι υπάρχουν νέα προγράμματα σπουδών..δηλαδή αυτοί που το κατάλαβαν είναι οι εκπαιδευτικοί των πειραματικών.. δεν έχουν άποψη... κάμμουα άποψη...

Ερ :Από τους επιμορφωτές? Οι συνάδελφοι σας..

Συνεν. : για το συγκεκριμένο έτσι... από τις συζητήσεις που κάναμε.. αυτό που κυριάρχησε ήταν ακριβώς αυτό... η ανακολουθία που υπάρχει μεταξύ του οδηγού του εκπαιδευτικού και το ΠΣ ...

Ερ :Γενικά εισπράξατε θετικά σχόλια?

Συνεν. : ναι θετικά... και το δεύτερο ότι δεν είναι ξεχωριστό μάθημα... ήταν θετικά τα σχόλια.. επειδή ασχολούμαστε και όλοι με θέματα αειφόρας... είχε θετικό πρόσημο η όλη προσπάθεια...

Ερ : Μάλιστα..Λαμβάνοντας υπόψη α) την επαγγελματική ετοιμότητα των διδασκόντων, β) τις υλικές συνθήκες-υποδομές και γ) την κουλτούρα των ελληνικών σχολείων θεωρείτε πως θα μπορούσαν να ανακύψουν δυσκολίες στην εφαρμογή του νέου Π.Σ. και ποιες;

Συνεν. : ναι... θα υπάρχουν δυσκολίες.. και ως προς την επαγγελματική ετοιμότητα... δεν είναι έτοιμοι ακόμα οι εκπαιδευτικοί... παλεύουν συνεχεία με καινούρια πράγματα... τις

αξιολογήσεις κλπ... τα εργαστήρια δεξιοτήτων... όσον αφορά τις υποδομές αυτό νομίζω ότι μπορεί να προσπεραστεί ... γίνονται προσπάθειες πολλές... έχουμε τους Δήμους... έχουμε τους συλλόγους γονέων που βοηθάνε σε αυτό... όσον αφορά την κουλτούρα... αργά αργά αλλάζει .. δυστυχώς έχουμε εκπαιδευτικούς που λίγο αντιστέκονται στα καινούρια... έχουμε και ένα δυναμικό που προσπαθεί... θα έχουμε δυσκολίες και για αυτό επιμένω ότι θα πρέπει να υπάρχουν συγκεκριμένες προτάσεις για του εκπαιδευτικούς .. να υπάρχουν κάποια σχέδια δράσης ... στην αρχή τουλάχιστον.. κάποια σχέδια ... συγκεκριμένα .. με στόχους συγκεκριμένους.. όσον αφορά ανά τάξη.. όπως βγάζουμε για τα μαθήματα τα βασικά.. ήταν ένα βήμα για να μπορέσουν οι εκπαιδευτικοί να οργανώσουν την διδασκαλία τους... κάποια βήματα για τους εκπαιδευτικούς που δεν έχουν την εμπειρία...

Ερ : τα κρατάω.. φαντάζομαι αυτά θα τα πουμε και ως προτάσεις... Με βάση την εμπειρία σας από την πιλοτική εφαρμογή.. βασικά σε εσάς την επιμόρφωση ... του νέου Π.Σ. .. ποιες ήταν οι σημαντικότερες δυσκολίες/αδυναμίες του ΠΣ που εντοπίσατε εσείς προσωπικά; Ποια ήταν τα σημαντικότερα θετικά στοιχεία του που διαπιστώσατε στην πράξη;

Συνεν. : αφού δεν έκανα πιλοτική δεν μπορώ να απαντήσω... με βάση την επιμόρφωση δηλαδή...

Ερ :ναι... αφού αυτό έχουμε...

Συνεν. : με βάση την επιμόρφωση δεν είχα κάποια δυσκολία.. τα διάβασα... κάναμε και ένα σενάριο το οποίο χαρακτηριστικό και εξαιρετικό ... κάποια δυσκολία όχι .. μου φάνηκε πολύ ενδιαφέρον κιόλας ... εεε .. κάποια πράγματα με τα όποια ήμουν και εξοικειωμένος λογά της διατριβής.. παρόλα αυτά βρήκα κάποια στοιχεία... έβαλα καινούργια.. τα έχω ενστερνιστεί...

Ερ :κάποια θετικά στοιχεία που έχετε παρατηρήσει?

Συνεν. : αυτό μου άφησε ήταν η οργάνωση της επίλυσης προβλήματος... τα στάδια τα όποια εφαρμόζονται στην επίλυση προβλήματος... και οι τεχνικές διδασκαλίας.. αυτές τις δίνει ξεχωριστά στον οδηγό του εκπαιδευτικού.. το οποίο είναι αρκετά βοηθητικό .. και μετά στα προβλήματα... εκεί που εξειδικεύει τα προβλήματα ανά στόχους του αειφόρου σχολείου .. και εκεί πάλι είναι καλά οργανωμένα

Ερ : η επιμόρφωση θεωρείτε ότι ήταν αποτελεσματική? τι θα θέλατε να γίνει περισσότερο κατά την επιμόρφωση;

Συνεν. : ευχαριστημένος είμαι από την επιμόρφωση... είχε αρκετή προσωπική δουλειά όσον αφορά το διάβασμα... οι ώρες που χρειάστηκαν ήταν πολλές... αλλά είμαι ικανοποιημένος ...

Ερ : υπάρχει κάτι που θα θέλατε να δοθεί παραπάνω βάρος; στο μέλλον;

Συνεν. : ναι... όσον αφορά την αξιοποίηση των μεθόδων και των τεχνικών.. εκεί έπρεπε να γίνει πιο εμπεριστατωμένα.. οι μέθοδοι και οι τεχνικές που πρέπει να εφαρμοστούν .. ήθελε πιο πολύ χρόνο εκεί...

Ερ : Κλείνοντας τη συζήτησή μας ποιες συγκεκριμένες προτάσεις θα είχατε να κάνετε για πιθανή βελτίωση του νέου Π.Σ.;

Συνεν. : στην πορεία των ερωτήσεων είπαμε.. πρέπει να είναι μάθημα ξεχωριστό... θυμίστε και την άλλη πρόταση...

Ερ : είχατε πει να υπάρχουν και κάποια σχέδια εργασίας... δεν ξέρω αν θέλετε να το αναλύσετε...

Συνεν. : ναι.. να υπάρχει ένα βήμα ... κάποια σχέδια τα όποια να μπορέσουν να αξιοποιήσουν οι εκπαιδευτικοί που δεν έχουν την εμπειρία... στην αρχή τουλάχιστον.. και μετά νομίζω σιγά σιγά θα διαμορφωθεί..

Ερ : Δίκη μου ερώτηση, όσον αφορά τους νέους εκπαιδευτικούς , τι θα προτεινάτε ώστε να βοηθηθούν? Πρέπει να γίνουν κάποιες περαιτέρω επιμορφώσεις...

Συνεν. : αυτό που είπα νωρίτερα... να δεις τις μεθόδους και τις τεχνικές ... και θέλει παραπάνω ώρες... για να αποσαφηνιστεί και να γίνει αντιληπτός ο στόχος για την ενσωμάτωση της αειφορίας στο σχολείο ... να μετατρέψουμε το σχολείο σε αειφόρο σχολείο... ειδικά στους τομείς λειτουργίας να γίνουν ξεχωριστά για κάθε τομέα... με τον παιδαγωγικό.. πρέπει να γίνει αυτό και αυτό.. στον κοινωνικοεργασιακό πρέπει να γίνει αυτό και αυτό... και εκεί μέσα να γίνει μια στοχοθεσία και σχέδια με τα όποια μπορούμε να πετύχουμε στόχους ... στους 3 τομείς λειτουργίας του αειφόρου σχολείου .. αν δεν γίνει αυτό δεν μπορούμε να έχουμε επαφή με την αειφορική σκέψη και αντίληψη ...

Ερ: Δεν έχω κάποια άλλη ερώτηση ..σας ευχαριστώ πολύ

Συνεν Εγώ σας ευχαριστώ